

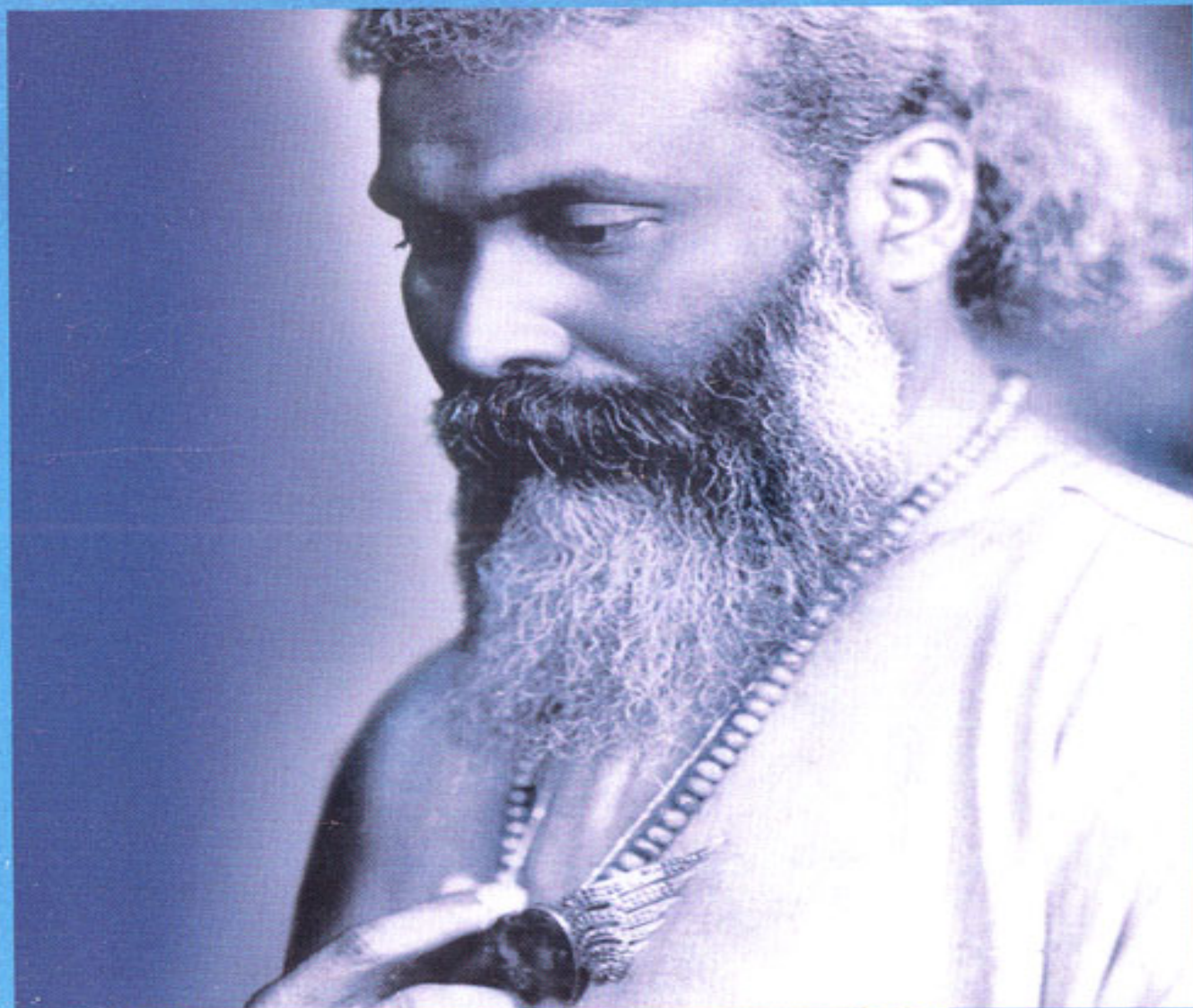
КОСМИЧЕСКИЯТ УЧЕНИЕТО НА СУФИИТЕ ВИЖ

Приеми посвещение и се предай на един от божествените избранници. Той може да пренесе търсецния там, където обитава Бог.

Руми

उससलाउससलु उठठरुडु

Хазрат Инаят Хан

ХАЗРАТ ИНАЯТ ХАН
КОСМИЧЕСКИЯТ ЕЗИК
МИСТИЧНИТЕ УЧЕНИЯ НА
СУФИИТЕ

Превод: Стефка Николова

chitanka.info

Без вино — пиян; без храна — сит; обезумял, забравил за храна и сън; крал, облякъл проста дреха; не от въздуха, не от земята, не от огъня, не от водата — безбрежно море. Той притежава стотици слънца и луни. Мъдростта му не е взета от книгите, истината го е направила мъдър.

Руми

Суфизмът никога не е имал начало, той никога не е възниквал като историческо явление, съществувал е винаги, защото светлината винаги е била вътрешната същност на човека.

Първият пророк бил Адам, първият човек на земята е притежавал мъдростта. С течение на времето истината била изгубена. Когато дошъл Христос, суфиите били сред първите, които чули учението му, по времето на Мохамед суфиите от планината Джафа първи откликнали на призива му.

Суфизмът проникнал в Персия, откъдето велики поети-суфи — Хафиз, Руми, Шамс Табризи, Саади, Омар Хаям, Низами — предали на света тайната вътрешна мъдрост на суфизма.

Тук и сега един от тях, съвременният индийски мистик-суфи Хазрат Инаят Хан (1882–1927) излага своето учение за Музиката, Мистицизма на звука и Силата на словото, за магнетизма на съществата и предметите, за интуицията и вдъхновението, за тайните на цветовете и звуците, вибрациите и ритмите, за изгубеното слово и космическия език.

Нека се потопим в хармонията със съществуването, в един глас от друго измерение, по пътя към безкрайното съвършенство.

ВСТЪПЛЕНИЕ

Такава голяма чест е смирено да се поднесе встъпление към това издание, в което история, мистицизъм, философия, религиозна символика и музикално разбиране се преплитат красноречиво. Мистичната наука за вибрациите, която лежи в основата на всички езици, на цялата музика, дори в самото творение, често не е била илюстрирана с думи, но само тя пробужда съзнание в сърцата на всички читатели: ученик или учител, музикант или познавач на музиката.

Хазрат Инаят Хан е роден в индийския град Барода в 1882 г. Бил известен в цяла Индия като певец, несравним майстор на вина и предан възродител на класическата музика на Индия. Бил е и първият, възползвал се от учебник по музика и започнал да учи по него — учебник, съчинен от неговия дядо Маула Бакши, изобретил първата система за нотен запис на индийска музика.

През 1910 г. Хазрат Инаят Хан бил поканен да изнесе първите концерти на индийска музика на Запад: първо в Америка, а след това в Париж. Сред неговите познати бил Клод Дебюси, на когото подарил мелодии, които могат да бъдат проследени в някои от симфоничните произведения на композитора.

През 1913 г. Хазрат Инаят Хан заминал за Русия, където се запознал със Сергей Толстой, син на знаменития романист граф Лев Толстой и композитора Александър Скрябин, на когото също подарил мелодии и някои от тях, в частност „Танц на Афганската сабя“, Скрябин впоследствие използвал в едно от своите симфонични произведения. По време на пребиваването си в Москва Хазрат Инаят Хан обсъжда със Скрябин създаването на симфония, която нарекли „Мистерия“ и която впоследствие била написана от композитора под вдъхновението на запознаването с понятията на мистицизма. В Москва се родила и Нуруниса — най-голямата дъщеря на Хазрат Инаят Хан (по-късно наградена с Британския георгиевски кръст и Френския кръст

на войната), тя се родила в къщата срещу Великопетровския манастир, няколко месеца преди началото на Първата Световна война.

Зад тази страница на историята основно достижение на Учителя след 1914 г. е организирането на голямо движение, събиращо суфийски братя и сестри под духовния флаг за любов, хармония и красота. В същността на това безпрецедентно движение стои идеалът за достигане на духовна свобода, уникалното разкриване на философския секрет и тайнственост за благо на цялото човечество, пълно освобождение на религиозното и езотеричното знание от църковните догми и псевдо-духовната власт, като с това допринася за нов подход към духовността, нямащ нито кастови, нито вероизповеденчески различия.

Суфиското послание, което Хазрат Инаят Хан е донесъл на света, може да се сравни с космическа симфония на любовта, хармонията и красотата, пробуждаща сърцето на търсеция пътя на истината. Красотата на мелодичната песен настройва човека към мистичното разбиране на Любовта, Любящия и Възлюбения и разкриват магическата сила и мистика на звука.

Тази мистерия поднася на тялото, сърцето и душата целителна сила, особено тогава, когато настройвайки се към абстрактните идеи, човек достига медитативните сфери, където фините вибрации на невидимия свят и недоловимия звук стават духовно вдъхновение, познато на мъдреците от всички времена като неизказано Слово.

Хазрат Инаят Хан е престанал да се занимава с музика, за да предаде на човечеството тази настройка към безмълвната песен, изпълваща неговото собствено сърце и постоянно звучаща от всички негови страници:

*Да отворим нашите сърца, за да чуем Твоя глас,
постоянно избликващ отвътре.*

Хидаят Инаят Хан
(Син на Хазрат Инаят Хан)

КОСМИЧЕСКИЯТ ЕЗИК

ГЛАВА 1

ГЛАСОВЕ

Цялото проявление с всички негови аспекти е запис, върху който се възпроизвежда глас. Този глас е човешката мисъл. В света няма място, било то пустиня, гора, планина, къща, село или голям град, където някакъв глас, който веднъж е бил vyplътен, да не съществува и до днес. Несъмнено, всеки такъв глас има свой предел: един глас може да продължи хиляди години, друг — няколко месеца, трети — броени дни, а четвърти — няколко часа или мига, тъй като всичко създадено, предназначено или непредназначено, притежава живот — то се ражда и умира, има начало и край.

Човек може да изпита това чрез долавяне на излъчването на дадено място. Седейки на върха на скалата или в планината, човек често чувства вибрациите на този, който е седял тук по-рано. В горския гъсталак или в малък манастир може да се долови историята на това място: възможно е там да е имало град или дом, да са живели хора и всичко това се е превърнало в манастир. Човек започва да открива историята на мястото, то общува с него.

Всеки град има свой собствен глас, който сякаш говори за тези, които са живели в този град и как са живели, какви са били. Той говори за тяхната степен на еволюция, за постъпките им, за резултатите от техните действия. Хората усещат вибрациите на посещаваните, гъсто населени домове. Там има възбудена, напрегната атмосфера и тя е ясно осезаема.

Няма нито един град, нито едно място, което да не притежава собствен глас. Това е гласът, който първоначално е бил запечатан там и е станал възпроизвеждащ се запис на всичко, което му е било дадено съзнателно или несъзнателно.

Там, където са живели много хора, съществува доминиращ глас, който е по-различим от другите гласове. Но в същото време, както човек чувства това, което композиторът е искал да предаде чрез написаната от него музика с помощта на различни инструменти, така и различните гласове, звучащи заедно, оформят един краен резултат и

този резултат е подобен на симфония за този, който може да чува всички гласове.

Важна особеност е, че колективната мисъл се появява тогава, когато човек може да я усети. Често това се случва в малко градче или в нов голям град. Тези гласове от миналото и настоящето са гласовете на всички, звучащи като един глас, който притежава свой особен и определен ефект. Цялата традиция е заключена в този глас. Човек, който може ясно да го чуе, чувства, че градът говори за своето минало и настояще.

Понякога в уединени места гласовете са сякаш погребани и там се поражда обертон, който е особено нежен и действа успокояващо — гласовете са си отишли, а вибрацията, под формата на едно особено излъчване, е останала. Ако дадено място винаги е било пусто, то още повече ни възвисява, защото притежава своя естествена атмосфера, а това възвисява повече от всичко. Ако няколко пътешественици преминават през него, то ще донесе до нас техните гласове. Те са много подобри, от гласовете, които могат да се чуят и почувстват в големите и малки градове, защото сред природата човек е съвсем друга личност.

Колкото по-дълго човек пребивава сред природата, толкова повече всички изкуствени наслоения отпадат и той става едно с нея. И всичко добро и красиво, което живее в душата му, излиза на повърхността и превръща живота му в мечта, романтика, поема. Неговата мисъл — човешката мисъл — започва да пее чрез природата.

Когато Авраам се върнал от Египет след посвещение в мистерията на живота, той отседнал в *Мека* и там бил поставен камък в памет на посвещението, което получил от древната школа в Египет. Глас, помещаващ се в камъка, пеещ с душата на Авраам, звучи и може да бъде чул от тези, които имат слух да го чуят. Оттогава пророци и виждащи идват на поклонение при този камък *Кааба*, а гласът все още съществува и продължава да звучи.

Мека е място в пустинята, място, в което не се случва нищо. Земята не е плодородна и хората не са били много цивилизовани, не е процъфтявала нито науката, нито изкуството, нямало развито земеделие или промишленост, а сега то привлича милиони хора, които идват с една-единствена цел — поклонение. Какво ги притегля? Притегля ги гласът в камъка. Камъкът е бил принуден да говори и той говори на тези, чиито уши са отворени.

Мисълта на духовно извисения човек притежава по-голяма сила, отколкото нейното съдържание, защото човекът е животът на тази мисъл, докато мисълта е обвивка за този живот. Може би Авраам не е могъл да запечата в някакъв друг камък своите усещания и първи впечатления от посвещението. Може би, в този момент впечатлението е било по-силно и по-интензивно, отколкото в някакво друго време от живота му. Той казал: *„този камък аз поставям тук в памет на посвещението, в памет на Бога, разбран като Единния Бог, за да може този камък да остане завинаги като храм“*. Авраам не бил богат човек, не могъл да построи нещо повече от този камък. Но този камък е просъществувал много по-дълго от многобройните храмове, изградени с много средства.

Това е само един пример, но могат да се намерят още много, например необикновената атмосферата на Бенарес и вибрациите на *Аджмир*, където е живял, медитирал и умрял светецът *Хваджа Моинуд-дин Чишти*. Там се намира неговата гробница и до днес се усеща вибрация, която е толкова силна, че медитирацията може да поиска да остане завинаги. Гробницата се намира в средата на града и в нея се чувстваш като в храм, защото на това място светецът е седял и медитирал върху *Саут-е-Сармад* — космическата симфония и чрез постоянно слушане на това място се е раждала космическа музика.

Мислите на хората, дошли по-късно, не продължават основната мисъл — те се прибавят към нея. Например към флейтата може да се добави кларинет, тромпет или тромбон, за да се създаде звуков обем, богатство на звука, но винаги има един инструмент, който играе главна роля. Основният глас е като дихание и всички други гласове се прибавят, за да създадат форма около него. Диханието остава живо. Формата може да възниква и да се разпада, но диханието остава наситено с живот.

Във времето, когато живял Хваджа от Аджмир се случило нещо забележително. За да посети светеца, от Багдад пристигнал великият майстор Хваджа Абдул Кадир Джилани, който също бил духовно извисен. Срещата в Аджмир била чудесна. Последният бил много твърд в съблюдаването на религиозните ритуали, а там, откъдето идвал, религиозните хора не слушали музика. Затова, естествено, от уважение към неговата вяра Хваджата от Аджмир трябвало да пожертва своята ежедневна музикална медитация. Но когато дошло

времето симфонията започнала от само себе си и всички я слушали. Хваджа Абдул Кадир почувствал, че музиката звучи, въпреки че никой не свири. Той казал на госта си: „Дори ако религията я забранява, това е за другите, не за теб“.

Всяко място, където човекът дори и за миг приседне и помисли на някаква тема, попива мисълта му — то записва всичко казано, така, че човек не може повече да скрива своите мисли и чувства — те са записани дори върху стола, на който е седял. И много чувствителни хора, сядайки на това място започват да ги усещат. Получават се противоположни ефекти. Когато човек седне на определено място, в момента, в който го прави, в него може да възникне съвършено несвойствена за него мисъл или необяснимо чувство, защото това чувство е вибрирало на това място. И както мястото може да задържа вибрацията на мислите значително повече време, отколкото трае животът на този, който ги е създал, така и човек оставя отпечатък върху всяко място, на което седи, живее, мисли и чувства, радва сее и страда, и така се удължава несравнимо повече времето на живота на този, който е мислил или чувствал.

Ние знаем, че древните хора са строили гробницата на починалия на мястото, на което той обичал да седи и където е създал своя атмосфера, своя вибрация. Гробницата е била знак, че човекът е имал навик да седи тук. И в Индия, където са правели кремации, много често присядали на мястото, което ползвал починалия и където се усещат неговите вибрации. Той може и да не бил погребан там, но мястото за седене се намирало близо до любимото му място.

ГЛАВА 2 ГЛАСОВЕ (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Тайната на благослова, който лежи в светите места, се корени в принципа, че свящото място не е просто място — то е живо същество. Векове наред пророците провъзгласяват име на Бога, а законът на проявление на Божественото Същество на Святата Земя я прави жива и привлекателна за целия Свят. Казват, че гробът на Саади никога не остава без рози и розите цъфтят там от векове. Вероятно една от причините е, че той написал своята „Розова градина“ воден от мисли за красотата. Въпреки че смъртното тяло на Саади го няма, красотата на неговите мисли, веднъж произнесени, все още съществува, и ако те от векове поддържат розите на неговия гроб, в това няма нищо чудно.

Много често хората недоумяват защо индусите, които притежават велик философски ум и дълбоко разбиране на мистицизма, вярват в свещената река. Истина е, че това е символично, но съществува и друго значение. Великите *Махатми* живеещи по върховете на Хималаите, където събират своите сили потоците на Ганг и Джумна, знаят, че след това реките текат в различни посоки, докато отново се съединят и станат едно, и това е истински феномен, дълбок в своя символизъм, но и реален природен феномен. Реките започват като една после се разделят — стават двойствени — и разделени в продължение на много мили, но се привличат една към друга и се срещат на място, наречено *Сангам*, в Алахабад — място за поклонение. Интерпретацията на това ни дава идеала на цялото. То е единно в началото, двойствено в своето проявление и обединено в края. А и мислите на великите Махатми, течащи заедно с водата, преплетени с живите потоци на Ганг, носят хармония. Ганг носи вибрациите на великите учители, говори и дава сила, пробуждане, благослов и чистота на тези, които могат да го чуят.

Несъзнаващите благослова също го получават, къпейки се реката. Защото тя не е само вода, тя е и мисъл, най-живата мисъл, мисъл на силата, притежаваща живот. Хората, които са готови, разбират нейната

тайна. Затова в много поеми, написани на санскрит, може да се прочете как във вълните на Ганг и Джумна виждащите са усещали гласа на развитите души, чувствали са атмосферата, потока на дихание на тези извисени същества, идващи чрез водата.

В Мека има резервоар, от който пророците на всички времена са пиели вода. Нарича се Земзем. Те не само са пили вода — те са получавали от него силата, която съдържа и на свой ред са го зареждали със собствения си дух. Дори и днес тук идват поклонници и пият вода, която за тях е като благослов.

В Индия има място, на което е седял велик делител, излекувал през живота си хиляди пациенти. На много от тях помагал моментално. На това място е построена гробница и до ден-днешен хората се устремяват натам и много, докоснали се до това място, наречено *Миран Дитар*, мигновено оздравяват.

На Изток се разказва историята за петте пътешестваци братя. Всеки от тях притежавал някаква дарба. Веднъж, когато пристигнали на дадено място, внезапно открили, че са изгубили талантите си. Били смутени и разочаровани, искали да узнаят какво ги е сполетяло и защо. Тогав най-мъдрият от тях с помощта на силата на концентрацията разбрал, че случилото се дължало на мястото. Това място било загубило своя живот, било мъртво и всеки, който го посетял, чувствал, че в него самия няма живот — вътрешният живот си бил отишъл. Така се получава с всички места, които, след като се използват хиляди години, загубват своята сила и жизненост. Както земята може да я загуби външно силата си, така и вътрешното дихание може да бъде загубено. Често човек усеща на дадено място силно вдъхновение, а на друго — остра депресия, на едно място — смущение, а на друго — скука и не намира нищо интересно и привлекателно. Човек може да помисли, че е така заради времето, но причината е много по-дълбока. Съществуват места, които са много красиви, с прекрасен климат, но там човек не чувства вдъхновение. Ако художник се роди в мъртва страна, неговият талант не може да бъде развит. Там за него няма препитание, неговият художествен импулс ще бъде парализиран: за твореца, както и за растението, е необходимо да има въздух, слънце, вода. И най-мъртвата местност може да бъде вдъхновена от пророк, който просто премине през нея.

Столетия назад *Джселал-уд-Дин Руми* е казал, че само за човека огънят, водата, земята, въздухът и ефирът са неживи — пред Бога те са живи същества, които действат по неговата воля. Руми е осъзнал, че всички предмети, всички места носят информация, подобно на грамофонен запис: те говорят и информацията стига до човешката душа или ум, в съответствие с неговото развитие.

Изглежда, хората са започнали да вярват в нещо, което наричат *психометрия*. Какво е *психометрия*. Изучаване на езика, на който говорят предметите — ние откриваме, че освен цветовете и формите, които притежава предметът, в него съществува нещо, което ни говори, нещо присъщо на самия предмет или принадлежащо на човека, който го използва. Това неуловимо нещо се намира в предмета.

Има случаи, когато някой донесе някакъв предмет в дома ви и в същия момент другите предмети в къщата започват да се чупят. Дотогава, докато този предмет се намира във вашия дом, наоколо царят някаква убитост. Той може да внесе дисхармония в дома, може да донесе болест или неуспех. Затова хората, знаещи за психологическия ефект, произтичащ от предметите, винаги избягват да получават стари вещи, колкото и красиви или ценни да са те — те купуват само нови вещи за своите нужди. Разбира се, невъзможно е да се постъпва по подобен начин със скъпоценностите — стойността им е в това, че са стари, но те повече от всичко въздействат на човека, на неговия характер и живот, на неговото обкръжение. Човек може да придобие перла, която да му носи успехи от момента, в който е била купена, но може да окаже и обратното действие. Много често човек не се замисля за тези неща, но ефектът от тях остава постоянен.

Вещите могат да окажат влияние върху здравето на човека, върху състоянието на неговия ум и чувства. Една стара скъпоценност може да има хилядолетен глас: колкото е стара, толкова традиции стоят зад нея. Интуитивните хора, с фина чувствителност, могат съзнателно да усещат вибрациите на старите камъни, сякаш разговарят с тях. Същото е, ако някой даде на друг храна, питие, плод или цвете — той предава заедно с тях и своята мисъл и чувство. Това има ефект. Сред Суфиите на Изток съществува обичай да се дарява само късче от дреха, цвете, плод и няколко зърна царевича, защото стойността е заключена не в самия предмет, а в чувството, с което се поднася.

Колко малко знаем, когато казваме: „Аз вярвам в това, което виждам“^[1]. И ако човек може наистина да **види** какво е влиянието на мислите и чувствата му, как предметите са техен проводник и ги предават на другите, как самият живот се предава посредством предмета — значи наистина е стигнал далеч в духовното си развитие.

[1] Припомнете си българският израз „Око да види, ръка да пипне“ Бел.ред. ↑

ГЛАВА 3

ВПЕЧАТЛЕНИЯ

Съществуват безброй места, където могат да се видят камъни или корени с артистично гравирани изображения. Понякога това са букви, изрязани върху скала или камък в планината — букви, които днес никой не може да прочете. И все пак, човек, надарен с интуиция, може да се докосне до тях чрез вибрациите, атмосферата и чувството, което те излъчват. На пръв поглед това е гравюра, но всъщност е запис, говорещ за това, което е било записано. Нито един пътешественик, надарен с интуиция, няма да отрече факта, че в земите с древни традиции е видял безброй места, които възпяват легендарното минало.

Гората, градините, старите дърва, пазят спомени за миналото, носят впечатления, предадени им от хората, седели под тях. На Изток хората са суеверни и се отнасят със страхопочитание към свещените дървета. Веднъж създадена от някой, който е седял, почивал или размишлявал под дървото, вибрацията съзнателно или несъзнателно се поема от самото дърво. Човек може отдавна да е забравил това, което е преживял, но дървото го помни, защото съхранява присъстващ в него глас по-ясно, отколкото една скала, например.

В тропическите страни, където от древни времена хората са привикнали да пътешестват през гори и джунгли и да търсят убежища под определени дървета, всичко, всичките им мисли и чувства са попивали в тези дървета. Хората с по-голяма интуиция чуват гласа на дърветата по-ясно, отколкото гласа на друг човек.

Подобно нещо се среща и сред домашните животни — нашите любимци, които преживяват нашите чувства и долавят мислите ни чрез контактите си с нас. И по този въпрос също съществуват суеверия, особено относно конете. Докосналите се до тайната, са много внимателни в покупката на коне: освен здравето и породата, конят трябва да има и подходящи вибрации. Много често може да се окаже, че кон от хубава порода и съвършен вид носи нещастие. Причината е, че разочарованието на човека, който е яздил коня, е останало в животното, записано е в сърцето му. Много е вероятно състоянието на

този човек да се е променило, но излъчването, което е влязло чрез него в коня, продължава да действа още дълго.

Веднъж в Непал аз самият бях потресен да видя кон и слон, които се пазеха само за ездата на махараджата на Непал. Изглеждаше, сякаш животните осъзнаваха своето предназначение. По чувството им за собствено достойнство проличаваше, че знаят кому принадлежат. Във всяко движение на коня, във всеки поглед, хвърлен от слона, можеше да се почувства присъствието на махараджата. И не само това, но всичко, принадлежащо на махараджата: болка или удоволствие, живот и емоции — всичко изглеждаше като записано в слона. А най-неочакваното нещо беше това, че този слон не беше по-голям по размери от другите слонове, а често именно размерът придава на слона чувство за собствено достойнство. Конят също не беше по-едър от другите коне. В случая размерът нямаше значение. Особен беше духът, който се проявяваше в тези животни, той олицетворяваше тяхното самочувствие.

Казаното до тук води мисълта ни в друга посока. Само човек може създаде връзка с друг човек, какъвто и да е той — тъжен или щастлив, глупав или мъдър, благороден или безчестен. Когато хората са духовно свързани помежду си, всеки носи и вибрацията на другия и тя се долавя в неговите мисли, реч и действие. Човек, колкото и щастлив да е, ще поеме мелодичната тема на тъгата, ако е емоционално свързан с някой, който е нещастен. Тя се разпростира, пее своята песен отделно от цялата симфония, има свой собствен тон и вие винаги можете да го различите. В мъдрият човек, който е свързан с глупак, звучи подобна тема, звучи свършено друга мелодия, с друг ключ и друга височина, различна от изначалната песен.

Дори обикновен човек, свързан с някой благороден и достоен, въпреки своите недостатъци носи и нещо от него — една особена тема, отчетливо звучаща за слушащите сърца.

От психологическа гледна точка е много важно да умеем да различаваме тези нюанси в човека и да се съобразяваме с тях. Да не забравяме, че мъдрият човек не винаги е по-стойностен от глупавия и добрият не винаги е само положителен, в сравнение със злия. Никой от нас не може непрекъснато да бъде носител на положителни вибрации. На всеки е нужно време за промяна трансформация на всички влияния, получени от другите. Съществува велика мъдрост в изказването, че

човека ще го познаеш по неговите приятели. На Изток обръщат голямо внимание на това, особено, от духовна гледна точка. За тези, които търсят духовната истина, връзката с приятели, поели по този път, е по-ценна от всичко друго. Приятелството с подходящи хора се счита за най-важното нещо. Всички останали добродетели се нареждат след това.

ГЛАВА 4

МАГНЕТИЗЪМ НА СЪЩЕСТВАТА И ПРЕДМЕТИТЕ

Когато човек прави нещо, той не само внася в него своя магнетизъм, но и гласът на душата му се въплъщава в това, което прави. За сетивния човек не представлява трудност по храната, която му е предложена, да определи мислите на готвача, степента му на духовно развитие, както и това, за което е мислил в момента на готвенето — всичко се съдържа в храната. Ако готвачката е била раздразнена по време на готвенето, ако е мърморела и се е чувствала нещастна, ако е въздишала от мъка — това се представя пред нас заедно с храната, която е приготвила. Именно знанието за този факт е заставяло индусите да канят в качеството на готвач брамин от висша каста, чиято духовна еволюция е висока, животът му е чист, мислите — възвишени. И до ден-днешен: един брамин, който понякога е и Гуру — учител за другите каста — може да бъде великолепен готвач.

В древни времена, когато човешката личност се е проявявала във всичко, всеки човек, независимо от степента на своето положение в обществото, е умел да поднася и приготвя блюда за себе си и за приятелите си и този, който канел в дома си роднини и приятели и им поднасял собственоръчно приготвени блюда, демонстрирал с това най-голямо уважение към тях. Главното е било не блюдото, а мисълта, вложена в него.

В днешно време животът, изглежда, не следи много неща от личния характер. Било е време на Запад и на Изток, когато изкуството за тъкане или бродирание на дрехи е било познато на всяко малко момиче и да дариш брат или сестра, любим или роднина с малка вещ, направени от собствените ти ръце, е било скъп обичай. Сега е лесно да купиш нещо от магазина — никой не знае кой го е правил и как: без желание и с негодувание или по друг начин. Остава загадка, в какво състояние се е намирал в този момент работникът, какво е вложил в изработения предмет. Когато момичето шие за този, когото обича, с всеки бод предава и своята мисъл — ако работи с любов и силно

чувство, всеки бод поражда нова мисъл, вплита я в тъканта и оказва на любимия помощта, от която се нуждае душата му.

Кой се интересува днес кой е изработил вагоните, самолетите и корабите и на кого поверяваме живота си. Кой знае какво е било състоянието на ума на строителите на „Титаник“. Имало ли е сред тях миротворец, обучаващ ги да съхраняват определена нагласа на ума по време на неговото създаване?

Всичко, което някога е било създадено, носи в себе си магнетично излъчване. Ако работата е била свършена, без да се вложи нужната мисъл, много е възможно опасност да грозят хората, които пътуват на кораба, във влака или в колата. Много често ставаме свидетели на нередности, сякаш нямащи видима причина, нещо се случва без материален повод. Значи в създаването на тази вещ е била привнесена мисъл за разрушение и тя работи чрез вещта — това е нещо по-живо от самата вещ. Нещо аналогично става и когато се строи къща. Предават се мислите на тези, които са строили, дори на хората, изработили проекта.

Мисълта, вплътена във вещите, носи жизнена сила, или по-точно казано — вибрационна сила. В концепциите на мистиците се счита, че вибрациите имат три аспекта: чуване, виждане и осезаемост. Вибрациите, вместили в предмета, никога не са видими и не се чуват. Те са само осезаеми. Осезаеми за интуитивната способност на човека. Но това не означава, че този, който е загубил интуитивната си способност, не ги усеща, той също ги усеща, но това става несъзнателно.

Накратко, съществува мисъл, вплътена във всички предмети, създадени от индивидуалистично или колективно и тази мисъл води до съответни резултати.

Влиянието, вместиено във вещите, съответства на интензивността на чувствата. Клавишите на пианото резонира в съответствие с интензивността на удара върху него. Ако просто възпроизведете нота на пианото, тя ще продължава да резонира определено време, ако вие натиснете клавиша с по-малка интензивност, ще резонира по-кратко време. Резонансът съответства на силата, с която удряте по клавиша, но в същото време зависи и от инструмента, с който възпроизвеждате този звук. При някой инструмент струните ще вибрират

продължително време, при друг — кратко. Върху резонанса влияе и начинът, чрез който събуждате вибрации и възпроизвеждате ефекта.

Бог е във всичко, но предметът е само инструмент, а човекът е самият живот. Само човек може да изпълни предмета с живот. Когато се създава определена вещ, в периода на създаването, в нея се втъкава „живот“, който се проявява подобно на дишането в тялото. Не трябва да забравяме, че когато носим цветя на болен и заедно с тях носим изцеляваща мисъл, цветята предават тази мисъл, и когато болният ги гледа, получава изцелението, вложено в тях. Всяка храна, всичко, което поднасяме на друг с любов, поражда у него усещане за хармония и щастие. Затова всяка вещ, дадена или приета с любов, с хармонична и хубава мисъл е безценна. Защото работата не е в предмета, а в това, което стои зад него. Нима това не ни учи, че значение има не само създаването или изготвянето на вещите в нашия живот, но и влагането в тях на хармонична и конструктивна мисъл, за да може нашата работа да придобие хилядократно по-голяма ценност.

Когато изработваме определена вещ, не бива да забравяме нещо много важно — ние не само създаваме вещта, ние и вдъхваме живот. А това открива пред нас широко поле за дейност, която можем да извършим без особени усилия или висока цена. По своите резултати такава работа е много по-важна, отколкото си мислим или представяме. Нима това не е велика благословия: да бъдем способни да направим нещо важно, без да парадираме с това? Когато човек пише писмо често влага в него това, което думите не могат да изразят — едно невидимо чувство, което достига до сърцето на получателя. Дори в една дума да е вложена любов, тази дума ще окаже по-голям ефект, от хиляди други. Писмото ще започне да говори на човека. То е много повече от думи, изписани върху хартия. То говори за личността на пишещия, за настроението му, за духовното му развитие, за неговата радост и печал — писмото винаги предава повече, отколкото е написано в него.

Спомнете си великите души, които са идвали на земята в различни времена — условията са били против тях, на всяка крачка са срещали трудности при изпълнение на мисията си, но въпреки всичко са създали и оставили своя жив глас. И този глас продължава да звучи дълго след тяхното тръгване от света и да се разпространява с времето по цялата Вселена, изпълнявайки това, което някога са желали.

Възможно е да са необходими столетия, за да може тяхната мисъл да се реализира, но тя е нещо безценно, което стои отвъд човешкото разбиране.

Ако само можехме да разберем какво е това, което наричаме дух, много по-силно бихме почитали човека. Толкова малко се доверяваме на човека, толкова слабо вярваме в него, толкова малко го уважаваме, толкова ниско ценим човешките възможности. Само ако знаехме какво стои зад всяка силна или слаба душа, бихме разбрали, че всички възможности се съдържат във всеки от нас и никога не бихме недооценявали когото и да било и не бихме губили уважението към някого, без да се замислим защо този човек е създаден такъв, какъвто е. Създателят е сътворил нашия свят посредством всички съществуващи форми и всичко е било замислено, подготвено и сътворено от един-единствен Създател, изградил един свят на разнообразие.

ГЛАВА 5

ВЛИЯНИЕ НА ПРОИЗВЕДЕНИЯТА НА ИЗКУСТВОТО

В произведенията на изкуството, независимо от вложеното майсторство и идеи, съществува някакво чувство, което остава по особен начин в тях и зад тях. Когато бях в Берлин, видях скулптури около двореца на Кайзера — това бяха фигури, навяващи асоциации за ужас, терор, разрушения. Помислих си: „Не е удивително това, което се е случило така, защото тези статуи са били създадени преди събитията.“ И най-прекрасното произведение на изкуството, създадено с голямо майсторство, носи в себе си нещо повече от това, което се вижда на пръв поглед. То говори не само на очите, но и на сърцето. Всяка картина, всяка статуя или художествена конструкция има скрит глас, който разказва за целта, с която произведението е било създадено.

Понякога художникът не осъзнава своето творение. Той следва въображението си, може да действа против собственото си творение, може би предизвиква действие, което не би искал за себе си или за човека, за когото това произведение е предназначено. Веднъж бях в един храм. Не мога да го нарека красив, но беше забележителен, уникален по рода си. Щом погледът ми попадна върху неговата цвятова гама и релефните изображения, аз бях удивен. Запитах се как този храм е могъл да просъществува толкова дълго време — би трябвало отдавна да е разрушен. Скоро след това узнах, че храмът наистина е бил разрушен. Бях усетил, че строителят на храма е бил толкова погълнат от своя проект, че е забравил за хармонията на духа, която трябва да вложи в плана. Затова всичко свърши неуспешно.

Веднъж една приятелка ме извика да видя картините, нарисувани от съпруга ѝ. Щом ги видях, те ми „разказаха“ цялата история на този човек: как неговата душа е вървяла в живота, мъченията, през които е преминала — всичко беше изразено в картините. А какво беше състоянието на притежателя на тези картини? Само печал и депресия.

Ако художникът се научи да открива въздействията, които творбите му оказват върху околните, вероятно ще стане по-внимателен и няма да си разреши да рисува картини наситени с агресия и

дисбаланс. Много е лесно да се наслаждаваме на колорита на една картина, но човекът трябва да разбере, че е важна не само идеята, но и нейния резултат — разрушителен или съзидателен. Например на параходите, особено в Ла-Манша, още щом влезете в каютата, първото, което виждате, е изображение на давец се човек, слагащ спасителна жилетка. Това е първото, което ви прави впечатление. То е като знамение. Разбира се, това са само инструкции, но тези инструкции психологически са осъществени неправилно. Ако са необходими някакви инструкции, по-добре е да се разпространяват картички с изображения, след като корабът се отдели от брега и хората привикнат с него.

По същия начин стоят нещата и с поезията. При индустите съществува психология на поезията, на която обучават поета, преди да му бъде позволено да пише. Защото поезията не е само ритъм или игра на ума и мисълта. Да пишеш поезия означава да създадеш нещо или да разрушиш нещо. Понякога поезията оказва влияние върху благосъстоянието или упадъка на личностите, за чиято възхвала е била създадена. Поезията кореспондира с всички сфери на живота. Човек може да говори възвишено за личността на друг в стиховете си, но вложеното в думите и мислите, стоящи зад тях, могат да бъдат вредни. Те могат да навредят не само на човека, за когото са били написани. Понякога, ако този човек е силен, те се сгромолясват върху поета и го разрушават завинаги.

Може да се попита: „Тогава нима драмата и трагедията не носят вреда?“ Има много неща, които ни раняват и причиняват вреда, а в същото време са много интересни. Съществуват умове, които са привлечени от трагедиите по-силно, отколкото от други неща. И това е съвсем естествено. Както когато сме наранени раната боли известно време, но това усещане може да бъде и полезно. То ни кара да усещаме, че сме живи. Можем да го наречем болка, но това е полезна болка, болката от раната, която е събудена. А само събудената рана може да зарасне.

Нереалните страдания не обогатяват особено човека, но има артистични натури, които обичат поезията и откриват някаква особена наслада в трагедиите, написани от големи майстори. Да не четем Шекспир означава да се лишим от една велика радост, защото поезията на Шекспир е всеобхватна. Но когато хората пишат стихове, свързани с

конкретна личност, крал или някакъв друг повелител, тогава стиховете оказват пряко действие. Една пиеса също може да възпроизведе силен ефект върху зрителите.

Казаното по-горе съответства на гледната точка на европейската психология. Но това не е гледната точка на суфиите. Суфиите много обичат поезията, но тяхната страст към нея отива много далеч в изразяването на чувствата, стремежите, желанията и разочарованието разбитото сърце. Според европейската психология целта на поезията не е такава.

Същото е с музиката. За музиканта може да бъде много интересно да създаде някаква магическа музика, рисуваща наводнение или разрушение на даден град и всички живущи в него — за известно време това може да му изглежда като развлечение, плод на ексцентрично въображение, но подобна апокалиптична музика оказва въздействие.

Всъщност чрез изкуството — поезия, музика или танц се създава мисъл или чувство, ефектът от които е резултат от цялостното проявление на твореца. Може да се каже, че изкуството е най-горният пласт. Всяко нещо има най-горен (видим) пласт. Музиката е цял един свят, поезията, изобразителното изкуство — също. Човекът, живеещ в света на изкуството, чувства, познава и обича този; човекът, който живее в света на музиката, има способността да вижда и цени всеки звук. За да бъде докоснато видението, въплътено в музиката, човекът трябва да живее в нея и да наблюдава нейния свят много внимателно. С други думи, не е достатъчно човек да бъде музикален и да запълни своето сърце и душа с музика, той трябва да развие интуицията и способността да вижда с голяма проникателност.

Прекрасно е да се осъзнае, че изкуството във всички свои аспекти е нещо живо, говорещо за добро и зло. Не става дума само за това каква идея открива човек във фреските на старите италиански майстори или каква магия е скрита в скулптурите от стари времена. Тези произведения на изкуството ни говорят за историята, за миналото, разказват ни за художника, който ги е създал, за неговата степен на духовна еволюция, за неговата мотивация и същност, за духа на времето, в което твори. Осъзнаването на всичко това ни учи, че всяка наша мисъл и чувство несъзнателно се възпроизвеждат във всичко, до което се докоснем: в мястото, в камъка, в дървото, в

креслото, във всички вещи, които изработваме. В изкуството нещата са стократно увеличени. Чрез изкуството художникът усъвършенства музиката на своята душа, на своя ум. За него творчеството не е автоматичен процес, а осъзнато действие, което поражда много дълбок ефект. Затова не е достатъчно само да се учим на изкуство или да се занимаваме с него, а да го доведем до съвършенство, да му се отдадем пълно, да вникнем в психологията на изкуството, посредством която можем да достигнем до същността на нашия живот.

ГЛАВА 6

ЖИВОТ НА МИСЛИТЕ

Бог е всемогъщ, всепроникващ и единствено съществуващ. Това ни навежда на мисълта, че Абсолютът е живо Същество, че няма смърт, че всяко нещо, всяко същество, всяка частица носи и своята продължителност, а животът винаги продължава.

Край или смърт — това е просто една промяна. Всяка мисъл, веднъж появила се в ума, всяко чувство, някога промъкнало се в сърцето, всяка произнесена дума, която, никога повече не сме споменали, всяко действие, веднъж извършено и забравено, щом един път се е осъществило продължава да живее. То е подобно на пътник, който пътьом пръска с дланите си семена, които падат в земята. Когато растенията пораснат, той не би могъл да ги види — той просто е хвърлил семена и е продължил пътя си. Земята ги приема, водата ги полива, а слънцето и въздухът им помагат да растат.

Животът е убежище за всичко — мисъл или дума, действие или чувство. Щом нещо се роди, самият живот се грижи то да расте и да дава плодове. Често на човека му е трудно да проумее това. Той мисли, че веднъж казаното от него изчезва, сътвореното завършва, а чувството отминава. Всъщност всичко претърпява трансформация, която ни е трудно да осъзнаем. Ние виждаме нещо, после отминаваме и мислим, че и то си е отишло. Но то все още е там. Остава и продължава да върви по своя път, защото живее, защото всичко е проява на живота. А животът продължава и тъй като всичко е живот, смърт не съществува.

Несъмнено, раждането и смъртта са начало и край — поточно двете посоки на движение на Вселената. Именно някакъв вид автоматична дейност създава у нас представата, че нещо започва, а друго — завършва. Когато биете камбана, действието трае само миг, но резонансът продължава. Вие му обръщате внимание само внимание само дотогава, докато се чува. След това продължавате пътя си и повече не го чувате, но някъде той продължава да съществува.

Когато хвърленото в морето камъче заставя водата да се движи, човек рядко се замисля до каква степен тази вибрация въздейства

върху морето. Всичко, което той може да види, са неголемите вълни и кръгове, които камъчето предизвиква. Човек вижда само тях, защото са пред очите му. Но вибрацията, която камъкът създава в морето, се разпростира много по-далече, отколкото човек може да си представи. Това, което ние наричаме пространство, е един значително по-фин свят. Ако го наричаме море, това море е с най-фината плътност. Ако го наричаме земя, тази земя е неизмеримо по-плодородна от земята, която познаваме. Тя приема всичко и го възвръща, пази го и му позволява да расте. Тя е всичко онова, което човек не може да види с очите си и да чуе с ушите си.

Нима осъзнаването на всичко това не ни заставя да бъдем отговорни за всяко извършено от нас движение, за всяка появила се мисъл, за всяко чувство, идващо от ума или от сърцето? Нито един миг от нашия живот не би преминал напразно, ако знаем как да използваме нашето действие, как да насочим своята мисъл, как да я облечем в думи и да я продължим в движения, как да я почувстваме, така че тя да може да създаде своя собствена атмосфера. Каква огромна отговорност! Отговорност, възложена на всеки човек, по-голяма от отговорността на един крал. Всеки човек има собствено кралство, за което е отговорен — кралство, което по никакъв начин не е по-малко от кралствата, които познаваме, кралство, по-голямо от всички кралства на земята. Затова да бъдем предвидливи и добросъвестни и да поемаме отговорност за всяко свое действие. Но не винаги човек проумява това — неосъзнавайки себе си, той не осъзнава и тайната на живота. И се движи подобно на вървящ през града пияница. Не знае с това, което върши, добро ли прави или причинява вреда.

Как може мисълта да живее? По какъв начин живее? Има ли тя тяло, ум, дихание? Да. Първото нещо, което сме длъжни да знаем, е че тя носи дихание, идващо направо от източника, търси тяло и помещайки се в него, може да функционира. Мисълта е подобна на тялото, нейният дух идва от източника като лъч, идващ от слънцето.

Духът придава на мисълта същност — тя живее подобно на живо същество. Тези невидими същества в суфийските термини се наричат муваккали, което означава „елементал“. Те са живи — имат определена задача, към изпълнението на която се стремят. Човек ги ражда и зад тях стои цел, която ги направлява. Представете си, колко е ужасно, ако под влияние на моментен афект човек дава израз на своя гняв, на

своята страст или ненавист. Думата, изразена в такъв момент, продължава да живее и да следва своята цел. Това е подобно на създаването на армия от врагове около себе си. Едни мисли имат по-дълъг живот от други — зависи от това, какъв живот им е бил даден. Ако тялото на човек е по-силно, то ще живее по-дълго, а силата на мисълта зависи от енергията на ума.

Веднъж някой ме попита, на какво приличат елементалите. Елементалите изглеждат точно така, както и вашите мисли. Ако мислите за човешките същества, елементалите имат човешка форма, ако мислите за птици, елементалите имат формата на птици, ако мислите за животни, елементалите имат формата на животни, защото елементалите са родени от вашите мисли.

Елементалите се създават от човека. Когато духа вятър и се разразява буря, предизвикваща разрушения, човек гледа на това като на механическо действие на природата. Но то не е само механично действие, то се направлява от чувствата на човека, от тяхната интензивност. Тези чувства се превръщат в огромни същества — същества, които заповядват. Подобно на батерия те усилват вятъра и бурите, наводненията и изригванията на вулканите.

Съществуват и други мисли, мисли, призоваващи за благословия. Мисълта за дъжд, прогонващ сушата, носи божията милост. На Изток наричат дъжда божествена милост. Слънчевата светлина в ясното небе, цялата благодат на природата, ободряващият чист въздух, есента, богатата реколта, цветята и плодовете, всички тези благословии, които идват към нас от земята и от небето, също се управляват от стоящите зад тях сили. Подобно на едно на пръв поглед механично действие в природата — издигане на изпаренията в небето, където се събират в облаци и предизвикват дъжд — така и мислите и чувствата, думите и действията извършват уж механична работа, но тази работа се управлява от дейността на Вселената. Така ни показва, че съществува не само механична работа в природата, но и механична работа на човешкия интелект, управляваща дейността на природата.

Ето защо отговорността на човека е много по-голяма от отговорността на всяко друго същество. В *Корана* се казва, че Бог е заявил: „*Ние предлагаме нашето доверие на небесата и на земята, на планините, но те не посмяха да го приемат — но човекът прие нашето доверие*“. Това доверие е наша отговорност — отговорност не

само пред тези, които са около нас, които срещаме в ежедневието или на работното място, отговорност не само за нещата, които лично ни интересуват, но и за цялото творение. Носим отговорност за това, което влагаме в сътвореното, дали е полезно, дали създаване по-добри и по — хармонични условия в нашата сфера, в нашия свят, на нашата земя. Ако творим свят, изпълнен с любов и хармония, значи сме осъзнали своята отговорност. Ако не осъзнаваме това, значи не сме открили смисъла за съществуването ни на тази земя.

В детството си човек не знае нищо. Той разрушава ценни и красиви вещи от любопитство или фантазия. Но когато детето израсне, започва да чувства своята отговорност. Това е признак на зрялост. И именно от този момент човек започва своя живот, именно от този момент душата се ражда отново. Докато душата не се роди отново, тя не влиза в царството Божие. А Царството Божие е тук. Докато човек не осъзнае своята отговорност, той не познава и царството Божие. Само когато започне да осъзнава отговорността си, тогава се пробужда за царството Божие, в което се ражда душата.

Нещо повече, в потвърждение на тази идея в санскрит съществува дума използвана от богосъзнаващи хора и тази дума е *Брахман* — „Създател“. Щом душата осъзнае това, тогава ще узнае, че всеки момент от нейния живот е съзидателен както вътрешно, така и външно. А ако човек е отговорен за творението, той носи отговорност за всеки момент от своя живот. В живота нищо не преминава напразно. Колкото и безнадеждни и нещастни да са условията, за душата животът никога не е загубен, не е преминал напразно, защото съществува съзидателна сила, действаща във всички негови движения. Във всяка мисъл, във всяко чувство душата винаги създава нещо.

В санскрит има още една дума *двиджа* — „два пъти родена душа“. В мига, когато човек постигне целостта, неговата душа се ражда отново, неговото осъзнаване на живота се изменя, плановете и действията му стават други.

Ще отида още малко по-нататък. Съществуват души, които понякога ни се струва, че не правят нищо. Човек може да си помисли: „Смятат ги за духовни хора. Но какво правят те?“ Нашата представа за действие е да се суетим, да се блъскаме, да бъдем заети през цялото време. Доколкото това е угодно — не е важно. Важно е нещо да бъде направено — така си мислим. Но ако човек е духовно израснал,

действията му не се проявяват външно, но на невидимия план той върши значително повече работа, отколкото може да си представим.

Има една история за *мадзуб*. Мадзуб е човек, когото в света считат за блажен, за налудничав. Някои хора мислят, че той не е много уравновесен човек. На Изток такива същества и са много уважавани. Преди няколко столетия в Кашмир живял *мадзуб* Махараджата му бил дал земя, където да може да живее и му било разрешено да броди навсякъде из двореца и градините, когато поиска. Било му разрешено да посещава всички градини на махараджата. В една от градините имало миниатюрна пушка-играчка и понякога на *мадзуба* му идвало на ум да си поиграе с нея. Обикновено взимал оръжието и го обръщал на юг, на север или накъдето му било угодно, а после го въртял и правел всевъзможни движения с тялото си, сякаш се сражавал с невидим противник, а след битката имал вид на победител. И всеки път, когато се държал така, махараджа Ранджит Сингх обикновено давал заповеди на своята армия да се готви за война — и винаги имал успех. Войната продължавала много, много години, вървяла бавно и нищо не се променяло, но всеки път, когато *мадзубът* си играел с пушката, махараджата печелел победи.

В Хайдарабад живял *мадзуб*, който имал навика да оскърбява всички, като назовава хората с такива имена, че те бързо се отдалечавали от него. Но един човек все пак посмял да отида при него, без да обръща внимание на оскърбленията. *Мадзуб* му казал: „Какво искаш?“ той отговорил: „Моето дело ще се гледа в съда след шест дена, а аз нямам пари. Какво да правя?“ *Мадзуб* казал: „Разкажи ми за това дело, но говори истината“ И човекът му разказал всичко, а *мадзуб* го изслушал и написал на земята: „Струва ми се, че в това дело няма нищо, то трябва да бъде прекратено.“ и казал: „Отивай, всичко е направено“. Човекът отишъл в съда. Адвокатите и представителите на противоположната страна били там, а от негова страна нямало никой, защото бил беден човек. Съдията изслушал и двете страни, а след това произнесъл точно думите, които *мадзуб* написал на земята.

Какво значи това? Това обяснява казаните от Христос думи: „*Влезте в Царството Божие*“, т.е. всяка душа носи в себе си Царството Божие. Да осъзнаеш тази тайна на живота означава да отвориш своите очи за Царството Божие и тогава каквото и да прави човек, всичко добива смисъл, значение. И никога не се губи. Няма

значение стореното видимо ли е за очите, материализирано ли е или не — то оживява, съществува. Нищо не си отива, нищо не се губи. Ако действието не се прояви на един план, означава, че е било извършено на друг. Но се отразява на всички планове, защото винаги съществува взаимодействие, връзка между световите. Всичко, извършено от човека, ако не е материализирано на физически план, се отразява и проявява на друг план. Ако човек мисли: „Аз не съм материализирал своите мисли“, това означава, че времето и обстоятелствата не са позволили това да се случи. Но ако веднъж е била пусната мисъл, тя задължително ще бъде материализирана.

ГЛАВА 7

МИСЪЛ И ВЪОБРАЖЕНИЕ

Умът има пет аспекта, но най-известният е този, за когото използваме думата „ум“ — т.е. създаващият мисли и въображение. Умът е почвата, от която от мислите и въображението израстват растения. Те живеят в нея, но тъй като постоянни се появяват свежи леторасли, растенията и дърветата, които са се появили по-рано, са скрити от очите на човека и само новите „растения“ са доловими за неговото съзнание. Човек рядко си спомня за минали мисли и образи, защото те не са пред него, но когато пожелае да намери мисълта, на която някога е придал форма, тя незабавно се появява, защото всичко, веднъж изречено, продължава да съществува.

Тази част, до която съзнанието няма пряк достъп, се нарича подсъзнание. Съзнанието остава на повърхността, правейки за нас ясна тази част от мислите и мисловните образи, които току-що са протекли или към които все още гледаме. Всички мисли и фантазии, които някога са родени от човека, продължават да съществуват.

В каква форма се проявяват? Във формата, дадена им от ума. Душата приема форма в този физически свят, форма, заимствана от света. Мисълта също приема форма, заимствана от света на ума. Затова ясният ум може да надари мислите с ясна форма, а смутеният ум произвежда неясни мисли. Така е и при сънищата — сънищата на човека с ясен ум са ясни и ярки, сънищата на хората с неясен ум са объркани. Интересно е, че сънищата на художника, поета, музиканта, на този, който живее в красота и мисли за красота, са красиви, а сънищата на тези, в чиито ум има съмнение, страх или смущение, са изпълнени с кошмари.

Това доказва, че умът дарява на мисълта тяло, придава и форма, посредством която мисълта е способна да съществува. Мисълта не остава единствено в съзнанието на този, който я е сътворил. Тя се отразява и в околните. По такъв начин между хората се поражда беззвучна връзка: мисълта-форма на един човек се отразява в ума на друг. И тези мисли-форми са по — мощни и ясни от думите. Много

често поражда по-голям ефект, от произнесеното слово, защото езикът е ограничен, а мисълта има значително по-голям диапазон на изразение.

Въображението — това е неконтролирана мисъл. Може да попитате — добре ли е да се притежава силно въображение? Хубаво е да си силен. Ако човек има сила на ума, тогава и въображението е силно, и мисълта е силна, и самият човек е силен. Но богатото въображение означава изтичаща от човека сила, която се разпространява без неговия контрол. Затова силното въображение не винаги е много добро. Необходимо е да притежаваме и сила на мисълта. Всъщност, какво представлява мисълта. Мисълта е самонасочено и контролирано въображение.

Ако мисълта притежава тяло, привързана ли е тогава към определено място или се разпространява по цялата Вселена? Това е сложен въпрос. Да си представим човек, който е в затвора. Нима неговият ум също е в затвора и не може да проникне отвъд решетките? Разбира се, че може. В затвора е само тялото на човека, неговият ум може да отиде където поиска.

Възможно е мисълта, родена от в ума, понякога да стане пленница на този предмет, мотив, източник или сфера на приложение, в който изпълнява своето предназначение. Но същевременно тя е способна на мига да достигне всяка част на Вселената.

Съществува още един много интересен аспект при изучаването на природата на ума: всеки ум претегля и отразява мисли от такъв вид, каквито са присъщи на самия него. Ако умът е почва, то както на един участък от земя растат цветя, на друг — плодови дървета, а трети ражда само бурени, така и отражението, падащо от един ум върху друг, попада именно върху този ум, който го привлича. Подобното привлича подобно. Ако разбойник или крадец отиде в Париж, той непременно ще се срещне там с крадец, лесно ще открие къде живеят крадците и без проблем ще ги познае, защото умът му е приемник на същия тип мисли. Щом погледите ми се срещнат, ще се установи връзка — техните мисли си приличат.

Във всекидневието често ставаме свидетели подобното привлича подобно. Причината е, че умът е развил определен характер и в него възникват мисли-образи от определен тип. Ако човек се вгледа внимателно в обикновения живот, няма да има момент, в който да се

усъмни в истинността на казаното. Възвишените умове винаги отразяват и притеглят по-възвишена мисъл. Откъдето и да произлиза, тя ще се насочи към тях, иде бъде привлечена от ума, подготвен за нея. Обикновеният ум е привързан към обикновени мисли. Например, човек, който има навика да критикува другите, с готовност отваря уши за критики, защото това го интересува, доставя му удоволствие. Той не може да противостои на изкушението да чуе нещо глупаво за друг, защото това е най-скъпото за неговото сърце — та нали самият говори подобни неща. За ушите на човек, който не обича клюките, това е нещо, което не желае да чуе. Сърцето му не намира удоволствие в злословенето — то иска да отхвърли всичко нехармонично. Затова светът на ума е царството на човека, неговата собственост, каквото посее, това ще пожъне, за каквато цел съхранява тази собственост, това и ще се произведе в нея.

Нека навлезем по-дълбоко в метафизиката. Какво формира мисълта-образ? Това е много тънък въпрос. Ученият-материалист ще каже, че съществуват мисли-атоми, които се групират и създават форма — т.е. съединявайки се те образуват мисъл-форма. А ако поиска да обясни това по-предметно, ще каже, че в мозъка съществуват малки мисли-образи, подобно на движещи се картинки и когато се комбинират успешно, съставят форма. Тъй като материалиста не вижда по-далече от своето тяло, той търси тайната на живота в своето тяло и във физическия свят.

В действителност, мозъкът е само инструмент за това да бъдат направени мислите по-ясни — мисълта е по-голяма, по-широка, по-дълбока и по-висша, отколкото мозъка. Изображенията на мислите се създават чрез впечатленията натрупани в ума. Ако умът не е богат на впечатления, мисълта няма да бъде ясна. Например, у сляп човек, който никога в живота си не е виждал слон, не може да се породи идея за слон, защото неговият ум няма такива форми — образци, от които да сътвори със силата на волята някакъв образ. За да бъде създадена формата, умът трябва първо да я познае. Следователно, умът е хранилище на всички форми, видени някога от човека. Възниква въпросът — може ли формата да бъде отразена в ума на сляп човек? Да, но тя ще остане незавършена. Ако мисъл се проектира на сляп човек, той ще я възприеме наполовина, тъй като няма тази част, която трябва да вземе от собствения си ум и приема само отражението,

проектирано в него. Тъй като има мъглява идея за даден обект, той не може да го направи ясен за себе си.

Формата на мисълта, намираща се в ума, се отразява върху мозъка. Мозъкът може да се сравни с фотографска плака. Мисълта пада върху мозъка, подобно на лъча, падащ върху фотографската плака, при това попадат, както собствените, така и мислите на другите. Съществува още един процес и той се заключава в това, че мисълта се развива и проявява подобно на фотографска плака. Как става това? Има ли някакъв разтвор, в който е необходимо да бъде поставена тази „фотографска плака“. Да, това е интелектът — посредством собствения интелект на човека тя се развива и става по-ясна и осезаема за вътрешното чувство. Под вътрешни чувства се разбира най-скритата и дълбока част на петте осезания. Въпреки че външно именно пет органа са ни дали идеята за петте осезания, в действителност съществува само едно чувство. Чрез пет външни органи ние изпитваме пет различни осезания и това ни дава идеята за пет чувства.

Съществуват склонни към видения хора, които виждат различни мисли, фантазии, чувства и техни въображаеми форми в цветовете. Несъмнено, това е по-скоро символично, отколкото реално. Цветът на мислите съответства на състоянието на ума. Той е белег за елемента, към който принадлежи мисълта — огън, вода, земя, въздух и ефир. Ако зад дадена мисъл стои огънят, той създава около нея подходящ цвят, подобен на атмосфера, която го обкръжава. И тогава склонните към видения хора възприемат мисълта-форма във вид на цвят, който ѝ придава определена окраска.

Мисълта, насочена към земното, се състои от елемента земя. Мисълта за любов и привързаност представя елемента вода. Мисълта за метежност, разрушения, вреда и болка представя огъня. Мисълта за ентузиазъм, храброст, надежда, стремеж представя въздуха. Мисълта за отдих, уединение, тишина и покой представя ефира. Такива са основните характеристики на мислите, свързани с петте елемента.

Всички елементи са равнопоставени. Нито един не превъзхожда другите. Превъзходството на мислите съответства на кръгозора на ума. Ако човек стои на земята и гледа пред себе си, вижда един кръгозор, ако стои на върха на кулата, вижда по-широк хоризонт и неговият кръгозор е различен от първия. Именно в съответствие с кръгозора на човека мисълта бива висша или нисша. Но никой не може да вземе

една мисъл или мисъл-картина и да заяви: „Това е низша мисъл“ или „Това е висша мисъл“. Мисълта не е монета, която има горна и обратна страна. Това, което я прави низша или висша, е стоящият зад нея мотив.

Формата на мислите оказва въздействие върху начина на изразяване на човека. Мисълта притежава определен език и говори на този, който може да разбере. Мисълта говори на особен език, използва особено писмо. Този език може за прочетен по лицето на събеседника. Всеки го чете в определена степен, но да се определят буквите, азбуката на този език е много сложно.

Съществува една тайна, отваряща врата в мисълта-език — това са вибрациите и направлението, което те приемат. Мисълта въздейства на човека и се проявява в неговата същност. Има определен закон, управляващ мисълта и този закон е законът на направлението: насочена ли е силата надясно или наляво, нагоре или надолу. Именно това направление на вибрациите на мислите поражда дадено изображение и вижданият може да го види толкова ясно, сякаш е или буква. Несъмнено е, че за виждания не е задължително да чете мислите на човека по неговата външност, защото не може да бъде виждащ, ако не е отворен за отраженията, така че всяка мисъл да се отразява в него. Това прави нещата по-ясни. Не е нужно човек да открива изображението на мисълта по видимата форма, за да я познае — самата атмосфера, която мисълта създава е достатъчна. Самата мисъл възкликва: „Аз съм това“, защото тя притежава език, притежава глас; носи дихание и живот.

ГЛАВА 8

ПАМЕТ

Паметта е ментална способност, записваща машина, която — подобно на ума записва всичко, което попадне в нея чрез петте основни чувства.

Това, което човек вижда, чува, мирише, докосва, вкухва, се записва в паметта. Форма, картина или изображение, видени веднъж, остават в паметта за цял живот, ако са били добре записани. В светския живот човек чува безброй думи в продължение на един ден и въпреки това някои думи, записани чрез паметта, остават за цял живот толкова живи, колкото и в момента на изричането. Така е и с музиката — ако човек веднъж е чул прекрасна музика и тя се е записала в неговия ум, остава там завинаги. А паметта е такава жива машина, че вие можете да възпроизведете записа по всяко време. Веднъж усетена, хубавата миризма се запомня, чувството за вкус остава, чувството за съприкосновение се задържа чрез паметта.

Нещата не остават в паметта така, както в бележник за записки. Бележникът е мъртъв, затова и всичко, записано в него, е мъртво, а паметта е жива, така че всичко, оставащо в паметта, също е живо, има живо присъствие. Записът на един приятен спомен понякога е толкова ценен, че човек е готов да пожертва обективния свят в името на такъв запис.

Веднъж бях много трогнат, виждайки вдовица, чиито роднини искаха да я помоля да се върне в обществото, да общува с хората, да води по-светски живот. Отидох при нея, за да ѝ дам съвет. Тя меко ми каза: „Всички усещания на този свят, колкото и приятни да са, не ми носят удоволствие. Моята единствена радост е споменът за моя възлюбен — другите неща ми носят печал, карат ме да страдам. Ако изобщо намирам радост в нещо, това са мислите за моя любим“. Аз не можах да кажа нито дума. Помислих си, че ще бъде грях да я лиша от тази радост. Ако споменът ѝ причиняваше страдание, щях да поговоря с нея, но тя изпитваше единствено радост. Помислих си, че това е

живата *Сати*, изпитах огромно уважение към нея и не можах да продумам нито дума.

В паметта може да се намери тайната на рая и ада. Както е казал Омар Хаям в „Рубаят“. „*Раят е видение на изпълненото желание, а адът е само сянка на горящата душа*“ Какво е това? Къде е това? То е само в паметта. Затова паметта не е нещо дребно. Тя не е нещо скрито в мозъка. Тя е нещо живо и обширно, че ограниченият ум не може да го постигне, това е нещо, само по себе си явяващо се свой свят.

Понякога хората питат: „Тогаво какво става, когато човек е загубил паметта си? Предизвикват ли се с това нарушения в мозъка?“ Никой в действителност не губи паметта си. Човек може да загуби своята памет, но тя никога не губи него, защото паметта е самото негово същество. Понякога нарушението на мозъка не дава възможност да се определи какво съдържа паметта. Затова човек, загубил паметта си в следствие на мозъчни увреждания, все още я притежава. Тази памет ще стане отново ясна за него след смъртта, защото умът е съвършено различен от тялото — той е нещо отделно, независимо от него. Умът зависи от тялото във възприятията на външните преживявания, които получава чрез чувствата, но е независим от него при задържането на съкровищата, които е събрал и съхранил от външния свят.

Ние сме привикнали да изпитваме всичко чрез тялото си, дори чувствата и това в някои случаи ни прави зависими от него, но не означава, че не можем да изпитаме онова, което принадлежи на ума, без помощта на тялото. Ако човек се издигне над обектното битие, той ще види своята памет неповредена. Просто паметта не може да функционира в мозък, който не е в ред, но и в периода, когато човек е загубил своята памет, впечатленията пак се записват и по-късно се връщат. Само че във времето, когато човек е загубил паметта, тя не прави активно запис на нещата, които ѝ се предлагат.

Да имаш добра памет е благодат, знак за духовност, защото показва, че светлината на интелекта е ясна и осветява всяка частица на мозъка. Добрата памет е белег на великите души.

Паметта е и съкровище, в което се съхранява знанието на човека. Ако човек не може да черпи от собственото си знание, от своята памет, той зависи от книгите и неговото знание има ниска стойност. Веднъж, шест месеца след като моят *муршид* ме бе приел за свой ученик,

започна да говори за метафизика. Бях склонен към метафизика и горещо приветствах тази възможност. Никога за тези шест месеца аз не бях проявявал нетърпение и не показвах никакво страстно желание да узная повече, отколкото ми беше позволено да узная. Бях напълно удовлетворен да седя в краката на своя Учител, това беше всичко за мене. В не по-малка степен, за моя ум беше огромен стимул да чуя от него нещо, отнасящо се до метафизиката. Но щом извадих бележник от джоба си, моят *муршид* приключи темата. Не каза нищо, но този ден аз усвоих урока, че бележникът не трябва да бъде хранилище за моето знание. Съществува жив бележник — това е моята памет — „бележникът“, който ще пренесе със себе си през целия си живот и ще отнесе в бъдещето.

Несъмнено, *муршидът* винаги записваше на хартия неща, принадлежащи на земята, цифри и други факти, но неща, имащи отношение към духовния порядък, към божествения закон, които са значително по-важни и бележникът не е създаден за тях, трябва да се съхраняват в паметта. Защото паметта не е само записваща машина — тя е плодородна почва и всичко, което е поставено в нея е постоянно създаващо и развиващо се. Ето защо човек не само притежава нещо, е вложил в банка, той получава и лихви.

Но в същото време по суфийския път ние се учим как да изтриваме от записа живата памет за нещо от миналото — това е работа, която изпълняваме с помощта на концентрация и медитация. То не е нещо просто, а най-сложното и най-значителното от съществуващите неща. Ето защо ние съхраняваме нашето учение свободно от предположения, мнения, доктрини и догми, защото вярваме в продължителната работа над себе си. Какво става ако веднъж ви кажат нещо и вие повярвате в него, а на следващия ден вече се съмнявате и не вярвате? Ако ви кажат, че на седмото небе съществува къща или дворец, какво би ви дало това? То само би удовлетворило вашето любопитство, но никъде няма да ви заведе. Именно по пътя на медитацията ние достигахме до определено ниво. Можем да изтрием от паметта това, което искаме и по такъв начин сме способни да създадем сами своя **рай**. Целият секрет на езотеризма е в контролирането на ума и работата с него, както художникът работи с платното и пресъздава върху него всичко, което го вълнува.

Как може човек да се освободи от нежелани мисли? Трябва ли те да се разрушат от този, който ги е създал? Да, именно създателят на мислите е длъжен да ги разруши, но това не е по силите на всеки. Само този, който е достигнал висше майсторство, който може да създава това, както иска, може и да разрушава. Когато станем способни да създаваме върху платното на нашето сърце всичко, което пожелаем и да изтрием всичко, което пожелаем, тогава достигаме висше майсторство, за което жадува нашата душа и осъществяваме тази мисъл, за която сме на земята. Тогава, ставаме господари на съдбата си. Много е трудно, но към това трябва да се стремим. Понякога паметта отслабва от твърде силното напрежение на ума. Когато човек се опитва да си спомни, той съвсем естествено се напъня. За паметта е естествено да помни. Но когато я напъняте: „Ти си длъжна да си спомниш“, тя блокира и забравя. Защото самият факт, че я напъняте, я заставя да забрави. Човек не трябва да се опитва да насилва ума повече, отколкото му е необходимо. Не е задължително да се използва мозъка, когато се опитваш да си спомниш някоя дреболия, защото използвайки го, ти го напъняш. Паметта е под командата на човека. Ако той иска да знае нещо, без да се вкопчава в него, знанието идва незабавно. То е като компютър — той представя пред вас на секундата всичко, което искате да знаете, без да се замисли. Ако паметта не работи по такъв начин, значи нещо не е наред. Разбира се, асоциативните връзки помагат. Ако човек е съхранил в съзнанието си мисъл за кон и влезе в конюшня, тя му го припомня. Вашето внимание е напълно достатъчно. Не е нужно да се използва силата на волята за припомняне на дреболии, но и днес хората използват неправилен метод, когато твърдят, че за да си спомни нещо, човек трябва да прояви воля, да го желае. Желанието отслабва паметта. А и нарушава равновесието между активността и отдиха. Паметта никога не се губи. Просто когато умът е разстроен, паметта става мъглява, затова именно спокойствието на ума прави човека способен да отключи всичко, което съдържа паметта му. Когато умът е разстроен, когато човекът е неспокоен, тогава не е способен да прочете онова, което е записала неговата памет. Не е вярно, че паметта унищожавя съхраненото в нея. Човек просто губи ритъма на живота си от превъзбуда, невроза, емоционална слабост, тревога, безпокойство, страх или смущение и точно това предизвиква безпорядък в ума и човек не може ясно да

почувства нещата, записани в паметта. Този, който не може лесно да запомни даден текст наизуст, трябва първо да направи своя ум спокоен, за да може да подобри нещата. Това е менталният път. Физическият път да се направи паметта по-добра е да се яде по-малко и да се спи нормално, да не се работи твърде много, човек да не се безпокои и да стои по-далече от тревога и страх. Не е необходимо да работим със самата памет, за да я направим по-ясна — единственото, което се изисква, е да станем спокойни, ритмични и уравновесени и тогава паметта ще стане ясна и отчетлива.

ГЛАВА 9

ВОЛЯ

Волята не е просто сила, тя е **цялата** съществуваща сила. Как Бог е сътворил света? С воля. Ето защо това, което наричаме сила на волята, в действителност е Божията сила и ако осъзнаем се увеличава и се превръща в най-големия феномен в живота. Ако съществува някаква тайна, стояща зад света на Домените, това е силата на волята. Благодарение на тази сияние реализираме всичко, което правим физически или мислено. Нашите ръце с всички техни съвършени механизми не биха могли да задържат чаша с вода, ако не беше силата на волята, която ги поддържа. Човек може да изглежда здрав, но росилата на волята го напусне, няма да може дори да се задържи на краката си. Не тялото ни помага да стоим прави, а вашата сила на волята. Не силата на тялото ни заставя да се движим, а силата на волята, която поддържа тялото. Птиците всъщност летят не с помощта на крилете си, а със силата на волята, рибите плуват не с помощта на своето тяло, а с помощта на силата на волята. И когато човек има волята да плува, той плува като риба. Човек е способен да изпълни потресаващи неща с помощта на силата на волята. Успехът и неуспехът са нейни феномени. Именно феноменът воля води човека до успех, а когато волята му измени, колкото и квалифициран и умен да е, той претърпява провал. Следователно, волята не е част от силата на личността на човека, това е божествената сила в човека. А влиянието на тази сила над ума е още по-голяма. Защото никой не може да задържи мисъл в ума са повече от миг, ако няма сила на волята да я задържи. Ако човек не може да се концентрира, не може да удържи своята мисъл в покой нито за миг, значи волята му изменя, защото точно волята удържа мисълта.

Сега ще пристъпим към въпроса — от какво е направена силата на волята: ако говорим поетично, силата на волята е любов, а в метафизичен смисъл любовта е сила на волята. И ако някой казва, че Бог е любов, в действителност това означава, че Бог е воля, защото любовта на Бог се проявява след творението, но Божията воля е

причина за творението. Затова изначалният аспект на любовта е волята. Когато човек казва: „Аз обичам да правя това“, означава: „Аз имам воля (will to do) да правя това“. Това е еднозначно на: „Аз много обичам да правя това“. По своята същност волята и съзнанието са единни. Те са двете страни на една монета и това, което ги прави различни, тяхната привидна двойственост, всъщност изхожда от единството. Волята и съзнанието възплъщават самата Божия същност, която в проявата си е воля, а в отклика — съзнание. С други думи действието е воля, а покой — съзнание. При едни условия трептенето на вибрациите произвежда светлина, при други — същите вибрации поражда звук. Затова природата, характерът на звука и светлината са едни и същи, както и природата и характерът на съзнанието и волята, защото в своята основа тези две неща принадлежат на Божията същност.

В Корана се казва: „Ние казахме «Бъди!» и стана“. Това е ключът към света на феномените. За прогресивния свят, за извисените мисли това е ключ, който сочи как проявеното се е превърнало в съществуване. То е стигнало до съществуване в отговор на Волята, която е изразила себе си, казвайки „Бъди!“ И станало. Този феномен е присъщ не само на източника на нещата, той е присъщ на цялото битие, на целия процес на проявление.

Ние сме склонни да гледаме на сътворението като на механизъм и не преставаме да се питаме как механизмът може да съществува без инженер. А какъв е механизмът? Той е преди всичко израз на волята на инженера, който го е създал. Тъй като ние не виждаме този инженер пред нас, а само механизма, увеличаваме се в начина на работа на този механизъм и забравяме за инженера, който го управлява. Както е казал великият вдъхновител и философ Руми в своята книга „Маснави“: *„Земята, водата, огънят и въздухът ни изглеждат подобни на предмети, но пред Бог те са живи същества, покорни Негови слуги, които се подчиняват на Божията Воля.“*

Част от тази Воля е наше божествено наследство и собственото ни осъзнаване на волята многократно я увеличава. Ако се съмняваме — намалява. Именно оптимистичното отношение към живота развива волята, а песимистичното отнема нейната велика сила. Следователно, ако нещо ни пречи да вървим напред, това е нашият собствен „аз“. И хиляди пъти е вярно, че в света няма никой, който може да ни бъде зъл

враг, освен ние самите, защото във всеки неуспех отразяваме себе, си и нашия личен свят.

В земята има семена и от тях се появяват растенията. Същото е и със сърцето: в сърцето поклъват семената на мислите и от тях се раждат плодове. И не само мисълта, но и съхраняването на мислите са от огромна важност. Чистото сърце и съхраняването на чисти мисли е от огромно значение за достигане до съкровената цел на нашия живот. Често човек казва: „Аз се опитвам с всички сили, но не мога да концентрирам ума си, не мога да го овладеея и успокоя“. Това е истина и същевременно не е. Не е вярно, че човек се старее с всички сили. „С всички сили“ не спира до тук, „С всички сили“ действително довежда до реализация на целта.

Умът прилича на своенравен кон. Вземете див кон и го впрегнете — това е толкова необичайно преживяване за него, че той ще скача, ще се дърпа и бяга и ще се старее да скъса юздите. Така и за ума е тежък нашийник факта, че го заставяте да вземе една мисъл и да я задържа известно време. Умът става непокорен, защото не е привикнал към дисциплина. Свикнал е сам да подбира своите мисли и много бързо се запълва с мисли на разочарование, болка, съжаление, печал или неуспех. Много е трудно да се освободим от тази клопка. Когато молите ума да задържи някаква конкретна мисъл, тогава той е категоричен: „Няма да я задържам“. Когато умът е приучен към дисциплина с помощта на концентрация и сила на волята, тогава той става ваш слуга, а когато стане ваш слуга, какво повече ви трябва? Тогава вашият свят е ваша собственост, вие се превръщате в крал на своето кралство.

Несъмнено може да попитате, защо да не позволим на ума да бъде така свободен, както сме свободни самите ние. Ние и умът сме две различни неща. Равносилно е да се каже: „Ако конят е свободен и ездачът ще бъде свободен“. Но ако конят иска да тича на юг, а ездачът да отиде на север как ще препускат заедно?

Има хора, които казват: „Нека бъдем свободни и волята ще бъде свободна“. Тогава в ще се превърнем? В нищо! Дисциплината има място в живота на човека. А самодисциплината, колкото и трудна и тиранична да ни се стори в началото, в крайна сметка прави душата господар на себе си. Великите души и адепти ненапразно са водили аскетичен живот — такава е била целта. Това не трябва да се следва, а

да се разбере: каква полза са имали, какво са постигнали чрез аскетизъм. Стигнали са до самодисциплина, до развитие на силата на волята.

Всичко, което не ни достига в живота, е недостиг на сила на волята, а цялата благодат, която идва до нас, идва чрез силата на волята. Някои мислят, че силата на волята не зависи от човека, че се дава на някои като милост, като благословия. Да, тя не зависи от нас, тя е нас самите. Това е милост и благодат, която можем да я намерим вътре в себе си, в самото ни същество.

ГЛАВА 10

РАЗУМ

Когато анализираме думата „разум“^[1] (reason), пред нас се открива широко поле за размисли. Първо — всеки човек, който причинява на другите добро или зло, има някакъв мотив. Когато двама души се карат; всеки има своя причина да твърди, че е прав. На трети човек доводите на единия може да изглеждат по-разумни или може да прецени, че и двамата нямат основания за спор. Всички спорове, аргументи и дискусии се основават на някакъв мотив. И все пак ако човек проанализира разсъдъка, той не е нищо друго освен илюзия, държаща постоянно човека в недоумение. Причина за цялата дисхармония, за цялото несъгласие е в недоумението, предизвикано от нашето неразбиране на подбудите на другия човек. Но някой ще попита: какво е това разум? Откъде идва това? Разумът принадлежи и на земята и на небесата: неговата дълбочина е небесна, неговата повърхностност е земна, а това, което запълва пространството между небесата и земята под формата на ум, е средната част, която обединява разума. И затова разумът може да бъде или най-объркващото нещо или даващото най-голямо озарение. В дълбините на разума живее най-съвършеното разсъждение, принадлежащо на небесата, а на повърхността има нещо друго, което принадлежи на земята. Ако човек попита другия: „Защо си взел чужда пелерина?“, другият може да отговори: „Защото ще вали дъжд“. Той посочва своето земно основание. Другият небесният разум, ще помисли: „Не трябва да взимам чужди вещи. Въпреки че ще вали дъжд, тази пелерина не е моя“. Това е продиктувано от друг тип разум, има друг мотив. Мислите ли, че големите крадци и обирджии, големите разбойници не са имали своя важна причина да го сторят? Напротив. Но техните мотиви са повърхностни. Един крадец спокойно може да се оправдае с думите: „Какво от това, че този богат човек е загубил някакви пари? Аз съм беден човек и имам много по-голяма нужда от пари от него. Не го ограбих до последното пени, просто взех толкова, колкото можах. И с тези пари ще направя нещо добро.“

Разсъдъкът е слуга на ума. Ако умът чувства, че някой му харесва, разсъдъкът веднага му поднася хиляди неща, възхваляващи дадения човек. Когато умът има желание да ненавижда някого, разсъдъкът изведнъж привежда десетки аргументи в тази посока. Ние знаем, че *любящият* приятел може да намери хиляди прекрасни черти у приятеля, а врагът ще намери хиляди недостатъци дори в най-добрия човек на света и ще посочи разумни основания за това.

Французите обикновено казват: „Vous avez raison“ („вие сте прави“, дословно — „Вие имате основание“) — може да се каже, че всички имат своя причина, всички имат свое право. Човек винаги има причина да стори нещо, важно е каква е причината. Земен ли е този разум, който говори, небесен ли е или промеждутъчен? Естествено, небесният разум не би се съгласил със земния.

Да пристъпим към самата същност на нещата: откъде взимаме разум, къде се учим на него? На земен разум се учим от своите земни преживявания, от земния опит. Когато казваме: „Това е правилно, а това — не“ го правим, защото на земята сме се научили да говорим така. Невинното бебе, което току-що е родено, още не се е научило да различава правилно и неправилно, още не притежава земния разум. Човекът, взел чужда пелерина, има разумна причина: „валеше дъжд“. Но съществува и друга разумна причина, по-висша от тази — фактът, че пелерината не му принадлежи. И по тази причина по-добре да се намокри под дъжда, отколкото да вземе чужда вещ. Това е друга разумна причина, или друг тип разум, стоящ зад причината.

Съществува и висш разум — небесен разум. Този разум, не се разбира от всички. Именно този разум откриват в себе си виждащите, светците и пророците. Именно на този разум са основани религиите, върху почвата на този разум се базират идеите на мистицизма и израстват философии, както растенията, плодове и цветя израстват от земята. Затова от ученика се очаква да слуша разсъжденията и основанията на своя учител, вместо да спори с него. Целта на ученика е да опознае небесния разум, стоящ зад разума на учителя, да разбере, че в живота на човека настъпва време, когато неговите очи са отворени за същностния разум. А как се нарича този разум? Той се нарича *бодхисатва*. „Сатва“ означава „същност“, а „бодхи“ или „будх“ означава „разум“. От тази дума произхожда името на Гаутама Буда.

Как може да се достигне до този разум? С достигането на ритъма, наречен *самва*. Съществуват три ритъма: *тамас*, *раджас* и *самва*. Човек, чийто ритъм на живот е *тамас*, познава земния разум, този, чийто живот върви в ритъма *раджас* знае нещо по-висше от земните причини — разума, скрит зад причините, а този, който започва да вижда или живее в ритъма на *самва*, започва да вижда основанието за всяка причина, която се намира в самите дълбини на битието. Това е Божественият разум.

Има разум, свързан с импулса, с пробуждането, а има и разум, свързан с мисълта. Разумът, свързан с мисълта, е средната част на разума. Разумът, свързан с импулса, е низшата част на разума. Небесният разум е вдъхновяващият разум. Този разум разкрива пред човека Божествената светлина, която идва чрез пробуждането на този човек, когато той носи Бог в сърцето си и живее в него.

Има една история за Мойсей, който веднъж преминавал заедно с Хидр през някаква страна. Хидр е *муршидът* на Мойсей, който го напътствал, когато Мойсей се подготвял да стане пророк. Отначало на Мойсей бил преподаден урок по дисциплина: да не издава никакъв звук при всякакви обстоятелства. Двамата вървели, наблюдавайки красотата на природата и мълчали. Учителят бил възхитен от красотата, ученикът също. Така стигнали до брега на една река, където Мойсей видял давецо се дете и силно крещяща майка, която не можела да му помогне. Тогава Мойсей не удържал устата си затворена, нарушил обета и помолил: „Учителю, спасете го, детето се дави!“ *Муршидът* казал: „Тихо!“ Мойсей не могъл да мълчи. Той отново помолил: „Учителю, Учителю, спасете го! Та то е дете и се дави!“ Хидр отново казал: „Тихо!“ и Мойсей замълчал. Но неговият ум бил развълнуван, не знаел какво да мисли. „Как може Учителят да е толкова безразсъден, толкова невнимателен, толкова жесток. А може би е безсилен?“ — питал се той. Не могъл да разбере случилото се, не смеел дори да мисли за него, защото самата мисъл му причинявала огромно безпокойство.

Когато отишли по-нататък, видели потъваща лодка и Мойсей извикал: „Учителю, лодката потъва, отива към дъното“. *Муршидът* отново му заповядал да мълчи. Тогава Мойсей замълчал, но все още чувствал огромно безпокойство. Когато стигнали до дома, той попитал: „Учителю, мисля, че трябваше да спасиш малкото дете, което

се давеше, както и лодката, която потъваше. Но ти не направи нищо. Не мога да разбера защо, бих искал да получа обяснение“. *Муршидът* отвърнал: „Това, което ти видя, видях и аз. Ние и двамата видяхме. Беше безполезно да ми обясняваш какво става, тъй като и аз го знаех. Ако бях решил, че е добре да се намеся, щях да го направя. Защо си направи труда да ми говориш и наруши обета си?“ После продължил: „Детето, което се давеше, щеше да предизвика вражда между две нации, хиляди животи щяха да бъдат унищожени в този конфликт. Това, че то се удави, предотврати една надигаща се опасност“. След това Хидр казал „Потъващата лодка беше лодка на пирати, които се насочваха да потопят голям кораб, пълен с поклонници и да заграбят всичко от кораба. Нима мислиш, че ти или аз можем да отсъдим? Самият Съдия стои зад това. Той знае Своите действия, знае Своята работа. Когато са ти казали да мълчиш, ти си длъжен да държиш устата си затворена и да наблюдаваш всичко в мълчание, както правех аз“.

Има персийска поговорка, която гласи: „Само градинарят знае за кои цветове да се грижи и кои да откъсне“.

Длъжни ли сме всички да постъпваме по подобен начин? Длъжни ли сме да си стоим на мястото и да не помагаме? Не, вие можете да помагате. Но в същото време, ако духовен човек не прави това, което очаквате от него, не трябва да укорявате, защото сте длъжни да знаете, че в действието му има някаква разумна причина. Не можете да го съдите. Колкото повече се развивате, толкова повече разумът ви се променя. Така че никой няма право да съди другия. Човек може само да се старае сам да постъпва по най-добрият за него начин.

Несъмнено, сега действащата система на образование на децата е голяма пречка. Родителите учат своите деца да разсъждават свободно и когато децата стигнат определена възраст, поради това, че разсъждават свободно, престават да мислят. Преди още да помислят, започват да доказват, да спорят и да питат: „Защо не?“. По такъв начин никога не достигат небесния разум. Защото за да се достигне този небесен разум е необходимо да бъдем отзивчиви и чувствителни, а не напрегнати. Това, на което учат днес децата, е агресивно отношение. Да налагат своето знание на другите. И в следствие на недостига на чувствително и отзивчиво отношение детето губи възможност дори да се докосне до

тази същност, до тази действителност на разума, в която е духът на Бодхисатва. Това винаги е пораждало огромна трудност в живота на развитите души. Какво се е случило с Исус Христос? За съдбата му от една страна е съществувала земна причина, а от друга — небесна.

Веднъж погледнах към своя *муршид* и в моя любознателен ум се появи мисълта: „Защо такава велика душа като моя *Муршид* трябва да носи обувки, украсени със злато?“ Бързо се съвзех и това остана само мисъл — тя можеше никога да не излезе от моите уста, беше под контрол. Но все пак тя стана известна. Не можех да скрия своята дързост, защото моето сърце беше пред моя *муршид* като отворена книга. Той моментално погледна в него и прочете моята мисъл. И знаете ли какво ми отговори? Той каза: „Съкровищата на земята аз държа в своите нозе“.

Веднъж един *муршид* бил в голям град и когато се върнал казал: „О, аз съм препълнен с радост, аз съм препълнен с радост. Това беше толкова забележително, възвишено, в присъствието на Възлюбения“. Тогава неговият *мюрид* си помислил: „Там е имало възлюбен и възторг — колко забележително! Аз трябва да отида и да видя, мога ли да ги намеря“. Преминал през града, върнал се и казал: „Ужасно! Колко е ужасен светът! Всички сякаш са готови да си прережат гърлото един друг, това видях. Не чувствах нищо освен натиск, сякаш цялото ми същество се разкъсва на парчета“. „Да, — казал *муршидът*. — Ти си прав“. „Но обясни ми — казал *мюридът* — защо ти беше толкова възторжен, след като се върна, а аз се раздирам на части? Не мога да го понеса, ужасно е“. *Муршидът* казал: „Ти си вървял не в този ритъм, в който аз вървах през града“. И това означава не само бавна походка, а ритъмът, в който се движи умът, този ритъм, който поражда наблюдението. Именно ритъмът създава разлика между един човек и друг или довежда до хармония между хората.

Човек, който казва: „Няма да слушам вашите доводи“, несъмнено обладава разум, както всеки човек. Но той би могъл да има още по-висш разум, ако беше способен да слуша, ако *беше* способен да разбере доводите на другия. Разсъдъкът в човешкия разум е устроен така, че през цялото време тича в кръг. Някой човешки ум прави един кръг в минута, а умът на друг прави извършва един кръг за пет минути — разумът е различен. Умът на трети човек прави един кръг за петнадесет минути. Колкото повече време е необходимо за

извършването на един кръг, толкова по-широк е хоризонтът на виждане на човека и неговият възглед за живота.

Разсъждението е стълба. По тази стълба човек може да се издигне. От тази стълба може и да падне. Защото ако човек не отива по-нагоре с помощта на разсъжденията си, тогава ще отиде по-надолу. Ако за всяка крачка нагоре съществува някаква разумна причина, то и за всяка крачка надолу съществува такава причина. Несъмнено, това различие е създадено, за да позволи на човека да разбере, че в действителност има само един разум, един дар, една способност. Човешкото тяло може да се раздели на части, но в същото време то е едно тяло, един човек. А разумът е велик фактор, велика движеща сила, носеща в себе си възможност за постигане на цялото проклятие и цялата благодат на Вселената.

[1] В английски „Кеазоп“ може да се преведе като „разум“, „разсъдък“, „причина“, „повод“. „основание“, „резон“, „съображение“. Бел.ред. ↑

ГЛАВА 11

ЕГО

Когато мислим за това усещане, чувство или склонност, които ни заставят да произнесем думата „аз“, винаги е трудно да определим точно какво е, какъв е неговият характер, защото е твърде сложно за човешкото разбиране. Дори когато човек желае да обясни нещата на самия себе си, той посочва тялото си и заявява: „Ето този, когото наричам «аз»“. Затова всяка душа, която е отъждествила себе си с нещо, отначало е отъждествила себе си с тялото си, защото то е това, което човек чувства като най-близо си и което осъзнава като своя същност.

Това, което човек познава най-добре, е своето тяло. Затова нарича, отъждествява себе си със своето тяло. Ако попитат едно дете: „Къде е момчето?“, то ще посочи своето тяло — това е тази част от него, която то може да види или да си представи.

Това формира в душата определена концепция. Душата усвоява това разбиране и след това всички предмети, лица или същества, цветове или линии се наричат с различни имена, защото душата не ги възприема като себе си. Тя вече има концепция за себе си — идентифицира се тялото си, защото първо него е опознала и си е въобразила, че опознава себе си. Всички останали неща душата вижда чрез своя носител — тялото и ги определя като нещо отделно, различно от себе си.

По такъв начин в природата се създава двойственост, от която произлизат „аз“ и „ти“. Но „аз“ е първата концепция на душата, с която тя е ангажирана изцяло. С всичко останало е ангажирана частично. Всичко останало назовава в съответствие със своето отношение и връзка с него. Взаимоотношението между „аз“ и „ти“ тя установява в съзнанието, наричайки го „мое“ — например „ти си мой брат“. „ти си моя сестра“ или „ти си мой приятел“. Това разбиране поражда взаимоотношения, родство и в съответствие с тези взаимоотношения другият обект стои по-близо или по-далече от душата (от теб).

Всички преживявания, които душата има във физическия свят, в менталните сфери създават някакъв свят около нея. Душата живее в самия негов център, като нито за миг не чувства, че нещо се явява като „аз“. Това „аз“ тя е получила и е отдала в плен на своето тяло. За всичко останало душата мисли като за нещо друго, нещо различно — „това е заедно с мен, това ми е скъпо, затова аз съм свързана с него, то ми е много близко, но това не съм аз“. „Аз“ стои като отделна същност, задържайки, събирайки всичко, което получава човек и което изгражда неговия собствен свят.

От степенята, в която човек се ситирира в живота, концепцията за Аз-а става по-богата. Тя се разширява и човек изведнъж вижда, че „не само тялото, но и мисълта, която аз мисля, е моя мисъл; въображението е мое въображение; моите чувства също са част от моето същество и аз съм не само тялото, но и ума“. Чрез тази следваща стъпка, направена от душата по пътя на осъзнаването, тя започва да осъзнава, че Аз-а не е само физическо тяло, но и нещо друго. Това осъзнаване води заставя човека да проумее, че Аз-а е дух, или по-точно — тяло, ум и чувства, взети заедно. С тях човек определя, отъждествява себе си, когато заявява: Това съм аз!

Когато душата отиде по-нататък по пътя на знанието, тя започва да усеща и да чувства склонност да определи себе си — „аз съм сам“. Испитва чувство на самота, но в същото време, всички неща, с които се отъждествява, не са такива, каквито изглеждат. И в деня, когато тази идея се роди в сърцето на човека, той започва пътешествие по пътя на истината. Тогава възниква процес на анализиране и той открива, че „това е моята маса, а това е моето кресло“. Всичко, което нарича мое, принадлежащо на мен, в действителност не е моето „аз“. След това започва да осъзнава, че: „Аз отъждествявам себе си с това тяло, но това тяло не съм аз, а то е **моето** тяло толкова, колкото това е **моята** маса, **моето** кресло, **моята** ваза. Значи, съществото, което казва «аз», в действителност е нещо друго: то е нето използващо тялото за собствени нужди, но самото тяло е само инструмент“. И човекът мисли: „Ако това, което наричам тяло, не съм аз, тогава какво е аз?“ Но пак продължава да казва **моето** въображение, **моята** мисъл, **моето** чувство. А всъщност мисълта, чувството или въображението не са истинското аз. Това, което наричаме аз, остава същото дори след като човек е забелязал лъжовното тъждество.

Можете да прочете в „Десетте Мисли на Суфиите“, че съвършенството се достига чрез освобождаване от лъжовното его. Лъжовно его е това, което не принадлежи на настоящето Его и което Егото погрешно приема за свое собствено съществуване. Когато човек достигне до по-пълно осъзнаване на живота, тогава лъжовното его се унищожава. За да се анихилират тялото или умът, човек трябва да анализира себе си и да си зададе въпроса: „Къде се намирам? Има ли някакво индивидуално съществуване, стоящо зад всичко външно? Ако аз съществувам като индивидуалност, на мен ми е нужно да намеря реалното себе си“. Тогава възниква въпросът: как да го намеря?

Ако човек осъзнае и реализира това, тогава работата му на духовния път е изпълнена. За да заставим очите да видят сами себе си е необходимо да вземем огледало и да погледнем тяхното отражение, така и за да заставим реалното съществуване да се прояви, цялото съществуване, тяло и ум трябва да станат подобни на огледало, за да може в тях това реално съществуване да види себе си и да осъзнае своето независимо битие. Това, което постигаме по пътя на посвещението, чрез медитация, чрез Духовни практики, е опит да превърнем себе си в съвършено огледало.

За да се обясни тази идея, факирите и дервишите разказват една история. Веднъж лъвът, странствайки из пустинята, забелязал малко лъвче, играещо с овце. Така се случило, че малкото лъвче било възпитавано заедно с овцете и нямало възможност или случай да осъзнае кой е. Лъвът бил много учуден, виждайки как лъвчето се изплашило от него и избягало с такъв страх, какъвто изпитвали и овцете. Лъвът скочил в средата на овчето стадо и изревал: „Стой! Стой!“ Но овцете бягали и малкото лъвче също бягало. Лъвът преследвал само лъвчето, а не овцете и казал: „Почакай, искам да говоря с тебе“. Малкият отговарял: „Аз треперя, аз се боя, не мога да заставам пред теб“. Лъвът казал: „Защо бягаш заедно с овцете, ти самият си малък лъв“. „Не — отговорило лъвчето — аз съм овца, аз треперя, аз се боя от теб, пусни ме, нека да замина с овцете“. „Да тръгваме, — казал лъвът, — ела с мен, ще ти покажа кой си, преди да те пусна“. Треперейки безпомощно, малкият лъв го последвал към езерото. Там лъвът казал: „Погледни ме, погледни и себе си. Нима не си приличаме, нима ние не сме близки? Ти не приличаш на овца, ти приличаш на мен“.

Това, на което се учим по време на целия духовен процес, е разрушаване на илюзията за лъжовното его. Анихилацията на лъжовното его е разрушаване на неговата илюзорност. Когато веднъж илюзиите бъдат разрушени, тогава истинното его осъзнава собственото си достойнство. Именно чрез това осъзнаване душата влиза в царството Божие, именно в това осъзнаване душата се ражда отново и това раждане отваря врати към небесата.

За да осъзнае себе си, за да съществува, душата не се нуждае от ум и от тяло, не зависи от тях в своето битие, в своя живот, както очите не зависят от огледалото — те се нуждаят от него само за да видят своето отражение. Без него виждат целия свят, но никога не виждат самите себе си. Интелектът също не може да осъзнае себе си дотогава, докато пред него не се появи нещо разбираемо, което да може да задържи — само тогава интелектът реализира, осъзнава себе си. Човек, притежаващ поетична дарба, роден поет, никога не осъзнава тези свои качества, докато не изрази идеите си на хартия и стиховете му не трогнат неговото собствено сърце. Именно тогава той си казва: „Аз съм поет“. Дотогава е имал поетична дарба, но не е знаел за нея.

Очите не стават по-силни от гледане в огледало, те само узнават на какво приличат, когато видят своето отражение. Човекът получава удоволствие от реализацията на своите достойнства, на своите дарби, на това, което притежава. Именно в тяхната реализация се заключава достойнството им. И несъмнено би било много жалко, ако очите си помислеха: „Ние сме толкова мъртви, колкото и огледалото“, или гледайки в огледалото кажат: „Ние не съществуваме другаде, освен в огледалото“. Лъжовното его е най-голямото ограничение.

Ако душата се чувства отделна от другите същества, тогава може ли да се чувства с Бога? Не. Душа, пленена от лъжовна концепция, душа, която не вижда, че бариерата между нея и света не съществува, как може такава душа да премахне бариерата между себе си и Бога, когото все още не познава? Вярата на такава душа в Бога, доколкото съществува, в крайна сметка, е само концепция. Това е, на което ни учи свещеникът това е, което знаем, защото родителите са ни казали, че има Бог — и това е всичко. Такъв човек допуска, че някъде има Бог, но във всеки миг е подложен на опасността да промени своята вяра. За съжаление, колкото по-силно се развива интелектът, толкова по-надалеч остава вяра. Вяра, която е плод на чист интелект, не може да се

задържи дълго, с нея не може да се стигне далеч. А голямата ни мисия в живота може да се изпълни само посредством осъзнаването на вярата. В книгата „Гаян“ има следния израз: „Свалянето на покровите от душата води до откриване на Бога.“

Как може душата лесно да се отдели от ума и тялото по време на смъртта, когато в живота човек не може да се отдели от своите мисли, навяващи депресия, печал и разочарование. Предишният човек е заключил сърцето си щастливи и тъжни впечатления, предразсъдъци и ненавист, любов и преданост — всичко, което е преживял. Ако егото ни държи заключени в своя затвор, то взима тази тъмнина със себе си и има само един начин да се освободи от нея — осъзнаването на истината: кои сме ние!

Самото Его никога не се разрушава, единствено то остава живо и живее вечно. В познаването на егото се заключава тайната на безсмъртието. Когато в „Гаян“ четем: „Смъртта умира, а животът живее“, именно егото е живот, а лъжовното негово състояние е смърт. Лъжовното трябва да отпадне, а реалното — да живее вечно. Така е и с живота: истинското живо същество е егото, то живее, а всичко, което заимства от различни планове и сфери и в което се загубва — всичко това изчезва. Нима не откриваме в това нашето собствено същество? Нещата, които не му принадлежат не остават в тялото — нито в кръвта, нито във вените — никъде. Тялото няма да ги съхрани, то ще ги отхвърли. Аналогично е и във всички други сфери — душата не приема онова, което не ѝ принадлежи. Всичко външно тя държи отвън. Принадлежащото на земята остава на земята — душата го отхвърля. А „разрушаване на егото“ е просто дума. Всъщност това не е разрушение, а отваряне.

Много често хората се страхуват да четат будистки книги, където интерпретацията на състоянието *Нирвана* се обяснява като „унищожение“. Никой не би искал да бъде унищожен и хората много се страхуват, когато прочетат тази дума. Но това е дума. Същата дума на санскрит звучи много красиво — *Мукти*. Суфиите го наричат *фана*. А ако го преведем на английски, думата ще бъде унищожение, но истинското значение на тези думи е „преминаване в“ или „преминаване през“. Да се премине през какво? Да се премине през лъжовната концепция, която ни е спъвала по пътя, да се освободим от

нея, за да достигнем до истинската си реализация, до на истинското осъзнаване, до истинското осъществяване на мисията ни на този свят.

ГЛАВА 12

УМ И СЪРЦЕ

Има четири компонента: воля, разум, памет и мисъл, които заедно с петия, главен компонент — егото — съставят сърцето. Тези пет компоненти могат да бъдат наречени сърце. Наричайки сърцето с различни имена, ние правим разделение — определяме това, което на повърхността „ум“, а което е в дълбочина — „сърце“.

Ако си представим сърцето като един светилник, светлината, бликаща от него, го превръща в дух. Наричаме го светилник, когато не е запален, когато има светлина, забравяме думата „светилник“ и го наричаме светлина. Когато определяме сърцето като дух, все едно го определяме светилник, бликаща от светилник, всъщност думата „дух“ означава „същността на всички неща“. Светлината, същността и живота, от която произлиза всичко това е духът. Ние използваме думата „дух“ в неговия ограничен смисъл, както използваме и думата светлина и за слънцето, и за всепроникващата светлина, а духа и за светлината на лампата. Определяме сърцето като анатомичен орган, разположен в гръдния кош. Той е орган, най-възприемчив към чувства и естествено, когато човек не може да схване идеята за сърце вън от тялото, той я постига като идея за сърце, което е част от физическото му тяло. Това е отделно от споменатите по-горе четири компонента: воля, разум, памет и мисъл. Сърцето е подобно на четирите пръста и палеца. Четирите са ни изконно дадени, а Егото е нещо наше реалност, то пази и дава убежище на четирите способности. За да го разграничим и да го определим като нещо отделно, ние го наричаме его. Разликата между мисълта и въображението се корени във факта, че въображението и фантазията са автоматична работа на ума. Ако умът е фин, и въображението е фино, ако умът е плътен, имаме грубо въображение, ако умът е прекрасен, прекрасно е и въображението. Мисълта също е въображение, но въображение удържано, контролирано и направлявано от волята. Затова когато казваме: „Той е дълбоко мислещ човек“, това означава, че този човек мисли и говори не под въздействието на импулса, а зад всичко, което прави, стои

силата на волята му, която контролира и направлява активността на ума.

Както същността на сърцето проличава по въображението и мислите, така дълбочината на ума, се познава по чувството. Съществуват девет основни чувства: радост, печал, желание, гняв, съчувствие, преданост, страх, недоумение и безразличие. Разбира се, чувствата не могат да бъдат ограничени само в тези девет категории, но ако се абстрахираме от безчислените ми нюанси, това са деветте основни чувства, които човек изпитва в живота. Съществуват също и шест болести, присъщи на сърцето: страст, гняв, сляпо увлечение, тщеславие, ревност, жажда и алчност. Сърцето е едно от телата на душата, нейното първо тяло, което изминава заедно с нея дълъг път и се завръща отново с нея. Сърцето е и ангелското тяло. Светът на чувствата е по-фин от света на мислите. Може да се каже, че в определен смисъл сърцето е по-близо до душата, а умът е по-близо до тялото. Но в същото време душата получава опит чрез цялото същество: чрез тялото, чрез ума, чрез сърцето, тъй като ѝ се случва да бъде на различни планове на съществуването.

Колкото повече човек мисли за сърцето, толкова повече забелязва, че ако съществува нещо, което може да ни даде представа личност, това е сърцето, ако има нещо, с помощта на което чувстваме или опознаваме себе си и това какво сме, това е сърцето и всичко, което се съдържа в него. И щом човек разбере природата, характера и тайната на сърцето, разбира езика на цялата вселена.

Съществуват три пътя на възприятие. Единият път принадлежи на повърхността на ума — това е мисълта. Мислите се проявяват в различни форми, линии и цветове.

Другият път на възприятие е чувството. То се усеща със съвършено друга част на сърцето, чувства се с дълбините на сърцето, не с повърхността. И затова, колкото по-силно е качеството на сърцето, но в човека, толкова по-истинно той възприема чувствата на другите. Такъв човек е по-чувствителен, защото за него мислите и чувствата на другите са ясни. Този, който живее на повърхността, възприема чувствата мъгляво. Съществува разлика между еволюцията на такива хора — единият живее с ума си, другият — със сърцето си. Съществува и трети път на възприятие, който не се осъществява чрез чувствата и може да бъде наречен духовен език. Той извира от

дълбините на сърцето. Това е гласът на духа. Той е принадлежи не на светилника, а на светлината, но чрез светилника става по-определен и ясен. Това възприятие може да бъде наречено интуиция — няма по-подходящи наименование. За да се изучи животът в неговата пълнота, тези три етапа на възприятие трябва да бъдат развити. Само тогава човек е способен да опознае целостта на живота и само изучавайки го всеобхватно, може да оформи отношението си към него.

ГЛАВА 13

ИНТУИЦИЯ

Интуицията извира от самите дълбини на човешкото сърце. Тя притежава два аспекта: единият зависи от външното впечатление, а другият е независим от всякакво външно въздействие. Първият се нарича впечатление, а вторият — интуиция. Интуицията е фино качество, женско качество, произтичащо от чувствителността. Жената е по-интуитивна по природа, отколкото мъжът.

Много често се казва: „Този човек ми направи впечатление“, но в същото време няма разумна причина, за да се обоснове това впечатление. Възможно е ние да не сме в състояние да намерим някаква причина за доказателство, но въпреки това впечатлението е правилно. Съществуват хора, дори цели народи, които по природа са интуитивни. На интуитивния човек не му е необходимо да чака, за да узнае нещо. Необходим е само един миг. Щом погледът му попадне върху някого, в него веднага възниква впечатление, което е първи тип интуиция. Човек с фин и спокоен ум обикновено притежава интуиция, а човек с груб, плътен и неспокоен ум, не я владее. Интуицията е свръхчувство, тя може да бъде наречена шесто чувство, тя е същността на всички чувства. Когато човек сподели, че усеща нещо, това не означава, че има обективни, видими причини за това, просто без никакви външни признаци или обективни знаци той се е докоснал до даденото явление.

Интуицията, която не зависи от впечатленията, има още по-дълбока природа. Преди изобщо да започнете нещо, вие вече знаете какво ще се получи — преди началото на начинанието виждате неговия резултат. Интуицията понякога е някакъв вид вътрешно ръководство или предупреждение как да постъпим.

Как човек възприема нещата? В началото знанието е изразено чрез езика на чувствата — това чувство, разпростирайки се в пределите на хоризонта на ума, приема форма. По-точно, умът трансформира идеята, материализира я във форма, след което езикът я превежда. Следователно интуицията произтича от чувстващото сърце.

Интуицията преминава през три различни състояния — чувство, въображение и фраза — за да стане достатъчно ясна и различима. Някои хора чуват гласа на интуицията дори тогава, когато тя е на първия стадий от процеса на развитие. Такива хора са способни да възприемат интуицията, а Егото им може да се нарече интуитивно. Други я различават, когато се прояви в царството на мислите. А трети долавят своята интуиция само тогава, когато се проявява във формата на фрази.

Добрият човек, любящият човек, чистосърдечният и благожелателният човек винаги е интуитивен. Интуицията няма нищо общо с образованието. Необразованият човек може да бъде значително по-интуитивен, отколкото този, който има висока квалификация, защото това е свършено друга област на познание, изхожда от свършено друго направление.

Много често интуитивният човек, улавяйки вярно интуицията, допуска грешка. То е защото интуицията има източник, различен от ума. Често човек се подвежда по готовите модели на ума и ги приема за интуиция, а това води до разочарование. Човек губи вяра в себе си и престава да обръща внимание на предчувствията и това невнимание с всеки ден все повече и повече се увеличава.

Да се улови предчувствие е най-сложното нещо. В един и същи момент се проявяват две неща: от една страна — интуицията, а от друга — умът. Ако двата края на един прът, положен напречно върху друг, се движат и горе и долу, човек не би обърнал внимание кой от тях се повдига пръв и кой втори. Така е и с ума. Трябва много внимателно да се наблюдават неговите действия, което се постига чрез концентрация. Човек трябва да бъде способен да гледа на своя ум точно като на разграфена дъска пред себе си и наблюдавайки го, трябва да умее да се изолира от всичко външно, задържайки в своето вътрешно възприятие само ума. Развивайки концентрацията, успокоявайки ума, човек може да се настрои на височината, необходима за възприемане на интуицията. Ако веднъж е бил разочарован във възприятията на своето предчувствие, не трябва да губи смелост, а да продължава да го следва, дори ако това му изглежда погрешно. Ако човек се доверява на своите предчувствия, ще стигне до правилно възприятие на света.

Подбудите за действие на интуитивния човек много често се ръководи от интуицията. Подбудите на човек, загубил интуицията, могат да дойдат от други измерения, по-повърхностни. Необходим е импулс, който да направлява интуицията. Импулсът е подобен на малка сламка, плуваща по повърхността на водата. Тази сламка се придвижва, когато я тласка надигащата се вълна. Ако човек успее да разбере импулса, изпратен му от интуицията, постига успех, ако е сгрешил — се проваля. Ако всеки от нас проумее какво стои зад интуитивното му познание за нещата, не би бързал да изрази мнението си за дадена ситуация.

Сънят е друго чудо, друг феномен на ума. По време на сън работят не само мислите и въображението, но и интуицията. Интуитивните прозрения, които с много труд възникват в будно състояние, по време на сън понякога идват по-леко и са по-ясни, защото в това време човек е концентриран по естествен начин, очите му са затворени за външния свят. Но и тук съществува проблем. Когато интуицията се надига от дълбините, на повърхността изниква въображението и човек се обърква и не знае кое какво е. Ето защо много сънища са толкова неясни — част от съня изразява някаква истина, а друга част е безкрайно заплетена.

Трябва да помним, че няма безсмислени сънища. Ако сънят няма нищо общо с интуицията и е просто функция на съзнанието, той продължава по естествен начин дейността на ума, започнала през деня. Дори това има своето значение, защото на екрана на ума не се проектира нищо, което няма корени в почвата на сърцето, донасяйки съответните плодове и цветя. Ако по време на сън интуицията работи, сънят оповестява за нещо, станало в миналото, действащо в настоящето или идващо от бъдещето.

Духовно издигнатият човек не спи много, както и много глупавият, който никога не застава своя мозък да мисли. Последният е съвършено щастлив и удовлетворен, без да си прави труда да мисли. Той не сънува много. Не мислете, че рядко се срещат такива души. Светът е пълен хора, за които мисленето е само проява на напразно усилие.

Умът оказва въздействие върху тялото, тялото — върху ума и затова е естествено объркаността на тялото да хвърли сянка върху ума и да породи в него нарушения. Постоянно повтарящи се сънища за

удушаване, сънища, че се давиш или не можеш да вървиш и говориш, произлизат не от състоянието на здравето, а са резултат от впечатления, задържани в ума. Това е някакъв вид психичен безпорядък, нарушение, болест на ума, от която умът трябва да се излекува.

Сънищата, в които човек сънува, че лети, са израз на постоянното желание на душата да се издигне над тъмнината на ограничението, което изпитва в земния живот. Сънищата, в които летим, символизируют и пътешествието, очакващо човека в бъдеще. Само танцът на душата на човека го заставя да пее в съня.

Има вид сънища, които показват всичко обратно, подобно на криво огледало, правещо пълния човек — слаб, а слабия — пълен, високия — нисък, а ниския — висок. Това е особено състояние на ума, когато всичко се представя за съвършено противоположно на това, което е. Това е един от основните недостатъци на ума. Той винаги е обърнат с краката нагоре и затова всичко, което вижда човек, изглежда обърнато, особено на сън. Понякога такъв сън трябва да бъде тълкуван като пълна противоположност на това, което представя. Ако човек не разбира тези вид сънища, тълкува ги съвършено противоположно на истинската им природа.

Символичният сън е работа на финия ум и е нещо удивително. Колкото е фин складът на ума, толкова е фин символът, чрез който се проявява мисълта или въображението. Затова за мистиците винаги е било много просто да проследят еволюцията на човека по неговите сънища. Колкото са по-фини сънищата, толкова е по-напред човек в своята еволюция. Още повече, достойнството не е само във финеса, а и в простотата. Поетите, музикантите, мислителите, писателите, хората на въображението сънуват прекрасни сънища и великолепието на техните сънища се заключава в изумителната им символика.

Има сънища, които могат да се назоват видения. Те са отражения, отражения от хората, от техните умове, светове и планове — нещата, върху които умът е бил фокусиран. Ако умът се фокусира върху външния свят, тогава сънищата са от този свят, ако човек фокусира ума си върху самия себе си, тогава неговите собствени мисли идват към него; ако умът е фокусиран върху определен човек, тогава този човек и всичко, което е вътре в него, се отразява в съня; ако умът е фокусиран върху определена част от битието, тогава условията,

състоянието на тази сфера се отразяват в ума. Сънищата много наподобяват състоянията след смъртта.

Колкото по-дълбоко се потапя човек в изучаването на тази материя, толкова повече забелязва, че чрез разкриване на природата на сънищата, на тяхната тайна и характер може да се разбере тайната на самия живот.

ГЛАВА 14

ВДЪХНОВЕНИЕ

Вдъхновението е по-висша форма на интуиция. То идва като идея, като завършена тема с импровизация, като фраза, създаваща поема. Вдъхновението е поток, поток на удивление и възторг. Затова истински вдъхновеният човек, бил той писател, поет или композитор, ако се е докоснал до вдъхновението, е изпитал върховно удовлетворение — не от себе си, а от това, което е достигнало до него. То е донесло на душата му благодат, защото душата е получила като подарък това, с което е била разделена, от което е била лишена, на нея ѝ е било дадено това, към което винаги се е стремилa. Затова вдъхновението може да се назове награда за душата.

Човек получава този дар не защото упорито се е домогвал до него. Той може да пише стихове като напруга мозъка си, може с помощта на многодневен безпокойство да съчини някакво музикално произведение. Но постъпващият по този начин няма никога да получи вдъхновение. За да го докосне вдъхновението човек трябва да е съвършено спокоен и отпуснат, както и безкрайно целеустремен в стремежа си да достигне до невидимото. Само фокусирайки своя ум съзнателно или несъзнателно върху Божествения ум човек може да получи вдъхновение.

Този феномен е толкова велик и прекрасен, че радост, която носи, няма равна на никоя друга радост в света. Именно чрез това блаженство вдъхновените гении са преживели екстаз. Тази радост е почти неопишуема — висотата на чувствата повдига човека над земята, когато умът е фокусиран върху Божествения Ум. Защото вдъхновението идва от Божествения Ум. Това, което са оставили на света великите музиканти, поети, мислители, философи, писатели и пророци, винаги действа вдъхновяващо и възвисяващо. Въпреки че не всяка душа осъзнава напълно сътвореното от тях и не винаги може да му се наслади напълно. Но удовлетворението на самите творци от сътвореното от тях не може да се изрази с думи. Именно във вдъхновението човек започва за вижда Божия знак. И най-

материалистично настроеният гений започва да се интересува от Божествения Дух, ако вдъхновението го докосне поне веднъж.

Идва ли то като завършена картина? Идва ли като изписана буква? Не, то идва при художника така, сякаш някой движи четката му — очите му се затварят, а сърцето му се отваря безмерно. Той рисува, пише нещо с боите, без да знае кой е написал това, кой го е нарисувал. Вдъхновението идва при музиканта така, сякаш някой друг е свири и пее, а той само записва нотите. Той възприема цялостната мелодия, съвършеното звучене, което очарова душата му. За поета вдъхновението идва, сякаш друг говори чрез словата му. В неговия ум няма напрежение, там няма безпокойство и стремеж към сглобяване на строфите.

Мнозина бъркат вдъхновението с духовната връзка. Много творци приписват вдъхновението на своя дух, но то не произтича от тях самите. То не винаги е резултата на духовна връзка. Понякога определени състояния стигат до нас чрез други живи същества, които сега са на земята, или от някого, който си е тръгнал оттук, но най-съвършеното, истинско вдъхновение винаги идва от Божествения Ум. Единствено Бог е достоен за възхвала. Дори ако вдъхновението идва чрез ума на човек, живееш на земята или чрез душата, която е преминала на „другата страна“, въпреки всичко то изхожда от Бога, защото цялото знание и мъдрост принадлежат на Бога.

Съществуват три форми, чрез които вдъхновението идва при нас: когато се намираме в присъствието на някой вдъхновен; когато мислим за някой вдъхновен и когато сърцето ни е в състояние на съвършен покой и вдъхновението прониква в него. Това прилича на радио: понякога се свързвате с определена станция, по която звучи музика, понякога не се свързвате, но радиоприемникът остава. Ако нещо премине през него, но не можете да го чуете, това не означава, че звукът отсъства.

По подобен начин човек получава вдъхновение от три различни висши източници. Вдъхновението се предизвиква с различни процеси. Всичко зависи от това как сърцето на човек е фокусирано върху Божествения Дух. Има хора, чиито сърца са свързани с Божествения Дух непосредствено, има други, за които Божественият Дух е значително отдалечен. Техните сърца са концентрирани върху друг център, който, от своя страна, е фокусиран върху Божествения Дух,

поради което получават послания с посредничеството на този център. Но те пак идват от Бога. Човечеството често си представя Божествения Дух като някакво ограничено реално същество, превръщайки го в сянка, скриваща Бога. Наивно е човек да вярва, ще се появи древният египтянин от другия край на света, за да го вдъхнови или ще дойде индианец, за да го поведе по пътя му. С подобни разсъждения човек изгражда стена между себе си и Бога.

Вместо да черпи направо от източника, който е съвършен и напълно достатъчен, той измисля нещо, правейки го екран между себе си и Бога. Най-простият път за гения е да се превърне в празна чаша, свободна от гордостта на образованието и тщеславието на знанието, да стане невинно дете, готово да се учи на всичко, на което биха го учили. Пред Бог душата е дете, уповаващо се и желаещо да изрази музиката чрез себе си, да стане фонтан на Бога. От този фонтан бликва Божественото вдъхновение и донася красота на всички, до които се докосне.

Има още една крачка по-нататък, когато човек не може повече да остане просто поет, музикант или философ, а става само инструмент на Бога. Бог започва да говори с него чрез всичко: не само в мелодия, стих, цвят или светлина, но във всички форми. Чрез всичко, което той вижда нагоре или надолу, надясно или наляво, напред или назад, земно или небесно, той общува с Бога. Такъв човек открива Божественото присъствие навсякъде. Именно тази крачка се нарича *откровение*.

В историята за Мойсей се разказва, че той търсел огън, за да изпече хляб, когато случайно видял светлина на върха на планината. И за да може да вземе този огън, допълзял до върха. Но огънят се превърнал в мълния. Мойсей не могъл повече да издържи на силните припламвания и паднал на земята, а когато се събудил, започнал да общува с Бога.

Тази притча е алегорична. Идеята е, че Мойсей е търсел светлина, за да осмисли живота, но е трябвало да я открие на един по-висш план. Невъзможно било да я открие на земята, трябвало да достигне до върха. А там имало не просто светлина, а мълния — една огромна светлина, която не била по силите на Мойсей да издържи. И тогава той паднал долу. Какво означава да паднеш? Означава да станеш нищо, да станеш празен. Когато Мойсей достигнал до това състояние на пустота, сърцето му се отворило и той се свързал с Бог.

Общувал с него чрез всичко в света. В скалата, дървото или растението, в звездата, слънцето и луната, във всичко, което виждал, той съзирал връзка със собствената си душа, с божественото начало в нея.

Така целия свят разкрил своята природа и своята тайна на Мойсей. Именно за това откровение Саади казва, че *„Всеки лист от дърво става страница от Свещено писание, ако душата се научи да чете“*.

МУЗИКА

ГЛАВА 1

МУЗИКА

Какво е музиката? Често използваме тази дума в ежедневието. Всъщност музиката е нещо безплътно и неуловимо, затова я обичаме толкова много. Прилича ни по нещо на неуловимото изображение на нашия Бог. Въпросът е какво е бог и къде да го открием.

Нашият Бог е източникът на нашия живот. Това, което виждаме от него с физическите ни очи, е красотата, която ни обкръжава, а тази част от него, която не се проявява пред очите ни, е вътрешната форма на красотата, посредством която Бог говори с нас. Ако успеем да чуем гласа на красотата, която ни привлича във всякакви форми, ще открием, че тя винаги говори едно — че зад всяко проявление стои съвършеният Дух — духът на мъдростта.

По какъв начин животът се проявява пред нас посредством красотата? Чрез движението. В линии, в цветове, в смяната на сезоните, в издигането и падането на вълните, във вятъра, в бурята — в цялата красота на природата съществува постоянно движение. Именно това движение поражда смяната на деня и нощта, смяната на сезоните, това движение ни дава разбирането за този аспект от живота, който наричаме време. Реално, времето на съществува. Съществува само вечността. Всичко, което обичаме, на което се възхищаваме, наблюдаваме и постигаме, е форма на живот и този живот изгражда нашето битие. Само благодарение на своята ограниченост не можем да видим пълното битие, сътворено от Бога, но светът, който обичаме, свят, проявен в цветове, линии, форма и личности е част от Божията промисъл. И когато проследим какво ни очарова в тази красота, която се проявява в безброй форми, разбираме, че това е движението, вечната промяна — с други думи — музиката.

Във всички форми в природата — цветето, планетите, звездите и земята — във всичко е въплътена идеята за хармония, за музика. Цялата природа диша — не само живите създания, а цялата природа, и само нашата склонност да сравняваме това, което за нас е живо, с това, което не ни се струва толкова живо ни заставя да забравим, че всички

неща и същества живеят един свършен живот. И знакът за живот на тази жива красота, е музиката.

Какво заставя душата на поета да танцува? Музиката. Какво заставя художника да рисува прекрасни картини, музиканта да пее прекрасни песни? Вдъхновението, което дава красота. Затова Суфиите наричат тази красота *Саки*, което означава „Божествен Подател“ — този, който вдъхва на всичко магията на живота. Какво е магия за Суфиите? Безкрайната красота, вплътена във формата, линиите, цветовете, във въображението, чувството и действията — във всичко суфиите откриват красотата. Всички различни форми са част от духа на то наричаме музика във всекидневния живот, за мен и архитектурата е музика, и градинарството е музика, и фермерството е музика, и рисуването е музика и поезията е музика. Във всички човешки дейности, вдъхновени от красотата, където се излива божествената благодат, съществува музика.

Сред различните изкуства музиката се смята за особено божествена, защото е миниатюрно копие на закона, действащ в цялата вселена. Ако изучаваме себе си, ще забележим, че ударите на пулса и сърцето, вдишванията и издишванията работят в ритъм. Животът зависи от ритмичната работа на целия механизъм на тялото. Диханието се проявява като глас, като слово, като звук и този звук постоянно се чува — звук извън и вътре в нас. Това също е музика. Има музика както навън, така и вътре в нас. Музиката вдъхновява не само душата на великия музикант, но и всяко дете, което току-що е дошло на света, което започва да движи своите малки ръчички и крачета в някакъв свой ритъм. Затова няма да бъде преувеличение да се каже, че музиката е езика на красотата, на който говори Бог. В нея е влюбена всяка жива душа. И когато човек опознае и осъзнае свършенството на цялата красота в света около нас, сътворена от Божията милост, той разбира защо именно музиката, която ние сме превърнали в изкуството трябва да се нарича Божествено Изкуство.

Много хора приемат музиката като източник на развлечение и забавно прекарване на времето, а музиканта — като занаятчия. Но няма човек на този свят, способен да живее, мисли и чувства, който да не приема музиката за най-свещеното от всички изкуства, защото е това, за което живописиста не може да говори ясно, а поетът трудно може да се изрази в музиката. Музиката е не само изкуство по-висше

от поезията, музиката е по-висша и от религията, защото тя извисява душата на човека по-високо от така наречените външни форми на религия. Това не означава, че музиката може да заеме мястото на религията, защото не всяка душа е настроена на тази висота на трептене, което може да бъде задействано от музиката, а не всяка музика е толкова съвършена, че да отведе човека в по-висши духовни сфери от религията. За хората, които следват пътя на вътрешната вяра, музиката е съществена част от духовното развитие. Причината е, че душата, вървяща по духовния път, се намира в търсене на безформения Бог. Без съмнение, изкуството действа възвисяващо, но същевременно съдържа и форма — например поезията е изградена от думи и имена, предполагащи форма — а само музиката, при цялата своя красота, сила и очарование, може да възнесе душата над пределите на формите.

Именно затова в древни времена най-великите пророци били и велики музиканти. Индуският пророк *Нарада*, който същевременно е бил и музикант; *Шива* — богоподобният пророк, е изобретил свещената *вина*; *Кришна* винаги е изобразяван с флейта. Има една легенда за Мойсей, който чул божествената повеля на планината Синай в думите *Muse ke*, „Мойсей, приеми!“, а откровението, слязло до него, се състояло от тонове и ритъм и той го нарекъл със същото име: Музика. Думи като „Music“ и „Musike“ са произлезли от същата дума. Песните и стиховете на Давид били известни в продължение на векове, неговото послание било дадено под формата на музика. Орфей от гръцките митове, знаещ тайната на тона и ритъма, имал власт над скритите сили на природата. Индуската богиня на красотата и знанията Сарасвати винаги се изобразява с *вина*. За какво говори това? Че цялата вселенска хармония се състои от музика.

Освен естественото очарование, което притежава музиката, тя носи и магически чар, който може да се изпита и до днес. Изглежда, че човешката раса е загубила голяма част от древната наука на магията, но ако е останало нещо, то е скрито в музиката. Музиката, освен сила, е и опиянение. Ако тя опиянява тези, които слушат, колко ли силно опиянява тези, които свирят и пеят! И колко по-мощно опиянява тези, които са се докоснали до съвършенството на музиката и са медитирали над нея години и години! Тя им носи значително по-голяма радост и възторг, отколкото радостта, изпитвана от кралете при възкачването си на трона.

Според източните мислители съществуват пет различни опиянения: опиянение от красотата, младостта и силата; след това — опиянение от благосъстояние; третото — опиянение от властта, заповедите, силата да управляваш; четвъртото опиянение е опиянението от обучението, от знанието. Но тези четири вида опиянение помръкват, подобно на звездите пред слънцето, в присъствието на опиянението от музиката. Защото то затрогва най-дълбоките кътчета на човешкото същество. Музиката прониква подалече, отколкото може да проникне всяко друго явление от външния свят. Красотата на музиката се заключава в това, че тя е както източник на творчество, така и средство за поглъщане от него. С други думи, с музика е бил създаден светът и с помощта на музиката той се връща отново към източника, който го е създал. И в научния и материален свят откриваме подобна зависимост: преди машината или механизмът да започне да се движи, в началото възпроизвеждат шум. Ние чуваме звук и след това виждаме движение — било то кораб, самолет или автомобил. В това се заключава мистицизмът на звука. Преди бебето да може да се възхищава на цветовете или на формите, то се наслаждава на звука. И ако има някакво изкуство, което може да зарадва един старец, това е музиката. Ако има някакво изкуство, което може да изпълни младежите с живот и ентузиазъм, чувства и страст, това е музиката. И в същото време тя е нещо, което дава на човека онази сила и мотивация за действие, която заставя войника да марширува под ударите на барабана и звуците на тръбата. В предания от миналото се казва, че в „Деня на страшния съд“ ще звучи тръба, преди да настъпи „краят на света“. Музиката е свързана с началото на творението, с неговото продължение и с неговия край. Мистиците от всички векове най-много от всичко са обичали музиката. Почти във всички кръгове на посветени в някакво познание във всяка част на света, музиката е била център на култа или церемонията. И тези, които достигат онзи съвършен покой, наричан Нирвана или на езика на индусите — Самадхи — го достигат много по-леко с помощта на музиката. Затова Суфиите, особено от школата Чиштия, от древни времена са приемали музиката като източник на медитация и медитирайки, с нейна помощ получавали значително по-големи резултати, отколкото хората, медитиращи без помощта на музика. Ефектът, който достигали, е разтваряне на душата, на интуитивните

способности; сърцето им се отваряло за цялата красота, която е вътре и вън от човека. Музиката възвисява душата и я довежда до онова съвършено състояние, към което всеки се стреми.

ГЛАВА 2

МУЗИКА НА СФЕРИТЕ

С това заглавие не искам да предизвикам празно любопитство, че ще споделя идеи, основани на суеверия. Моята цел е да насоча вниманието на тези, които търсят истината, към закона на музиката, действащ в цялата вселена, който може да бъде наречен закон на живота. Това е законът на хармонията и пропорциите, закон, осъществяващ равновесие, закон, скрит зад всички аспекти на живота, който държи цялата Вселена в равновесие и направлява съдбата ѝ, за да може да осъществи своето предназначение.

В света много хора търсят чудеса, но колцина забелязват многото чудеса, които всеки ден се случват около нас! Колко то по-дълбоко човек гледа на живота, толкова по-широко светът се отваря пред него и всеки момент от живота му се изпълва с чудеса и великолепие. Това, което наричаме музика в нашия всекидневен език, е само една нищожна част, която нашият интелект е поел от музиката и хармонията на Вселената, хармония, която е източник и начало на всички начала. Ето защо мъдреците от всички епохи са считали музиката за свещено изкуство. В музиката виждащият може да открие картината на вселената, чрез сферата на музиката мъдрецът може да обясни тайната на природата. Тази идея не е нова и в същото време е винаги нова. Нищо не е толкова древно, толкова ново, колкото истината. Желанието на човека да търси и открива може да бъде удовлетворено в знанието на истината.

Всички религии учат, че началото на творението е звукът. Без съмнение не става дума за звуците, които използваме в ежедневието. Те не се припокриват с изначалния звук. Езикът борави с назовими предмети, а това, което не може да бъде сравнено, няма име. Истината никога не може да бъде изказана. Мъдреците от всички времена са казвали, че не са в състояние да я изречат точно. Музиката, която ние познаваме, е една нищожна част от музиката на Вселената. Нашето чувство за музика, нашата привързаност към нея показва, че тя живее в

най-съкровени дълбини на нашето същество. Музиката стои зад работата на цялата Вселена.

Музиката е не само най-великото достижение в живота. Тя е самият живот. Хафиз, великият и прекрасен персийски поет и суфи е казал: „Много хора говорят, че животът е влязъл в човешкото тяло с помощта на музиката, но истината е, че самият живот е музика“. Казаното от Хафиз се основава на легенда, съществуваща на Изток, която разказва как Бог създал статуя от глина по Свой образ и помолил душата да влезе в нея, но душата отказала да бъде заключена — за нея е естествено свободно да лети и да не бъде ограничена и привързана към нещо. В края на краищата, душата така и не пожелала да влезе в този затвор. Тогава Бог помолил ангелите да ѝ посвирят и когато ангелите засвирили, душата изпаднала в екстаз и за да запази този екстаз и да почувства музиката по-ясно, тя влязла в тялото. Разказват, че Хафиз споделил: „Хората казват, че след като чула песента, душата влязла в тялото, но в действителност, самата душа е песен!“ Това е прекрасна легенда, но още по-прекрасно е нейното скрито послание. Вникването в тази легенда ни дава познание за два велики закона. Първият е, че свободата е изконно присъща на душата и най-голямата трагедия на живота се състои в отсъствието на тази свобода. Другата тайна, която легендата открива за нас, е че единствената причина, поради която душата е влязла в това тяло от глина (или материя), е за да изпита музиката на живота, да я усети и преживее най-пълноценно.

Когато обобщим тези две велики тайни, тогава третата тайна — тайната на всички тайни — се появява в ума ни. Тя ни открива, че духовната част от нас се въплъщава в ограничена и земна, за да направи живота на земята по-разбираем. Затова на земята и губим и получаваме по нещо. Губим свобода, а придобиваме жизнен опит, чрез навлизане в този ограничен свят, който наричаме живот на личността. Какво ни заставя да изпитваме влечение към музиката — фактът, че цялото наше същество е музика, нашият ум и тяло, природата, в която живеем и която ни е създала, всичко, което се намира около нас е музика. Човек е част от тази музика, живее движи се и пребивава в музика. Музиката ни вълнува, привлича нашето внимание, доставя ни удоволствие, защото съответства на ритъма и тона, които удържат механизма на нашето същество в цялост. Това, което ни привлича в различните изкуства — живопис, резбарство, архитектура, скулптура

или поезия — е стоящата зад тях хармония, музика. Поезията ни предлага музика под формата на ритъм и хармония на идеите и фразите. В графиката и живописата именно нашето чувство за пропорции и хармония ни донася наслада. Това, което ни призовава към природата е музиката, звучаща в нея. Музиката на природата е посвършена, отколкото музиката на човешкото. Разходката в гората, гледката на зеленината, течащата вода, има свой ритъм, тон и хармония и поражда в душата ни чувство на хармония и покой. Потрепването на клоните в гората, приливът на вълните — всичко има своя музика. Ако съзерцаваме и се слеем с природата, сърцата ни се отварят за нейната музика. Ние казваме, че се наслаждаваме на природата. Но на какво в природата се наслаждаваме? На музиката. Нещо в нас се отваря от ритмичните движения, от съвършената хармония, която така рядко присъства в нашия изкуствен живот. Това извисява човек, кара го да чувства, че природата е истински храм, истинска религия. Да преживеем дори един миг в хармония с природата с отворено сърце струва колкото цял живот.

Когато човек вдигне очи към небето и види движението на звездите и планетите, той опознава закона на вибрациите и ритъма, където всичко е съвършено и неизменно. Човек осъзнава, че космическата система работи по законите на музиката и хармонията; и ако някога по някакъв начин тази хармония в космическата система се наруши, тогава в света нахлуват бедствия и разрушителни сили. Всички закони на астрологията, магията и мистицизма се основават на музиката. Същността на живота на най-просветлените души в нашия свят — например великите пророци на Индия — е музиката. Чрез музиката, която достига до нас, те се докосват до цялата вселенска музика и успяват да въодушевят и останалите. Ключът към разбирането на живота получава този, който е надарен с интуиция и вдъхновение. Пред него се откриват откровения, защото той говори с езика на музиката.

Всеки човек, идващ при нас, всеки предмет, който виждаме, ни се открива в някаква форма. Разкрива ни своя характер, природа и тайни. Всеки човек носи своето минало, настояще и бъдеще. Ние можем да разчетем неговата вселена, ако успеем да чуем музиката, която звучи в душата му. Съществува един универсален език — езикът на музиката, на нейния ритъм и тон. Ние го чуваме, но не с ушите.

Дружелюбният човек излъчва хармония със своя глас, думи, движения и маниери. Недружелюбният човек чрез движенията си, чрез погледа и изражението си, чрез походката си излъчва дисхармония. Просто трябва да я забележим. Имах приятел в Индия, който много лесно се раздраваше. Веднъж, когато той дойде при мене, му казах: „Раздразнен ли си днес?“ Той попита: „Какво те кара да мислиш, че е така?“ Отговорих: „Тюрбанът ти ми разказа. Толкова неправилно си го завързал, че говори за дисхармония“. Действия на човека издават за хармонични или дисхармонични състояния.

Много неща, които могат да се узнаят и по почерка чрез разчитане на хармоничните и нехармонични криви. Те почти говорят с вас и ви разказват за настроението, в което човекът е писал. Почеркът говори за много неща — за степента на еволюция на човека, за неговото отношение към живота, за неговия характер и вътрешно състояние по време на писането. Не е нужно да четете цялото му послание, достатъчно е само да видите почерка му и буквите ще ви разкажат дали е изпълнен с хармония или го раздират противоречия.

Всяко живо същество говори по някакъв начин. Ако притежаваме проникателност ще можем да разчетем състоянието не само на човек, но и на всяко живо същество — дърво, цвете, птица. По плодовете или цветовете на дървото можем да определим каква музика блика от него. По същия начин може да доловите дали даден човек ще стане ваш приятел или ще се превърне във враг. Не ви е нужно да чакате до края на разговора — от пръв поглед личи дали е настроен дружески или не, защото всеки човек носи своя, непрекъсваща музика, която звучи ден и нощ и чрез интуицията си всеки може да я чуе. В зависимост от гамата, в която звучи, един човек ви привлича, а друг ви отблъсква.

Съществува една история за известния арабски халиф Омар. Някой искал да му причини зло. Потърсил го и чул, че Омар не живее в дворците, въпреки, че е халиф, а прекарва почти цялото си време сред природата. Този човек бил много радостен и мислел, че ще има всички възможности за изпълнение на замисъла си. Когато доближил мястото, където се намирал Омар, колкото повече се приближавал, толкова по-силно се променяло отношението му, докато накрая измъкнал кинжала и казал: „Не мога да ти причиня зло. Кажете ми, що за сила има в теб, която не ми позволява да направя това, което бях решил?“ Омар отговорил: „Моето единение с Бога“. Какво разбирал Омар под

единство с Бога? Имал пред вид сънастроеност с безграничната хармония на цялата вселена. Омар бил приемник на музиката на цялата вселена. Светите хора във всички времена проявяват чувствителност и усет към музиката на цялото битие. В това е тайната, която ги превръщала в приятели на най-злите им врагове. Но тази сила не е само на праведниците. Тя се проявява във всяка личност в по-голяма или по-малка степен. Всеки демонстрира хармония или дисхармония в съответствие с това доколко е открит за музиката на вселената. Колкото повече човек е отворен за всичко прекрасно и хармонично, толкова по-силно неговият живот е възприемчив за вселенската хармония и той проявява дружеско отношение към всеки, когото среща. Самата му същност създава около него музика.

Различието между материалната и духовна гледна точка се състои в това, че според първата материята е първична и интелектът, красотата и всичко останало идва от нея. От духовна гледна точка интелектът и красотата са първични и от тях произлиза всичко съществуващо. От духовна гледна точка няма важно и неважно, защото в същността на цялото битие, в основата на всичко съществуващо лежи музиката. В корена на розата се съдържа самата роза, с нейното благоухание, форма и красота и дори и да не се проявят, те продължават да присъстват. И този, който настройва себе си не само към външното, но и към вътрешното битие и същност на всички неща, достига до същината на цялата Вселена и дори в корените може да открие и да се наслади на аромата и красотата на розата. Най-голямата грешка на този век е, че активността се е увеличила толкова много, че във всекидневния живот на човек му е останало съвсем малко място за покой. А покойът е тайната на съзерцанието и медитацията. Чрез покой човек настройва осезанията си да достигнат до същността на живота. За целта е нужно да прочисти ума и тялото си, да култивира чувствата си, защото само фините чувства настройват душата в тази тоналност, в която звучи музиката на Създателя. Изглежда трудно, а всъщност е толкова просто. Един от най-големите дарове, с които човек е надарен, и способността да печели приятели, способността да обича другия, да живеем в съзвучие с него, без да се опитваме да го направим по свой образ и подобие. Колкото е по-дълбок човек, толкова повече приятели има. А дребнавостта, сковаността, отсъствието на духовно развитие потопяват човека в илюзията за собствената му

изключителност и превъзходство над другите. Той се възприема като по-велик и по-добър от останалите и дружеското отношение се загубва. Такъв човек се откъсва от света и хората и в това е неговата трагедия. Такъв човек никога няма да бъде щастлив. Щастлив е този, който е способен да бъде приятел с всеки. Неговият подход към живота е отворен. Той е дружелюбен не само към хората, но и към вещите и обстоятелствата. Благодарение на това свое отношение такъв човек разширява и разрушава стените, задържащи го в собствения му затвор. Разрушавайки тези стени той се съединява с Абсолюта. Докосва се до музиката на небесните сфери и я открива във всичко, което го заобикаля — в цветовете на розата, във вятъра, в хората, в света около себе си.

ГЛАВА 3

МУЗИКА НА СФЕРИТЕ

(ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Какво означава да се сътвори нещо — една даденост да се превърне в нещо ново. Именно в тази двойственост се корени целият дуализъм на живота, съществуването на положително, и отрицателно начало, на изразяващо и реагиращо. В нашия дуалистичен свят дух и природа стоят лице в лице. В природата има две първични начала — звук и светлина. Отначало се проявява само светлината, но когато се задълбочим в творението, откриваме и звука. В природата светлината предшества звука, или по-точно човек първо реагира на светлината и след това идва звукът, който го затрогва по-дълбоко.

Човешкото тяло е носител на духа, то е съвършен проводник, преживяващ различните аспекти на сътворението. Това не означава, че всички останали форми, съществуващи в този свят — като предмети и други същества — не са проява на изначалния дух. Всичко във Вселената е проява на един и същ творещ дух. В поемата на Руми „Маснави“ четем, че земята, водата, огънят и въздухът за човека са предмети, но пред Бога са живи същества. Те действат по Негова заповед, както домашните животни работят под командата на стопанина. Какво представлява сътворението — фази на звука (вибрации на звука) проявяващи се по различен начин в цялото многообразие от форми на живот. Дори това, което наричаме материя или вещество и всичко, което ни изглежда неговорящо или незвучащо, в действителност е вибрация. Всичко сътворено се проявява по два начина — като воля и като реагираща матрица. Например, съществува материя (предмет) който можем да докоснем, като същевременно изживяваме и усещането за съприкосновение. Съществува звук и в същото време съществуват уши, които могат да чуват звука. Съществува светлина, безброй форми и цветове и същевременно съществуват очи, за да ги виждат. И това, което човекът нарича красота, е хармония от всичко, което изпитва.

Тогава какво е музиката? Това, което обикновено наричаме музика, е хармония от ноти. В действителност съществува музика на цветовете, музика на линиите, музика на гората, съставена от цялото многообразие от дървета и растения. Колкото по-внимателно човек наблюдава природата, толкова по-силно тя прониква в душата му, защото в нея звучи някаква неземна музика. Колкото по-широк става погледът на човека към света, колкото по-дълбоко е разбирането му за живота, толкова повече музика може да долови, музика, идваща от цялата вселена. Този, чието сърце е отворено, не се нуждае да се усамоти в гората. И сред тълпата той може да чуе музиката на дърветата.

В наше време идеите, които хората споделят, са толкова подобни, сякаш нямат индивидуални различия. Но ако изучаваме човешката природа, ще открием, че дори пианото с хилядите си акорди не може да възпроизведе многообразието на човешки натури. Едни бързо се съгласяват с другите, други все се противопоставят, някои стават приятели за миг, а други и след много години не могат да станат близки. Различните души са настроени различно, в различни октави и спазват различни норми. Понякога двама души спорят, но идва трети и ги обединява. Нима това не е част от природата на музиката? Колкото повече човек изучава хармонията в музиката и в човешката природа, привличането и отблъскването между хората, толкова по-ясно вижда, че всичко е музика.

Има още един въпрос, който трябва да се разбере. Това, което човек обикновено възприема, е светът, който вижда около себе си. Много малко хора си правят труда да помислят, че съществува нещо, стоящо зад видимия за тях свят. Повечето хора, когато чуят, че съществуват два свята, го възприемат като измислица. Но ако човек погледне дълбоко в себе си, ще открие, че не съществуват само два свята, а безброй много светове. Възприемащата част на човешкото същество в преобладаващата част от хората е почти затворена. Повечето хора получават впечатления от външната сфера. Разликата между обикновения човек и мислещата личност е следната — когато обикновеният човек чуе дума или звук, той слуша с ушите си, докато мислещият човек възприема същата тази дума със своя ум. Една и съща дума достига до ушите на единия и до сърцето на другия. Този прост показва, че единият човек живее само във външния свят, другият

живее в два свята, а трети може да пребивава едновременно в много светове. Когато някой пита: „Къде са тези светове? На небесата ли или под земята?“ Отговорът е, че тези светове са там, където е и самият човек. Както е казал поетът: *„Сърцето на човека, веднъж разширило се, става по-голямо от небесата“*. Затова великите мислители от всички епохи са считали, че единственият принцип за пробуждане към живот е принципът на *опустошението на себе си*. С други думи да правим себе си по-чисти и обемни, за да вместим всички преживявания по-ясно и пълно. Трагедията на живота, всички нейни мъки и болки в основата си принадлежат на повърхността на живота. Ако някой напълно се е пробудил за живот, ако може да възприема живота, на него не му трябва да търси чудеса, не му е необходимо да общува с духове, защото всеки атом в този свят е едно чудо, когато гледаш на него с отворени очи. В отговор на въпроса, какъв е опитът на тези, които са се потопили дълбоко в живота и са се докоснали до самите дълбини в него, Хафиз отвърнал: *„Не е известно колко далеч е краят на пътя, но всичко, което аз познавам, е музиката, идваща отдалеч до моите уши“* Музиката на сферите, в съответствие с гледната точка на мистика, е подобна на маяка на пристанището, който се вижда от морето и сочи на моряка, че приближава към своята цел.

Що за музика може да бъде това? Ако самата същност на живота не бе изтъкана от хармония, животът никога не би създал хармония в този свят на многообразие. **Човек не би се стремил към нещо, което го няма в неговия дух.** Всичко в окръжаващия свят изглежда лишено от хармония. Но в действителност, така го вижда ограничения човешки ум. Колкото по-широк става хоризонтът на нашето обзрение, на толкова повече хармония в живота си се наслаждаваме. В самите дълбини на човешкото същество хармонията на Вселената живее като съвършена музика. Затова музиката на сферите е музика, която е източник на творчество, музика, която обгръща пътуването към целта на творението. Умеят да я чуят и да ѝ се наслаждават тези, които са се докоснали до най-съкровените дълбини на собствения си живот.

ГЛАВА 4

ДРЕВНАТА МУЗИКА

Според хората от изтока, според техния начин на мислене, музиката се поражда от интуицията. Така е с всички изкуства, дори с науката. Те не идват отвън, а бликат от сърцето. С времето хората забравят това и обръщат все повече очите си навън. В древността музиката е била първият език, чрез който са общували. И до днес зверовете и птиците изразяват страсти и чувства без думи, само със звуци. Комбинациите от различни животински звуци също оказват влияние върху безчисленото множество на низши творения. Ако музиката е била първото средство за изразяване за низшето творение, това важи и за човечеството. Музиката е първото проявление на чувствата и страстите на сърцето, а също и техния последен израз — та нали това, което не може да изрази живописиста, го обяснява поезията, а това, което не може да разкрие поезията, се изразява с музика. Затова за мислителите от всички векове музиката е най-висшето изражение на най-дълбокото в човека.

Ако се сравнява древната и съвременната музика, веднага открива огромната пропаст между тях, твърде широка, за да бъде измерена. Ако има нещо, даващо някаква представа за изначалната музика на човешкия род, това е източната музика, която все още носи в себе си следите на древната музика. Ако на Изток към музиката се отнасяха само като към музика, тя нямаше да бъде съхранена. Тя винаги е била част от религията и именно затова традицията се е запазила хиляди години. Може да попитате: как музиката от древните времена може да се съхрани, когато в човешката природа винаги е съществувала тенденция нещата да се променят. Отговорът е ясен, че за човечеството винаги е било трудно да променя своята религия. Всичко останало може да бъде изменено, но има нещо, което винаги се е съхранявало и това е религията. Религията на индусите изхожда от *Веданта*, а според *Ведантата* петият аспект на творението е музиката, която се нарича *Сама Веда*. С помощта на изучаването на индийската музика могат да бъдат открити следи от това, което е

съществувало хиляди години като фин нюанс на тонове — например, четвъртинките. Чрез тях се отчитало не само нивото на звука, но се е анализираща и неговата природа и характер, почти както в химията. И днес можем да срещнем в древните традиции многообразни ефекти, свързани с различните ноти, било то сухота или лекоподвижност, хлад или топлина. Без съмнение, днес е сложно да се определи какво въздействие оказват различните звуци, защото сега различието идва от инструментите, а в онези времена бликало от природата. Днес намираме в санскритските писания безброй различни височини на тоновете на звука, които били различавани в древни времена. При отсъствие на пиано или камертони те са определяли височината на тона по звуците, издавани от различните зверове и птици. Звукът се характеризирал и с различните аспекти на една и също вещь. Така научният подход се развивал едновременно с развитието на древната индийска музика. Не можем да не се удивляваме на факта, че тези хора, живеещи така близко до природата, са развивали и науката едновременно с изкуството.

Пътят на развитие на изкуството на древните народи може да се открие на Изток дори сега. Някогашните хора са свързвали различните музикални теми с различните годишни времена, а различните звуци — с определено време от денонощието. И тъй като в този свят нищо не съществува без основание и нищо не е плод само на въображение и фантазия, съществувала е логическа закономерност за връзката на определени мелодии с определено време. Ако това е само поетична фантазия, не би продължила дълго и би повлияло върху ограничен кръг слушатели. А връзката на музиката с природата датира от векове и продължава и до днес. И в наши дни една и също *рага* се изпълнява в едно и също годишно време, защото ако я пеят не навреме, тя не трогва слушателите.

Когато гледаме на музиката от метафизична гледна точка, откриваме, че това, до което съвременната наука достигна в последните години — а именно, че вибрацията е коренът на цялото творение — е било известно на древните хора и основа на всички техни науки. Те са знаели, че една-единствена сила поражда и поддържа цялото проявление, целият космос — силата на вибрациите. Именно затова и астрологията също е възникнала на базата на науката за вибрациите. Древните хора са долавяли музиката, звучаща от

отделните планети и въздействието, което те оказват върху хората. Именно постоянното движение на планетите и тяхното действие на земята са залегнали в основата на *рагите*, на които се основава древната музика.

В санскритските древни предания са съществували стихове, имащи връзка с определени планети. Затова в съответствие с влиянието на планетите и космоса древните са съставяли своята програма и тази програма се е реализирала в продължение на години. На пръв поглед като чели влиянията на планетите са твърде слаби, за да окажат въздействие върху живота на хората, но въпреки това във всички епохи човечеството се е ръководило от планетарните влияния. За да се съхрани музиката близко до природата, е било необходимо на изпълнителя да се даде свобода да пее и свири така, както иска. Това създава безкрайно разнообразие от изпълнители. Ето защо музиката на древните винаги е била индивидуално изкуство, а не част от общото образование. Музиката на древните хора носи своите достойнства и недостатъци. Достойнствата са следните: музикантът — певец или изпълнител — никога не е бил принуждаван да пее по строго определен начин. Той винаги е бил свободен да я интерпретира в съответствие със своето вдъхновение в дадения момент. Това давало на музикантите пълна свобода да изразяват своите чувства и страсти без външни ограничения, на които да се подчиняват. Без съмнение, когато се появили много певци и изпълнители, се породила необходимост от някакъв стандарт, въпреки че този стандарт не ги ограничавал твърде много. И именно този порядък определяли като музика.

Понятието „музика“, или *sangita* на санскрит има три аспекта. Единият е езикът; другият — изпълнението, а третият — движението. Индусите никога не са считали науката за движението или танца за нещо отделно от музиката. Те винаги са съчетавали трите аспекта. Според това как се е развивала музиката на хората от Изтока, всеки от тези три аспекта също се е развивал. Например, маниерът на пеене на по-изтънчените хора бил съвършено друг, в сравнение с този на селяните, храмовите песни също напълно се различавали от сценичните. Съществували са не само механични различия, определени от правила и постановки, които е трябвало да се следват, но и естествени различия. Най-главното в музиката на древните хора, е че са определили различните аспекти на музиката и с това са стигнали

до осъзнаване на съществуването на различни начини на изразяване на тона и ритъма, които предизвикват по-силно чувство или склонност към активност, или състояние на спокойствие и уравнивост. Този подход, развил се в течение на много години, се сформирал в особена психологическа наука или изкуство, наречено мантра-йога. Значението на думата „йога“ е „единство“, или „връзка“, а мантра-йога означава свещен съюз между външната и вътрешната страна на живота. Йогите са открили съществуването на определени психологически възможности. Например, една от тенденциите на дишането е да излиза навън, а другата — да влиза навътре. И двете съществуват в природата — в приливите и отливите, в изгрева и залеза на слънцето. Човек открива тези две начала и в самия себе си. Вибрациите на собственото му тяло са съвършено различни сутрин и вечер. Затова йогите са регулирали ритъма на кръвообращението, на сърцето, дори всеки цикъл на дишане с помощта на вибрациите на музиката, на тона и ритъма. Те навлизат от външните вибрации към вътрешните, от звука към дишането. За обозначение на тези две неща индусите имат една и съща дума — *sura*, която означава едновременно и „звук“ и „дишане“. Едното преминава в другото, защото те са едно и също нещо. Дишането може да бъде определено като звук, а чуването на дишането може да бъде наречено глас.

Затова дишането и звукът не са две различни неща, ако човек е в състояние да разбере, че имат една и съща основа, ако съществува някакво обяснение, защо човек се наслаждава на музиката, която го вълнува, то е в общия им корен.

Нима музиката е само развлечение или забавление? Не, в нея има и нещо друго. Главната причина на това „нещо“ е фактът, че човек живее в постоянен, непрекъснат ритъм, който е белег за живота в него. Има един постоянен ритъм в пулса, в ударите на сърцето, дори в самото сърце. И от този ритъм зависи здравето и настроението на индивида. Този постоянен ритъм оказва на всеки човек определено въздействие. Спомням си един забавен и интересен пример. Когато джазът дойде на мода, всички казваха: „Нещо откачено дойде в обществото“, въпреки че никой не се съпротивляваше на това. Джазът все повече и повече излизаше на мода. И досега, колкото и силно човек да го ненавижда или да е предубеден спрямо него, понякога, в крайна сметка, всеки си позволява просто да постои и да го послуша поне за

пет минути. По каква причина? Причината е, че в каквато и форма да е акцентираният ритъм, той съхранява своето психологическо влияние върху тялото и ума.

Един голям персийски поет и мистик е казал, че когато се намира в определено настроение, е свикнал да обикаля в кръг около колоните в средата на дома си. Когато заговорел в такова състояние хората записвали думите му, които били свършена поезия. Имало и един адвокат, който ако в определени моменти по време на съдебни дела не могъл да намери нужния аргумент, се завъртал в кръг и това му помагало. Но в търсенето на тайната не е задължително да стигаме до такива крайности. Често, когато човек не може да формулира идеята си, почуква с пръсти по масата и тя идва. Много хора, когато не могат да съберат мислите си, започват да крачат из стаята и като направят два или три кръга, мислите им стават по-ясни. Тези примери ни навеждат на мисълта, че човешкото тяло е механизъм, който трябва да бъде задействан регулярно. Ако по някакъв начин ритъмът спре, това означава, че ще спрат и тялото и ума. От вътрешния ритъм зависи настроението, здравето и състоянието на ума на човека. Този ритъм включва и собственото му дишане и е много тясно свързан с ритъма на неговия живот. Съществуват и определени типове звуци, които раздразват човека и оказват лошо влияние върху неговата нервна система, но съществуват и типове ритъм, които имат смекчаващо, изцеляващо и успокояващо влияние върху ума. Музиката е звук и ритъм. И ако можем да разберем природата и характера на ритъма и звука, музиката не би се използвала само за развлечение, а би станала източник на изцеление и издигане на съзнанието.

От древни времена суфиите и големите мистици са въздигали в изкуство способността за създаване на уравновесеност и хармония в живота, в ритъма на ежедневната активност. Някои суфи, поели по определен път за развитие се опитват да изживеят живота си толкова далече от света, колкото е възможно. Те са известни като дервиши. Често ги наричат факири, притежаващи голяма сила за сътворяване на чудеса и надарени с интуиция. Те са мечтатели, възлюбители на Бога. Те се прекланят пред Бога в природата, особено в човешката природа. Сред многото пътища на духовно развитие при тях има един, наречен Сама — слушане на музика. Те слушат музика на събирания на посветени и на никой непосветен не се позволява да присъства на тези събирания.

Те се обръщат един към друг, казвайки: „О царю на царете, О повелителю на повелителите“, въпреки че са облечени в дрипи. Те никога не мислят за утрешния ден, техните мисли са насочени единствено към настоящето, дори утоляването на жаждата и глада ги интересуват само за дадения момент. Грижата за утре оставят за утре, интересуват се само от „сега“, ако въобще се интересуват от живота. Те са тези, на които действително е дадено правото да се наслаждават на красотата на музиката, техните дух и души са отзивчиви и отворени. Те са се превърнали в средство за резонанс на музиката, която слушат, затова музиката ги докосва по съвсем друг начин в сравнение с обикновените хора, музиката докосва най-дълбоките струни на техните същества. Развълнувани, те проявяват различни състояния, наричани от суфиите *Хал*. Всеки от тях под действието на духа може да изпита екстаз — *Ваджад* — под формата на сълзи, въздишки или танц. По тази причина хората, които не разбират значението на техните танци, ги наричат стенещи дервиши или танцуващи дервиши. Златото на небесата е прах за земния човек, а златото на земята е прах за небесния. За всеки от тях златото на другия е само прах, нищо. Техните монети не се обменят взаимно. Ето защо блаженството на дервишите се разбира от много малко хора. Тяхното духовно развитие е достигнало до завидна висота. Превръщайки Бога в свой Възлюбен и виждайки Бога във величието на природата, те творят присъствието му. Както всекидневният живот е изпълнен с радости и болка, така и животът на дервишите е изпълнен и с радости, и с болка в присъствието на Бога. С помощта на концентрация, поезия и музика радостта и болката се възприемат по-дълбоко. Затова Бог е жив за дервиша. Той присъства във всичките му настроения. Когато веднъж болката на дервиша намери проява в една или друга форма на *Сама* — музикалната церемония — той достига до много дълбоко прозрение. Към какъвто и предмет или човек да обърне поглед такъв дервиш, той прониква до най-дълбоката същност на неговия характер, открива тайната на душата му. Целият живот за него става ясен и понятен.

Сама е била най-свещеното съкровище за суфиите. Велики поети като Руми са използвали музика в своите медитации и с нейна помощ се обучавали да съдържат и контролират дейността на тялото и ума си. Днес виждаме все по-нарастваща тенденция към неврози, предизвикана от твърде силната активност в живота. С всеки ден

животът става все по-изкуствен и с всяка крачка човек все повече губи този покой, който е маята на човешката раса. Затова днес повече от всякога е необходимо отново да се преоткрие изкуството на покоя, което е изгубено, за да се подобри състоянието на цялото човечество.

ГЛАВА 5

НАУКАТА И ИЗКУСТВОТО НА ИНДИЙСКАТА МУЗИКА

Музиката, литературата и философията са близки на нашите души, каквито и да са нашите вярвания и убеждения или начинът, по който гледаме на живота. В историята на света Индия е страна, която от древността е започнала своето търсене на истината в областта на музиката, философията и поезията още от времето, когато останалият свят едва започва да прохожда в тази посока. Затова е необходимо да се изучава индийска музика, философия и поезия, за да бъде разбрана основата им. Днес лингвистите признават, че санскрит е дал началото на много езици. Възникването на науката за музиката също може да бъде открито в санскрит. В действителност, интуицията е основният източник не само на изкуството, но и на науката. Не бива да забравяме, че интуицията помага и на учения, дори и когато той не го осъзнава. Тези, които са навлезли дълбоко в своята наука, признават тази безспорна истина. Тази интуиция, която търси отговор на въпроси, касаещи нуждите на тялото и ума и изобретява вещи за ежедневна употреба, се нарича наука. Интуицията, работеща посредством красотата, претворена в различни форми от линии, цветове и ритъм се нарича изкуство. Източникът и на науката и на изкуството е един и същ — интуицията. Осъзнавайки това, индусите са основали своята музика на интуицията. Индийската музикална култура е насочена за стимулиране на интуицията и пробуждане на способността да се оценяват прекрасните звуци и думи, въплътени в прекрасни форми. В Индия са осъзнали, че животът извира от душата, затова науката, изкуството, философията и мистицизмът са насочени към една и съща цел. И не само изкуството и науката, но и професиите и търговията не са били лишени от религиозен възглед. В една страна, където дори бизнесмените и занаятчиите са имали духовна гледна точка, животът на музиканта е изпълнявал и религиозна функция.

Нито една част от света, Изток или Запад, в действителност не може да отрече божествеността на музиката. На първо място, музиката е език на душата и за двама души от различни нации няма по-добро

средство за единение от музиката. Музиката обединява не само човек с човек, но и човека с Бога. Може да възникне въпрос: къде музиката обединява човека с Бога и как? Вярата в Бога има два аспекта. В първия случай човек мисли: „Може би Бог съществува“ или: „Всички вярват, че има Бог и аз също вярвам“. С разума си той не познава Бог, не го вижда пред себе си. Според него Бог е някъде високо в небесата. Съществува ли или не, човек не знае. За човек, който не притежава истинска вяра, всяко съмнение, разочарование или несправедливост могат да я разруша. Именно по тази причина хиляди и хиляди хора, някога прекланяли се пред Бога, са преставали да вярват в Него. Но съществува и друг аспект на вярата. Той се придобива чрез осъзнаване на Божественото присъствие навсякъде около нас, не само в небесата, но и в заобикалящия ни свят. Когато човек достигне тази точка, за него вярата се превръща в живо твърдение с Бога. За него Бог е не само съдник или някой, който те подкрепя в беда. Бог е приятел, който чува самотния плач на душата му и знае всички тайни, които човек пази в сърцето си — приятел, на когото може да се уповава в радост и в тъга, сега и в бъдещия живот. За музиканта именно музиката е най-добрият път за единение с Бога. Музикант, който вярва в Бог носи от неговата красота и аромат в душата си.

От метафизична гледна точка само музиката може се докосне до абсолютното, защото сама по себе си тя няма форма, която да я ограничава. Съществува още една гледна точка, че най-съкровената същност на човека е *Акаша*, което значи „способност“. „вместимост“. Затова всичко, което идва от външния свят към вътрешния, достига тази област. А музиката прониква по-дълбоко от всичко. Третата гледна точка гласи, че, всичко произлиза от вибрация, която в Индия наричат *Nada*. В Библията я наричат Слово Божие, което е било преди всичко. По този въпрос всички религии са единни. Човек обича музиката повече от всичко, защото тя е част от неговата природа. Самият човек е изтъкан от вибрация, а тя е в основата на музиката.

Съществуват два възгледа за живота: първият е, че човек се оформя като личност в зависимост от обкръжението, а вторият — че човек може да настрои сам себе си, независимо от обкръжението. Този втори аспект е присъщ на мистиците. На Изток суфиите са работели съвместно години, за да постигнат хармония. С помощта на музиката те се настройвали, както правят йогите към сферите, където желаят да

пребивават. Началото на музиката в Индия е положено по времето на Шива, бога на йогите. Великият Учител на йогите е обучавал хората на науката на дишането. Суфи е бил и великият Моин-уд-Дин Чишти от Аджмир. На неговият гроб се изпълнява музика и индуси и мюсюлмани идват на поклонение. Това показва, че религията на знаещите истината, е религията на Бога, а най-чистите молитви идват от сърцето и отиват в царството на музиката. Различните методи за достигане на спокойствие и мир могат да бъдат осъществени с помощта на музиката.

Музиката на Индия може да бъде разделена на четири периода: периода на *санскрит*, периода на *пракрити*, периода на *моголите* и съвременен период.

Санскритският период е основан на мистиката. Периодът на пракрити е изразяване на различните емоции. В периода на *моголите* музиката е била под влиянието на Персия и Арабия и се е развила в съвременна музика. Всяка от двете раси в Индия, дравиди и арии, имат своя собствена музикална традиция. Дравидите или *карнатичната раса*, са създали музиката на Южна Индия, а *ариите* или индусите са създали музиката на Северна Индия. Науката за индийската музика черпи от три източника: математика, астрология и философия. Така е и при музиката на Запада, тъй като цялата наука за хармонията и контрапункта се основава на математиката. На санскрит науката за индийската музика се нарича „*prestara*“, което означава „математическо разположение на ритмите и ладовете“. В индийската система съществува голямо разнообразие от ладове и ритми, които се използват и в светската музика. Ладовете се наричат раги и са групирани в четири класа. Един клас има седем ноти, както в западната гама. Съществува и строй от шест ноти, в който една от нотите на нотното семейство на *рагата* е изключена — това предава съвършено друг ефект на октавата и оказва различно въздействие върху човешкия ум. Има и *раги* от пет ноти, с две пропуснати ноти. В Китай се използва гама от четири ноти, но не и в Индия. Казва се, че началото на гамите от четири или пет ноти лежи в природния инстинкт на човека, изобретил музикалните инструменти. Първият инструмент е флейтата — символ на човешкия глас. Изглежда съвсем естествено човек да вземе от гората парче тръстика и да направи четири отверстия в нея на такова разстояние, та да може лесно да положи на тях върховете на

пръстите си, а след това да направи още едно Долу. Така се получила *рагата* с пет ноти. След време учените достигнали до знанието за вибрациите, но тази петнотна гама се е получила по естествен начин, когато човекът е поставил ръката си върху тръстиката. В този жест е олицетворена велика природна сила, оказваща огромно влияние върху човека. Човек черпи сили и вдъхновение от досега си с природата и получава много повече от нея, отколкото като се опитва изкуствено да променя света и да създава нови форми.

Астрологията е била основана върху знанието за космическите вибрации. Всичко зависи от определени вибрации на звездите и планетите — хората, нациите, расите и предметите. Голяма част от тайната сила, открита от индусите в науката на музиката е получена от астрологията. Всяка нота в индийската музика съответства на определена планета и всяка нота отразява височината на тона на който и да е звук от живия свят. В древните *Веди* може да се открие знание за петте елемента: земя, огън, вода, въздух и ефир, но тези понятия имат друго значение, различно от всекидневното. Например, елементът вода олицетворява течното състояние, огънят означава жар или топлина. Чрез познаване същността на елементите индусите могли да съставят *раги* или ладове, които се пеят или изпълняват в определено време на денонощието и без съмнение, тези, които са познавали алхимията на вибрациите, могли да творят чудеса чрез силата на музиката. Подобни песни са се пели хилядолетия и расата е развила такова чувство за възприятие на *рагите*, че дори и слухът на простия човек от улицата не понася сутрешна *рага* да се изпълнява вечер. Той може да не знае нотите, но за неговите уши тя звучи неправилно и той не е в състояние да я търпи. Това е като да се разхождаш в лятно утро на плажа във вечерна рокля! Европейецът може да каже, че това е в следствие на навик и ще бъде прав до някъде, но все пак всеки лад, който трябва да се пее в полунощ, губи своето очарование, ако се пее по обяд. Всяка планета има свое определено влияние и съществува точно определен начин, по който се говори на нея. Ако това не се отчита, музиката ще се превърне в празно развлечение и няма да може да изпълни предназначението, с което е създадена. За индуса музиката не е забава и развлечение. Тя е много повече. Тя откликва на най-дълбоките потребности на душата му.

Човек не е само физическо тяло, той притежава и ум и Душа. Тялото жадува за храна и насищайки се, изпитва временно удовлетворение, но след това отново възниква глад. Обикновено човек служи на нуждите на своето тяло и не обръща внимание на своето вътрешно същество и неговите потребности, не знаейки, че душата е най-фината част в човека. Неосъзнатите стремежите на душата се пренебрегват. Ако човек не върви по духовния път, за него този тих стремеж на душата се възприема като нещо нежелателно и го прави неспокоен или раздразнен. Той не се чувства удовлетворен, в него се поражда агресия. Човек изпитва духовен глад и изпада в депресия и отчаяние. Започва да търси някакво удоволствие в любовта към четенето, в любовта към изкуството. Душата е погребана във външния, материалния свят, но тя чувства удовлетворение и живот, единствено когато до нея се докосват фини вибрации; Най-финото нещо е духът, а материята е плътна. Музиката, която е най-финото изкуство, помага на душата да се издигне над всичко. Тя обединява душите без думи. Музиката е отвъд думите.

Индийската музика е уникална по характер — на изпълнителя или певеца е дадена съвършена свобода да изрази душата си чрез своето изкуство. Натурата на индуса носи духа на индивидуализма. Цялото съвременно образование е насочено към развиване на индивидуалността на човека, за да реализира всичко, на което е способен. Затова е всички средства човек трябва да се бори за свободата си. Еднообразието има и положителни страни, но много често парализира развитието в изкуството. Съществуват два образа на живота: еднообразие и индивидуализъм. В еднообразието има сила, в индивидуализма има красота. Ако се слуша певец, изпълнител на индийска музика, първото, което той прави, е да настрои своята *тампура* на определен акорд. Докато настройва *тампурата*, той настройва собствената си душа и това влияе по такъв начин и върху слушателите. Те често могат търпеливо да го чакат да започне. Когато се почувства настроен към своя инструмент, към неговия акорд, душата, ума и тялото на певеца се оказват в единство с инструмента. Дори чужденец с чувствително сърце, слушайки неговата песен, ще почувства този акорд, духа на певеца, въплътен в акорда. В този момент певецът е концентриран, той се е настроил към вибрацията на всички присъстващи. Не само е настроил инструмента, но е

почувствал и нуждата на всички души в аудиторията, техните потребности. Не всеки музикант може да направи това, но най-добрите могат. И когато той синтезира всичко, мистичното действие възниква от само себе. Песента му затрогва цялата аудитория, защото е отговор на душите, седящи в залата. Такъв певец не съставя програмата си предварително. Всеки бива вдъхновен да изпълни определена песен или да изсвири определен лад. Той става инструмент на цялата космическа система, отворен за цялото вдъхновение, единен с аудиторията, настроен на акорда на *тампурата* и това, което звучи не е само музика, а духовно чудо, което творецът дарява на хората. Традиционните древни песни в Индия, написани от великите майстори, са се предавали от баща на син. Този път на обучение е различен от западния. В Индия музиката не винаги е записана. На нея се обучават с подражание. Учителят пее, а ученикът подражава и цялата сложност и тънкост на изпълнението попива в него.

Именно мистичният аспект на музиката е бил тайната на всички религии. Великите на този свят, като Христос и Буда са идвали един-единствен път, за да бъдат пример за хората и да изразят съвършенството, което се таи в душите им. Тайната, съдържаща се във всички велики религии, която достига до света чрез великите посветени, че човек трябва да достигне до най-високите върхове на съвършенството. На това е посветен и първият урок, който музикантът дава на своите ученици. Ученикът не само подражава на своя учител, той фокусира своя дух върху духа на учителя и не само се учи, но и наследява от своя учител определено състояние. Отсъствието на духовна будност, която срещаме днес, е причината, поради която множество търсачи на истината не са стигнали до удовлетворителен отговор, защото винаги са следвали истината външно, взимали са я от книгите или по някакъв начин са я узнавали. Някога на Изток, когато малкото момче отивало да се обучава при учител, отношението и уважението към учителя били като към духовно лице. По такъв начин то се учело да цени, приема и уважава неговото знание. Прекрасно е да се чете за живота на великите певци на Индия. Те са подражавали на своите Учители и понякога са ставали по-велики от тях.

Индийската музика позволява да се тренират ума и душата, защото тя е най-добрият начин за концентрация. Когато казвате на някой човек да се концентрира върху определен обект, самият опит да

се концентрира прави ума по-неспокоен. А музиката, привличаща душата, задържа ума в концентрация. Ако човек знае как да я цени, как да отдаде своя ум, задържайки всички други неща встрани, той развива силата на концентрацията по естествен начин. Освен красота в музиката, съществува нежност, вдъхваща живот на сърцето. За човек, който е отворен за фините чувства и добрите мисли, животът в света е много тежък. Понякога светът оказва вледеняващ ефект, вледенява сърцето на такъв човек и тогава той изпада в депресия и губи вкуса си към живота. Самият живот, предназначен да бъде небесен, се превръща в място за страдания. Ако човек може да фокусира своето сърце върху музиката, той сякаш стопля нещо, което е било замръзнало. Сърцето се връща към своето естествено състояние, а ритъмът регулира неговите удари и възстановява здравето на тялото, ума и душата и им вдъхва живот. Радостта от живота зависи от съвършената настройка на ума и тялото.

ГЛАВА 6

ВИНА

Един велик индийски поет изпял на санскрит възхвала *вината*: „О, този инструмент със струни от жили! Гледайки го, докосвайки го, чувствайки го, можеш да станеш свободен, дори ако убиеш брамин!“ А убийството на брамин се считало за най-тежкия от всички грехове. Този инструмент бил изобретен от бог Шива, чието име е и *Махадева*. Той дал на света опита на целия свой живот в практиките на йога и в Индия го почитат като божество. Неговите писания се считат за свещени. Достигнал висше майсторство в дихателните техники. Шива бил отшелник, живеел в планините, където, дишал свежия въздух на широките хоризонти на Изтока и произнасял мантри — думи и фрази, променящи цялото същество на човека. Шива поискал да създаде някакъв инструмент, който да се използва за достигане на висше блаженство чрез музиката. Отрязал в гората парче бамбук, взел две тикви, издълбал ги и ги привързал за бамбука. Направил струни от животински жили и ги прикрепил към инструмента. Така създал своята първа вина и практикувал в уединение с нея. Разказват, че когато един елен в гората чул неговото свирене, промълвил: „Направи струните от моите собствени вени и ги натegni на своята вина, но докато съм жив продължавай да свириш“. Махадева създал този инструмент в помощ на човешкото тяло и ум, като имал предвид различните състояния на душата сутрин, по обед, през деня, през нощта и на зазоряване. Той забелязал, че всяко време от деня и нощта оказва върху тялото и душата определено въздействие и ритъмът, присъщ на всяко време, трябва да бъде осмислен, за да се възвиси душата. Така Маха дева заложил психологическите основи на музиката. Създал наука, наречена *рага*, което означава „емоция“ — емоция, контролируема и използвана за най-добри цели. Когато неговата съпруга Парвати видяла инструмента, казала: „И аз трябва да изобретя своя *вина*“. Тя взела половин тиква и направила друг вид *вина* — *вината* на Сарасвати. Така се получили две *вини* — на едната свирят мъже, а на другата — жени. От този втори инструмент могат да се извлекат не само диезни

или бемолни ноти, но дори и полутонове. Така музиката става по-богата. Умението да се владее науката на обертоновете е толкова сложно, че отнема цял живот.

Музикантите в Индия посвещават дванадесет часа на ден за практика на различни ритми, импровизирайки с тях. В края на деня те създават такъв психологически ефект, че това вече не е музика, а магия, която може да разтърси и проникне в самото сърце на човека. Това е мечта, медитация, същински рай. Слушайки я, човек попада в друг свят. Тази музика е почти неизвестна. Вместо да я изпълняват пред хиляди хора, музикантите събират само един, двама или трима души, способни се насладят напълно на тази музика. Ако присъства страничен елемент, музикантът не се чувства вдъхновен. Веднъж един музикант бил поканен да свири на *вина*. Той пристигнал и бил приветстван тържествено. Свалил калъфката от своята *вина*, погледнал във всички посоки и доловил някакъв дисонанс. Тогава опаковал обратно своята *вина*, извинил се и си тръгнал. Присъстващите се почувствали разочаровани и го помолили да свири, но отговорът бил: „Каквото и да ми давате, все едно, не съм склонен да свиря“. Това поведение е много различно от маниера на свирене на западните музиканти, чиито програми са съставени за месеци напред. Музикантът на Запад шест месеца е като завързан към изпълнението на определена програма. Той е безпомощен. Това, което прави не е музика, а механичен труд. Певецът на Изток никога не знае, че ще пее, докато не започне да пее. Той долавя атмосферата на мястото и времето и тогава започва да пее или да свири всичко, което му дойде на ум. Това е нещо особено. Не искам да кажа, че музиката от този тип трябва да бъде вселенска, универсална музика — тя просто принадлежи на някой вдъхновен човек на уединено място.

Сега музикантите в Индия загиват поради липсата на признание и разбиране. Владетелите и учителите, които са живели в миналото, високо са ценили тази музика. Днес дори в Индия хората стават все по-индустриализирани и по-материално ориентирани и музиката умира. Сега са живи само някои от музикантите на миналите времена, които могат да очароват всички слушащи, но едва ли ще просъществуват дълго. От милиони хора, са останали може би трима или четирима души, но и те ще изчезнат след няколко години. Възможно е западният свят да се пробуди за индийската музика, както сега Западът се

пробужда за поезията на Изтока и започва да цени работите на такива майстори като Рабиндранат Тагор. Ще дойде време, когато хората ще търсят музика от подобен вид, но няма да я намерят — ще бъде твърде късно. Няма съмнение, че ако тази музика, тази магия, изпълнена с проникновение, бъде представена на Запад, тя ще изтръгне от корен такива неща като джаза. Струва ми се, че модерните хора се заблуждават и предават своите чувства. Съвременната музика разрушава финеса на техните усещания. Всеки ден хиляди танцуват под звуците на джазова музика и забравят за ефекта, който тя оказва върху техния дух, върху техния ум, върху най-фините им чувства. Имало един принц от Рампура, който искал да изучава музика при голям учител. Учителят познавал характера на принца, обожавал музиката, и знаел, че много музиканти биха искали да демонстрират пред него своя талант. Затова казал: „Мога да те уча само при едно условие: не искам да слушаш никакъв музикант; който не е съвършен артист, тъй като твоето чувство за музика не трябва да бъде разрушено — трябва да бъде съхранено за изисканата музика, трябва да в състояние да оценява нейните фини нюанси“. Когато нивото на образованост на публиката не може да улови изтънчеността на изпълнителя нищо не може да се направи. Такива хора ще предпочетат джаза и няма да разберат истинската музика. Вместо да вървят напред, те се движат назад. А ако музиката, явяваща се централна тема в цялата човешка култура не помага на хората да вървят напред, това е белег за голям упадък. Звукът на *вината* много прилича на човешкия глас. Ако можехте да чуете звука на *вината*, никога не бихте помислили, че звучи инструмент. И въпреки че музиката на *вината* не притежава магнетизма на човешкия глас, тя е по-притегателна и по-впечатляваща от него, а цялата изисканост на човешкия глас и неговата копринена структура са доведени до съвършенство в звука на *вината*.

ГЛАВА 7

ПРОЯВЛЕНИЕ НА ЗВУКА НА ФИЗИЧЕСКИ ПЛАН

Съвременната наука неотдавна е открила, че на определени повърхности отпечатъкът на звука може да бъде ясно видим. В действителност отпечатъкът на звука пада ясно върху всички предмети, само че не винаги е видим. За определено време той остава върху предмета, а след това изчезва. Тези, които научно са изучавали различни отпечатъци, създадени от звука, са забелязали ясни форми на листа, цветя и други природни неща и това е доказателство за истинността на вярата на древните хора в това, че съзидателният източник в своята първа крачка към проявление е можел да се чуе, а в следващата крачка е станал видим. Това също показва, че всяка форма — всичко, видимо от нас в този обектен свят е било конструирано от звука и е феномен на звука.

Когато гледаме по-дълбоко на този предмет от мистична гледна точка, виждаме, че всяка сричка е определено действие. Тъй като формата на звуците е различна, всяка сричка има свой особен ефект и затова всеки издаден пред обекта звук или всяка произнесена пред него дума зарежда този обект с определен магнетизъм. Това ни обяснява метода на лечителите, учителите и мистиците, които с властта на думите са зареждали предметите със своята лечебна сила — със силата на своите мисли. И когато този предмет е бил даван във вид на пиене или храна, това е носело желаня резултат. Освен това, много майстори на окултните науки, които са общували с невидими същества със силата на звука, са правели още по-забележителни неща. Със силата на звука те са създавали същества — със силата на звука са давали тяло на душата, на духа, превръщайки го в някакво същество, което не е физическо същество, а същество от висш тип. Те са наричали такива същества *мувакали* и са действали чрез тези същества, използвайки ги за определени цели в различни направления на живота.

Физическият ефект на звука също има голямо влияние върху човешкото тяло. Целият механизъм на тялото — мускули, циркулация

на кръвта, нерви — всичко се привежда в движение със силата на вибрацията. И в него съществува резонанс за всеки звук, така че тялото на човека е жив звуков резонатор. Въпреки че с помощта на звука може лесно да се създаде резонанс в такива вещества като месинг и мед, не съществува по-добър и по-подвижен резонатор на звука от човешкото тяло. Звукът произвежда ефект върху всеки атом на тялото и всеки атом звучи в отговор, върху всички жлези, върху циркулацията на кръвта и пулса звукът има свое влияние. В Индия всяка година се отбелязва празник, на който хората почитат паметта на великите герои от миналото и се скърби за трагедията на техния живот — там се свири на особени инструменти, на определени видове барабани — понякога много лошо, понякога по-добре. И тогава някои хора, чули тези барабани, изведнъж изпадат в екстаз, защото звукът на барабана прониква непосредствено в цялата тяхна система, повдигайки я на определена височина, където те чувстват екстаз. И когато са в екстаз, те могат да скочат в огъня и да излязат от него неизгорени, могат да се режат с меч и мигновено да се изцелят, могат да гълтат огън и да не се изгорят. Това може да се наблюдава всяка година в съответното време. Те наричат такова състояние *Хал*. Думата „Хал“ означава „състояние“ — това е подходящ термин, защото хората, слушайки барабана, мислят за това състояние и тогава влизат в него. Не им е нужно да бъдат много образовани, за да влязат в транс или много напреднали — понякога това са съвсем обикновени хора, но звукът може да оказва върху тях такъв ефект, че изпадат в състояние на възвишен екстаз.

На един лекар от Сан Франциско, доктор Абрамсън, бил поставен въпроса за това, как става внезапното изцеление от меч по време на екстаз. Въпреки, че всички останали лекари не се съгласили с него, той интуитивно почувствал, че с помощта на вибрациите болестта може да бъде излекувана. Вместо да търси силата на вибрациите в думите, той поискал да я намери в електричеството, но принципът е същият: той взел нормата на вибрации на тялото и с такава доза електрически вибрации обработвал елементите на тялото. Започнал да получава някои положителни резултати, но този предмет изисква в известна степен столетия за своето пълно развитие. Темата е широка, а това е било само началото, затова все още няма край на грешките, но в същото време, ако човечеството се отнесе към това търпеливо, след много години може да се получи нещо, което да

намери широко приложение в медицината. Примерът на хората, влизащи в екстаз, показва, че ако човек, наранил себе си, може да се излекува в същия момент, той е създал такова състояние в своето тяло, че неговите вибрации могат незабавно да изцелят всяка рана. Но когато този човек не е в такова състояние, тогава неговата рана не зараста веднага. Той трябва да се намира в това особено състояние, вибрациите трябва да работят в определена степен. На Изток има една школа на суфиите, която се нарича *Рифаи*. Главна цел на тази школа е увеличаване на властта на духа над материята. Такива експерименти като гълтане на огън, скокове в него или разрязване на тялото се правят само за да се добие сила и контрол над материята. Тайната на всички тези феномени е в това, че със силата на думите те се опитват да настроят своето тяло на такава висота на вибрациите, където нито огън, нито разрязване, нищо не може да докосне тялото. Щом вибрациите на техните тела станат равни на вибрациите на огъня, той няма въздействие върху тях.

Сега ще се върнем на въпроса за музиката: защо музиката оказва такъв ефект върху човека, защо някои хора по естествен начин обичат музика? Не защото са подготвени или са свикнали с нея, а защото привлекателността е естествено действие на звука. Може да попитате: защо става така, че в някои хора музиката не предизвиква никакви чувства? Защото чувството още не се е родило в тях. В деня, когато започнат да чувстват живота, те също ще започнат да се наслаждават и на музиката. Именно по тази причина мъдрите считат науката за звука най-важната наука във всички жизнени ситуации: в лечителството, в обучението, в развитието и изпълнението на всички неща в света. Именно на това основание суфиите са развили науката за *Зикр*, а йогите са създали *Мантра шастра*. *Зикр* не е само една определена фраза, а цяла наука на думите. В произнесената дума действат по-фини вибрации. Вибрациите на въздуха са нищо, но тъй като зад всяка дума стои дихание, а диханието има духовна вибрация, действието на диханието работи физически, докато в същото време самото дихание е електрически ток. Диханието не е само въздух, но и електрически ток, тъй като то е вътрешна вибрация. Освен значението, което думата съдържа в себе си, звукът на сричките също може да внесе добър или бедствен резултат. Тези, които знаят добре за това, могат да си спомнят няколко исторически примера, когато вследствие на грешка на поета,

използвал неподходящи думи при възхвала на краля, цялото кралство било разрушено. Но все пак малко са тези, които мислят за това! Когато се казва: „Е, може и да съм казал това, но не това съм имал пред вид“ — хората вярват, че казвайки нещо те не правят нищо важно и нямат тези неща пред вид. Но дори произнесените думи, които изглеждат, че нямат значение, оказват голямо влияние върху живота. Науката за звука може да бъде използвана в образованието, бизнеса, промишлеността, търговията, политиката, за да допринесе желания резултат. Но най-доброто нейно приложение е в духовното развитие — с помощта на силата на звука или словото може да се развива духовно и да се изпитват различни степени на духовно съвършенство. Музиката е най-доброто средство за пробуждане на душата — няма нищо по-вдъхновено от нея. Музиката е най-краткият, най-пряк път към Бога, но е необходимо да се знае каква музика и как да се използва тя.

ГЛАВА 8

ВЛИЯНИЕ НА ЗВУКА ВЪРХУ ФИЗИЧЕСКОТО ТЯЛО

Духовите инструменти, инструментите с животински метални струни, както и ударните инструменти, като барабани и чинели — всички те оказват свой определен, специфичен ефект върху физическото тяло. Някога мислителите са знаели това и са използвали звука за лечителство и духовни цели. Именно на този принцип е била създадена музиката на Индия. Различните раги и ноти, от които те се състоят, били предназначени за създаване на определен лечебен или възвишаващ ефект. В началото звукът се докосва до физическия план. Когато разглеждаме какъв ефект могат имат отделните ноти или звуци върху физическото тяло, това ни заставя дълбоко да се замислим за дадения предмет. Дори днес съществуват заклинатели на змии, които могат да се намерят в Индия, които свирят на своите *панги*, прости духови инструменти, привличат кобри и други змии отвсякъде около себе си. Този експеримент се е провеждал много често и винаги може да се види, как змиите от всякакъв вид се привличат от звука на *пангата*. Съществува някакво въздействие върху тяхната нервна система, което ги привлича по-близо и по-близо към звука на *пангата*: те излизат от дупките, в които живеят, забравяйки инстинкта, заложен във всяко същество и защитаващ го от нападение на хора или други създания. В това време те са свършено неподвластни на инстинкта, те не виждат никого и нищо. В тях се възбужда екстаз: кобрата започва да повдига глава и я разклаща надясно и наляво и докато свири инструментът, тя продължава плавно да се люлее в екстаз.

Това ни говори, че освен психическия и духовен ефект, който звукът възпроизвежда върху човека, съществува и физически ефект. От метафизична гледна точка дишането е жизнен ток на *праната*. Този жизнен ток съществува също и в такива неща, като животинските струни или кожата на барабана. В тях също има част от живота и именно в тази степен техният жизнен ток може да се чуе, той докосва праната на живите създания и им придава допълнителен живот. Именно по тази причина примитивните племена, които използват само

барабан или прости духови инструменти, свирейки постоянно на тях, изпадат в такова състояние, че се наслаждават на екстаза. Как възниква огромната популярност на джаза? Тя произлиза от същия принцип. Джазът не заставя мозъка много да мисли за техническата страна на музиката, той не принуждава душата да мисли за духовни неща, той не заставя сърцето да мисли по-дълбоко. Той не докосва сърцето и душата, а стига до физическото тяло, позволява му да обнови жизнената сила с помощта на определен ритъм и определен звук. Това дава на хората — имам пред вид мнозинството — голяма сила, енергия и заинтересованост, отколкото музиката, която напряга ума. Тези, които не искат да бъдат възвишени духовно, не вярват в духовни неща и не искат да се затрудняват, джазът оставя в усамотение, макар че в същото време въздейства върху всички, които го слушат.

Ако се опитате да сравните глас и инструмент, ще видите, че това е невъзможно, защото гласът е жив. Движение, поглед, съприкосновение, дори дишането, излизащо от ноздрите, не се разпростират така далеч, както гласът. Съществуват три степени на тока на дишането. Първата степен е простото дишане, вдишвано и издишвано през ноздрите. Този ток се простира навън и има определен ефект. По-голямата степен на тока на дишането е духането. Когато човек духа през устните, този ток на дишането се направлява по-интензивно, затова лечителите, разбиращи този принцип, го използват. А третата степен, която дишането е най-интензивно, има звук, защото тук дишането, излизащо под формата на звук, е оживено. В Близкия Изток сред православните християни и арменци съществува обичай да не се използва орган в църквите — те използват акорд или звук, който издават десет или дванадесет човека със затворени устни. И всеки, който го е чувал, ще каже, че те са прави — звукът на органа е значително по-изкуствен в сравнение със звука, възпроизведен от гласовете на тези хора със затворени устни. Той има такъв забележителен магически ефект, прониква така далече и толкова дълбоко в сърцето и създава такава религиозна атмосфера, че човек не чувства никаква необходимост от орган — това е естествен орган, създаден от Бога. Брамните, дори сега изучавайки Ведите, постигат не само смисъла на написаното или неговото значение, те изучават също произношението на всяка сричка, всеки звук и го правят години, години и години. Чул един път звука, браминът не мисли: „Аз съм го

научил“. Не, той знае, че само многократно повторената дума създава този магнетизъм, това електричество, този жизнен ток, който е необходим и който идва благодарение само на повторението.

И така, какво въздействие създава този ток на живота, който идва чрез дишането, проявява се като глас и трогва другия човек? Той докосва петте чувства: зрение, слух, обоняние, вкус и осезание, въпреки че идва непосредствено чрез чувството на слуха. Но човек чува звука не само с ушите, той чува звука с всяка пора на тялото си. Звукът се пролива в цялото му същество и в съответствие с определено влияние забавя или ускорява ритъма на циркулация на кръвта — или възбужда нервната система или я успокоява, пробужда в човека по-силни страсти или го умиротворява, носейки му покой. В съответствие със звука се възпроизвежда определен ефект.

Затова знанието за звука може да даде на човека магически инструмент за управление, настройка, контрол и използване на живота, а също при помощ на другите хора да има най-голяма полза. Певците на древността са изпитвали ефекта от своите духовни практики отначало върху самите себе си. Те пеели една нота около половин час и изучавали ефекта, оказван от тази нота върху различните центрове на своето тяло какъв жизнен ток произвежда тя, как отваря интуитивните способности, как създава ентузиазъм, как дава допълнителна енергия, как успокоява и лекува. За тях това не била теория, а жизнен опит.

Звукът става видим под формата на излъчване. Това означава, че енергията, приемаща формата на звука, преди да стане видима, се поглъща от физическото тяло. По такъв начин физическото тяло възстановява силите си и се зарежда с нов магнетизъм. При внимателно изучаване на психологията ви е ще забележите, че певците притежават по-голям магнетизъм от средния човек. Защото чрез собствените си вокални практики техният глас оказва ефект върху самите тях и те създават електричество в себе си — по такъв начин се зареждат с нов магнетизъм всеки път, когато се упражняват. В това се състои тайната на магнетизма на певеца.

Приближаваме се към въпроса за това, какво е правилното и неправилното използване на звука. Всичко зависи от конкретния случай — в един случай определен звук може да бъде използван правилно, а в друг случай същият звук може да се използва неправилно. Това би могло да се определи по хармоничния или

дисхармоничен ефект, възпроизведен от него. Тази височина на тона, която е естествената височина на гласа, ще бъде източник на собственото изцеление за човека, както и за другите хора, когато той пее нота с такава височина. Човек, който е намерил ключовата нота на своя собствен глас, притежава ключа към своя собствен живот. Този човек с помощта на ключовата нота на своя глас може да управлява своето битие и да помага на другите. Същевременно, обаче, съществуват множество случаи, когато това знание е недостатъчно, защото касае само този човек, неговата собствена нота и естествената височина на неговия глас.

Огромно нещастие в света на звука днес е това, че хората отиват твърде далече от естествения глас и това е предизвикано от комерсиализацията. В началото залите се строяли за стотина души, след това за петстотин, а след това за пет хиляди. Човекът е длъжен да вика, за да го чуят пет хиляди души и за да има успех, което е успех на билетната каса. Но магическото очарование е заключено в естествения глас. Всеки човек е надарен — Бог му е дал определена височина на тона, естествена нота и ако той развие тази нота, това е магия — той може да сътвори чудо. Но днес на певеца му се налага да мисли за зала, където трябва да пее и за това, колко силно трябва да вика. Един човек от Индия пристигнал в Париж и за първи път в своя живот отишъл на опера да послуша музика. Той много се старал, за да наслади на музиката. Първото, което чул, било прекрасно женско сопрано, а след това излязъл тенор или баритон, който трябвало да пее заедно с певицата. Това много досадило на човека и той възкликнал: „Погледнете, той дойде, за да развали всичко!“ Когато стигнем до същността и вътрешния принцип на звука, колкото по-близо до естественото го съхранява човек, толкова по-могъщ и по-магичен става той. Всеки мъж и всяка жена имат определена височина на гласа, но продуцентът казва: „Не, това е алт, сопрано, тенор, баритон или бас“. Той ограничава това, което не може да бъде ограничено. Нима съществуват толкова гласове? Съществуват толкова гласове, колкото души съществуват — те не могат да бъдат класифицирани. Както певецът е класифициран, той е длъжен да пее на тази височина — а ако неговата природна височина е друга, той не знае това, защото продуцентът е казал: „Това е сопрано“ и сега певецът не може да бъде нищо друго. Освен това, възможно е композиторът да не е слушал

гласа на този конкретен певец и да е писал само за определена височина на гласа, а когато човек трябва да зависи от това, което е написал композиторът и да пее на предписаната височина, тогава той губи естествената височина, която има.

Но освен при пеене, дори при разговор, сред сто души вие ще намерите един, който говори със своя естествен глас и деветдесет и девет имитиращи. Те подражават на някого, въпреки че не знаят за това. Такова нещо, което намирате сред възрастните хора, ще намерите и сред малките деца. В детето съществува тенденция да променя своя начин на действие или имитира. Всеки пет или десет дни, всеки месец детето променя маниера си на говорене, своя глас и думи — то променя много неща. А къде детето се учи на тях? — От децата в училище. То вижда друго дете, ходещо по един или друг начин, или жестикулиращо, мънкащо или разговарящо по определен начин. Детето не осъзнава това, което е чуло или видяло, а след това просто прави същото — така то продължава да се променя. По такъв начин всеки човек, не осъзнавайки това, променя своя глас и така естественият глас се губи. Да съхраниш своя естествен глас означава да притежаваш огромна сила, но човек не може да го съхранява винаги. За да може гласът да има силен ефект, не е необходимо човек да бъде певец. Това, което е необходимо да прави, е да практикува науката за дишането по различни начини. Първо трябва да знае как да диша, след това — как да духа, а след това ще се научи как да възпроизвежда звук, да произнася думите. Ако се упражнява по тези три начина, той ще достигне силата, скрита във всяка душа. Не е необходимо човекът да бъде певец, но му е необходимо да отделя част от своето време, дори съвсем малко, колкото може — пет, десет или петнадесет минути на ден за своя глас, за неговото развитие.

ГЛАВА 9

ГЛАСЪТ

Гласът показва не само характера на човека, но и за изразява неговия дух. Гласът не само се чува, но е и видим за тези, които могат да го видят — той оставя отпечатъци в ефирните сфери, които могат да бъдат наречени чуваеми, но в същото време са и видими. Гласът оставя отпечатъци на всички планове и учените, правещи експерименти със звука и записи на плочи, ще забележат, че отпечатъкът на гласа е по-жив, по-дълбок и има по-голям ефект, отколкото всеки друг звук. Другите звуци могат да бъдат по-силни от гласа, но нито един звук не може да бъде по-жив. Знаейки това, индусите от древни времена са казвали, че три изкуства създават музиката: пеенето е първото изкуство, изпълнителското изкуство е второто, а танцът — третото. Индусите са открили, че с помощта на тези три аспекта на музиката може да се достигне духовност значително по-бързо, отколкото чрез всякакви други начини и че най-краткият път за достигане на духовност е пеенето. Затова най-големите пророци на Индия са били певци, като *Нарада* и *Тумбара*. *Нарада* е вдъхновил *Валмики*, който написал *Рамаяна* и *Махабхарата*, великите индуски писания.

Съществуват три основни типа гласове: *джелал*, *джемал* и *кемал*. Гласът *джелал* означава сила, гласът *джемал* — красота, а гласът *кемал* — мъдрост. Ако внимателно следите всекидневния живот, ще забележите, че понякога, преди човек да свърши да говори, вие вече сте раздразнен. Това не е заради това, което е казал, а заради неговия глас. И вие също ще започнете да забелязвате, може би не всеки ден от вашия живот, но от време навреме, че друг човек е казал нещо веднъж и то завинаги е останало с вас, постоянно предизвиквайки прекрасно чувство, винаги успокояващо, лекуващо, възвишаващо вдъхновяващо. Лекар, посещавайки пациент, може да го изплаши и да го разболее още повече, ако гласът му не е хармоничен. Друг лекар може с гласа си така да общува с пациента, че преди да му донесат лекарство, той вече да се чувства по-добре. Лекарят дава лекарство, но се отчита именно гласът му, с който подхожда към пациента. Нима не е имало в историята на

света такъв случай, че чувайки гласа на командира „Ходом марш“, хората да са марширували стотици мили с огромна сила и енергия, без да знаят с какво ще се сблъскат лице в лице? Сякаш целият страх и тревога са си отишли, а са им били дадени сила и мъжество, когато са марширували. И нима не сте чували за командири, които са давали команда: „Огън!“, а войниците се обръщали назад и стреляли в тях? Това също е гласът. Следователно, гласът е вино. Той може да бъде най-доброто вино или най-лошият ликьор. Той може да разболее човека или да го възвиси.

Разказват, че Тансен, великият певец на Индия, е творил чудеса с пеене. Тансен е бил йога — йога на пеенето, той овладял звука, затова звукът на неговия глас станал жив и благодарение на това всичко, което той искал, ставало. Много малко в света са тези, които знаят, какви чудеса стават с помощта на гласа. Ако съществува някаква следа от чудо, феномен, прославен певец, той е в гласа.

Съществуват пет качества на гласа, които са свързани с определени характери на хората: земното качество на гласа дава надежда, ободрява, съблазнява, *водното* качество опиянява, успокоява, лекува, възвисява, *огненото* качество е изразително, действа раздражително, възбуждащо, ужасяващо и в същото време пробуждащо. Много често предупреждения се дават с глас, имащ качеството на огъня. „Огнените езици“, за които се говори в Новия Завет, говорят с такъв глас, а техните думи са предупреждение за приближаваща опасност — това като знак на тревога е пробуждало хората от сън, пробуждало към висше съзнание. След това съществува *въздушно* качество на гласа, което възвисява и отнася далече от земния план. *Ефирното* качество на гласа е убедително, извикващо и в същото време най-опияняващото. Във всеки глас: *джелал*, *джемал* или *кемал*, преобладава едно от тези качества и в съответствие с тези качества гласът възпроизвежда един или друг ефект. Най-забележителното нещо при изучаването на гласа е това, че по гласа можете да съдите за индивидуалната еволюция на човека, за нейната степен. На вас дори не ви е необходимо да видите човека, просто неговия глас ще ви каже, доколко човекът е развит. Без съмнение, характерът на човека е очевиден в неговия глас.

Във всяка възраст — ранно детство, детство, младост и зрялост — височината на гласа се променя. Както зрялата възраст е изражение

на това, което човекът е придобил, така и гласът показва неговите достижения. Както и с всичко останало в човешкия живот, с всяка крачка в духовната еволюция също стават изменения в гласа. Всяко преживяване в живота е един вид посвещение — дори в светския живот, когато човек прави крачка напред, това преживяване променя неговия глас.

В науката за гласа може да се намери друго интересно нещо: човекът с късмет има глас, различен от гласа на този, който няма късмет. Ако съберете пет човека, които действително са доказали, че са с голям късмет и прослушате гласовете ми, ще забележите, колко голяма е разликата между техните гласове и обикновените гласове. Ако сравните гласовете на великите хора от някакъв бранш с гласовете на други, ще забележите, че съществува разлика.

Но аз имам пред вид само речевия глас. Пеенето е нещо съвършено различно, защото днес изкуството на пеене е станало толкова изкуствено, каквото само то може да бъде. Идеята на съвременното вокално изкуство се заключава в това, да се тренира гласът и да се направи различен от това, което е в естествения си вид. Тренировката на гласа сега не развива неговата естественост. Затова когато човек пее в съответствие със съвременните методи, неговият глас не е неговият собствен. Той може да има голям успех, могат да го слушат хиляди хора, но в същото време той не пее със своя естествен глас и вие не можете да забележите степента на неговата еволюция по гласа. Действителният характер на човека може да бъде видян по гласа, с който той разговаря.

Още едно нещо, което трябва да се разбере, е мекостта и силата на гласа — в един случай гласът на човека е по-мек, в друг случай по-твърд. Това говори за естественото състояние на духа в даденото време, защото понякога духът е нежен, а с нежността на духа и гласът става по-мек, понякога духът е твърд и тогава гласът става по-твърд. За да нарушавате някого, не е необходимо да си давате вид, че вашият глас е твърд: той става твърд естествено. Когато симпатизирате на даден човек, искате да изразите своята признателност, любов, преданост, привързаност, не ви е необходимо специално да правите своя глас по-мек — той става мек преди да можете да почувствате, преди да можете да помислите за това. Това говори, че гласът е изражение на духа. Ако духът е мек, гласът е мек, ако духът е твърд, гласът е твърд, ако духът е

силен, и гласът има сила, ако духът е изгубил своята сила, тогава и гласът я губи.

Вдъхновението избира свой собствен глас. И затова ако ораторът е длъжен да променя своя глас в съответствие със залата, в която говори, тогава вдъхновението се губи, защото когато вдъхновението започне да чувства „Това не е моят глас“, то не идва. Тогава на оратора му се налага да се бори два пъти: първо, да няма вдъхновение и все пак да говори, и второ, да го слушат всички присъстващи. Но това не може да бъде направено. В днешно време е разработен нов метод, наречен дикция или ораторско изкуство. Всеки, овладял дикцията, може да вика силно колкото десет човека и всички ще мислят, че това е забележително, но какво впечатление прави това? — Никакво. Дори високоговорителят да усилва гласа двадесет пъти, той е добър за целите на търговията и бизнеса, но когато подходите към самия живот, към беседа и разговор с ваши приятели, това е нещо съвсем друго. Когато някой говори с друг човек или с много хора, това е случай с голямо психологическо значение, защото ехото от това звучи в космоса.

Нито една произнесена дума никога не се губи. Тя остава и вибрира, вибрира в съответствие с вложения в нея дух. Ако човек прави своя глас изкуствен, за да убеждава хората, това означава преди всичко, че той не е верен на своя дух. Това не трябва да става. По-добре е, когато човек е естествен в своята реч с отделните хора и аудиторията, отколкото когато става изкуствен. Много често хората мислят, че когато им се налага да декламираат, са длъжни да се преправят, сякаш имат друг глас, че са длъжни да стават други същества, не искат да останат такива, каквито са. Но няма нищо по-прекрасно, по-убедително, предизвикващо и впечатляващо от декламацията със своя собствен глас.

Що се отнася до пеенето, съществуват определени неща, които трябва да бъдат съхранени в гласа. Колкото и силно да е развит гласа, колкото и велик и широк да е бил направен с помощта на практиката, човек е длъжен винаги да чувства отговорност за съхранението на невредимостта на своя естествен глас на всички стадии на развитие. Това не означава, че човек не трябва да има широк глас, глас с по-голям обем или силен и гъвкав глас. Всичко, което обогатява гласа, е необходимо и трябва да бъде развито с практика, но в същото време

трябва винаги да се има предвид, че не трябва да се жертва естественото качество на гласа. Защото всеки човек е длъжен да знае, че не съществува друг такъв глас като неговия, и ако тази специфичност, принадлежаща на всяка душа, се загуби, възниква фалшът.

Освен това, всеки човек е инструмент в оркестъра, който е вселената, а всеки глас е музика, която произлиза от един от нейните инструменти, а всеки инструмент е създаден определен и особен, така че никой друг глас не може да заеме мястото на този определен глас. Ако притежавайки инструмента, създаден от Бога и музиката, която Бог му е предназначил свири в света, човек не позволява тази музика да се изпълнява, а развива глас, който не е неговия собствен, това, естествено е голяма загуба за него и за другите.

Съществуват различни начини за тренировка на гласа: механичен и естествен. Развитието на гласа посредством инструменти е механичен начин. Но съществува естествен начин, който древните са разбирали. Те са познавали гърма и други звуци на природата, създали са от тях седем ноти и са видели връзката между човешките същества и нотите на природата! Ето защо в древната индийска музика има ноти, които са природни, а камертонът, по който тези ноти могат да се регулират, са звуци на животни.

За стъпилите на духовния път мислители, ученици и размишляващи души представлява огромна ценност да узнаят състоянието на своя дух, съответстващо на собствения им глас. Това е барометър. От сутрин до вечер може да се наблюдава създадения от нас вътрешен климат: топъл или хладен, пролет или зима. Човешкият глас е инструмент, барометър, показващ бъдещето, защото това, което ще дойде, е реакция, резултат от създаденото и гласът ни го показва. А тези, които мислят още по-дълбоко над този предмет, ако се допитат до своя вътрешен глас, ще успеят да видят как крачка след крачка се придвижват по духовния път. Всяка крачка по духовния път предизвиква неволямо изменения. Когато изучавате това, по изменението на своя глас ще забележите, отишли ли сте далече напред или отново сте се върнали назад — гласът ви ще ви каже.

Друго нещо, най-забележителното относно гласа, е това, че ако веднъж сте работили с него и сте развивали, задълбочавали и разширявали, това ще остане с вас за месеци и години — гласът може

да приеме друга форма и външен вид, но в същото време веднъж развитото ще остане с вас. Това прилича на депозит, съхраняван в банка. Може да сте забравили за него и въпреки това той е там. В деня, в който отново се докоснете до това, то ще се върне по същия път и ще се иска много малко, за да се завърши работата.

Ако гласът се е развил до духовното качество, а по-късно човек забележи, че това качество е изгубено, той не трябва да се обезкуражава и да се разочарова. Трябва да се поправи, да се старее отново да върви напред и да не съжالياва, защото загубеното се възвръща. Никога не се отчайвайте, никога не губете надежда, защото то е тук, то се нуждае от леко докосване. Това е подобно на загаснала свещ: щом драснете клечка кибрит, можете да я запалите отново, защото свещта е останала същата. Гласът е светлина. Дори ако светлината стане смътна, тя не е загаснала, тя е тук. Така е и с гласа. Ако той не сияе, това означава само, че не сте го култивирали и трябва пак да работите над него и тогава ще засияе отново.

Понякога някой идва при вас и започва да ви говори за нещо, а след това произнася „хм, хм“, и казвайки още няколко думи, отново произнася „хм, хм“. Може да се е простудил, но може и да не е, защо тогава прави това? Защото има нещо, което иска да намери в ума си, но то не идва бързо — същото положение, имащо място в духа, е очевидно и в гласа. Той иска да каже нещо, но не може да го изкаже, защото умът не функционира правилно и гласът не му сътрудничи. Ако в ума съществува някакво препятствие, някаква пречка, тогава и в гласа се проявява някаква пречка.

ГЛАВА 10

ТАЙНАТА НА ЗВУКА И ЦВЕТА

Привлекателността, която човек открива в цвета и звука, го заставя да се интересува от това, съществува ли зад тях скрита тайна, съществува ли език на цвета и звука, който може да бъде научен — отговорът е в това, че езикът на цвета и звука е език на душата и именно нашият външен език ни отклонява от смисъла на вътрешния език. Цветът и звукът са езикът на живота. Животът се проявява на всички различни планове на съществуване във формата на цвят и звук, но външните проявления на живота са толкова твърди и плътни, че тайната на тяхната природа и характер е погребана под тях. Защо мистиците наричат света илюзия? Защото природата на проявлението е такава, че скрива своята собствена тайна вътре в себе си и се представя в толкова твърда форма, че фиността, красотата и тайната на нейният характер се оказват скрити. Затова съществуват два противоположни типа търсачи на истината на живота, нейни ученици. Едни искат да се учат от външните проявления, други искат да открият тайната, скрита зад тях. Тези, които се учат от външното, получават външно знание.

Първият въпрос, възникващ в съзнанието на умния човек, е такъв: какво има в звука и в цвета, което повиква човека? Това са тонът и ритъма на цвета, както и звуците, които оказват влияние върху тона и ритъма на нашето битие. Нашето битие е нашата способност за резонанс с тона и ритъма, които идват от звука и цвета — тази способност ни позволява да бъдем подложени на влиянието на звука и цвета. Така на един човек се харесва един цвят, а друг отдава предпочитание на друг цвят, по същия начин хората са привлечани от определен тип звук.

В пеенето един харесва баритон или бас, друг — тенор или сопрано. Има души, които са привлечани от дълбоките звуци на виолончелото, но има и други, на които е интересен звукът на цигулката. Някои се наслаждават на звука на рога или тромбона, а други предпочитат флейтата. Какво означава това? — Че в нашето сърце, в нашето същество, има определена способност, вместимост и

от тази конкретна особеност зависи какъв тип звук откликва в нас. В същото време това зависи от степента на еволюция на човека, неговия характер, неговата природа, от това „плътен“ или „фин“ е той, а също от неговия темперамент: има ли практична природа или е мечтателен, обича ли драмата на живота или е погълнат от обикновените жизнени проблеми.

Цветът и звукът въздействат върху човека в съответствие с неговото състояние, темперамент и еволюция и като доказателство на това служи фактът, че човек често променя своето пристрастие към цвета. Става така, че в един период от живота си той е предразположен към синьото, а в друго време предпочита оранжевия цвят. Някои обичат дълбоките тонове, а други се привличат от светлите. Това зависи от темперамента на хората и степента на тяхната еволюция.

Музиката, от какъвто и тип да е, се обръща към някого — лоша или хубава, все някой я харесва. Нима не сте виждали как децата се развличат с тенекиена кутия и пръчка? Ритъмът възниква от тяхната способност за наслаждение. Такава е и човешката природа — тя съдържа всичко: от най-възвишеното до най-ниското. Тя има толкова широки възможности, че нищо не остава вън от нея. Всичко има свое място и всичко се асимилира от човешката природа, и в същото време съществуват действие и бездействие.

Не само степента на еволюция заставя човека да променя своята привързаност към определени цветове и тонове, но също различните цветове и тонове му помагат в неговата еволюция. Макар че много често човек смята някой цвят или тон за толкова важни, че забравя стоящото зад тях и това го довежда до много суеверия, хрумвания и фантазии. Мнозина са заблуждавали простите хора, говорейки им, кой цвят съответства на тяхната душа или каква нота влияе върху техния живот. Човек винаги е готов да откликне на нещо, което озадачава или смущава ума му; той, като правило, винаги иска да бъде измамен. Той така силно се наслаждава, когато някой му говори, че неговият цвят е жълтият или зеленият, а неговата нота — е „до“, „ре“ или „фа“, че дори не се опитва да разбере защо. Това е равносилно да кажеш на някого, че неговият ден е сряда, а четвъртък е на някой друг! Всички дни са наши и всички цветове са наши. Именно човекът е господар на цялото проявление. Именно човекът е длъжен да използва всички цветове и тонове, те се намират в негово разпореждане, от него зависи да ги

използва по най-добрия начин. Би било много жалко, ако сме подчинени на един цвят или тон. В това не би имало живот — това би било форма на смърт. Стълбата е създадена за нас, за да се изкачваме, а не да оставаме на една степен. Всяка степен на стълбата на цветовете и звуците е наша степен, стига да можем да я приемем.

От мистична гледна точка първият аспект, който прави интелекта съзнаващ проявлението, е звукът. Следващият аспект е светлината (цветът). Доказателство за това може да се намери в Библията, а също и във Веданта. Библията казва: „В началото бе Словото, и Словото бе у Бога и Словото бе Бог“ и също така казва, че в началото е било Словото, а след това Дошла Светлината. Какво е цветът? — Аспект на светлината. Във Веданта четем, че първият аспект на Създателя, източният, от който е било създадено цялото творение е бил звукът, вибрацията. В Корана е казано: „Първата повеля е била: «Бъди» и станало“. В обяснението на процеса на творението всички мистици, пророци и велики мислители на света във всички исторически епохи са отдавали първо място на звука. И ученият от съвременността се приближава вече към това. Той ще говори за лъчи, атоми, електрони и преминавайки през знанието за различните атоми на веществата, ще стигне до нещо, което нарича движение. Движението е вибрация. Ние наричаме звук ефекта на движението. Движението звучи и ние наричаме реч звука, когато той се чува. Когато речта не се чува, причината е, че не сме проявили достатъчното качество на звука. Но причината за звука е движението, а движението присъства винаги. Това показва, че съществуването на движение не зависи от качеството.

Цветът също е движение. И именно качеството на цвета го прави конкретен за нашето виждане. В същото време, макар че можем да наречем един цвят зелен, червен или жълт, всеки човек възприема цвета различно; хората не виждат еднакво фините оттенъци на цвета, защото качеството е различно във всеки от тях. Тонът съответства на качество. С други думи, тонът и цветът имат определена вибрация, но всеки от нас усеща или ги чувства посвоему. Те са различни по отношение на нас, в нашето възприятие.

Ще се върнем към концепцията за петте елемента, с която винаги са боравили мистиците и която не може да бъде обяснена със съвременни научни термини, защото мистиците придават на понятията за елементите собствено и по-дълбоко значение. Въпреки, че

елементите могат да се наричат „земя“. „вода“. „огън“. „въздух“ и „ефир“, това не трябва да се разбира буквално; съгласно мистиците тяхната природа и отличителни черти са различни. Но тъй като словесния запас е ограничен, трудно е да се дадат други имена на тези елементи, макар че в санскрит има отделни думи за тях. „Ефирът“ не е ефир в научен смисъл, това е качество, вместимост. „Водата“ не е тази вода, която подразбираме във всекидневния език; това е течено състояние, течност. „Огънят“ означава отблясък или жар, сухота, излъчване, всичко живо. Всички тези понятия предполагат нещо повече от тяхното обичайно значение. Действието на петте елемента се характеризира с различни цветове и те са представени със звуци. В музикалните гами Индия и Китай *ragata* от пет ноти се смята за най-привлекателна и моят собствен опит говори за това, че гамата от пет ноти е значително по-трогателна от гамата от седем ноти. Гамата от седем ноти губи част от жизненото влияние, което притежава петнотната гама.

Съществува взаимозависимост между звука и цвета. В действителност те са едно — те са два аспекта на живота. Животът и светлината са едно — животът е светлина и светлината е живот, цветът е звук, а звукът — е цвят; Само когато звукът е цвят, той е по-видим и по-малко се чува, а когато цветът е звук, той се чува повече, отколкото е видим.

Изучавайки и практикувайки науката на дишането, може да се наблюдава единството на цвета и звука. Когато човек слуша нещо, негово първо пробуждане са отворените очи, за да се опита да види неговия цвят. Това не е начин да се види цвета, въпреки че цветът е език. Самият живот, който се чува, също е видим — но къде? Той е видим на вътрешен план. Когато слуша музика, той иска да види пред себе си цвят. Всяка активност на външния свят е някакъв тип реакция, някакво следствие, с други думи, сянка на активност, стояща зад нея, която ние не виждаме.

Съществуват също различия в типовете проявления на тази активност във времето. Активност, която би могла да има място дванадесет часа по-рано на фин план, сега е видима в цвят на външен план — това също обяснява влиянието на сънищата върху живота. Ефектът на нещо, видяно на сън през нощта, понякога можем да видим на сутринта или дори седмица по-късно. Това говори, че съществува

някаква активност, имаща място зад сцената и която се отразява във външния живот в съответствие с това, как са насочени действията на външния живот. Тази е причината за това, защо виждащият или мистикът много често знае по-рано своето собствено състояние или състоянието на другите, знае какво е минало или какво ще стане. Защото той знае езика на звука и цвета.

И сега възниква въпросът: на какъв план знае той езика на звука и цвета? По какъв начин това се проявява пред него? Езикът на вибрациите не трябва да се ограничава с определен закон, макар че в същото време той следва определен закон. А къде мистикът вижда това? — В своето дишане. Затова цялата култура на духовното развитие е основана на науката за дишането. Какво позволява на йогите, мистиците, да видят събитията на миналото, настоящето и бъдещето? Някакъв закон преди творението, определена работа на механизъм, който е един фин механизъм. А как можем да го видим? Чрез отваряне на своето виждане на самия себе си.

Съгласно мистиците, съществуват пет качества на човешкото същество, които могат да бъдат наречени петте *Акаши*. Първото качество, което знае и осъзнава всеки, е това, което може да бъде наречено вместилището за храна: тялото. Другото, повече или по-малко познато, е вместилището на чувствата. Третото качество е този свят, където човек съзнава фините сили на живота, работещи вътре в самия него. Те могат да му съобщават чувствата на миналото, настоящето и бъдещето поради причината, че са ясни за неговото виждане. Човек ги вижда. Но вие можете да попитате: „Как може някой да узнае състоянието на друг?“ Действително, човек едва ли знае повече за другите, отколкото е създаден да знае за самия себе си, но съществува това трето вместилище, което много хора не осъзнават — вместилището на живота. Този, който осъзнава това трето вместилище на живота, може да направи това качество, което притежава, празно и да даде възможност животът на друг човек да се отрази в него. Той прави това, фокусирайки своя ум върху живота на друг и чрез него открива миналото, настоящето и бъдещето. Само че за това той е длъжен постави камерата на правилното място. Това е точно като фотография. Има плака — тя е чиста, защото нейното собствено качество е празно, а черното вещество, което фотографът натрупва на камерата и на своята собствена глава, е концентрация. Когато човек

овладява концентрацията, той се превръща във фотограф. Той може да фокусира целия свят в една точка. Всичко това е научно, когато разбираме процеса, но става загадка, когато го поставяме пред себе си като тайна.

Всичко си остава тайна, когато не познаваме законите. Когато ги знаем, всичко е просто. Истинските търсачи на истината обичат простотата. Правилният път е прост, ясен и определен. В него няма нищо смътно. И колкото по-нататък човек отива по този път на осъзнаване на тайната на живота, толкова повече животът му се открива. Животът започва да проявява своята тайна, своята природа. Това, което се изисква от човека, е честно да следва закона на живота — нищо в този свят не е по-важно от знанието за човешката природа и изучаването на човешкия живот и това изучаване лежи в познанието на себе си. Именно познанието за себе си в действителност е познание за Бога.

ГЛАВА 11

ДУХОВНО ЗНАЧЕНИЕ НА ЗВУКА И ЦВЕТА

Изглежда, че това, до което науката достига накрая, мистицизмът разбира от самото начало, съгласно изказаното от Христос: „Най-напред търсете Царството Божие и всичко ще се изяви“. Когато чувате за съвременните открития за звука и цвета, започвате да се удивлявате. Казвате: „Какво! Ново откритие, нещо, за което ние никога не сме чували? Да, това е нещо свършено ново“. Макар че когато отворите Библията, там е казано: „В началото бе Словото, и словото бе у Бога, и Словото бе Бог“, а ако отворите още по-древните писания на Веданта, в техните стихове ще прочетете, че в Създателя е било това слово или тази вибрация; ако вземете Корана, отново ще прочетете: „Първата повеля е била «Бъди», и станало“.

Религиите на света, пророците и мистиците, съществували преди хиляди години, са знаели тези неща. Днес човек идва с фотографска лента и казва: „Аз тук имам фотография на звука. Това показва колко важна е вибрацията и нейното действие върху лентата“. Той не осъзнава, че това е нещо, което винаги е било известно, че в духовните термини се е говорело само за това. Той не мисли за това, което се е говорело някога, а това, за което се говори днес, смята за нещо ново. Но когато осъзнаем, както е казал Соломон, че „няма нищо ново под слънцето“, започваме да се наслаждаваме на живота, виждайки за пореден път една и също мъдрост да се открива пред човека. Този, който търси истината чрез науката, този, който се стреми към нея чрез религията, този, който я намира чрез философията, този, който я придобива чрез мистицизма — по какъвто и начин да търси истината, в края на краищата ще я намери.

Веднъж в Ню-Йорк ме представиха на учен, който беше и философ, и първото, което той каза за своите достижения беше: „Аз открих душата“. Това изказване ме развесели много — макар че всички писания, мислители, мистици и пророци са твърдели това, човекът идва и казва: „Аз открих душата!“ Аз си помислих: „Да, ето ново откритие, което отдавна очакваме, нещо, което никога не сме знаели“.

Такава днес е настройката на ума — детинска позиция. Когато човек погледне в миналото, настоящето и бъдещето, той вижда, че животът е безкраен, а откриващото се е това, което търсещите винаги са откривали.

Философия или наука, мистицизъм или езотеризъм — всички ще бъдат съгласни в едно, ако се докоснат до върха на своето знание, и това е, че зад цялото творение, зад цялото проявление, ако се забелязва някаква фина следа на живот, това е движението, преместването, вибрацията. Сега това движение се проявява за нас чрез два аспекта, защото сме развили две принципиални способности: зрение и слух. Единият аспект призовава слуха, а другият — зрението. Аспектът движение или вибрация, призоваващ слуха, е това, което наричаме чуто или звук. Аспектът, който призовава зрението, наричаме светлина или цвят и го считаме за видимо. Но какво фактически е източник, начало на всичко видимо, на всичко, което чуваме? Това е движението, преместването, вибрацията, и то е едно и също нещо. Затова тези, които могат да видят, забелязват цвят дори в чутото, в това, което наричаме звук, а тези, които могат да чуват, чуват дори и звука на цветовете.

Има ли нещо обединяващо тези две неща? — Да, има. А какво е то? Това е хармонията. Определен цвят не е хармоничен или лишен от хармония сам по себе си — тези усещания зависят от смесването на един цвят с други цветове, от обкръжението, в което той се намира, от това, как е разположен цветът. В съответствие с това той оказва едно или друго въздействие върху виждащия. Същото е и със звука. Не съществува хармоничен или нехармоничен звук сам по себе си — именно отношението на един звук към друг създава хармония. Затова не трябва да се определя, че това или онова е хармония. Хармонията е факт. Хармонията е резултат от отношението между цвят и цвят, отношението между звук и звук и отношението между цвят и звук.

Най-интересният аспект на това знание е как различните цветове апелират към различните хора и как различните хора се наслаждават на различни звуци. Колкото повече изучаваш това, толкова повече се забелязва връзката му с конкретните достижения в развитието на човека — например, някой открива, че на определена степен от своята еволюция е обичал един цвят, а след това е загубил контакта с него. Според големината на ръста и развитието в живота той започва да

обича друг цвят. Този избор също зависи и от емоционалното състояние на човека, било то страстно, романтично, топло или хладно, доброжелателно или неприветливо. Каквото и да е емоционалното състояние, в съответствие с него е неговото пристрастие или неприязън към цветовете. Именно затова за виждащия, за знаещия е така просто да прочете характера на човека дори преди да види лицето му. На него му е достатъчно да види дрехите на човека, тъй като предпочитанието към определен цвят показва, че той му харесва, и какъв е неговият вкус. Любовта към определено цвете, към определен камък или скъпоценност, любовта към определено обкръжение, обстановка в стаята, цвят на стените — всичко говори за това, което човекът обича и предпочита. Според степента на духовно развитие се променя неговият избор на цвят. Човек се променя с всяка крачка — неговите представи, идеи за цвета се правят от другите. Някои ползват крещящи тонове, други — бледи. Причината е в това, че крещящите цветове имат интензивни вибрации, а бледите цветове имат спокойни и хармонични вибрации и в съответствие със своето емоционално състояние той се наслаждава на различни цветове.

Същото е и със звука. Всеки човек, независимо дали го знае, има предразположеност към определен звук. Тъй като повечето хора не изучават този предмет, човек обикновено остава в неведение относно тази идея и все пак всеки има особено пристрастие към определен звук. Това обяснява изказването или поверието, че всеки човек има свой звук — звук, който е сроден на неговата индивидуална еволюция. Освен всички изкуствено създадени разделения на гласовете, като тенор, бас или баритон, всеки има определена височина на тона и особена нота, на която той говори и тази определена нота е израз на неговата жизнена еволюция, изражение на неговата душа, състоянието на неговите чувства и мисли.

Слушането на определени звуци и виждането на определени цветове оказва ефект не само върху хората, но и върху животните и птиците. Цветовете имат огромно влияние и въздействие върху всички живи същества: животни, птици или хора. Те не знаят това, но влиянието на цветовете действа върху техния живот, направлявайки ги към едни или други склонности. Веднъж посетих един дом, в който се намираше някакъв клуб и един от членовете на клуба ми каза: „Много е жалко, но от мига, в който заехме този дом, в нашия комитет няма

съгласие“. Аз казах: „Не е изненадващо. Виждам това“. Той попита: „Защо?“ Аз отговорих: „Тук стените са червени, те ви правят склонни към борба“. Крещящият цвят на обкръжението ви придава склонност към несъгласие, докосва емоциите и с това способства несъгласието. И именно от тази психологическа гледна точка може да се обясни древният обичай, съществуващ на Изток, когато се избира определен цвят за времето на сватба и определен цвят за други случаи и празници. Всичко това има определен смисъл, свое психологическо значение и основание.

Тъй като цветът и звукът се възприемат като отделни неща и в нас има различни чувства за тяхното възприятие, ние сме създали различия между видимите и чуваните неща, но в действителност тези, които медитират, които се концентрират, които влизат навътре в себе си, които стигат до източника на живота, започват да виждат, че зад тези пет външни чувства е скрито едно чувство и това чувство е способно да направи всичко, което искаме да реализираме или да изпитаме. Ние различаваме пет външни чувства. Те са пет, защото познаваме пет органа на чувствата. Но в действителност съществува само едно чувство. Именно това чувство чрез петте различни органа усеща живота и го различава в пет различни форми.

И така, всичко видимо и всичко чувано е едно и също. Това е, което на санскрит се нарича *Пуруша* и *Пракрити*, а в термините на суфиите — *Зат* и *Сифат*. Проявеният аспект е *Сифат* — „външна видимост“. Именно в проявлението на аспекта *Сифат* човек вижда различията и разграниченията между видимото и чуваното, но в техния реален аспект на битие те са едно и също. Според суфийските мистици планът на съществуване, където те се явяват като едно и също, се нарича *Зат* — това е знание на вътрешно съществуване, в което са видими източникът и целта на всички неща.

Цветът и звукът са език, който може да бъде разбран не само във външния живот, но и във вътрешния. За лекаря и химика цветът има огромно значение. Колкото по-силно човек се задълбочава в медицината и химията, толкова по-добре осъзнава важността на цвета — че всеки елемент, развитието или изменението на всеки предмет се определят по изменението на цвета. Лечителите от древността са определяли болестта по цвета на лицето и тялото. Дори днес съществуват лекари, чийто основен метод за разпознаване на недъзите

на хората е цветът на очите, езика, ноктите и кожата. При всички условия именно цветът изразява състоянието на човека. Също и при предметите — тяхното състояние и изменение се познава по изменението на цвета. Психолозите определят състоянието на предметите по техния звук, а хората — по гласа. Към кой тип принадлежи човекът, към силния или слабия, какъв е неговият характер, неговите склонности и какво е неговото отношение към живота — всичко това може да се узнае и разбере по него вия глас.

Цветът и звукът са не само език, посредством който човек общува с външния живот, но и език, с помощта на който той общува с вътрешния живот. Може да се попита: как става това? Отговорът може да бъде получен от някои научни експерименти: правят се специални пластинки и говорейки до такава пластинка, човек оставя върху нея следи с помощта на звука и вибрациите, а тези следи създават или хармонични или нехармонични форми. Но всеки човек от сутрин до вечер създава невидима форма в пространството с това, което говори. Той излъчва невидими вибрации около себе си и с това създава атмосфера. Някой може да дойде у дома ви и преди да заговори, вие ще почувствате, че вече сте се уморили от него, ще поискате да се избавите от него — преди той да каже нещо или да направи нещо, вие вече сте приключили с него, искате той да си отиде, защото е създавал звук в своята атмосфера и този звук е неприятен. Може да срещнете друг човек, към когото чувствате влечение, чиято дружба цените, чието присъствие търсите — около него постоянно се създава хармония. Това също е звук.

Ако казаното е истина, тогава не само външните знаци, но и вътрешното състояние е видимо и може да се чуе. Въпреки че не е видимо за очите и не се чува с ушите, то е видимо и може да се чуе от душата. Ние казваме: „Аз чувствам неговите вибрации, аз чувствам присъствието на този човек, аз чувствам симпатия или антипатия към този човек“. Съществува чувство и човек създава чувство, без да каже и да направи нещо. Затова този, чиито вибрации са лоши, дори без да прави и да казва нещо лошо, създава лоша атмосфера и вие се дразните от него. Забавно е да се види, как хората могат да дойдат при вас с жалба: „Аз нищо не съм казал, аз нищо не съм направил и въпреки това хората не ме обичат и са настроени против мен!“ Такъв човек не разбира, че работата не е само в това какво казваш или

правиш — именно това, което той е, говори **по-силно**, отколкото това, което произнася — това е битието. Това е самият живот, имащ свой тон, свой цвят, своя вибрация той говори.

Може да се поинтересувате: какво е това и къде може да се намери? И отговорът е, че малкото, което човек знае за себе си, касае само неговото тяло. Ако попитате някого — къде е той, той ще ви покаже своята ръка, рамо, тяло, извън това той знае малко. Мнозина, ако бъдат попитани: „Какво мислите, къде се намирате във вашето тяло?“ — ще кажат: „В моя мозък“. Те ограничават себе си в тази малка физическа област, като с това правят себе си много по-малки, отколкото са в действителност. Истината е в това, че човек е индивид, обладаващ два аспекта, така както една линия има два края. Ако гледате краищата — те са два, ако гледате линията — тя е една. Единият край на линията е ограничен, другият край на линията е неограничен. Единият край е човекът, другият — Бог. Човек забравя това и знае само този край, който осъзнава и именно такова ограничено осъзнаване го прави още по-ограничен. В противен случай той би имал значително повече средства за приближаване към Безкрайното, намиращо се вътре в него самия, което е другият край на тази линия — линия, която той нарича или счита за себе си. И когато мистикът говори за самопознание, това не означава опознаване на това колко е стар човек, колко е лош или добър, прав ли е той или не — това означава знание за другата част на неговото битие, на по-дълбокия, по-финия аспект. Именно от знанието на това битие зависи изпълнението, завършването на живота.

Може да попитате: „Как да се приближим към това?“ Пътят, намерен от тези, които са търсили истината, които са се стремили към Бога, които са искали да анализират сами себе си, които са искали да съчувстват на живота, е един-единствен път и това е пътят на вибрациите. Това е този път, който е бил и за древните — с помощта на звука те са подготвяли себе си. Те са правили тези физически атоми, които постепенно са ставали мъртви, отново живи с помощта на звука, те са работили със силата на звука. Както казва *Зеб-ун-Нисса*: „Повтаряй постоянно това свещено име, което ще направи и теб свещен“. Индусите са го наричали *мантра-йога*; суфиите са му дали свое название — *Вазифа*. Това е силата на словото, която въздейства

върху всеки атом от тялото, прави го звучащ, прави го посредник за връзка между външния и вътрешен живот.

Това, което човек осъзнава като пръв опит на своето духовно развитие, е факта, че започва да чувства общност, връзка с живите същества — не само с хората, но и с животните, птиците, дърветата и растенията. Не е приказка това, че светците са разговаряли с дърветата и растенията. Вие можете и днес да разговаряте с тях, ако се намирате във връзка. Не само древните времена са били благословени за тези стари благословии — старият благослов днес не е стар. Той е нов. Това е онова древно, което е било, е, и ще бъде; и нито едно преимущество никога не е било ограничено от някакъв отделен период на световната история. Днес човекът има същите привилегии, ако разбере, че е привилегирован. Когато сам затваря своето сърце, когато позволява да бъде затворен за живота вътре и извън себе си, без съмнение, той става изключителен, без съмнение откъсва себе си от цялото проявление, което е единно и неразделно цяло. Именно сам човек разделя себе си — животът е неразделен. И именно откриването на връзката с външния живот прави човека по-широк. Тогава той не казва за свой другар: „Това е мой другар, аз го обичам“, но казва: „Това съм аз самият, аз го обичам“. Когато достигне тази точка, може да каже, че е достигнал разбирането на любовта. Дотогава, докато казва: „Аз чувствам симпатия към него, защото е мой другар“, неговото съчувствие не се е пробудило напълно. Действителното пробуждане на неговото съчувствие става в деня, когато вижда своя другар и казва, че това е самият той. Тогава съчувствието се е пробудило, тогава съществува връзка вътре в него самия.

Човек се затваря не само от външния живот, но и от вътрешната част от себе си, която е още по-важна. Тази вътрешна част също е звук, тази вътрешна част е светлина и когато човек го осъзнае, ще научи езика, който е език на небесата, език, изразяващ миналото, настоящето и бъдещето, език, отварящ тайната и характера на природата, език, винаги приемащ и даващ божествено Послание, което пророците винаги са се опитвали да открият.

ГЛАВА 12

ПСИХИЧЕСКОТО ВЛИЯНИЕ НА МУЗИКАТА

В областта на музиката съществува огромно поле за изследване, а нейното психическо влияние е много малко известно на съвременната наука. Учили са ни, че влиянието на музиката, или звука и вибрациите, идват до нас и докосват чувствата ни отвън, но остава още един въпрос: кой е източникът на влиянието, идващ отвътре? Истинската тайна на психическото влияние на музиката е скрита в този източник — източникът, откъдето произлиза звукът.

Просто и лесно е да се разбере, че гласът има определена психическа ценност, че един глас се отличава от друг и че всеки глас има своя психическа сила. Много често някои чувстват личността, която говори от разстояние, по телефона. Чувствителният човек може да усеща ефекта на самия глас, без да вижда говорещия. И мнозина не зависят така силно от думите, както от гласа, който ги произнася. Това показва, че нивото на психическо развитие се изразява и в разговора и особено в пеенето.

На санскрит дишането се нарича „**прана**“ — самият живот. А какво е гласът? Гласът е дишане. Ако има нещо в човека, в човешката конструкция, което може да бъде наречено живот — това е дишането. Звукът на гласа е дишане, проявено външно. Затова човек може по-добре от всичко да изрази себе си в пеене или в това, което говори. Ако в света съществува нещо, което може да даде израз на ума и чувствата, това е гласът. Много често се случва така, че човек изговаря хиляди думи на някаква тема и това не оказва влияние, докато друг човек, изразяващ мисълта си само в няколко думи, може да направи дълбоко впечатление. Това говори, че силата е заключена не в думите, а в това, което е зад тях, в психическата сила на гласа, изхождащ от праната. В съответствие с тази сила гласът прави впечатление на слушателя.

Същото нещо може да се открие в края на пръстите на цигуларя и в устните на флейтиста. В съответствие с влиянието, идващо от неговите мисли, музикантът оказва въздействие чрез своя инструмент. Той може да бъде много умел, но ако краят на пръстите му не

възпроизвежда чувството за живот, той няма да има успех. Освен музиката, която свири, влияние има и праната, или психическата сила, които той предава на това, което свири.

В Индия има изпълнители на *вина*, които няма нужда да свирят симфония, за да окажат влияние, за да се състои духовния феномен. На тях им е достатъчно само да вземат вината в ръка и да извлекат една нота. Щом извлекат тази нота, тя прониква все по-дълбоко и по-дълбоко. Извличайки една или две ноти, те настройват аудиторията. Звукът въздейства върху всички нерви — това е като свирене на лютня, каквато има във всяко сърце. Техният инструмент става просто източник, на който откликва сърцето на всеки човек — както на приятел, така и на враг. Позволете на най-враждебния човек да застане пред истински изпълнител на вина и той няма да може да запази своята враждебност. Щом нотите се докоснат до този човек, той няма да може да противостои на вибрациите, които се създават в него, няма да може да не стане друг. Затова в Индия такива изпълнители често са наричани не музиканти, а „магове на вината“. Тяхната музика е магия. Действително „музикална душа“ е тази душа, която е забравила себе си в музиката, както истински поет е този, който забравя себе си в поезията, а „мирска душа“ — този, който е загубил себе си в света. Божествена е тази душа, която е забравила себе си в Бога. Всички велики музиканти — Бетовен, Вагнер и много други, оставили на света произведения, които винаги ще бъдат ценени като съкровище, не са били способни да направят това, ако не бяха забравили себе си в своята работа. Те изцяло са изгубили идеята за своето собствено битие и по такъв начин са се потопили и станали едно с това, което са дошли да дадат на света. Ключът към съвършенството може да бъде намерен в забравянето на себе си.

Има различни начини за слушане на музика. Съществува едно техническо състояние, когато човек, имащ развита техника и обучен да цени хубавата музика, чувства безпокойство от музика от ниско качество. Но съществува и духовен начин, който не е свързан с техниката. Той се състои в това, просто да настроиш себе си към музиката, затова духовният човек не се вълнува от нивото на музиката. Без съмнение, колкото е по-хубава музиката, толкова е по-полезна за духовния човек, но в същото време не трябва да се забравя, че в Тибет съществуват ламии, които провеждат своите концентрации и медитации

под нещо подобно на тракане, звук, който не е особено мелодичен. Така развиват чувство, което с помощта на вибрации издига човека към висшите планове.

Няма по-добро средство за възвисяване на душата от музиката. Без съмнение, силата на музиката зависи от степента на духовна еволюция, до която се е докоснал човек.

Има една история за Тансен, велик музикант от двора на император Акбар. Веднъж императорът го попитал: „Каж ми, о велики музиканте, кой е бил твой учител?“ Тансен отговорил: „Ваше Величество, моят учител е велик музикант. Нещо повече — аз не мога да го назова «музикант», аз трябва да го нарека «музика»“. Императорът попитал: „Мога ли да чуя как пее той?“ Тансен казал: „Може би — ще се опитам. Но вие не можете дори да помислите да го поканите тук в двора“. Императорът попитал: „Мога ли тогава аз да отида при него?“ Музикантът отговорил: „Неговата гордост може да въстане дори от мисълта, че е длъжен да пее пред крал“. Тогава Акбар предложил: „А мога ли да дойда като твой слуга?“ Тансен се съгласил: „Да, тогава има надежда“. Двамата отишли в Хималаите, във високите планини, където мъдрецът имал храм на музиката в пещера — той живеел с природата, настроен към Безкрайното. Когато отишли, музикантът бил на кон, а Акбар вървял пеша. Мъдрецът видял, че императорът е смирил себе си, за да дойде и чуе неговата музика и поискал да попее за него, и когато почувствал настроение за пеене, запял. А пеенето му било забележително, то било психически феномен и нищо друго. Изглеждало, сякаш всички дървета и треви в гората вибрирали — това била песен на вселената. Дълбокото впечатление, възпроизведено върху Акбар и Тансен; било повече, отколкото те можели да понесат — те достигнали до транс, покой и мир. И докато били в това състояние, Майсторът напуснал пещерата. Когато отворили очи, той вече не бил там. Императорът казал: „О, какъв странен феномен! Но къде отиде Майсторът?“ Тансен му отговорил: „Вие никога няма да го видите в тази пещера отново, защото ако веднъж човек усети вкуса на това, винаги ще го следва, дори с цената на живота си. Това е повече от всичко друго в живота“. Когато се върнали у дома си императорът попитал веднъж музиканта: „Каж ми, каква рага, в каква тоналност пя твоят Учител?“ Тансен му казал нейното име и я изпял за него, но императорът не бил удовлетворен:

„Да, това е тази музика, но не е същият дух. Защо е така?“ Музикантът отговорил: „Причината е в това, че когато аз пея пред вас, пея пред императора на тази страна, а моят Майстор пее пред Бога — в това е разликата“.

Ако изучаваме съвременния живот и ако не обръщаме внимание на огромния прогрес в науката — радио, телефон, грамофон и всички чудеса на този век — все пак ще забележим, че психическия аспект на музиката, поезията и изкуството не са толкова развити, колкото би следвало. Напротив, той се движи назад. И ако попитаме в какво е причината, отговорът на първо място ще бъде, че целият прогрес на съвременното човечество е прогрес механически, и това пречи на индивидуалния прогрес. Сега музикантът трябва да се подчинява на закона на хармонизацията и контрапункта, ако направи сам и една крачка, различна от другите, неговата музика се подлага на съмнение. Когато бях в Русия, попитах Танеев, велик музикант, който е бил учител на Скрябин, какво мисли за музиката на Дебюси. Той каза: „Не мога да я разбера“. Ние сме твърде ограничени, сковани от еднообразието, така че няма никакъв размах. Същото ще видите в света на медицината и науката.

Но особено в изкуството, където е необходима най-голямата свобода, човек е скован и еднообразен. Художници и музиканти не могат да получат признание на своите работи. Те са длъжни да следват тълпата, вместо да следват великите души. А всичко общо взето е банално, защото големите маси от хора нямат висока култура. Малцина имат добър вкус и разбират, наслаждават се и ценят красивите неща, а за художниците не е лесно да достигнат до тези ценители. По такъв начин еднообразието се е превърнало в пречка за индивидуалното развитие. Днес е необходимо, давайки образование на децата, да се преподава психологическото значение на музиката. Това е единствената надежда, единственият път, по който можем да очакваме по-добри резултати с течение на времето. Изучавайки музика, децата трябва не само да я познават, но и да знаят това, което стои зад нея и как то трябва да се преподава.

Разбира се, съществуват две страни на този въпрос: външните условия и представянето на изкуството. Външните условия могат да бъдат повече или по-малко полезни. Музика или песен, изпълнени пред двама или трима души, които са близки по дух, съчувствени,

хармонични, разбиращи и отзивчиви, предизвикват съвсем различна вибрация, създават друг ефект, различен от ефекта на същата музика или песен, изпълнени пред петстотин души. Какво означава това? — Че някои хора са подобни на инструменти — когато пред тях се представя хубава музика, те откликват, настройват се към нея, стават едно цяло с музиката, стават част от тази музика и така се създава феномен. И този феномен може да достигне най-високия идеал, очакван от музиката, който е осъзнаване или реализация на свободата на душата, това, което на Изток се нарича *Нирвана* или *Мукти*, а в християнския свят — Спасение. Тъй като в света няма нищо, което би могло да помогне в духовното развитие по-добре от музиката. Медитацията подготвя, но музиката е най-висшето състояние за съприкосновение със съвършенството.

Виждал съм чудеса, сътворени чрез психическата сила на музиката, но те са ставали само тогава, когато обкръжението е било благоприятно — пет или шест човека, лунна нощ, изгрев или залез. Изглежда, че самата природа помага да се изпълни музиката и те работят заедно, защото са едно. Ако на велик оперен певец или цигулар-солист предстои да свири пред десет хиляди човека, въпреки всички свои способности той няма да може да затрогне всяка присъстваща душа. Разбира се, това не зависи от величието на артиста. Колкото по-велик е артистът, толкова повече ще постигне. Но той трябва да отчита и това, което ще зарадва аудиторията, а няма да бъде приятно на Бог. Когато музиката стане комерсиална, нейната красота си тръгва, както и голяма част от нейното значение.

На Изток е имало времена, когато аристокрацията е полагала всички усилия, за да предпази изкуството на музиката от комерсиализация и известно време е имала успех. На музикантите не са плащали с фиксирани суми пари. Техните нужди се удовлетворявали, дори ако били екстравагантни. Музикантите чувствали, че тяхното обкръжение трябва да бъде хармонично и красиво — те били великодушни и техните врати винаги били отворени за другите. Те винаги имали дългове, но дълговете им винаги били заплащани от краля. Освен това, музикантът не бил ограничен с програма, оставяли го интуитивно да почувства какво искат хората. Той можел да го реши в момента, в който ги виждал и щом започнел да

свири и пее, познавал повече. Химическото действие на техните умове му съобщавало какво искат и резултатът бил духовно пиршество.

Тайната на целия магнетизъм, изразен или чрез личността, или чрез музиката, е животът. Именно животът очарова, привлича. Това, към което винаги се стремим, е живот и именно отсъствието на живот може да се нарече отсъствие на магнетизъм. И ако музикалното обучение се преподава на основата на този принцип, то ще бъде по-успешно по своите психически резултати. Именно от здравето на физическото тяло, мислите, въображението и от сърцето, което много често е хладно и замръзнало, зависи психичното състояние на човека, и именно живота изразява човекът с края на своите пръсти с помощта на цигулката или със своя глас по време на пеене. Какво търси светът, към какво се стремят човешките души — това е животът, независимо дали идва чрез музиката, цветовете, линиите или думите. Каквото желае всеки — това е живот. Именно животът е истинският източник на изцеление — музиката може да лекува, ако в нея е вложен живот.

В това няма никаква тайна, ако човек е в състояние да разбере истината в нейната простота. Когато човек свири механично, пръстите бягат по пианото или цигулката почти автоматично, което може да създаде временен ефект, но той скоро отминава. Музиката, изцеляваща душата, е музика със смекчаващо действие. Може да се създаде смекчаващ, а може да се създаде и твърд ефект и това зависи не само от музиканта, но и от композитора, от настроението, което го вдъхновява. За човек, който осъзнава психологическото действие на музиката, ще бъде просто да разбере, в какво настроение е бил композиторът, когато е писал. Ако е вложил в музиката живот и красота, тя остава красива и даваща живот и след хиляди години. Без съмнение, школовката и квалификацията му помагат да изрази себе си по-добре, но това, което понастоящем се изисква, е живот, изхождащ от разширено съзнание, от осъзнаване на божествената Светлина, която е тайната на истинското изкуство, душата на целия мистицизъм.

ГЛАВА 13

ЛЕЧЕБНАТА СИЛА НА МУЗИКАТА

Идеята за лечение чрез музика принадлежи към началния стадий от развитието на човека. Краят на този път е достигането до духовно извисяване посредством музиката или както се нарича във Веданта — *Самадхи*. Ако погледнем каква е основата на всички лекарства, ако се поинтересуваме от техния състав ще открием, това че те са изградени от различните елементи, съставлящи нашето физическо битие. Тези елементи присъстват в лекарствата и това, което отсъства в организма, се набавя чрез тях, т.е. ефектът, който трябва да бъде възпроизведен в нашето тяло, се възпроизвежда от тях. Те създават вибрация, необходима за нашето здраве, а ритъмът, необходим за оздравяването, се предизвиква от циркулацията на кръвта с определена скорост. Ето защо можем да кажем, че здравето е състояние на съвършен ритъм и тон.

А какво е музиката? Музиката също е ритъм и тон. Когато здравето не е наред, значи и вътрешната музика не е наред. Затова, когато вътрешната музика е нехармонична, необходима ни е помощ, за да върнем хармонията и ритъма, за да бъдем приведени в състояние на хармония. Подобен начин за лечение може да бъде разбран чрез изучаването на музиката на собствения ни живот, изучаване на ритъма на пулса на сърцето, ритъма на циркулацията на кръвта. Някои лекари определят състоянието на пациента, наблюдавайки неговия пулс, и сърдечен ритъм. И за да открие действителния недъг, лекарят, трябва да разчита на своята интуиция и на използването на своите музикални способности.

В древни времена и дори днес на Изток, откриваме две основни медицински школи. Едната е дошла от древногръцката школа чрез Персия, другата произлиза от Веданта и е основана на мистицизма. Какво лежи в основата на мистицизма? Това е законът за вибрациите. Доброто здраве се постига чрез разбиране на природата на заболяванията по ритъма и тона, които присъстват в човешкото тяло в определени пропорции. Можем да погледнем на това и по друг начин.

Всяка болест има своя собствена причина, но в същото време всички болести произлизат от един и същи корен, от една причина, едно условие: това е отсъствието на живот, недостатъчност на живот. Животът е здраве. Неговото отсъствие е болест, достигаща висша точка в състоянието, което наричаме смърт. Животът в своята физическа форма, както се възприема във физическите сфери, на санскрит се нарича *прана*. Този живот се поддържа с храна или лекарства — това означава, че тялото се подготвя с определена храна или лекарство да бъде в състояние да диша само в този живот или да бъде в по-добро здраве или да има свършено здраве. Но тази *прана*, която означава дишане, централно дишане, привлича от космоса различни елементи, присъстващи в него. Всички треви, растения, цветя и плодове също притеглят от космоса елементите, от които се състоят. Всички елементи се привличат с дишането. Затова мистиците, били те от Гърция, Персия или Индия, винаги са приемали за основа на духовното развитие културата на дишането, науката за дишането.

Дори сега на Изток ще срещнете лечители, магнетизиращи водата, храната и атмосферата. В какво е тайната на този магнетизъм? В тяхното дишане. Тяхното дишане оказва влияние върху храната и продуктите. Сред религиозните хора в Индия съществува обичай, подобен на причастието. Свети хора даряват страдащите със символични дарове и така им помагат. Силата на дишането на тези хора е толкова балансирана, толкова чиста и развита, че притегля всички елементи, всичко, което може да се получи от билки, треви, цветя и плодове. Затова от дишането може да се получи хиляди пъти повече, отколкото от лекарствата. На Изток съществуват лечители, които шепнат някакви духовни думи. Какво е шепотът? Той също е дихание, дихание с думи. В Делхи имало един лекар, който използвал този тип целителна сила при лечението на пациенти. Веднъж негов скептично настроен приятел дошъл да се консултира с него. Лекарят прошепнал няколко свещени думи пред пациента и казал: „Сега можеш да си отидеш“. Скептикът заявил, че не разбира, как такъв метод може да подобри неговото здраве и тогава лекарят направил нещо необичайно: започнал да оскърбява пациента с жестоки думи. Скептикът, разбира се, се озлобил и извикал: „Как можеш ти, който си лекар да говориш така“ Лекарят казал: „Трудно ми е, но го направих, за да ти докажа нещо. Ако моите думи могат да те направят зъл и болен,

те могат и да те излекуват. Ако думите могат да направят човека болен и нещастен, те имат и силата да го хармонизират и да го доведат до добро състояние“.

Какво е музиката? Според мислителите в древна Индия съществуват три аспекта на музиката: пеене, свирене на инструмент и танц. В основата и на трите е ритъмът. Какъв е ефектът на музиката? Въздействието на музиката се състои в регулиране на ритъма на човека и настройка на собствените му вибрации към музиката, която се изпълнява. Каква тайна има в музиката, защо тя привлича хората, които я слушат? Това е създаваният ритъм. Онзи специфичен тон, който настройва душата и я повдига над депресията и отчаянието на всекидневния живот в този свят. И ако някой знае какъв ритъм е необходим за определен индивид, изпаднал в беда и отчаяние, какъв тон е нужен, до каква височина трябва да бъде повдигната душата на този човек, тогава може да го излекува чрез музика.

Може да попитате: ако музиката е ритъм, защо така често музикантите са толкова темпераментни, емоционални и така лесно могат да бъдат разтревожени? Нима не е красиво да имаш буен темперамент? Животът не е музикален, ако в него няма темперамент. Човек, който не се сърди, макар и рядко, не живее. Това е съвсем човешко — да имаш всички видове малки недостатъци. Радостта се състои в тяхното преодоляване. Музиката не е само печал, съществуват висши остави и низши октави. Музиката е всичко, музиката включва в себе си всичко, ето защо тя е по-висша дори от небесата.

Някога в Индия музиката често била ползвана за лечение. Прилагала се за изцеление на ума, характера и душата, защото именно здравето на душата носи здраве на физическото тяло. Но изцелението на физическото тяло не винаги помага на душата. Ето защо материалистичната медицинска наука понякога може да допринесе полза, но не може да удовлетвори напълно нуждите на пациента. Не искам да кажа, че европейското лечение е безполезно. В този свят няма нищо безполезно, ако знаем как да извлечем полза от това. Всички неща в този свят са необходими, всички носят и имат приложение, само ако знаем как да ги използваме правилно. Но ако оздравяването се предизвиква външно, а в същото време вътрешно болестта остава, рано или късно болестта, съхранена в тялото, отново ще се прояви навън.

Веднъж срещнах жена, която каза, че посетила много лекари заради своя неврит. За известно време се подобрявала, но недъгът винаги се завръщал. Помоли ме за помощ. Попитах я: „Има ли в света някой, когото не обичате, когото ненавиждате или чиито действия тревожат ума ви?“ Тя каза: „Да, има много хора, които не обичам и особено на един човек не мога да простя!“. „Добре — казах аз, — ето неврита, ето корена на болестта. Външно тази болка е в тялото, вътрешно се корени в сърцето“. Често причината за болестта е вътре, въпреки че, без съмнение, много неща са изявиени външно. Нито едно правило не обхваща всичко.

Несъмнено, ситуацията в света се е променила през вековете и материализмът е обхванал не само Запада, но и Изтока. Използването на музиката за духовни достижения и лекуване на душата, преобладаващо в древността, днес не е често явление. Музиката се е превърнала в средство за развлечение, средство за забравяне на Бога. А чрез начина, по който човек използва нещата, проявява своите недостатъци и достойнства. Същевременно споменът за древните начини за лекуване с музика е още жив сред бедните в Индия. Там има целители, свирещи на особени инструменти. Хората отиват при тях за лечение. Свиренето на такъв инструмент пробужда в човека някакво особено чувство, което е охладняло в него и това дълбоко чувство, някога погребано, започва да излиза навън. В действителност, това е древен метод за психоанализа. Музиката помага на пациента да изрази скритата болка. Така за мнозина не е нужно да ходят на лекар. Но, без съмнение, това е непълен, незрял начин за лечение.

Веднъж един махараджа чул, че може да бъде постигнато изцеление чрез музика и организирил концерти в някои болници. В резултат от това всички болни започнали да крещат; „За Бога, тихо! Отивайте си!“ Не звучала музика, която може да ги утеши. Тя само ги заставяла да страдат по-силно. Приличала на камък, даден вместо хляб. За да се постигне изцеление чрез музика, човек трябва да открие какво е нужно на душата. На първо място, трябва да научи, какво е недъг: какви елементи не достигат, какво е тяхното символично значение, какво ментално отношение стои зад болестта. Тогава, след щателно изучаване, той може да донесе много добро на пациента с помощта на музиката. Дори ако музиката не се използва като рецепта, предназначена за определена болест, силата на болестта, пребиваваща

в сърцето на човека, може да бъде намалена чрез възвисяване на неговото сърце и промяна на неговите мисли. Болестта се носи по-скоро от мисълта за болест, отколкото от самата болест. Съществуването на болест в тялото може да бъде наречено сянка на истинската болест, която човек държи в ума си. С помощта на музиката умът може да стане толкова възвишен, че да се повдигне над мисълта за болест — тогава болестта се забравя.

Вие питате: „Какъв тип музика може да излекува човека? Пеене, свирене или музика за танци?“ Пеенето е най-могъщо, защото е живо. То е прана. Гласът е самият живот. Несъмнено животът въздейства чрез инструмента при съприкосновението с него, но в пеенето се усеща непосредствен живот, дихание трогващо сърцето на слушателя. Но зад гласа трябва да има сърце, заредено като батерия с това, което е необходимо. А с какво трябва да бъде заредено? С това, което наричаме любов и симпатия — най-висшите от съществуващите сили. Човек, който е материалистичен, който се бори с околните от сутрин до вечер, който търси своята собствена изгода, който се намира в беда или тъга, който сее конфликти, не може да лекува. Лечителят трябва да бъде свободен, свободен за съчувствие, свободен за любов към своите близки дори повече, отколкото към себе си. Какво учи на тази любов? Къде можем да се научим на нея? Къде можем да я придобием? Ключът към любовта е Бог. И когато гледаме съвременния живот с целия му прогрес, какво не достига в него? — Бог. Бог е ключът към това неограничено изобилие на любов, което се намира в сърцето на човека.

Веднъж една много благочестива и добродушна жена не могла да отговори на чукането на вратата така бързо, както би следвало и посетителката, чакаща пред вратата, започнала много нетърпеливо и свадливо да говори. Когато я попитали какво се е случило, тя се усмихнала и казала: „Тази лейди много ми се разсърди“. Когато я попитах, знае ли каква е причината, поради която тази лейди е сърдита, слугинята със свършена невинност отговори: „Причината? Отсъствие на Бог!“

Прекрасен отговор. Където не достига Бог, там няма любов. Където има любов, там има Бог. Болката и страданието раждат недостиг на живот. Какво е живота? — Любов. Какво е любов? — Бог. От какво се нуждае всеки човек, от какво се нуждае светът? От Бога.

Всичко, което ни е необходимо, ще го имаме, всичко, което ни трябва, ще добием, за да благославяме нашия живот с музика, любов, хармония, наука с правилна насоченост, жизнено благо. Всичко това е Бог. В това се крие цялата магия на живота.

ГЛАВА 14

ДУХОВНО РАЗВИТИЕ С ПОМОЩТА НА МУЗИКАТА

Думата „духовен“ се използва не в смисъл на доброта, добродетели, способност да се правят чудеса, или огромна интелектуална сила. Животът във всичките си измерения е изтъкан от музика и реално духовно достижение е да настроиш себе си към тази съвършена музика. Какво пречи на човека да достигне духовни висини? Плътността на неговото материално съществуване и фактът, че не осъзнава своето духовно битие. Неговото ограниченост пречи на свободното протичане и движение на силите, които са отличителна черта на живота.

Да вземе за пример плътността. Искате да извлечете от един камък звук, но камъкът не дава никакъв резонанс, не отговаря на вашето желание да възпроизведе звук. Точно обратното, струните дават отговор и желания от вас тон. Вие ги докосване и те отговорят. Съществуват предмети, даващи резонанс — вие искате да извлечете от тях звук и те откликват и правят вашата музика завършена. Същото е и с човешката природа. Един човек е тежък и несхватлив — вие му говорите нещо, но той не може да ви разбере, разговаряте, но той не слуша. Такъв човек няма да откликне на музиката, на красотата и изкуството. Това е плътността.

Друг човек е готов да цени и разбира музиката, поезията, и красотата във всички форми — именно това е пробуждане на душата, живо състояние на сърцето. Това е реално духовно достижение. Духовното достижение прави духа жив, прави го съзнателен. Когато човек не осъзнава душата и духа, а само своето материално битие, той е плътен, той е много далеч от духа.

Какво е дух и какво е материя? Разликата между дух и материя е като разликата между вода и лед: замръзналата вода е лед, а разтопеният лед е вода. Именно духът в неговата плътност наричаме материя, а материята в нейната финост наричаме дух. Веднъж един материалист ми каза: „Не вярвам в никакъв дух, душа или бъдеще. Аз вярвам във вечната материя“. Отговорих му: „Вашата вяра не се

отличава много от моята, само че това, което вие наричате вечна материя, аз наричам дух. Разликата е в термините. Няма за какво да спорим, защото и двамата вярваме във вечността и като се срещнем във вечността, какво значение има, че единият я нарича материя, а другият я нарича дух? Това е един живот без начало и без край“.

Красотата се ражда от хармонията. Какво е хармония? Това е правилна пропорция, правилен ритъм. А какво е животът? — Резултат от хармонията. Зад цялото творение стои хармонията, цялата тайна на творението е в хармонията. Интелектът се стреми да достигне съвършенството на хармонията. Това, което човек нарича щастие, удобство, изгода, всичко, към което се стреми и желае да достигне, е хармония — в по-малка или по-голяма степен той се стреми към хармония. Дори при постигането на най-светските, мирски неща човек винаги желае да постигне хармония, но много често не прилага правилни методи. Предмет, който е достижим както с добри, така и с лоши методи, е един и същ, но пътят, чрез който се стремим да го постигнем, го прави добър или лош. Лош е не самият предмет, а начинът, приложен за неговото достигане.

Никой, каквото и да е мястото му в живота, не желае дисхармония. Цялото страдание, болка и тревога са недостиг на хармония. Да притежаваш духовност означава да осъзнаваш, че цялата Вселена е една симфония — в нея всеки индивид е нота, а неговото щастие е в това да стане съвършено настроен към хармонията на Вселената. Това, което прави човека думите не следването на някаква религия или предаността на някаква идея. Важен е стремежът този свят да стане малко по-добър. Съществуват много добри хора, които дори не знаят думата духовност. Пределно, първично благо е самата хармония. Различните принципи в световните религии, които учат и провъзгласяват свещеници и учители, които човек не винаги може да следва и изповядва, изхождат по естествен начин от сърцето на този, който настройва себе си към ритъма на Вселената. Всяко действие, всяка произнесена дума, всяко негово чувство и изразено мнение са хармонични — те са цялата добродетел, те са цялата религия. Това не е следване на религия — това е изживяване на религията, превръщане на живота в религия.

Музиката е миниатюра на хармонията в цялата Вселена, защото хармонията на Вселената е самият живот. Човекът също е една

миниатюрна Вселена. Той демонстрира хармонични или нехармонични акорди чрез своя пулс, чрез ударите на сърцето, чрез своите вибрации, ритъм и тон. Неговото здраве и болести, неговата радост и печал — всичко говори за музика или отсъствие на музика в живота му. На какво всъщност ни учи музиката? Помага ни да породим в себе си хармонията. В това е нейната магия. Когато слушате музика, която ви харесва, тя ви настройва и ви привежда в хармония с живота. Затова човекът се нуждае от музика — той се стреми към музика.

Много хора казват, че не им е нужна музика, но в същност, те просто не са я слушали. Ако действително бяха чули истинска музика, тя би затрогнала душите им и те не биха могли да не я обичат. Ако няма любов, значи, не са я слушали достатъчно, не са успели да успокоят сърцето си и да утихнат, за да я чуят, да ѝ се насладят и оценят. Музиката развива способност, с чиято помощ човек се научава да цени всичко хубаво и прекрасно в изкуството и науката, в поезията — във всяка форма човек може да цени аспекта на красотата. Какво лишава човека от цялата красота около него — това е тежестта на тялото и тежестта на сърцето. Той е притеглен надолу, към земята и затова всичко става ограничено. Когато преодолее тази тежест и дойде радостта, той се чувства лек. Всички добри усещания, като нежност и търпимост, всеопрощение, любов и разбирателство, всички тези прекрасни чувства идват от лекотата — лекота в ума, в душата и в тялото.

Откъде идва музиката? Откъде идва танцът? Всичко изхожда от естествения, духовен живот, който е отвътре. Когато се проявява този духовен живот, той облекчава всичко, което човек носи. Прави го спокоен, като плуване в океана на безметежността. Способността за разбиране прави човека лек. Животът е подобен на океан. Когато няма разбиране, няма възприемчивост, човек потъва, потопява се като парче желязо или камък на самото дъно на морето. Той вече не може да плува като лодка, която е празна и възприемлива.

Трудностите по духовния път идва винаги от самите нас. Човекът не обича да бъде ученик, той обича да бъде учител. Ако човек само знаеше, че величието и съвършенството на Просветлените, идващи от време на време в този свят, се е заключавало в тяхното учене като ученици, а не в учителстването! Колкото по-велик е учителят, значи толкова по-добър ученик е бил той. Той се е учил от всеки: и от

великите и от дребните, мъдрите и глупците, старите и младите. Той се е учил от техния живот и е изучавал човешката природа във всички нейни аспекти. Човек, който се обучава да върви по духовния път, трябва да стане като празна чаша, за да може виното на музиката и хармонията да може да бъде излято в сърцето му.

Когато някой дойде при мен и ме попита: „Можете ли да ми помогнете духовно?“ — и аз отговарям: „Да“ — много често той казва: „Аз искам да зная, преди всичко, какво мислите за живота и смъртта, за началото и края“. И тогава аз го питам какво ще бъде отношението му, ако неговото предварително мнение не съвпада с моето. Той иска да се учи, но не иска да бъде празен. Исква да дойде до потока с вода с вече пълна чаша, желае вода, но чашата му все още е покрита от предварителните идеи. Откъде идват тези предварителните идеи? Нито една идея не може да бъде наречена нечия собствена. Всички идеи са били научени от един или друг източник, макар че с времето човек започва да мисли, че са негови открития. За тези идеи човек ще спори и дискутира. Те не го удовлетворяват напълно, но те са негово поле за битки и ще продължават да държат чашата му затворена. Затова мистиците са тръгнали по друг път. Те са изучили друго направление и това направление е самоумалението — отучване от това, на което са се научили — само така човек може да стане празна чаша.

На Изток казват, че първото нещо, което човек трябва да се научи, е как да се стане ученик. Може да си помислите, че по този начин човек губи своята индивидуалност, но какво е индивидуалността? Нима не е това, което е събрано? Какво са идеите и мненията на човека? Просто събрано знание и това знание трябва да се забрави. Може да си помислите, че характерът на ума е такъв, че това, на което човек се е научил, е гравирано върху него — как тогава да се отучи от него? Да се отучи означава да се завърши това знание. Виждаме човек и казваме: „Този човек не е хубав, не ми харесва“ — ето това е учене. Да се види по-нататък и да се намери нещо хубаво в този човек, да започнем да го обичаме и да го жалим — това е отучване. Когато видите нещо хубаво в някого, когото сте смятали за лош, значи се разобучавате. Развързали сте този възел.

В началото човек се учи с гледане с едно око, след това се учи да гледа и с двете очи и това прави погледа завършен. Всичко, което сме научили на този свят, е частично знание, но когато то има и друга

гледна точка, тогава получаваме цялото знание. Това всъщност наричаме мистицизъм. То не може да бъде изразено с думи. Думите ни говорят за едната страна на нещата, другата е отвъд думите. Цялото проявление е двойствено. Тази двойственост ни прави разумни. Зад двойствеността стои единството. Ако не се издигаме над двойствеността, значи не се движим към единството и тогава няма да достигнем съвършенство, няма да достигнем духовност. Това не означава, че нашето обучение е безполезно. То има голям полза. Дава ни силата на проникателността и разпознаване на различията. Прави интелекта остър, а погледа — внимателен, така че разбираме значението, важността на нещата и тяхното използване. Всичко това е част от човешката еволюция и е полезно. Затова отначало трябва да се научим, а после да се отучим. Човек не гледа най-напред към небето, когато стои на земята. Най-напред трябва да погледне земята, да види какво му предлага тя, да я изучи и разгледа, но в същото време не си струва да се мисли, че е изпълнил целта на своя живот, гледайки само земята. Изпълнението на жизнената цел е в това да погледнеш небето.

Забележителното в музиката е, че помага на човек да се концентрира и да медитира независимо от мислите. Затова музиката е мост над пропастта между формата и безформеното. Ако има нещо интелектуално, ефективно и в същото време безформено, това е музиката. Поезията предлага форма, живописиста — линия и цвят. Музиката няма никаква форма. Тя създава резонанс, който вибрира в цялото същество, повдигайки мисълта над плътността на материята. Тя почти превръща материята в дух, в нейното изначално състояние. Посредством хармонията на вибрациите, докосващи всеки атом на човешкото същество. Красотата на линиите и цветовете може да се придвижи много далече, но не по-далече от формата; радостта на аромата може да се придвижи малко по-далече, но музиката се докосва до нашето най-дълбоко, най-вътрешно битие и по такъв начин създава нов живот — живот, даващ възторг на цялото същество, възвишавайки го до това съвършенство, в което лежи претворяването и изпълнението на човешкия живот.

МИСТИЦИЗЪМ НА ЗВУКА

ГЛАВА 1

БЕЗШУМНИЯТ ЖИВОТ

Животът на Абсолюта, от който възниква всичко, което може да се почувства, види и усети и в който всичко се връща след време, е безмълвен, неподвижен и неизменен живот, наричан сред суфиите *Зат*.

Всяко движение, възникващо от този безмълвен живот, е вибрация и създател на вибрации. Вътре в една вибрация се създават множество вибрации — както движението поражда движение, така и този тих живот става активен, във всеки момент създава все по-голяма и по-голяма активност и така губи изначалния покой на безмълвния живот. Именно степента на активност на тези вибрации е смятана за различни планове на съществуването. Тези планове сякаш се различават един от друг, но в действителност те не могат да бъдат напълно разделени и създадени отделно един от друг. Дейността на вибрациите ги прави все по-плътни — земята е родена от небесата.

Царствата на минералите, растенията, животните и хората са постепенни изменения на вибрациите, а вибрациите на всеки отделен план се отличават от другите по своето тегло, ширина, дължина, цвят, въздействие, звук и ритъм. Човекът е не толкова формиран от вибрации, а живее и се движи в тях — те го обкръжават, както рибите са обкръжени от вода и той ги съдържа в себе си, както съдът съдържа водата. Неговите настроения, предпочитания, дела, успехи, неуспехи — всички условия на живота зависят от определена активност на вибрациите, били те мисли, емоции или усещания.

Именно насочеността на активността на вибрациите определя цялото разнообразие на нещата и съществата. Тази вибрационна активност е основа на усещанията и източник на всичко: удоволствие и болка, прекратяването на нейното противоположно усещане. Всички усещания са предизвикани от определена степен на активност на вибрациите.

Съществуват два аспекта на вибрациите — фин и плътен — като и двата съдържат различни нива. Едни се възприемат с душата, други с ума, а трети с очите. Това, което усеща душата, са вибрациите на

чувствата, постижимото с ума са вибрациите на мислите, а това, което виждат очите, са вибрации, кристализирани от своето ефирно състояние и превърнали се в атоми, които се проявяват в този физически свят и съставляват неговите елементи: ефир, въздух, огън, вода и земя.

Най-фините вибрации не се възприемат дори и с душата. Всъщност душата се състои от тези вибрации; и тяхната активност я прави съзнателна.

Творението е започнало с активност на съзнанието, която може да се нарече вибрация и всички вибрации от изначалния източник са еднакви, различават се само по тон и ритъм и зависят от по-голямото или по-малко количество сили, стоящи зад тях. На нивото на звука вибрациите предизвикват разнообразие от тонове, а в света на атомите — многообразие от цветове. Събирайки се заедно, вибрациите стават доловими за слуха и с всяка крачка към повърхността те се умножават, а според степента на своето развитие се материализират. Звукът дава на съзнанието доказателство за своето съществуване, макар че именно активната част на съзнанието се превръща в звук. Оpozнаващият опознава сам себе си, с други думи, съзнанието наблюдава своя собствен глас.

Именно за това човек е така привързан към звука. Всички неща са получени и формирани от вибрации и имат скрит в себе си звук, подобно на огъня, скрит в кремъка. Всеки атом във Вселената се изповядва със свой тон: „Моят изначален източник е звукът“. Ако ударите някое твърдо или празно звънко тяло, то ще отвърне: „Аз съм звук“.

Звукът има свое раждане, смърт, пол, форма, планета, божество, цвят, детство, младост и зрялост, но това значение на звука, което е в абстрактната сфера, извън границите на сферата на конкретното, е източник и основа на всеки звук.

Както цветът, така и звукът влияе върху човешката душа в съответствие със закона на хармонията — към фината душа се отнася цветът, а към още по-фината — звукът. Тонът има хладно или топло действие, в съответствие със своите елементи, тъй като всички елементи са създадени от различни степени на вибрации. Звукът може да окаже желателно или нежелателно влияние върху човешкия ум и

тяло, а също така има и лечебен ефект, ако липсват билки и лекарства, чието начало също са вибрациите.

Проявлението е формирано от вибрации, като планетите са главно проявление и всяка планета има свой собствен тон — всяка нота представлява една планета. По този начин всеки човек има определена нота, съответстваща на неговата планета по рождение — по тази причина определен тон привлича конкретен човек според нивото на неговата еволюция. Всеки елемент има присъщ за самия него звук; в по-финия елемент полето се разширява, а в по-плътния се свива. То е различимо при първия и неопределено при втория.

Земята има различни аспекти на красота, както и разнообразие в нейните звуци. Височината на звука на земята се намира на повърхността, неговата форма е подобна на полумесец, а цветът му е жълт. **Звукът на земята** е неясен и монотонен и създава трептения, активност и движение в тялото. Всички струнни инструменти, било с метални или жилни струни, както и ударните инструменти, каквито са барабаните, чинелите и така нататък, представят звука на земята.

Звукът на водата е дълбок, неговата форма е змиевидна, а цветът — зелен и най-добре може да бъде чул в рева на морето. Звуците на течаща вода, планински ручей, шумът и потропването на дъжда, звукът на вода, изливаща се от кана в съда или бутилката в чаша, всички те имат меко и живо въздействие и пораждат въображение, блянове, мечти, привързаност и емоции.

Инструментът, наречен *джалтаранг*, се състои от китайски купички или чашки, които са разположени по определен начин, различават се по размер и са напълнени с вода пропорционално на желаната гама — колкото повече е водата, толкова по-нисък е тонът и обратното. Тези инструменти имат трогателно въздействие върху емоциите на сърцето.

Звукът на огъня е много висок, неговата форма е усукана, а цветът — червен. Той може да бъде чул при гръмотевица, изригване на вулкан, в пращането на пламъка, във взривяването на снаряд, в звука от стрелбата на автомати, пушки и оръдия. Всички тези звуци могат да пораждат страх.

Звукът на въздуха е колебаещ се, неговата форма е зигзаг, а цветът — светлосин. Този глас се чува по време буря, когато духа вятър, както и в шепота на утринния бриз. Неговото въздействие е

разрушително, разпиляващо и пронизващо. Звукът на въздуха намира израз във всички духови инструменти, направени от дърво, мед или бамбук. Той проявява тенденция да запалва огън в сърцето, както пише Руми за флейтата в своята поема *Маснави*. В индийското изкуство Кришна често се изобразява с флейта в ръцете. Звукът на въздуха превъзхожда всички други звуци, защото е жив и във всеки свой аспект неговото влияние предизвиква екстаз.

Звукът на ефира е заключен в самия себе си и съдържа всички форми и цветове. Това е основата на всички звуци, това е оттънък, полутон, който не прекъсва. Негов инструмент е човешкото тяло, защото само с помощта на тялото той се проявява. Въпреки че е всепроникващ, той е тих и неосезаем. Този звук се проявява пред човека според това как той изчиства своето тяло от материални качества. Тялото може да се превърне в инструмент, когато се освободи вътрешно пространство, когато всички негови вътрешни кухини и вени са свободни — тогава звукът, съществуващ в космоса, започва да се проявява и във вътрешността. Екстазът, озарението, покоят, безстрашието, възторгът, радостта и откровението са действия на този звук. В някои хора той се проявява неочаквано сам, в други — когато са в негативно състояние, предизвикано от болест на тялото или ума; но това не носи полза нито на едните, нито на другите, напротив — прави ги ненормални. Този звук извисява само съществата, които му се откриват с помощта на духовни практики, известни на мистиците.

Смесеният **звук на земя и вода** притежава нежност и деликатност. **Звукът на земя и огън** предизвиква рязкост, **звукът на земя и въздух** има сила и мощ. **Звукът на вода и огън** е жив и подвижен. **Звукът на вода и ефир** има мек, успокояващ ефект. Звукът на огън и въздух има ужасяващ и застрашаващ ефект. **Звукът на огън и ефир** има разрушаващ и освобождаващ ефект. **Звукът на въздух и ефир** създава мир и покой.

ГЛАВА 2

ВИБРАЦИИ

Безшумният (неосезаем) живот се усеща на повърхността чрез дейността. Безшумният живот се проявява като смърт, в сравнение с активния живот на повърхността. Само мъдреците предпочитат вечния живот пред постоянно променящата се и подвижна природа на смъртния живот. Животът на повърхността изглежда реален, защото именно в този живот човек може да изпита цялата радост.

В безшумния живот няма радост, само покой. Изходното битие на душата е покой, а нейната природа е радостта и тези две свойства работят едно срещу друго. В това е скрита причината за цялата трагедия на живота. Изначално душата няма опит. Тя започва да го придобива, когато започне да отваря очи за външния план и ги държи отворени, наслаждавайки се на живота на повърхността, докато не бъде удовлетворена. Тогава душата затваря очи за външния план и постоянно търси покой — изначалното състояние на нейното битие.

Вътрешната, основната част на всяко същество е създадена от фини вибрации, а външната — от по-плътни. По-фината част наричаме дух, а по-плътната — материя. Духът е по-малко подложен на изменения и разрушение, отколкото материята. Всичко, което живее, е дух, всичко, което умира е материя; всичко, което умира в духа е материя и всичко, което живее в материята, е дух. Всичко, което може да се види и възприеме, е живо, въпреки че е подложено на смърт и разрушение и всеки миг се разпада на своите по-фини елементи. Човешкият възглед е толкова замъглен от осъзнаването на привидния свят, че духът, който живее реално, се оказва прикрит под обвивките на материята, а неговото истинно битие — скрито. Именно постоянно нарастващата активност поражда материализация на вибрациите, а постоянното намаляване на вибрациите ги превръща отново в дух.

Променяйки се от фино към по-плътно, вибрациите преминават през пет различни фази: елементите *эфир*, *въздух*, *огън*, *вода*, *земя*, всеки от които има свой вкус, цвят и форма. По този начин елементите оформят колело, което ги повдига на повърхността, всеки в своето

време. С всяка крачка в своята активност те се променят и отдалечават един от друг; и именно благодарение на обединението на техните вибрации възниква множеството на нещата в обективния свят. Законът, който ги заставя да се разсейват, е наричан от човека разрушение.

Вибрациите се превръщат в атоми, а атомите генерират това, което ние наричаме живот — по такъв начин става така, че групирайки се благодарение на природното влечение, те формират живия организъм, а когато диханието се прояви чрез форма, тялото става съзнателно. Във всеки човек е скрито множество от фини и малки същества: в неговата кръв, в мозъчните клетки, в кожата и на всички нива и планове на неговото съществуване. Както във физическото тяло на човека се раждат и отглеждат множество микроби и бактерии, които също са живи същества, така и в неговия ментален план живеят множество същества, наречени *мувакали* или *елементали*. Тези още по-фини организми се раждат от собствените мисли на човека — както бактериите живеят в неговото физическо тяло, така и елементалите обитават неговата ментална сфера. Човек често си въобразява, че мислите са безжизнени, но той не вижда, че те са по-живи от физическите микроби и имат свое раждане, детство, младост, зрялост и смърт. Те служат на човека или му вредят в съответствие с тяхната природа. Суфиите ги създават, придават им форма и ги контролират. Те ги тренират и управляват през целия си живот, те са тяхната армия и изпълняват техните желания. Както бактериите формират физическото същество на човека, а елементалите — неговия ментален живот, така и ангелите съставляват неговото духовно съществуване. Те се наричат *Фаришта*.

По правило вибрациите имат дължина и ширина и могат да продължават съществуването си както като най-малката частица мигновение, така и като голяма част от времето на съществуването на Вселената. Когато се разпространяват, те създават различни форми, фигури и цветове, една вибрация създава друга — от една вибрация се поражда милиарди. По такъв начин съществуват кръгове под кръгове и кръгове под кръгове, всеки от които формира вселената. След своята манифестация всяка вибрация се слива със своя изначален източник. Областта на влияние на вибрациите съответства на фиността на нивото, в което започва дадена вибрация. Казано по-просто, ако словото, произнесено с устните, може да достигне до ухото на

слушателя, то мисълта, изхождаща от ума, се разпростира по-далече, прониквайки от един ум в друг. Вибрациите на ума са по-силни от вибрациите на думите. Откровените чувства на човешкото сърце могат да проникнат в сърцето на друг, те говорят в тишината, разпространявайки се в пространството, така че самата атмосфера на присъствие на човека говори за неговите мисли и емоции. Вибрациите на душата са най-мощните и далеч разпространяващи се, те текат като електрически ток от душа към душа.

Всички неща и същества във вселената са свързани едно с друго, видимо или невидимо, а чрез вибрациите се установява връзка между тях на всички планове на съществуване. Един пример: ако някой кашля на събрание, мнозина започват да правят същото, подобно е и с прозявката. Това също е приложимо и към смеха, възбудата и депресията. Това показва, че вибрациите предават състоянието на едно същество на друго. Следователно, този, който ги вижда, може да знае миналото, настоящето и бъдещето и да възприема състоянието на всички планове на съществуване.

Вибрациите действат чрез струната на общността, съществуваща между човека и неговото обкръжение и откриват миналите, настоящите и бъдещи условия — това обяснява защо воят на кучетата предсказва смърт, а цвиленето на конете — приближаване на опасност. Не само животните демонстрират това, но дори и растенията по време на скръб започват да умират, а цветовете увяхват, макар в при щастливи времена да растат и разцъфват. Причината, поради която растенията и животните могат да възприемат вибрациите и знаят за приближаващи събития, а в същото време човекът не ги осъзнава, е в това, че той сам е ослепил себе си чрез своя егоцентризъм. Влиянието на вибрациите си остава на стола, върху който човек седи, на леглото, в което спи, в дома, където живее, в дрехата, която носи, в храната, която яде и дори на улицата, по която минава.

Всяка емоция възниква от интензивността на вибрациите, които, активирани в различни направления, пораждат различни емоции. Главна причина за всяка емоция е дейността. Всяка активна вибрация повдига съзнанието на самата повърхност, а мъглата, възникнала от тази активност, се събира в облаци, които ние наричаме емоции. Облаците на емоциите затъмняват ясният поглед на душата. Затова казват, че страстта е „сляпа“. Излишъкът от активност на вибрациите

не само ослепява, но и отслабва волята, а слабата воля притъпява ума и тялото.

Именно състоянието на вибрациите, на които е настроен човек, се смята за нота на неговата душа. Различните качества на тези ноти пораждаат разнообразие от тонове, разделяни от мистиците на три различни степени. **Първо**, степента, произвеждаща сила и мъдрост, която може да се изобрази като *спокойно море*. **Второ**, степента на средна активност, която поддържа всички неща в движение и е равновесие между силата и слабостта и която може да се изобрази като *вълнуващо се море*. **Трето**, степента на висока активност, разрушаваща всичко предизвикваща цялата слабост и слепота — тя може да се представи като *бурно море*.

Виждащият разпознава височината на тона в активността на всички неща и същества, както музикантът знае в какъв ключ е написана всяка отделна мелодия. Атмосферата на човека говори за нивото на активност на неговите вибрации.

Ако активността на вибрациите се контролира правилно, човек може да изпита цялата радост на живота и в същото време да не бъде поробен от него. Най-трудно от всичко е да се контролира активността, когато, веднъж започнала, тя се увеличава — това е равносилно да се опитаме да контролираме коня, който хуква, захапал повода. Но именно в контрола се заключава всичко, което се нарича майсторство.

Просветлените и мъдреците разпростират своя покой не само върху мястото, на което се намират, но и по цялата местност, която обитават — градът или страната, където живеят се потопяват в мир, в съответствие със силата на вибрациите, излъчвани от техните души. Това е причината, поради която връзката с добрите и лошите, с висшите или нисши класи има огромно влияние върху живота и характера на човека. Вибрациите, мислите и чувствата сами създават, осигуряват и подготвят всички необходими средства за своето проявление на повърхността. Например, човек има желание да яде риба, но вместо да я поръча, той може много силно да мисли за нея и по този начин неговите мисловни вибрации говорят в менталните уши на готвача, предавайки му това желание и е възможно това силно чувство дори да привлече към дома му търговец на риба. По такъв начин мислите на мъдреците изграждат тяхната съдба в съответствие със силата, мощта и чистотата на техните умове. Необходимо е

определено ниво на сила на мислите за получаване на определен резултат: много динамит е необходим за взривяването на една скала, но значително повече е количеството му, необходимо, за да се изкопае тунел в планината.

Количеството време, през което се задържа мисълта, е силно свързано с нейното изпълнение, тъй като вибрациите на мислите трябва да бъдат активни определено време, за да донесат конкретен резултат. Определено време е необходимо за изпичането на хляб и ако се избърза, хлябът ще бъде суров, а ако закъснеете, навярно ще изгори. Ако оперирацията с мислени вибрации изгуби търпение, силата на мисълта ще се загуби, дори ако е била на половината път от своята цел или дори близо до успеха. Обратното, ако се влага твърде много сила в мислите за изпълнение на определено нещо, тя го разрушава по време на подготовката.

За да се предадат мисли и чувства на друг човек е необходимо да се съблюдават тези правила, които са приложими за гласа и словото. Колкото по-силно говори някой на събрание, толкова повече внимание привлича и присъстващите искат или не искат го слушат. По такъв начин суфиите изпращат вибрациите на своите мисли и чувства и те естествено се стоварват с огромна сила и мощ върху всеки ум, на когото попаднат. Както сладостта на гласа има победоносна сила, така се предава и нежността на мислите и чувствата. Мисловни вибрации, към които е добавена произнесена дума, се удвояват по сила, а заедно с физическото усилие тяхната мощ се утроява.

Разумът е като огън — той дава светлина на мислите, но прегрялата мисъл губи своята сила, както жарта може да отслаби физическото тяло — разумът поражда съмнение, което разрушава силата на мисълта, преди да бъде в състояние да изпълни целта си.

Интензивността на силата на мисълта се състои в *увереността* или *вярата*. Умът поражда бъркотия, а съмнението изхвърля вълните на мисловните вибрации, които се разсейват и отиват в различни направления поради недостига на свързващи сили. Никога не трябва да мислиш и говориш против желанието си, тъй като това отслабва вибрациите на мислите и най-често носи съвсем противоположни резултати.

Множество мисли, възникващи в едно и също време, естествено отслабват силата на ума и нито една от тях няма шанса да съзрее, както

близнаците често са несъвършени, а тризнаците рядко оживяват.

Дисхармонията между желанието и идеала често предизвиква смут в живота, тъй като те постоянно работят един срещу друг. Когато някой говори, мисли или чувства добро или лошо за друг, това, осъзнато или неосъзнато, достига до духа на този човек с помощта на силата на вибрациите. Ако сме обидени на някого, но не показваме това нито с думи, нито с действие, все едно не ще успеем да скрием обидата, тъй като вибрациите на нашето чувство по пряк път достигат до човека и той, колкото и далече да се намира, започва да чувства нашето неудоволствие. Същото става и с нашата любов или удоволствие: колкото и да се стараем да ги прикрием в думи и постъпки, невъзможно е да ги скрием. Това обяснява древната поговорка, че дори стените имат уши — в действителност това означава, че дори стената не може да бъде непроницаема за вибрациите на мислите. Суфиите отделят особено внимание на добрите и лошите желания на хората. Те постоянно се стараят с всички средства, намиращи се в техните възможности, да привлекат добрите пожелания на другите, били те достойни или недостойни.

Интензивната дейност поражда силни вибрации, наричани в суфийските термини *джелал*; нежността при действията предизвиква меки вибрации, наричани *джемал*. Първата активност действа като сила и мощ, а втората — като красота и изящество. Конфликтът между двете сили се нарича *кемал* и не предизвиква нищо, освен разрушение. Нормите за правилно и неправилно, концепцията за добро и зло, идеята за грях и добродетели се разбират различно от хората от различните раси, нации и религии — поради това е много трудно да се разпознае законът, управляващ тези противоположности. Същевременно той става по-ясен с разбирането на закона за вибрациите. На повърхността всяко нещо и всяко същество изглеждат отделни един от друг, но на всеки план под повърхността те все повече се приближават един към друг и на най-дълбокия план стават едно. Затова всяко нарушение на покоя дори на най-малката част на повърхността на съществуването влияе върху цялото отвътре. Всяка мисъл, дума или действие, които нарушават покоя, са лоши, зли или греховни, а ако пораждат покой, са верни, добри и добродетелни. Животът е подобен на купол и неговата природа също е куполообразна. Нарушението на покоя на най-малката част на живота

нарушава покоя на цялото и се завръща като проклятие върху човека, който го е предизвикал. Всеки покой, създаван на повърхността, успокоява цялото и също се завръща във вид на покой към неговия създател.

Това е философия за възнаграждение от висшите сили за благодеянията и наказание за лошите постъпки.

ГЛАВА 3

ХАРМОНИЯ

Хармонията е източник на проявлението, причина за неговото съществуване и посредник между Бога и човека.

Покоят, към който се стреми всяка душа и който е истинната природа на Бога и крайната цел на човека, не е нищо друго, освен резултат от хармонията.

Това показва, че без чувството за хармония всички жизнени достижения са напразни. Именно достигането на хармония се нарича рай, а нейното отсъствие — ад. Само който овладее това, разбира живота, а този, на когото това не достига, е глупак, независимо от цялото друго знание, което той.

Суфиите смятат за много важно достигането на хармония и вярват, че светлината е за ангелите, а тъмнината за дявола и че хармонията е необходима на човешкото същество за запазване на равновесието в живота.

Съществуват три аспекта на хармония: *вечен, универсален и индивидуален*. Вечната хармония е хармонията на съзнанието. Тъй като тя сама по себе си е вечна, всички неща и същества живеят и се движат в нея и все пак тя си остава далечна, неизменна и спокойна. Това е Бога на вярващия и Бога на знаещия.

Всички вибрации, от най-фините до най-плътните, се поддържат заедно от тази хармония, всеки атом на проявлението, създанието и разрушението участва в нейното поддържане. В края на краищата, нейната сила привлича всяко същество към безкрайния покой.

Силата на хармонията влече човека в две противоположни посоки: към Безкрайното и към проявлението. Той осъзнава по-малко първата, отколкото втората, а обръщайки се с лице към едната посока, изпуска от погледа си другата. Безкрайното, което е същностния дух на всичко, в края на краищата привлича всичко към себе си. Суфиите смятат за много важна хармонията с Безкрайното, която те осъзнават или осъществяват, предавайки се на волята на Бога, Възлюбения.

Съществуването на суша и вода: суша за водата и вода за сушата, привличането на небесата и земята — всичко показва вселенската хармония. Привличането между слънцето и луната, космическият ред на звезди и планети, свързани и взаимодействащи си една с друга, движещи се и действащи по определен закон, регулярната смяна на годишните времена, нощта, следваща деня, и денят, отстъпващ на свой ред място на нощта, зависимостта на едно същество от друго, обособеността, привличането и асимилацията на петте елемента — всичко потвърждава вселенската хармония.

Мъжът и жената, звярът и птицата, растението и камъкът, всички видове неща и същества са свързани помежду си и се привличат едно към друго в акордите на хармонията. Ако което и да е същество или нещо, дори и най-безполезните, бъдат изгубени в тази вселена на безкрайно разнообразие, това ще бъде като нота, изпаднала от песен. Както казва Саади: „Всяко същество е родено с определена цел и светлината на тази цел е запалена в неговата душа“. Глад, мор и бедствия, урагани, наводнения, изригване на вулкани, войни и революции — колкото и ужасни да изглеждат те на човека, в действителност съществуват за регулиране на вселенската хармония.

В Индия обичат да разказват историята за това, как веднъж жителите на някакво село, страдащи от суша, се събрали заедно пред храма на своя Бог и започнали да се молят през годината да паднат достатъчно дъждове.

Глас от невидимото отговорил: „Каквото и да правим Ние — то е за подобрене на Нашата цел, вие нямате право да се месите, о, хора!“. Но те отново замолили за милост и правили това все по-настойчиво. Тогава дошъл отговор: „Вашите молитви, пости и жертвоприношения Ни подтикнаха да ви дарим толкова дъждове през тази година, колкото вие желаете“. Хората радостни се върнали по домовете си. През есента работили усърдно на полетата и след това, като подготвили земята и посели семената, започнали да се молят за дъжд. Когато решили, че е паднал достатъчно дъжд, отново прибегнали до молитвата и дъждът спрял. По такъв начин била отгледана идеална реколта от зърно и всички обитатели на тази местност се радвали. През тази година било отгледано толкова много зърно, колкото никога по-рано, но когато реколтата била събрана, мнозина, които яли от това зърно, умрели.

В объркването си жителите отново се обърнали към Бога и заридали ниско, преклонени пред храма: „Защо Ти прояви към нас толкова гняв, след като ни оказа такава велика милост?“ Бог отговорил: „Това не беше Нашият гняв, а вашата глупост да се месите в Нашите дела. Понякога Ние пращаме суша, а в друго време — наводнение, поради което част от вашата реколта може да бъде унищожена, но Ние имаме свои причини да постъпваме така, защото по този начин всичко, което е отровно и нежелателно в реколтата, се унищожават и остава само това, което е благоприятно за съхранението на вашия живот“.

Селяните паднали на колене в смирение и молитва, казвайки: „Ние никога вече няма да се опитваме да управляваме делата на вселената, Ти си Създател и Ти си Управител, ние сме Твои невинни деца и само Ти знаеш, какво за нас е най-доброто“.

Създателят знае как да управлява Своя свят, какво да поражда и какво да разрушава.

Съществуват два аспекта на индивидуална хармония: хармония между тялото и душата и хармония между личностите.

Душата се наслаждава на удобствата, изпитвани от външният „аз“, човекът е толкова погълнат от тях, че пренебрегва истинния комфорт за душата. Това го заставя да бъде неудовлетворен от всички преходни удобства, на които може да се наслаждава, но без да разбира това, той свързва причината за своето недоволство с някакви неудовлетворени желания на своя живот. Осъществяването на всички земни страсти дава преходно удовлетворение, но поражда тенденция към по-голямо — в тази борба човек не обръща внимание на удовлетворяването на душата и е зает постоянно с търсене на земни наслаждения и удобства, лишавайки душата от нейното истинно блаженство. Истинното наслаждение на душата е в любовта, хармонията и красотата, резултат от които са мъдростта, тишината и покойт. Колкото по-постоянни стават те, толкова по-силно е удовлетворението на душата. Ако в своето ежедневие човек изследва всяка постъпка, отразяваща в душата неприятна картина на самия него и пораждаща мрак и неудовлетворение, и ако от друга страна съзнателно следи за всяка, мисъл, дума или действие, пораждащи вътрешна любов, хармония и красота, и за всяко чувство, пораждащо мъдрост, тишина и покой, тогава пътят към хармонията между душата

и тялото може да бъде разбран много леко и двата аспекта на живота ще бъдат удовлетворени — както вътрешният, така и външният.

Удовлетворението на душата е значително по-важно от удовлетворението на тялото — то е по-дълготрайно. По такъв начин мисълта, речта и действието могат да бъдат подредени и хармонията влиза в сила с помощта на настройката на тялото и душата.

Следващият аспект на лична хармония се проявява при контакт на един човек с друг. Всяко същество има индивидуално его, създадено от неговите собствени илюзии. Това ограничава възгледа на човека, който се насочва само към своите собствени интереси и съди за хубавото и лошото, високото и ниското, полезното или вредното за себе си и другите с помощта на този свой ограничен поглед, който обикновено е непълен и повече въображаем, отколкото истинен. Тази тъмнина е породена от затъмнението на душата от външния „аз“. Затова човек е сляп за своите недостатъци, както и за достойнствата на другите — вярната постъпка на друг човек изглежда неправилна в неговите очи, а собствената грешка — правилна. Това е обичайното състояние на човечеството, докато воалът на тъмнината не бъде вдигнат от очите.

Нафс, егото на личността, е причина за дисхармония както със самия себе си, така и в отношенията с другите, показвайки своята неуправляемост във всички аспекти на живота. Лъвът, царят на животните, най-силният и могъщият, никога не е радостен обитател на гората, защото е недружелюбен дори към животните от собствения си род. Два лъва никога не се приветстват един друг по приятелски начин, тъй като техният *нафс* е твърде силен и въпреки че лъвът е господарят на всички животни, той е роб на собствените си страсти, които правят живота му неспокоен. *Нафсът* на тревопасните животни, като овце и кози, е по-мек — по тази причина те са безвредни едни за други и дори хармонични, живеейки в стада. Хармонията и симпатията, съществуващи между тях, им позволяват да разделят своите радости и печал, но те лесно стават жертва на дивите животни в гората. Майстори от миналото, като Мойсей и Мохамед, винаги са обичали да се грижат за своите стада в пустинята, а Исус Христос е говорел за себе си като за Благ Пастир, а свети Йоан Кръстител е говорел за Божия Агнец, безобиден и невинен, готов за жертвоприношение.

Нафсът на птиците е още по-мек, затова на едно дърво могат да живеят множество различни видове като едно семейство, възпявайки в унисон възхвала на Бога и летейки наоколо в хиляди ята. Сред птиците могат да се намерят такива, които намират своя избраник и живеят заедно, хармонично изграждат гнезда, последователно мътят яйца и вземат взаимно участие във възпитанието на децата. Често те се опечаляват и тъгуват за смъртта на своя съпруг. *Нафсът* на насекомите е още по-малък, те се движат едно след друго, без да си причиняват никаква вреда, живеят заедно милиони семейства, без да различават приятели и врагове. Това показва, че силата на *нафса* нараства с всяка крачка от природната еволюция, достига най-връхна точка при човека и създавайки дисхармония през целия негов живот, докато не бъде сведен до състояние на вътрешна тишина, покой и чувство на хармония с другите. Всеки човек има характерна черта, съответстваща на неговия *нафс*. Един е като тигър, друг прилича на куче, трети напомня котка, а четвърти лисица. По такъв начин човекът напомня със своята реч, мисли и чувства за зверовете и птиците, ако състоянието на неговия *нафс* е сродно с тяхната природа и от време на време дори е външния си вид той напомня за тях. Безусловно, неговият стремеж към хармония зависи от еволюцията на неговия *нафс*.

Когато човекът започне ясно да вижда живота, светът му се представя като гора, пълна със сражаващи се, убиващи и преследващи се едно друго диви животни.

Съществуват четири типа хора, съчетаващи се хармонично помежду си в съответствие с различните степени на тяхната еволюция: *ангелски*, *човешки*, *животински* и *демоничен*. *Ангелският* тип търси небесата, а *човешкият* тип се сражава в света. Човек с *животински* склонности се наслаждава на земните удоволствия, а *демоничният* тип е въввлечен в причиняване на вреда, с което създава ад за себе си и за другите. *Човекът*, търсец по пътя на еволюцията, се проявява *ангелски*, а *животинското* развитие го спуска на *дяволското* ниво.

В музиката законът за хармонията се заключава в това, че близките ноти не образуват съзвучен или съгласуван интервал. Това се обяснява със забраната на брак между близки родственици поради тяхната близост по кръв. Като правило, хармонията е в контраста. Мъжете се сражават с мъже, жените се карат с жени, но мъжът и

жената, като правило, се хармонизират един с друг и пълното единство създава съвършена хармония.

Във всяко същество постоянно действат петте елемента и във всяка индивидуалност един доминира по-силно. Затова мъдреците определят пет различни човешки натури в съответствие с доминиращия в тях елемент. Понякога два или повече елемента в по-голяма или по-малка степен доминират в човешкото същество.

Хармонията на живота може да се изучи така, както и хармонията на музиката. Ухото трябва да се тренира да различава както тона, така и словото, скритото в тях значение и да познава от смисъла на словото и тона на гласа дали това е истинно слово или фалшива нота, да различава сарказма и искреността, думите, казани на шега и сериозните, да разбира разликата между искрения поклон и лицемерието; да отличава скромността от смирението, усмивката от присмеха и високомерието от гордостта. Действайки така, слухът става трениран, както в музиката и човекът знае точно проявяват ли се неговите собствени тон и слово, а така също и дали словото на другите е истинно или лъжливо. Човек трябва да се научи в какъв тон изразява определени мисли и чувства и с какъв глас. Понякога трябва да говори с висок глас, понякога е необходим мек тон. За всяка дума е необходима определена нота и за всяко изказване — определена височина на тона. В същото време е необходимо правилно използване на естествена нота, диез или бемол, а също и отчитане на ключа.

Съществуват девет различни аспекта на чувства, всеки от които има определен начин на изразяване: *веселостта* се изразява с жив тон; *мъката* — с патетичен тон; *страхът* — с разтърсващ глас; *милостта* — с нежен глас; *удивлението* — с възторжен тон; *отвращението* — с настойчив тон; *лекоумието* — с лек тон; *влечението* — с дълбок тон; *безразличието* — с гласа на тишината.

Нетренираният човек се смуцава от това. Той шепне думи, които трябва да бъдат чути от всички и произнася високо тези, които трябва да останат тайни. За едни неща е необходимо да се говори с висок тон, друг изисква по-нисък. Трябва да се отчита мястото, времето, броя на присъстващите хора, техния тип и еволюция и да се говори в съответствие с разбирането на другите. Казано е: „Говорете с хората на техния собствен език“ С детето трябва да се беседва по детски, с младите трябва да се произнасят само подходящи за тях думи, със

старите е необходимо да се говори в съответствие с тяхното разбиране. Изразяването на нашите мисли трябва да бъде последователно и постепенно, не трябва всички да се управляват е един и същ тембър. Именно отчитането на особеностите на хората отличава човека от животното.

Трябва да разберете, че ритъмът е равновесие между речта и действието. Човек трябва да говори в подходящо време, в противен случай тишината е по-добра от говоренето. От нас се изисква дума на съчувствие към чуждата болка и поне усмивка, когато другият се смее. Човек може да наблюдава възможността за промяна на темата на разговора, но никога да не го променя внезапно, а изкусно да съчетава два предмета с хармонична връзка.

Трябва също търпеливо да се изчаква, докато говори другият, както и да се сдържат своите думи, когато мисълта неуправляемо се втурва напред, за да я удържаме в ритъм и под контрол по време на изразяването. Трябва да отделяме важните думи, отчитайки силния и слабия акцент. Необходимо е да избираме правилната дума и начин на изразяване, да регулираме скоростта и да знаем как да спазваме ритъма. Някои хора започват да говорят бавно и постепенно толкова увеличават скоростта, че речта им става несвързана. Казаното е приложимо към всички действия в живота.

Като изучават музиката, суфиите тренират и слуха и гласа си в хармония с живота. Тренировката на гласа се състои в това, да бъдем съзнателни по отношение на всяка произнесена дума: нейният тон, ритъм, значение и съответствие със случая. Думи на утешение, например, трябва да се произнасят с бавен ритъм, с мек глас и съчувствен тон. При произнасяне на думи за команда е необходим жив ритъм, мощен и ясен глас.

Суфиите избягват неритмични действия, удържат ритъма на своята реч под контрола на търпението, не произнасят нито дума по-рано от вярното време, не дават отговор преди въпросът да е завършен. Те смятат противоречащата дума за дисонанс и дори се стараят да разрешат споровете в съзвучен акорд. Тенденцията да се противоречи се развива в страст и човек влиза в противоречие дори със собствените си идеи, ако са изказани от други.

За да отстояват хармонията, суфиите дори модулират, превеждат своето изказване от един ключ в друг, съгласяват се с идеите на другия

човек, гледайки на предмета от гледната точка на говорещия, вместо от своята собствена. Те създават основа за всеки разговор, съответстваща на встъплението, като с това подготвят ушите на слушателя към съвършен отклик. Суфиите следят за всяко свое движение и изразяване, както и за чуждите, стараейки се да създадат съзвучен акорд на хармония между себе си и другите.

Постигането на хармония в живота отнема повече време и изисква по-сериозно обучение, отколкото простата тренировка на слуха и постановка на гласа, макар че тя се овладява по същия начин както музикалното знание. За слуха на суфиите всяка изказана дума прилича на нота, която е истинна, ако е хармонична, и невярна, ако е нехармонична. Те правят гамата на своята реч *мажорна*, *минорна* или *хроматична* в съответствие с изискванията на ситуацията, а думите им са или диезни или бемолни, или естествени в съответствие със закона за хармонията. Например: прями, вежливи или тактични маниери на тяхната реч приличат на мажорна, минорна или хроматична гама, представяйки превъзходство, уважение или равенство. По такъв начин те предприемат произволни разнообразни ходове, за да удовлетворят изискванията на момента и ситуацията, вървят стъпка по стъпка, съгласяват се и дори се изказват против, но независимо от това запазват закона за хармонията в разговора. Нека погледнем на двама души като на две ноти: хармонията между тях създава *интервали* или *съзвучия* (консонанси) или *дисонанси*, *завършени* или *незавършени*, *мажорни* или *минорни*, *понижения* или *повишения* — като отношения между двама души.

Интервалите между различните класи на обществото, убежденията, кастите, расите или религиите, както и различията във възрастта или степените на еволюция, съвсем ясно изразяват този закон. На мъдрият човек му е по-лесно да бъде в хармония със своя глупав слуга, отколкото с човек, наполовина умен и считащ себе си за непогрешим. Еднакво вероятно е мъдрият човек да бъде далеч от щастията в общество на глупци и обратно. Гордият човек винаги ще се кара с горделивеца, но ще поддържа скромния. Възможно е също горделивецът да е съгласен по общите въпроси на гордостта, като гордост за расата или произхода.

Понякога интервалът между несвързани ноти се запълва от промеждутъчна нота, пораждаща съзвучен акорд. Например,

дисонансът между мъжа и жената може да бъде премахнат с помощта на връзката с детето, или разногласията между братя и сестри могат да бъдат разрешени от намесата на майката или бащата.

По такъв начин, колкото и нехармонични да са двама души, с помощта на междинна връзка се формира съзвучен акорд, пораждащ хармония. Глупавият човек е негъвкава нота, умният човек е гъвкав. Първият се прилепва към своите идеи, пристрастия, враждебност и убеждения, добри или лоши, вторият ги прави диезни или бемолни, повишава или понижава тона и височината и са хармонизира с другите според изискванията на ситуацията. Ключовата нота винаги е в хармония с всяка нота, тъй като тя има всички ноти в своята гама. По такъв начин суфиите се настройват към хармония с всеки, добър или лош, мъдър или глупав и стават подобни на ключовата нота.

Всички раси, нации, класи и народи приличат на музикална мелодия, основана на един акорд, където ключовата нота — общият интерес — ги задържа в единна хармонична връзка.

Изучавайки живота, суфиите изучават и практикуват природната хармония. Те установяват хармония със себе си, с другите, с вселената и с безкрайността. Те отъждествяват себе си с другите и виждатки себе си във всяко същество, не придават значение нито на упреците, нито на възхвалите, а приемат, че изхождат от самите тях. Ако човек изтърве тежък товар и нарани собствения си крак, той няма да вини своята ръка или крак. Точно така суфиите търпеливо ще се отнасят към вредата, причинена им от другите, смятайки, че вредата е излязла от тях самите. Те използват контрапункт, смекчавайки неприятните думи на другия и ги превръщат във *фуга*.

Суфиите гледат на недостатъците на другите като приемат, че хората просто не знаят нищо по-добро. Те скриват недостатъците на другите и премълчават всички факти, които могат да предизвикат дисхармония, водят постоянна борба с *нафса*, корена на всяка дисхармония и единствен враг на човека. Побеждавайки този враг човек придобива власт над самия себе си и това му донася съвършеното овладяване на цялата вселена, защото стената, стояща между него и Всемогъщия, е разрушена. Нежността, мекотата, уважението, смирието, скромността, самоотвержеността, отговорността, търпимостта и всеопрощението се смятат от суфиите за атрибути, създаващи хармония както в душата на човека, така и в

душата на другия. Високомерието, гневът, пороът, привързаността, алчността и ревността са шестте основни източника за дисхармония. *Нафс* единственият създател на дисхармония, става толкова по-силен, колкото по-снизходителни сме към него. Колкото повече се удовлетворяват неговите желания, толкова повече той е удовлетворен. В някои моменти той показва на съществото своето удовлетворение от изпълнените изисквания, но малко по-късно вече изисква все повече и повече, докато животът на човека се превърне в тежко бреме. Мъдрият вижда този враг, знае кой е подстрекателя за всички беди, но всички останали винят другите за своите житейски неуспехи.

ГЛАВА 4

ИМЕ

Разнообразието от вещи и същества и особеностите, които ги правят различни едно от друго, довеждат до необходимостта от имена. Името дава представа за формата, фигурата, цвета, размера, качеството, количеството, чувството и смисъла на вещите и съществата и не само за възприеманите и постижимите, но дори и за намиращите се отвъд пределите на възприятията и постиженията — то е по-важно от всички неща. Съществува велика тайна, скрита в името, независимо дали е на човек или на нещо друго: то е формирано в съотношение с миналите, настоящи и бъдещи условия на това същество или предмет, за това *Джафар*^[1] ще ви каже за условията, в които се намира човекът.

Цялата тайна е скрита в името. Знанието за всичко се основава на постигането на това име. Всяко знание, лишено от име, е непълно. Майсторството зависи от знанията — човек не може за управлява нещо, за което няма знание. Цялата благословия и облаги, получавани от земята и небесата, се добиват с помощта на майсторство, което зависи от знанието — знание, зависещо от името. Човек, не знаещ имената на нещата, е невеж, а невежият е безсилен, защото няма власт над това, за което няма знание.

Причината за човешкото величие е в мащаба на знанието, с което човек е бил надарен, а тайната на знанието лежи в опознаването на човека като различен между нещата и съществата. Това му дава превъзходство не само над всички създания на земята, но дори и над ангелите, небесните сили. Коранът обяснява това със следните думи: „И ето, казал Господ твой на ангелите: «Аз поставям на земята наместник.» Те попитали: «Нима Ти поставяш на нея този, който там ще твори безчестие и ще пролива кръв, докато ние възнасяме възхвала за Теб и Те славим». Той отговорил: «Наистина, Ние знаем това, което вие не знаете!» И научил Адам на имената на всички неща, а след това показал тези неща на ангелите и казал: «Съобщете ми техните имена, ако вие сте прави». Те отговорили: «Хвала на Теб! Ние знаем само това, което Ти си ни научил. Наистина, Ти си знаещ, мъдър!» Той

казал: «О, Адам, съобщи им техните имена!» И когато Адам дошъл, той им съобщил техните имена“.

Всяко име открива пред виждащия миналото, настоящето и бъдещето на това нещо, което е скрито зад името. Името ни говори не само за формата, но и за характера. Смисълът на името играе важна роля в човешкия живот: гласните и съгласните звуци в името, ритъмът, природата на съставящите го букви, мистичните числа, символа на планетата, както и коренът, от който е получено то и ефектът, който възпроизвежда — всичко това разкрива своята тайна на виждащия.

Смисълът на името има огромно влияние както над неговия притежател, така и над другите хора. От звученето на буквите и съставените от тях думи мистикът може да разбере много за характера и съдбата на човека. Умният човек, обикновено получава представа за името само от звученето на буквите, които го съставят: красиво ли е то или безобразно, меко или твърдо, съзвучно или дисонантно, но той не знае какво го прави такова, само разбирацията знае защо е такова.

Буквите, поотделно или заедно, се произнасят гладко или със затруднение и имат съответно влияние както върху човека, който ги произнася, така и върху другия. Гладките и мекозвучащи имена възпроизвеждат мек ефект, както върху говорещия, така и върху слушащия, докато твърдозвучащите оказват противоположно влияние. Човек естествено нарича меките неща с гладки имена, а твърдите неща с твърдозвучащи имена, като например: „цвете“ и „скала“. „мъх“ и „кремък“ и така нататък.

Езикът и особено името говорят за класата на хората и за характерните черти на семействата, общностите и расите. Гласните играят голяма роля в имената и в тяхното влияние. **Е** и **И** означават *джемал*, женско качество на мекота, изящество, мъдрост, красота и възприемчивост; **О** и **У** са вибрации *джелал*, мъжко качество на сила и изразителност. **А** означава *кемал* и изразява съвършенство, в което са съсредоточени заедно тези качества. При съставянето на имена изброените гласни възпроизвеждат ефект, съответстващ на мястото им в името, било то в началото, в центъра или в края.

На санскрит съдбата се нарича *Карма* и обозначава, ритъма на миналите постъпки. Влиянието на ритъма, внушен от името, възпроизвежда въздействие както върху същността, обозначена от него, така и върху тези, които я наричат с това име. Равномерността на

ритъма дава баланс, докато неравномерността предизвиква загуба на равновесие. Красотата на ритъма украсява характера на човека.

Под ритъм се разбира как започва името и как завършва, равномерно или неравномерно са разположени сричките, къде стои ударението. В зависимост от това дали ударението пада върху началото, средата или края на името, се променя ефектът; играещ роля в характера и съдбата на човека. Ритъмът на името предполага важно нещо в живота: равновесие или неговата загуба. Отсъствието на равновесие дава непълноценност на характера, предизвиква нещастие в живота.

Числото на буквите играе огромна роля в името на човека. Четното число говори за красота и мъдрост, а нечетното показва любов и сила.

Числото играе голяма роля в живота и особено в името. Всяка буква на името има свое числово значение — в източната го наричат *джафар*. Според тази система се дават имена на хората, предметите и зданията, които не само отразяват времето на тяхното основаване и завършване, но комбинацията на тези числа оказва върху виждащия мистичен ефект.

Имената имат физическо влияние върху техните притежатели и дори върху тяхното обкръжение. Имената на елементалите, джиновете, свещените имена на Бога, праведните имена на пророците и светците, написани в съответствие със законите на тяхното числово значение, действат като магическо заклинание за достигане на различни жизнени цели, а с помощта на комбинацията на такива имена, написани или повтаряни в тяхната числена форма, се правят чудеса.

Всяка буква, поотделно или в бъдещ състав на дума, създава изображение, което говори на виждащия за своята тайна. Например, **Х** изобразява кръст, а **О** — нула — и двете имат своето значение. Азбуката, използвана в настоящето, е изопачаване на изначалните азбуки, дори на старите арабски и персийски писмености, които могат да се намерят по арките, стените, в гънките на дрехите, медните съдове и килимите, и са много съвършени и красиви. Огромно символично значение може да се открие в шрифтовете на санскрит, китайски, японски и другите древни езици. Всяка линия, точка и крива имат своето значение. Древните са свикнали да пишат всяко име не с различни букви, а като изображение на това, което са искали да

изразят. Изображението се разделяло на няколко части, а всяка част се считала за израз на конкретен звук и по такъв начин била създадена азбуката. Зад това разделение истинското изображение се губело, но определено сходство все още може бъде открито.

Дори днес, когато имаме най-изопачената форма на писменост, по външния вид на конкретно име все още може да се прочете за живота на човека, неговия характер и съдба, на какъвто и език да е написано то. Например, име започващо с **И** говори за силно и справедливо его, уникалност и любов на Бога, стремеж към истината. **Е** показва внимателна и свенлива натура, както и интерес в три направления.

Както една буква създава изображение, така и цялата дума създава рисунка. Идеята за Аллах изхожда от човека и във формата на дланите може да се прочете *Аллах*.

Християнското име има по-голямо влияние от фамилията. Понякога прозвищата имат още по-голям ефект. Въздействието на името съответства на неговото използване — колкото повече се използва, толкова по-силен е ефектът. Съкратените имена като Мей за Мери или Бил и Уили за Уилям, намаляват действието на името. Имена, дадени по имената на Светци, имат двоен ефект — самото име и от волята на даващия го.

Великият индийски музикант *Маула Бакиш*, получил името си от факир, който бил очарован от неговата музика — то означава „Бог благославя“. След приемането на това име той имал успех навсякъде, където отидел и бил благословен със заслуги и награди, като редки дарове от Бога.

Могат да се намерят много примери за това, как промяната на името предизвиква пълна промяна в живота на човека. В Библията четем, че благословия за Яков било името Израил, дадено му от ангелите.

В *Корана* към Мохамед постоянно се обръщат с особени имена, всяко име има свое влияние не само върху живота на Пророка, но и върху неговите последователи, които са приели и работели мистично с всички тези имена. Суфиите познавали мистичната ценност на тези имена от векове. Сред суфиите *муршидът* дава на своите ученици имената *Талиб* или *Мюрид*, и с времето те добиват твърдост с тези имена.

[1] *Джафар* — изкуството на нумерологията и астрологията. ↑

ГЛАВА 5

ФОРМА

Светлината, от която произлиза целият живот, съществува в три аспекта — *светлина*, проявяваща се като интелект, *абстрактна светлина* и *слънчева светлина*. Активността на единната светлина се проявява в тези три различни аспекта. Първият, наречен бавен, е като „тъмна“ активност във вечната светлина, която може да се нарече съзнание или интелект. Светлината се проявява като интелект, когато пред нея няма нищо, което може бъде съзнавано — когато нещо съзнавано се намира пред нея, интелектът става съзнание. Нормалната активност на светлината на ума поражда светлината на абстрактното, докато абстрактният звук се превръща в светлина. Тази светлина е факел за виждащия, който пътешества към вечната цел. Тази светлина в своята интензивна активност е като слънце. Нито един човек не е готов да повярва, че интелектът, абстрактната светлина и слънцето всъщност са едно и също, макар че езикът не си противоречи сам на себе си и всичко това винаги се е наричало с името на светлината.

Тези три аспекта на единната светлина формират идеята, стояща зад доктрината за Троицата, както и за *Тримурти*, съществуваща сред индусите от хиляди години преди християнството, като определя три аспекта на Единния — Единният, проявяващ се в трима. Материята се развива от лъча до атома, но дотогава съществува като вибрация. Това, което човекът вижда, приема като нещо съществуващо, а това, което не вижда, сякаш не съществува за него. Всичко, което човекът възприема, вижда и чувства, е *материя*, а това, което е източник и причина на всичко, е *дух*.

Философията на формите може да се разбере с изучаване на процеса на проявление на невидимия живот във видим. Както фините вълни на вибрациите пораждат звук, плътните пораждат светлина. По такъв начин невидимият, непостижим и неосезаем живот постепенно се проявява, в началото става чуваем, след това — видим, и това е начало и единствен източник на всички форми.

Слънцето е първата форма, видима за очите, начало и източник на всички форми на обективния свят — древните са му се покланяли като на Бог и можем да проследим началото на всички религии в тази праисторическа религия. Можем да проследим тази прамайчина философия в думите на *Шамс Табризи*: „Когато слънцето показало своето лице, се появили лицата и формите на всички светове. Неговата красота е показала тяхната красота — в неговата яркост те започнали да сияят — така с помощта на неговите лъчи сме ги видели, опознали и назовали“.

Всички милиарди цветове във вселената са преди всичко различни степени и оттенъци на светлината, създател на всички елементи, която така прекрасно украсява небесата със слънца, луни, планети и звезди, която е създала земята и водата с всички красоти на низшите сфери, притежаващи тъмни и ярки части, които човекът е нарекъл светлина и сянка. Слънцето, луната, планетите и звездите, светенето на електричеството, по-малко ярката светлина на газ, лампи, свещи, въглища и дървета — всичко това е слънцето, възникващо в различни форми. Слънцето се отразява във всички неща, било то обикновено камъче или светеци диаманти, а тяхното сияние зависи от способността им за отражение. Това показва, че само светлината е единствен източник и причина за цялото творение. „Бог е светлината на небесата и земята“, казва *Коранът*, а в *Битие* четем: „И рече Бог: да бъде светлина. И стана светлина“.

Всички форми, на какъвто и план да съществуват, се създават по закона на родството. Всеки атом привлича към себе си атом на същия елемент. Всеки положителен атом привлича отрицателен атом от същия елемент, а отрицателният привлича положителен и всяко привличане е характерно и различно. Тези атоми се групират заедно и създават формата. Атомите от абстрактния план се групират заедно и създават форми на светлина и цветове. Тези и други различни форми на фините сили на живота са открити за погледа на виждащия, формите на менталния план се състоят от атоми от този план — те са видими с умствения поглед и се наричат въображение. На физически план този процес може да се види в по-конкретна форма.

На абстрактен план мистикът вижда как един или друг елемент доминира в определено време, било ефир, въздух, огън, вода или земя. Всеки елемент във фините сили на живота става понятен по

отношение на своята активност и цвят, а различните форми на светлината говорят за неговата степен на активност. Например, чувството за хумор се развива в по-голям хумор, а тъгата — в по-дълбока печал. Същото става с въображението — всяка приятна мисъл увеличава радостта и се развива в още по-приятна мисъл, а всеки неприятен въображаем образ израства и става по-интензивен. Отново на физически план виждаме, че не само хората обитават заедно градове и села, но дори животните и птиците живеят на стада и ята, възлицата се намират във възлицни залежи, златото — в златни жили, гората се състои от хиляди дървета, а в пустинята едва ли ще се намери и едно. Всичко това доказва силата на сходството, която събира и групира родствени атоми и прави от тях безкрайни форми, като с това създава илюзия пред очите на човека, поради която той забравя единния източник за проявлението на разнообразие.

Направлението, което приема всеки елемент за създаване на форми, зависи от природата на неговата активност. Например активността, следваща хоризонтално направление, показва елемента на земята, при направление надолу — елемента на водата, при направление нагоре — елемента на огъня. Активността, движеща се в зигзагообразно направление, показва елемента на въздуха, а формата, приета от ефира, е неопределена и мъглива. По такъв начин природата на всички неща става очевидна за виждания техните форми и очертания, а от техните цветове може да се определи техния елемент, жълтият е цветът на земята, зеленият — на водата, червеният — на огъня, синият — на въздуха, сивият — на ефира. Смесването на тези елементи създава цветове с безчислени оттенъци и тонове, а разнообразието на цветове в природата ражда очевидната идея за безграничността на живота.

Всяка активност на вибрациите поражда определен звук в съответствие с нейния резонантен свод и в съответствие с емкостта на шаблона, по който е създадена формата. Това обяснява смисъла на древното индийско понятие *Нада Брахма*, което означава „Бог Създател“ и „звук“. По закона на съзиданието и разрушението, както и на увеличаването и намаляването, различните форми на този обективен свят се групират заедно и се променят. При съсредоточено изучаване на постоянното групиране и разсейване на облаците могат да се видят множество форми за няколко минути и това е ключ към

аналогичния процес, който се наблюдава в цялата природа. Съзидание и разрушение, увеличаване и намаляване на формите — всичко това става под влияние на закона за времето и пространството. Всяка форма се очертава и променя по този закон, тъй като всяка субстанция се различава в съответствие с дължината, ширината, дълбочината, височината и очертанието на шаблона, в който тази форма е създадена, а нейните черти се формират в съответствие с впечатлението, създадено за нея. Необходимо е време младото и нежно листо да стане зелено, след това да се превърне в червено или жълто, и именно пространството прави водата канал, извор, езеро, поток, река или океан.

Разликите в чертите на различните раси могат да бъдат обяснени със закона за времето и пространството, съчетани с климатичните и расови причини. Афганците са подобни на обитателите на Пенджаб, а сингалите — на жителите от Мадрас. Арабите са с черти сходни с персийците, а китайците приличат доста на японците. Тибетците приличат на жителите на Бутан, а бирманците много приличат на сиамците. Всичко това доказва, че близостта на земите, които те обитават, е основна причина за сходството на техните черти. Колкото по-голямо е разстоянието в пространството, толкова по-голяма е и разликата в чертите на хората. Подобие то във формите на микроорганизмите, червеите и насекомите се обяснява със същата причина. Близнаците си приличат повече, отколкото другите деца.

Формата в по-голямата си част зависи от отражението — именно отражението на слънцето заставя луната да изглежда кръгла като слънце. Всички низши творения се развиват по този закон. Животните, които се намират в обкръжението на човека и го срещат ежедневно, започват да приличат на него. Човек грижещ се за животни, започва да напомня за тях, дворцовият полковник има войнишка стойка, а слугинята в женски манастир с времето започва да прилича на монахиня.

Всички неща са подложени на изменение, нито едно от тях не е такова, каквото е било в предишния момент, макар че изменението му може да бъде незабележимо, тъй като ние забелязваме само проявените изменения. В цветето протича изменение от пъпка към цъфтене, а в плода — от незряло състояние към зряло. Дори камъните се променят,

а някои от тях се променят забележимо дори в течение на двадесет и четири часа.

Времето оказва огромно влияние върху всички неща и същества — това може да се види по изменението от детство към юношество и от зряла възраст към старост. Затова на санскрит времето се нарича Кала — разрушение. Никаква промяна не е възможна без разрушение, затова разрушението може да бъде описано като изменение. Всички неща, естествени и изкуствени, които виждаме днес, се отличават силно по своята форма от това, което са били преди хиляди години и това може да бъде забелязано не само в такива неща като плодове, цветя, птици и животни, но и в човечеството — тъй като с течение на времето структурата на човека е била подложена на различни промени.

Формата на човека се разделя на две части, всяка от които има свои особени атрибути. Главата е духовното тяло, а долната част — материалното тяло. В сравнение с другите части на тялото главата е значително по-важна — именно по нея един човек може да познае друг, главата е единствената отличителна част на човека. Лицето е отражение на човешката природа и условията на живот, а също на миналото, настоящето и бъдещето. Когато попитали, ще изгори ли лицето в пламъците на ада, Пророкът отговорил: „Не, лицето няма да изгори, тъй като Аллах е казал: «Ние сме създали човека по Наш образ».“

Сходството между нещата и съществата, между зверовете и птиците, между животните и човека може да ни разкрие много неща за тайната на тяхната природа. Науките френология и физиология били открити не толкова благодарение на изследването на живота на хората с различни черти, а главно благодарение на изучаването на сходствата, съществуващи между тях и животните. Например човек, имащ черти на тигър, ще има природа, стремяща се към господство, смелост, ярост и жестокост. Човек с лице, приличащо на кон, по природа ще бъде подчинен, човек с лице на куче ще има предразположеност към дразги, а лице като на мишка говори за робуване.

Съществуват четири източника, които влияят върху човешкото лице и форма на тялото и именно те обясняват промените, протичащи с формите на хората. Тези източници са следните: на първо място, **неотменните атрибути** на неговата душа; след това — влиянието на това, което човекът е наследил; след това — **впечатленията от**

неговото обкръжение; и накрая — впечатлението от него самия — от неговите мисли и деяния, дрехите, които носи, храната, която яде, въздуха, който диша и начина на живот, който води.

Първият от тези източници е неподвластен за човека — той няма избор — не е било желанието на тигъра да бъде тигър, както маймуната не е избирала да бъде маймуна и младенецът не е избирал да се роди момче или момиче. Първият източник, определящ човешката форма, зависи от неотменими атрибути, привнесени от неговата душа.

Думите никога не могат да изразят адекватно мъдростта на Създателя, който не само е създал и оформил света, но е дал на всяко същество форма, подходяща за неговите потребности. Животните от студените зони са осигурени с тлъстини за защита от студа, на животните от тропиците е дадена друга подходяща форма, морските птици имат криле, пригодени за море, а земните са снабдени с криле, подходящи за сушата. Птиците и зверовете имат форми, съответстващи на тяхното житейско поведение. Формата на човека свидетелства както за неговата степен на еволюция, за неговата природа, неговото минало и настояще, така и за неговата раса, нация и обкръжение, характер и съдба.

Във втория случай човек наследява красотата или нейната противоположност от своите предци, а третият и четвъртият източник формира сам и тук формата му зависи от това, какво сам ще създаде. Създаването на тази форма зависи от равновесието и регулярността на неговия живот и от впечатленията, получени от него от света — в съответствие с приетото от него отношение към живота всяка негова мисъл и действие добавят, отнемат или придвижват на друго място атомите на неговото тяло, като по този начин формират мускулите и линиите на формите и чертите.

Например, лицето на човека говори за неговата радост или печал, доволство или недоволство, искреност или неискреност и за всичко, което е развито в него. Чертите на главата му говорят на френолога за условията на неговия живот. Съществува форма в мислите и чувствата, която поражда красив или безобразен ефект. Това е природата на еволюция на всички същества (от най-низшите до най-висшите степени на проявление) — развитие чрез връзка с по-съвършена форма. При контакта си с човека животните придобиват следи от

сходство с него, а приближаващите се до човека в своето развитие са подобни на примитивните хора. Това може да бъде разбрано с помощта на съсредоточено изучаване на чертите на хората от миналото и подобренията, които са станали в тях.

Природата на творението е винаги прогрес в посока към красотата. „Бог е прекрасен и Той обича красотата“, казва *Коранът*. Природата на телата е да се разкрасяват, природата на ума е да има прекрасни мисли, стремежът на сърцето е към прекрасни чувства. Затова младенецът трябва да расте по — прекрасен с всеки изминал ден, а невежеството се стреми да стане разум. Когато движението върви в обратна посока, това показва, че човекът е загубил пътя на естествения прогрес. Съществуват две форми на движение — природна и изкуствена, и втората е копие на първата.

ГЛАВА 6

РИТЪМ

Движението е смисъл на живота, а законът за движението е ритъм. Ритъмът е живот, преоблечен в движение и във всеки свой облик той сякаш привлича вниманието на човека: от бебето, на което се харесва движението на дрънкалките и което се успокоява от люлеенето на люлката, до възрастните, чиито игри, спорт и развлечения притежават по един или друг начин скрит ритъм, било то тенис, крикет, голф, бокс или борба. Интелектуалният отдих на човека, като поезията и музиката, вокална или инструментална, има ритъм както самият му дух и живот.

На санскрит има едно изказване, че тонът е майка на природата, но ритъмът е неин баща. Веднъж привикнало редовно да получава храна, бебето я иска в същия час; въпреки че все още няма представа за време. Това се обяснява с фактора, че самата природа на живота е ритъм. Бебето започва своя живот на земята с движения на ръчичките и крачетата, с което показва ритъма на своята природа и илюстрира философия, която учи, че ритъмът е признак на живот. Предразположеността към танц, присъща на всеки човек, също потвърждава тази вродена природа на красотата, която избира ритъма за свой израз.

Ритъмът поражда екстаз, който е необясним и несравним с никакъв друг източник на опиянение. Именно затова танцът винаги е бил най-очарователното средство за прекарване на времето при всички народи, цивилизовани и диви и на него се наслаждават еднакво и светци и грешници. Расите, проявяващи тенденция към силно акцентиран ритъм, би трябвало да са енергични по природа. Джазът е дошъл от негрите, а синкопирането е тайната на очарованието на джаза и естествен израз на ритъма на тази раса. Неговият ритъм пробужда някакъв живот както в изпълнителя, така и в аудиторията и именно любовта към този живот прави джаза толкова популярен. Танците на много диви племена в различни части на света притежават рязко изразен ритъм и това доказва, че ритъмът произхожда не от културата,

а от природата. Сред европейците испанци, поляци, унгарци и руснаци имат най-голяма предразположеност към ритъма. Тайната на успеха на руския балет и испанския танц се заключава в техния изискан ритъм. От азиатските раси музиката на монголците в значителна степен е основана на ритъма, той е по-определен в тяхната музика, отколкото мелодията. В турската и персийска музика ритъмът също така отчетливо е изразен, а в арабската съществува огромно разнообразие от ритми.

Същевременно именно в Индия културата на ритъма е достигнала съвършенство. Добрият музикант в Индия импровизира мелодията, съхранявайки това темпо по време на цялата импровизация. За да станеш изкусен музикант в Индия е необходимо да овладееш не само гамата на *рогата*, но и ритъма на *талата*. Като раса индийците по своята природа са склонни към ритъм — техният танц *Тандева Нритя*, танцът на Юга, е израз на ритъма чрез движение.

В индийската музикална наука съществуват пет различни ритъма, които са били получени чрез изучаване на природата:

1. *Чатура*, четиритактен ритъм, изобретен от *Девите*, или божествените хора.
2. *Тишра*, тритактен ритъм, изобретен от *Ришите*, или светиите.
3. *Кханда*, петтактен ритъм, изобретен от *Ракшасите*.
4. *Мишра*, ритъм от седем такта, изобретен от хората.
5. *Санкриан*, ритъм от девет такта, изобретен от класата на търговците.

Махадева, великият Бог на Йогините, бил танцьор на *Тандева Нритя*, а неговата съпруга Парвати танцувала *Лассия Нритя*. В традициите на индусите едно от най-свещените предания е мистичната легенда за Шри Кришна, танцуващ с *Гопи*. Историята разказва как Кришна, очарователен млад Бог на индусите, се разхождал сред своите пасящи стада крави и всички млади пастирки, привлечени от неговата красота и очарование, го молили да потанцуват с него. И той обещал на всяка млада девойка, която го молела, да танцува с нея в пълнолунна нощ. В тази нощ се събрали шестнадесет стотици Гопи и Кришна извършил чудо, когато застанал като отделен Кришна пред всяка Гопи и всички те танцували със своя възлюбен Бог в едно и също време.

В исляма, където музиката, танците, всички развлечения и лекото прекарване на времето са строго забранени, съществува предание, разказващо как по време на празник Пророкът извикал своята жена Айша да погледа танца и да послуша музиката на някакви улични музиканти. В това време дошъл великият халиф и бил шокиран като видял, как Пророкът, забраняващ подобни неща, сам е разрешил изпълнение на музика пред своя дом. Когато халифът спрял музиката на уличните музиканти, казвайки, че това е домът на Пророка, Мохамед ги помолил да продължат, казвайки им, че днес е празник и няма сърце, което не би могло да бъде докоснато от движението на ритъма.

В традициите на суфиите съществува един свещен танц на духовния екстаз *Ракс* — широко разпространен дори сега сред суфиите на изток. Неговото възникване се проследява до времето, когато съзерцаването на Създателя запечатало така дълбоко прекрасната реалност на неговото видение в сърцето на Джелал-уд-Дин Руми, че той се оказал напълно погълнат от Цялостната и единична *иманентност* на природата и направил ритмично завъртане, което заставило полите на облеклото му да направят кръг, заедно с ръцете и шията му. Именно споменът за този момент на видение се прославя в танците на дервишите.

Дори низшите творения, зверовете и птиците, винаги изразяват радостта си в танц — когато птици като пауна осъзнават своята красота и красотата на обкръжаващата ги гора, те изразяват своята радост в танц. Танцът извиква страст и емоции във всички живи създания.

На Изток, особено в Индия, където животът на хората от векове се е базирал на психологически принципи, в кралските процесии впечатлението от кралското величие се създавало в умовете на хората с помощта на биене на барабани. Такова биене на барабани имало и по време на сватбени церемонии и служби в храмовете. За да събудят в човека тази част от неговата емоционална природа, която спи, суфиите използват ритмична практика, обхващаща в ритъм целия механизъм на тялото и ума. При всички хора, съзнателно или несъзнателно, съществува склонност към ритъм. Сред европейските нации изразяването на удоволствие се демонстрира с пляскане на ръце,

жестът за прощаване се заключава в помахване с ръка, а това също създава ритъм.

Всеки труд или работа, колкото и тежки и сложни да са, с помощта на силата на ритъма се правят по-леко по един или друг начин. Тази идея открива за мислещия средство за още по-дълбоко изучаване на живота.

Ритъмът във всякакъв облик, с изговаряне или с игра или с развлечение, или с поезия, или с музика, или с танц е самата природа на цялата човешка същност. Когато целият механизъм на тялото работи ритмично, ударите на пулса, сърцето, главата, циркулацията на кръвта, гладата и жаждата — всичко показва ритъм и именно нарушаването на ритъма е болест. Когато детето плаче и майката не знае какво го безпокои, *тя* го взема на ръце и го потупва по гърба. Това вкарва в ритъм циркулацията на кръвта, пулса на сърцето и целия механизъм на тялото и успокоява детето. Детската игра „Каравай, каравай, когото искаш избирай“, известна в целия свят в една или друга форма, лекува детето от капризност, поставяйки цялото му същество в ритъм.

Затова лекарите залагат много повече на измерването на пулса, отколкото на нещо друго, когато се опитват да установят истинската природа на заболяването, както и чрез изследване на ударите на сърцето и движението на дробовете напред и назад.

Ритъмът играе най-важната роля не само в тялото, но и в ума: промяната от радост към печал и обратно, възникването и изчезването на мисли — цялата работа на ума демонстрира ритъм, а състоянието на обърканост и безизходност може да се обясни с отсъствие на ритъм в ума.

В древни времена източните лечители и особено индийците, при лечението на пациент от недъг с психологически характер, известен като *обладаване* или *омагьосване*, възбуждали емоционалната природа на пациента с изразителен ритъм на своя барабан и пеене и в същото време заставяли пациента да си клати главата нагоре и надолу в такт с музиката. Това пробуждало неговите емоции и го заставяло да разказва за тайната на своя недъг скрит дотогава под покривалото на страха, условностите и обществените норми. Увлечен в ритъма, пациентът се изповядвал за всичко на своя лечител и той бил способен да открие източника на неговото заболяване.

Думите „замислен“ и „невнимателен“ обозначават ритмично и неритмично състояние на ума, а равновесието, което е единствената поддържаща сила в живота, се съхранява с помощта на ритъма. Дишането, което поддържа ума и тялото в единство и свързва ума и душата, се изразява в съхранение на ритъма във всеки момент, по време на будърстване и в съня — вдишването и издишването могат да се сравнят с движението и люлеенето на махалото на часовника. Тъй като цялата сила и енергия се придобиват чрез дишане и дишането е знак за живот, а неговата природа е в това, да тече последователно наляво и надясно, това доказва, че ритъмът има изключително значение в живота.

Тъй като ритъмът е присъщ на човека по рождение и поддържа неговото здраве, от ритъма зависят всички жизнени начинания на човека: неговите успехи и неуспехи, неговите правилни и неправилни действия — всичко се обяснява с изменението на ритъма. При птиците инстинктът за летене е ритмично движение с крилата и тази склонност към ритмични съкращения помага на рибите да плуват, а на змиите да пълзят.

Внимателното наблюдение показва, че цялата вселена е единен механизъм, работещ по закона за ритъма — надигането и спускането на вълните, приливите и отливите, нарастването и намаляването на луната, възвишенията и падините, смяната на годишните времена, движението на земята и планетите — цялата космическа система и устройството на цялата вселена работят под действието на закона за ритъма. Ритмичните цикли с големи и малки взаимопроникуващи цикли поддържат в своите отклонения цялото творение.

Това демонстрира източника на проявление: движението се поражда от неподвижния живот и всяко движение задължително има двоен аспект. Когато вдигате палката, едно движение образува две точки: тази, от която започва, и тази, в която завършва — една силна, а другата слаба; в съответствие с тях диригентът би преброил „едно, две“. „едно, две“, силен акцент и слаб акцент — едно движение с две действия, всяко от които е определено и отделено от другото. Тази тайна е скрита под двойния аспект на всички фази и форми на живот — смисълът, причината и значението на целия живот се намират в ритъма.

Съществува психологическа концепция за ритмите, използвани в поезията или музиката, която може да се обясни така: всеки ритъм има определено влияние не само върху физическото и менталното тяло на поета или този, за когото е написана поезията, върху музиканта или този, за когото се пее песента, но дори и върху техните жизнени дейности. Съществува поверие, че ритъмът може да донесе успех или неуспех на поета, музиканта или слушателя. Идеята е в това, че ритъмът е скрит в корена на всяка дейност, съзидателна или разрушителна, затова от ритъма на тази дейност зависи съдбата на начинанието. Изрази, които използваме във всекидневния живот, като „той закъсна“ или „това беше направено твърде бързо“, или „това беше направено навреме“ говорят за влиянието на ритъма върху начинанията.

Събития като гибелта на „Титаник“, поразителните промени, станали по време на последната война, могат при внимателно изучаване да бъдат обяснени с ритъма, работещ в менталната и физическата сфери. За индийците съществува знак, че когато човек повиква някого от присъстващите, трябва или да щракне с пръсти, или да плесне с ръце. Скритото значение на този ритуал е в това, че се забавя ритъмът — щракайки с пръсти или пляскайки с ръце човек довежда ритъма назад в неговото изначално състояние.

Когато четете *Корана* мюсюлманското дете, движи главата си напред и назад — народът счита, че това е поклон на уважение към свещените думи, но психологическата причина е, че това му помага да запомни *Корана*, като регулира кръвообращението и превръща мозъка в инструмент на възприятие, както понякога разтръскват бутилка, когато я пълнят, за да се създаде повече място. Този ефект може да се наблюдава и когато човек кима с глава, когато се съгласява се с идеите или я поклаща, когато не може да приеме нищо повече.

Механизъм от всякакъв технически тип, работещ сам по себе си, е създаден и продължава да работи по закона за ритъма и това е още едно доказателство за факта, че целият механизъм на вселената е основан върху закона за ритъма.

ГЛАВА 7

МУЗИКА

Когато обръщаме внимание на музиката на природата, забелязваме, че всяко нещо на земята внася своя дял в нейната хармония. Дърветата радостно клатят клони в ритъм с вятъра, шумът на морето, шепотът на бриза, свистенето на вятъра в скалите, хълмовете и планините, проблясъкът на мълнии и гръмотевици, хармонията на слънцето и луната, движението на звездите и планетите, цъфтежът на растенията, падането на листата, смяната на утрини и вечери, дни и нощи — всичко това се открива за този, който вижда музиката на природата.

Насекомите имат свои концерти и балети, а птичите хорове в унисон пеят свои хвалебствени химии. Котките и кучетата имат свои вечерни концерти, вълците и лисиците събират свои *soirées musicales* — „музикални вечери“ в гората, а тигрите и лъвовете провеждат свои опери в пустинята.

Музиката е единственото средство за разбиране сред птиците и зверовете. Това може да се види в градацията на височините и значението на тембъра, начина на настройка, броя на повторенията и продължителността на различните звуци, по това как те предават на своите близки създания призив за присъединяване към ятото или предупреждение за приближаваща опасност, обявяване на война или любовно чувство, усещане на привързаност или неудоволствие, изразяване на страст, ярост, страх или завист, като създават свой собствен език.

В човека дишането има неизменен тон, а ударите на сърцето, пулса в тялото и главата постоянно поддържат ритъма. Младенецът се отзовава на музиката дотогава, докато се научи, да говори — той движи своите ръчички и крачета в такт и изразява радост и болка в различни тонове.

В началото на сътворението на човечеството не е съществувал езикът, на който говорим сега, имало е само музика. Отначало човекът изразявал своите мисли и чувства с ниски или високи, кратки или

продължителни звуци. Дълбочината на неговия тембър говорела за сила и мощ, а височината на тона изразявала любов и мъдрост. Човекът предавал искреност или неискреност, разположение или неразположение, удоволствие или неудоволствие с помощта на многообразие от музикални изразения. Докосването с език на всякакви точки в устата, отварянето и затварянето на устните по всевъзможни начини пораждало разнообразие от звуци. Като се групирани, звуците създавали думи, придаващи различни значения при различните начини на изразяване. Това постепенно превърнало музиката в език, но езикът никога няма да може да се освободи от музиката.

Дума, казана е един тон, показва подчиненост, същата дума, произнесена с друг тон, изразява команда. Дума, произнесена с определена височина на звука, може да говори за доброта, същата дума, казана с друга височина, може да изразява студенина. Думи, казани в определен ритъм, демонстрират готовност, но същите думи, произнесени с друга скорост, могат да изразяват неготовност. До ден-днешен е невъзможно да се овладеят древните езици санскрит, арабски и иврит просто с помощта на изучаване на думи, на тяхното произношение и граматика, защото е необходимо да се знае определено ритмично и тонално изразяване. Думата, сама по себе си, често е недостатъчна за това, да предаде ясно смисъла. Изучаващият езика може да забележи това при съсредоточено изследване. Дори съвременните езици не са нещо друго, а опростена музика. Нито една дума от никой език не може да бъде произнесена по един и същ начин, без разлика в тембъра, тона, ритъма, акцента, паузите и прекъсванията. Дори най-простият език не може да съществува без музика в него — музиката дава конкретен израз. По тази причина на чужд език рядко се говори съвършено — думите са научени, но музиката още не е овладяна.

Езикът може да бъде наречен опростена музика — музиката е скрита в него, както душата е скрита в тялото — с всяка крачка към опростяването езикът е губел част от своята музика. Изучаването на древните традиции показва, че първите божествени послания били дадени в песни, като например, *Псалми* на Давид, *Песен на песните* на Соломон, *Гатите* на Заратустра и *Бхагават Гита* на Кришна.

Когато езикът ставал по-сложен, той сякаш добивал едно крило — чувството за тембър, а отваряйки другото крило — чувството за ритъм — се разпервал. Това превърнало поезията в предмет различен и отделен от музиката. В древни времена религиите, философиите, науките и изкуствата били изразявани с поезия. Частите на *Ведите*, *Пураните*, *Рамаяна*, *Махабхарата*, *Зенд Авеста*, *Кабалата* и *Библията* са написани в стихове, както и различни произведения на изкуството и науката на древните езици. Сред писанията само *Коранът* е написан изцяло в проза, но дори той не е лишен от поезия. На Изток съвсем неотдавна с поезия са писани не само манускрипти по наука, изкуство и литература, но дори и учебните материали се излагали в поетична форма.

На следващия стадий човекът освободил езика от „веригите“ на ритъма и направил от поезията проза. Въпреки, че освободил езика от съдържащите го тембър и ритъм, духът на музиката все още съществува в него. Човек предпочита поетичната декламация и изразителното четене на проза, което е доказателство, че душата търси музика дори в произнесеното слово.

Проникновената песен на майката успокоява детето и го приспива, а живата музика съживява тялото и го вълчи в танц. Именно музиката удвоява смелостта и силата на войника, маршируващ по бойното поле. На Изток, когато керваните пътешествали от едно място към друго за поклонение, по време на преходите хората пеели. В Индия кулите пеят по време на работа и ритъмът на музиката олекотява тежкия им труд.

В една древна легенда се разказва, как ангелите пеели по заповед на Бога, за да заставят непокорната душа да влезе в тялото на Адам. Душата, опиянена от песните на ангелите влязла в тялото, към което се отнасяла като към затвор.

Всички спиритуалисти, които са прониквали в дълбочините на това явление, осъзнавали, че не съществува друго по-добро средство за привличане на духовете от техните свободни планове на външен план, от помощта на музиката. Те използвали различни инструменти, които извикват определени духове и пеели песни, имащи особено влияние върху някой дух, с когото искали да контактуват. Не съществува друга подобна магия, освен магията на музиката, която да има по-силно влияние върху човешката душа. Човек има вроден вкус към музиката и

изначално този вкус може да бъде открит дори в бебетата. Музиката е позната на бебето от люлчините песни, но докато расте в този свят на илюзии, неговият ум се поглъща от толкова много различни предмети, че то губи тази склонност към музиката, която е обладала душата му. Възрастният човек се наслаждава и високо цени музиката в съответствие с неговото ниво на еволюция и с обкръжението, в което се е родил и израснал. Човек, живеещ в пустинята, пее свои прости напеви, а градският човек — свои популярни песни. Колкото по-чист става човек, толкова повече се наслаждава на нежна музика. Характерът на всеки човек създава склонност към музика, сходна с него — веселият човек обича лека музика, сериозният човек предпочита класика, интелектуалецът намира удоволствие в технически сложна музика, а простакаът е удовлетворен от своите барабани.

Съществуват пет различни аспекта в изкуството на музиката: *популярен* — който предизвиква движение на тялото, *технически* — който удовлетворява интелекта, *артистичен* — който притежава красота и изящество, *призоваващ* — който вика сърцето, *възвишаващ*, в които душата слуша музиката на сферите.

Въздействието на музиката зависи не само от майсторството, но и от еволюцията на изпълнителя. Нейният ефект върху слушателя зависи и от неговите знания и еволюция, затова значението на музиката е различно за всеки човек. За самодоволния човек няма шансове за прогрес, защото той удовлетворено се вкопчва в своя вкус, съответстващ на състоянието на неговата еволюция, отказвайки да се повдигне малко по-високо от сегашното ниво. Този, който постепенно се придвижва напред по пътя на музиката, накрая придобива най-висше съвършенство. Нито едно друго изкуство не може така да вдъхновява и изпълва с благоухание личността, както музиката — любителят на музика рано или късно достига най-възвишеното поле на мисли.

Индия е съхранила мистицизма на тембъра и тоналността, открити от древните и нейната музика сама говори за това. Индийската музика е основана на принципа *рагата*, което я прави сходна с природата. Тя е избегнала ограниченията на техниката, като е приела метода на чистото вдъхновение.

Рагите се получават от различни източници: математическия закон за многообразието, вдъхновението на мистиците, въображението на музикантите, песните на природата, свойствени за хората, обитаващи в различни части на света и идеализациите на поетите — всичко това създава света на рагите, наричани съответно: *раг* — „мъж“. *рагини* — „жена“. *путра* — „синове“ и *бхарджа* — „девойки“.

Рага е мъжка тема заради нейната съзидателна и позитивна природа. *Рагини* е женска тема в съответствие с нейните отчетливи и фини качества, *Путри* са теми, получени от смесването *раги* и *рагини* — в тях може да се намери сходство и с *рагите* и с *рагините*, от които са родени, *Бхарджа* е тема, която отговаря на *путра*: Съществуват шест *раги* и тридесет и шест *рагини* по шест принадлежащи на всеки *раг*; чехиридесет и осем *путри* и четиридесет и осем *бхарджи* и всички те съставят едно семейство.

Всяка рага има своя собствена „администрация“, включваща *мукха* — „вожд“, ключова нота; *вада* — „крал“, основна нота; *самвад* — „министър“, подчинена нота; *анувад* — „слуга“, съзвучна нота; *вивад* — „враг“, дисонантна нота. Това дава на този, който изучава *рагата*, ясна концепция за нейното използване. Всяка рага има свой образ, различен от другите. Това говори за високия полет на въображението.

Поетите са описвали музиката на *рагите* точно както изображението на всеки аспект на живота ясно се откроява във въображението на интелектуалеца. Древните богове и богини са били просто изображения на различни аспекти на живота и за да бъде изучено поклонението пред иманентността на Бога в природата, за да бъде почитан Бог във всеки аспект на Неговото проявление, тези изображения са били поставяни в храмовете. Тази идея е разработена в изображенията на *рагите*, които при фино въображение създават тип, форма, фигура, действие, изражение и ефект на идеята.

Всеки час на деня и нощта, всеки ден, седмица, месец, сезон имат свое влияние върху физическото и ментално състояние на човека. По такъв начин и всяка рага има власт над атмосферата, както и над здравето и ума на човека — подобен ефект е установен в различните периоди на живота, подложени на влиянието на космическия закон. С помощта на знанието за законите на времето и *рагите* мъдреците ги свързали в съответствие един с друг.

Древната традиция ни дава потресаващи примери за въздействието на музиката: птиците и животните били очаровани от флейтата на Кришна, скалите се размивали от песента на Орфей; *рагата* „Дипак“, изпята от Тансен, запалила всички факли, а самият той изгорял в своя вътрешен огън, който запалила в него песента му. Дори днес в Индия заклинателите на змии ги запленяват с помощта на панга. Всичко това ни показва колко дълбоко е трябвало да се потопят древните в най-загадъчния океан — океана на музиката.

Тайната на композицията е в поддържането на тона непрекъснато и толкова дълго, колкото е възможно, превеждайки го през различни степени, както дишането поддържа живота и носи изящество, сила и магнетизъм. Прекъсването може да разруши неговия живот, грация, сила и магнетизъм. Съществуват ноти, които се нуждаят от по-продължителен живот, а други — от по-кратък, в съответствие с техния характер и предназначение.

В една истинска композиция се вижда в миниатюра музиката на природата. Ефектите на гръм, дъжд, буря и картините на хълмове и реки правят музиката реално изкуство. Въпреки, че изкуството е импровизация на тема природа, все пак то е автентично само тогава, когато съхранява близостта с природните закони. Музиката, изразяваща природата и характера на личността, нацията или расата, стои още по-високо. Най-висшата и най-идеална форма на композиция е тази, която изразява живот, характер, емоции и чувства, тъй като този вътрешен свят е видим само за умствения поглед. Геният използва музиката като език, за да може без помощта на думите да изрази напълно това, което желае да направи известно. Тъй като музиката е съвършен и универсален език, тя може да изрази чувствата по-понятно от всеки диалект.

Музиката губи своята свобода, ако бъде подчинена на закона на техниката, но в своята свещена музика мистиците не обръщат внимание на мнението на света и освобождават както композицията, така и импровизацията от ограниченията на техничността.

Изкуството на музиката на Изтока се нарича *Кала* и има три аспекта: гласов, инструментален и изразяващ движение.

Вокалната музика е смятана за най-висше изкуство, защото е естествена — ефектът, възпроизведен от инструмента, който е преди всичко и машина, не може да се сравни с човешкия глас. Колкото и да

са свършени струните, те не могат да възпроизведат това впечатление върху слушателя както гласът, който излиза от душата като дихание и се изнася на повърхността чрез ума и гласовите органи на тялото. Когато душата иска да изрази себе си в гласа, първоначално поражда активност в ума, а умът с помощта на мислите проектира фините вибрации в менталния план — те трябва по някакъв начин да се развият и преминат във вид на дихание през стомаха, дробовете, устата, гърлото и носа, заставяйки през цялото време въздуха да вибрира, докато не се появи на повърхността като глас. Затова гласът естествено изразява позицията на ума, истинна или лъжлива, искрена или неискрена.

Гласът има този магнетизъм, който инструментът не притежава, защото гласът е идеален природен инструмент, по чийто образ са моделирани всички инструменти в света. Ефектът, възпроизведен чрез пеене, зависи от дълбочината на чувствата на пеещия. Гласът на певец, умеещ да съчувства, е свършено различен от гласа на безсърдечния. Колкото и изкуствено да е бил развит гласът, той никога не би могъл да предаде чувство, изящество и красота, докато сърцето също не бъде развито.

Пеенето има двоен източник на вдъхновение: изяществото на музиката и красотата на поезията. Ефектът, възпроизведен върху слушателя, е пропорционален на това, как певецът чувства думите, които пее или как неговото сърце акомпанира на песента.

Въпреки че звукът, произведен от инструмент, не може да бъде възпроизведен от гласа, все пак инструментът е абсолютно зависим от човека. Това ясно обяснява как душата използва ума и как умът управлява тялото — дори ни се струва, че сякаш работи тялото, а не умът, а душата не се забелязва никъде. Когато човек чува звук от инструмент и вижда, ръката на изпълнителя, той не вижда нито ума, ръководещ изпълнението, нито феномена на душата. С всяка крачка от вътрешното битие към повърхността се извършва видимо подобрене, което изглежда положително, макар че всъщност всяка крачка към повърхността води със себе си ограничение и зависимост.

Няма вещ, която да не може да бъде проводник на звука, въпреки че тонът се проявява по-ясно чрез звънко тяло, отколкото чрез плтно, тъй като първото е отворено към вибрациите, а второто е затворено. Предметите, даващи чист звук, демонстрират живота, а плътните тела,

изпълнени с вещество, изглеждат мъртви. Резонансът е съхранение на тона, именно рикошетът на тона възпроизвежда ехото. Всички инструменти са създадени на този принцип, разликата е само в качеството и количеството на тона, които зависят от конструкцията на инструмента. Инструментите перкусии като табла или барабан, подхождат за практическа музика, а струнните инструменти — *сита*, цигулка или арфа — са предназначени за артистична музика. *Вината* е била конструирана специално за концентрация на вибрациите: тя дава слаб звук, понякога чуван само от изпълнителя, и се използва при медитации.

Ефектът на инструменталната музика зависи също и от нивото на еволюция на човека, който чрез върховете на пръстите си изразява с помощта на инструмент степента на своето развитие — неговата душа говори чрез инструмента. Състоянието на ума на човека може да бъде прочетено по докосването на инструмента от него — какъвто и голям експерт да е той, но само с помощта на чистото умение, без развито вътрешно чувство той няма да може да създаде изящество и красота, които извира от сърцето.

Инструментите на вятъра, като флейта и *алгос*, изразяват особено ясно сърдечно качество, тъй като на тях се свири с дихание, което е самият живот — затова те запалват огъня на сърцето.

Инструментите с жилкови струни имат жив ефект, защото произхождат от живи създания, имали някога сърца, а инструментите с изтеглени струни имат вълнуващ ефект, инструментите перкусии, като барабан, оказват стимулиращо и оживяващо въздействие върху човека.

Следваща по значимост след вокалната и инструменталната музика е двигателната музика на танца. Движението е природата на вибрациите. Всяко движение съдържа в себе си мисъл и чувство. Това е вродено изкуство в човека — първото удоволствие в живота на младенца е да развлича себе си с движения на ръчичките и крачетата — слушайки музика, детето започва да се движи. Дори зверовете и птиците изразяват своята радост в движение. Паунът, горд с усещането за своята красота, изразява тщеславие в танца, кобрата разтваря качулката си и поклаща своето тяло, слушайки музиката на *пангата*. Всичко това доказва, че движението е знак за живот и че именно акомпаниментът на музиката задвижва и изпълнителя и зрителя.

Мистиците винаги са гледали на този предмет като на свещено изкуство. Давид танцува пред Господ, а боговете и богините на гърците, египтяните, будистите и брамините са изобразявани в различни пози, всяка от които притежава определено значение и философия, имащи отношение към великия космически танц, който е еволюция.

Дори и днес сред суфиите на Изток танцът присъства на техните свещени срещи, наричани *Сама*, тъй като той е резултат на радост. По време на *Сама* дервишите дават изказ на своя екстаз в *Ракс*, към който присъстващите се отнасят с голямо уважение и почитание и който сам по себе си е свещена церемония.

Изкуството на танца се е изродило силно поради злоупотреба с него. В по-голямата си част хората танцуват най-често в търсене само на развлечение или упражнение и често използват неправилно това изкуство поради своето лекомислие.

Настройката и ритъмът са склонни да създават предразположеност към танц. Сумирайки всичко, може да се каже, че танцът е изящен израз на мисли и чувства без произнасяне на думи. Той може да се използва също за оказване въздействие върху душата, като с движението създава пред нея една идеална картина. Когато красотата на движението се приема за присъствие на божествения идеал, танцът става свещен.

Музиката на живота демонстрира своята мелодия и хармония в нашия всекидневен опит. Всяка произнесена дума е или истинна или лъжовна нота в съответствие с гамата на нашия идеал. Тембърът на една личност е твърд като хорн, докато тембърът на друг е мек като високите ноти на флейтата.

Постепенният процес на цялото творение от нисшите към висшите степени на еволюция и неговото изменение от един аспект към друг, е виден като музика, в която мелодията *транспонира* от един ключ към друг. Дружбата и враждата между хората, техните симпатии и антипатии са съзвучия и дисонанси. Хармонията на човешката природа и тенденцията към привличане и отблъскване приличат на ефекта на консонантните и дисонантни интервали в музиката.

В нежността на сърцето тонът се превръща в полутон, а при разбито сърце тонът се разбива на микротонове. Колкото по-нежно

става сърцето, толкова по-пълнен става тонът, колкото повече сърцето се втвърдява, толкова по-мъртво звучи то.

Всяка нота, всяка гама и всяка мелодия угасват в определено време и в края на опита на душата настъпва финалът, но впечатлението остава, като концерт в съня пред сияйния поглед на съзнанието.

В музиката на Абсолюта басът — *полутонът* или андертонът продължава постоянно, но на повърхността този полутон е приглушен и скрит под различните ключове на всички инструменти на музиката на природата. Всяко същество с живота идва на повърхността и след това отново се завръща там, откъдето е дошло, както всяка нота се завръща в океана на звука. Андертонът на това съществуване е най-силният и най-тихият, най-високият и най-ниският, той потиска всички инструменти с тих или силен, висок или нисък тон, докато всичко постепенно не се слее в него. Този андертон съществува винаги.

Тайната на звука е мистицизъм, хармонията на живота е религия. Знанието за вибрациите е метафизика, а анализът на **атомите** — наука. Хармоничното съчетание на всичко това е изкуство. Ритъмът на формите е поезия, а ритъмът на звука е музика. Музиката е изкуство на изкуствата и наука на всички науки, тя съдържа в себе си източника на цялото знание.

Музиката е наричана божествено или звездно изкуство не толкова заради това, че се използва в религиите или обредите, или защото тя сама по себе си е универсална религия, но заради нейния финес в сравнение с всички други изкуства и науки. Всяко свещено писание, свято изображение или изказано слово слага отпечатък на своето тъждество в очите на душата, но музиката се представя пред Душата, без да създава, никакъв отпечатък, принадлежащ на този обективен свят — без имена, без форми — като подготвя душата към осъзнаване на Безкрая.

Знаейки това, суфиите, наричат музиката „*Ги́за-и-Рух*“, рана за душата, и я използват като източник на духовно съвършенство, защото музиката запалва огън в сърцето и пламъкът, израстващ от него, озарява душата. В своите медитации суфиите извличат значително по-голяма полза от музиката, отколкото от което и да е друго нещо. Тяхното предано и медитативно отношение ги прави внимателни към музиката, която им помага в духовните разкрития. С помощта на музиката съзнанието първо се освобождава от тялото, а след това от

ума. Ако това е изпълнено, нужна е още една крачка за постигане на духовното съвършенство.

Суфиите през всички векове са имали определен интерес към музиката, където и да са живели, Руми е приемал особено това изкуство поради своята голяма преданост. Той слушал стихове на мистиците за любовта и истината, изпявани от музиканти *каваали* под акомпанимента на флейти.

Суфиите визуализират обекта на своята преданост в ума, който се отразява в огледалото на тяхната душа. Сърце, факторът на чувствата, има всеки, но не при всеки това сърце е живо. Суфиите съживяват сърцето, давайки израз на своите изпепеляващи чувства в сълзи и въздишки. По такъв начин облаците *джелал* — силите, събиращи се според ръста на тяхното психично развитие — падат чрез сълзите като дъждовни капки и небето на тяхното сърце става чисто, позволявайки на душата да сияе. Това състояние се счита от суфиите за свещен екстаз.

От времето на Руми музиката станала част от обредите на Суфи Ордена *Мевлеви*. Огромно мнозинство от хора, поради своите тесни ортодоксални възгледи, отхвърляли суфиите и им се противостояли заради свободата на мислите, при това тълкували невярно учението на Пророка, което забранява злоупотребата с музика, но не музиката в истинното значение на тази дума. По тази причина езикът на музиката бил създаден от суфиите по такъв начин, че само посветените могат да разберат смисъла на песните. Мнозина на Изток слушат и се наслаждават на тези песни, без да разбират какво означават те в действителност.

Разклонение на този орден пристигнало в Индия в древни времена, и било известно като суфийската школа *Чиштия*. Тя постигнала огромна слава благодарение на Хваджа Моин-уд-дин Чишти, един от най-големите мистици, известни някога на света. Няма да бъде преувеличено да се каже, че той фактически е живял чрез музиката и дори днес, въпреки че тялото му е в гробницата в Аджмир, вече от много векове в нея винаги присъства музиката, изпълнявана от най-добрите певци и музиканти в страната. Това показва превъзходство на славата на нисшестоящият и свят човек пред нищетата на прославлените крале: единият е имал много вещи пред

живота си, които изчезнали със смъртта му, а в същото време славата на светия човек, постоянно нараства.

Днес музиката преобладава в школата Чиштия, чиито членове провеждат медитативни музикални събирания, наричани Сама или Каввали, На тях те медитират над своя идеал за преданост, съответстващ на тяхното ниво на еволюция и увеличават огъня на своята преданост по време на слушането на музика.

Виджат, свещения екстаз, който суфиите изпитват по време на Сама, е съюз с Желаното. Съществуват три аспекта на този съюз, изпитван от суфиите с различни степени на еволюция. Първият е съюз с почитания идеал на този план на земята, който предстои пред преданията, било то обектен план или план на мисли. Тогава сърцето на предания, пълно с любов, възхищение и благодарност, е в състояние да визуализира формата на своя идеал на преданост по време на слушането на музика.

Втора крачка в екстаза и по-висок аспект на съюза е съюзът с красотата на характера на идеала, независимо от формата. Песента за слава на характера на идеала помага на любовта на предания да се излее и изпълва неговия съд.

Третият стадий на екстаз е съюз с божествения Възлюблен, най-висшият идеал, който е извън ограниченията от имена и форми, достойнства и заслуги, с когото постоянно търсят съюз и който душата достига накрая. Тази радост е необяснима. Когато думите на тези души, които са достигнали вече съюза с божествения Възлюбен, пеят на този, който стъпва на пътя на божествената любов, той вижда всички знаци на пътя, описани в тези стихове и това е велика поддръжка за него. Възхвалата на Единния, толкова идеализиран, толкова различен от идеала на света като цяло, го изпълва с радост, стояща отвъд думите.

Екстазът се проявява в различни аспекти. Понякога суфиите може да са облени в сълзи, понякога въздишат, понякога изразяват себе си в *Ракс*, в движение. Тези, които присъстват на събиранията Сама, се отнасят към всичко това с уважение и почит, защото екстазът се смята за божествена благодат. Въздишките на предания изчистват неговия път в невидимия свят, а неговите сълзи отмиват вековни грехове. Всички откровения следват след екстаз, всички знания, които книгата

никога не може да побере в себе си, които езикът никога не може да изрази, нито учител да предаде — идват до него само.

ГЛАВА 8

АБСТРАКТНИЯТ ЗВУК

Суфиите наричат абстрактния звук *Саут-е Сармад*, цялото пространство е изпълнено с него. Вибрациите на този звук са твърде фини, за да бъдат чути или видими за материалните уши и очи, тъй като очите трудно виждат формите и цветовете на ефирните вибрации на външния план. Това, което Мохамед е чул в пещерата Гар-е Хира, когато се потопил дълбоко в своя божествен идеал, било именно *Саут-е Сармад*, звука на абстрактния план. Коранът споменава този звук в думите „Да бъде! И всичко станало.“ Мойсей е чул същия звук в планината Синай, когато разговарял с Бога, Същото Слово било чуто от Христос в пустинята, когато бил приет в лоното на своя Небесен Отец. Шива е чул аналогичен *Анахад Нада* по време на своето Самадхи в пещерата в Хималаите.

Флейтата на Кришна символизира този звук. Той е източник на цялото откровение за Майсторите, на които се открива отвътре. Именно затова те знаят и учат една и съща истина.

Суфиите постигат минало, настояще и бъдеще и всички неща в живота, ако са в състояние да узнаят направлението на звука. Всеки аспект на което и да е битие, в което се проявява звукът, поражда съответстващ ефект на живота, тъй като активността на вибрациите има особено влияние във всяко направление. Знаещият тайната на звука знае тайната на цялата вселена. Който е последвал напевите на този звук, забравя всички земни разграничения и различия и достига истинната цел, в която са съединени всички Благословени от Бога. Пространството съществува вътре в тялото, както и извън него — тялото е в пространството, а пространството е в тялото.

По такъв начин звукът на абстрактното винаги присъства вътре, наоколо и навсякъде около човека. По правило, човекът не го чува, защото неговото съзнание е напълно съсредоточено върху материалното съществуване. Човекът се оказва дотолкова погълнат от своите преживявания във външния свят, опосредствани от физическото

тяло, че пространството, е всички негови чудеса на светлината и звука, изглежда пред него пусто.

Това лесно може да бъде разбрано, ако се изучава природата на цвета. Съществуват множество цветове, които са съвършено определени сами по себе си, но бъдат ли смесени с други с още по-ярки оттенъци, стават мътни. Дори ярките цветове, украсени богато със злато, сребро, диаманти или перли, служат преди всичко за фон на тези ослепителни украшения. Такъв е и абстрактният звук в сравнение със звуците на външния свят. Ограничената сила на земните звуци е толкова конкретна, че затъмнява влиянието на абстрактния звук върху слуха, въпреки че в сравнение с него звуците на земята са по-груби и приличат на барабан в сравнение с фино свистене. Когато мистикът започне да чува абстрактният звук, всички останали звуци остават неразличими за него.

Във Ведите звукът на абстрактното се нарича *Анахад* — това означава „неограничен звук“. Суфиите го наричат *Сармад*, което означава опиянение. Тук думата „опиянение“ се използва за обозначаване на нещо възвишено, състояние на свобода на душата от нейните земни окови. Тези, които могат да чуват *Саут-е Сармад* и медитират над него, са неподвластни на никакви нещастия, тревоги, печал, страхове и болести, тяхната душа е освободена от плена на чувствата и физическото тяло. Душата на слушащият се произпълва със съзнание, а неговият дух се превръща в батерия, поддържаща движението на цялата вселена.

Някои се научават да слушат *Саут-е Сармад* в уединение на морския бряг, до реката, на хълмовете и в долините, други го долавят, седейки в планинските пещери или блуждаейки постоянно по горите и пустините, оставайки в диви местности, далеч от места, посещавани от много хора.

Йогините и аскетите надуват синг (хорни) или в *шанкх* (раковини), чиито звуци пробуждат в тях този вътрешен тон. С тази цел дервишите свирят на *нее* или алгос (двойна флейта). Камбаните и гонговете в църквите и храмовете са предназначени да напомнят на мислещия за този свещен звук и да го въведат във вътрешния живот.

Този звук се проявява чрез десет различни аспекта вследствие на неговото преминаване през десет различни тръби на тялото: той звучи като гръм, като грохот на морето, като звън на камбани, като звук на

течаща вода, като жужене на пчели, като чуруликане на врабчета, като *вина*, като свистене или като звук на *шанкх*, докато окончателно не стане *Ху*, най-свещеният от всички звуци.

Този звук *Ху* е начало и край на всички звуци, независимо дали изхождат от човек, птица, звяр или вещ. Внимателното изучаване ще докаже този факт, който може да бъде осъзнат дори ако слушате звука на парна машина или мелница, като в същото време ехото на камбаните и гонговете дава типична илюстрация на звука *Ху*.

Висшето същество е било назовавано с различни имена в различните езици, но мистиците го знаят като *Ху* — естествено име, не създадено от човека, единственото име на Безименния, което постоянно провъзгласява цялата природа. Звукът *Ху* е най-свещеният, мистиците го наричат *Исм-е Азам*, с името на Най-Висшия, защото той е начало и край на всеки звук и фон на всяка дума. Думата *Ху* е дух на всички звуци и всички думи и тя е скрита в тях като дух в тяло. Тя не принадлежи на нито един език, но и нито един език не може да я отмине. Само това е истинното име на Бога, за което нито един човек, нито една религия не може да претендира като за своя собственост. Тази дума се произнася не само от човешките същества, но я повтарят зверове и птици. Всички вещи и същества провъзгласяват това име на Господа, както всяка жизнена активност изразява явно или неявно именно този звук. Това е тази Дума, която се споменава в Библията като съществуващо до момента, в който светлината е обляла битието: „В началото бе Слово и Словото бе у Бога и Словото бе Бог“.

Тайната на *Ду* е отворена за суфиите, които вървят по пътя на посвещението. Истината, знанието за Бог, се нарича при суфиите *Хакк*. Ако разделим думата *Хакк* на две части, нейните асонантни звуци ще бъдат *Ху* и *Ек*: *Ху* означава Бога или Истината, *Ек* на езика хиндустани означава „един“, а заедно те изразяват Единния Бог, което всъщност е и Единната Истина. *Хакикат* на арабски език означава „същностна истина“. *Хаким* означава „майстор“, а *Хаким* — „знаещ“, и всички тези думи изразяват същностни характеристики на живота.

Алук е свещената дума на *Вайрагите*, индийски адепти, които са я използвали в значението „свещена песен“. В думата *Алук* са изразени две срички: *Ал* означава определителен член (*the*), а *Хак* — истина — заедно тези срички означават Бога — източникът, от който изхожда всичко.

Звукът *Ху* се оказва ограничен в думата *Хам*, тъй като буквата „м“ затваря устните. Тази дума на хиндустанци означава ограничение, защото *Хам* е „аз“ или „ние“, двете думи означават его. Думата *Хамса* е свещена дума на Йогините, озаряваща егото със светлината на реалността. Думата *Хума* на персийски означава митична птица. Съществува поверие, че ако птицата *Хума* кацне за миг на нечия глава, това е знак, че този човек ще стане крал. Но истинското обяснение е друго — когато мислите на човека са толкова развити, че разбиват всички ограничения, той става като крал.

Разбира се, езикът е твърде ограничен, за да може да опише състоянието на Най-Виещия и затова дава условно понятие, че човекът става нещо като крал. В старите традиции се казва, че Зороастър е бил роден от дървото *Хума*. Това се обяснява с думите от Библията: „Ако някой не е роден от вода и Дух, не може да влезе Царството Божие“. В думата *Хума* сричката *Ху* представлява духа, а в арабския думата *мах* означава вода. В английски език думата „Human“ (човек) обяснява два факта, характерни за човечеството: „Hu“ означава „Бог“, а „man“ означава „ум“ — тази дума е дошла от санскритската *мана* („ум“) и символизира обикновения човек. Обединението на тези две думи представя идеята за Богосъзнаващия човек. С други думи, *Ху* — Бог — съществува във всички неща и същества, но именно с помощта на човека Той става известен. Затова може да се каже, че „Human“ означава Богосъзнаващ, Богоразбиращ или Богочовек. Думата *Хамд* означава „хвала“. *Хамид* — „достоеен за хвала“. *Мохаммад* — „възхваляващ“. Името на Пророка на исляма предава неговото отношение към Бога.

Хур на арабски означава „Небесна красота“, реалното значение на тази дума е израз на небесната красота. Думата *Зухур* означава „Божие проявление“, особено в природата. *Ахура Мазда* е името на Бога, известно на зороастрийците. Думата *Ахура* предполага сричката *Ху*, на основата на която е построено цялото име.

Всички тези примери предават Божественото начало на думата *Ху*, означаваща живот на Бога във всяко нещо и всяко същество.

Хай на арабски означава „вечен“, а *Хай-ат* — „живот“, двете думи обозначат вечната природа на Бога. Думата *Хувал* предполага идеята на вездесъщността, а *хувва* е прототип на думата „Ева“ —

символ на проявление, както „Адам“ е символ на това, което стои зад това явление, на санскрит те се наричат *Пуруша* и *Пракрити*.

Йехова е било изначално *Яхува*: *Я* означава думата *Ох* (О!), *Ху* значи „Бог“, а звукът *А* представлява проявление. *Ху* е начало на звука, но когато звукът за пръв път приеме форма на външен план, той става „А“, затова, буквите *alif* или *arha* се считат за първо изражение на *Ху*, изначалната дума. Санскритската азбука, както и азбуките на повечето други езици, започват с буквата *а*, както ѝ името на Бога в някои от тях. Вследствие на това звукът *А* предава значение на единица или „пръв“. Буквата *а* се произнася без помощта на зъбите или езика и на санскрит винаги обозначава отсъствие.

А възниква на повърхността, когато езикът се повдига и докосва небцето при произнасяне на буквата *л* (*лам*) и звукът завършва на *м* (*мим*), произнасянето на което затваря устните. Тези три същностни букви на азбуката в *Корана* са сведени заедно като тайна. Когато *А* се задълбочава чрез *айн*, се формира думата *илм*, която означава „знание“. Оттук произлиза *Алим* — „знаещ“. *Алам* предава състояние или условие на съществуване, което е опознато.

Когато *alif* — първата, и *lam* — централната, букви застанат заедно, те образуват думата *All*, което в арабския език означава определителен член (*the*). В английския за „*All*“ се подразбира значението на пълната и абсолютна природа на съществуването.

Думата *Аллах*, означаваща на арабски „Бог“, е разделена на три части и може да бъде интерпретирана като „Единния, който произлиза от нищото“. *Ел*, или *Еллах*, имат същото значение, както и *Аллах*. Думите, които могат да се намерят в Библията — *Елой*, *Елохим* и *Аелуя* — се съотнасят към думата *Аллах*.

Думите *Ом*, *Омен*, *Амен* и *Амин*, които се произнасят във всички молитвени домове, имат същия източник: звукът *А* в основата на думата изразява начало, *М* в средата означава край, *Н* — последната буква е ре — ехо на звука *М*, тъй като *М* винаги завършва с носов звук, произнасянето на който означава живот.

В думата *Ахуд*, означаваща „Бог“. „единствено Същество“, съзвучно са въввлечени две значения. *А* на санскрит означава „отсъствие“, а *Худд* в арабския значи „ограничение“.

От този източник произхождат думите „*Wahdat*“. „*Wahdaniat*“, „*Hadi*“. „*Huda*“ и „*Hidayat*“. „*Naahdat*“ означава „съзнаващ само себе

си“. „Wahdaniat“ е „знание за себе си“. „Hadi“ — проводник; „Huda“ — „насочвам“. „Hidayat“ означава „ръководство“.

Колкото повече суфиите слушат *Saunt-e Sarmaḍ*, звука на абстрактното, толкова повече тяхното съзнание се освобождава от всички ограничения на живота. Душата изплува над физическия и ментален план без никакви специални усилия от страна на човека, което говори за нейното спокойно и умиротворено състояние — неговият поглед става мечтателен, а изражението на лицето — сияещо, той изпитва неземна радост и възторг *Ваджад* или екстаз. Когато екстазът го изпълни, той не осъзнава физическия план, нито менталния. Това „небесно вино“, за което пишат всички суфи поети, изобщо не прилича на преходните опиянения на този смъртен план. Небесната благодат се ражда в сърцата на суфиите, техните умове са изчистени от греховете, а телата им — от всички нечистотии и за тях се открива път към невидимия свят, те започват да получават вдъхновения, озарения, интуиция, впечатления и откровения без ни най-малки усилия от тяхна страна. Те повече не зависят от книги и учители, защото божествената мъдрост, светлината на тяхната душа, Светия Дух започват да сияят над тях. Както казва *Шариф*: „Със светлината на моята душа аз разбрах, че красотата на небесата и пищността на земята са всъщност ехо на Твоята вълшебна флейта“.

СИЛАТА НА СЛОВОТО

ГЛАВА 1

СИЛА НА СЛОВOTO

В Библията пише: „В началото бе Словото, и Словото бе в Бога и Бог беше Слово“. Пише също, че Словото е Светлина и когато е слязла тази Светлина, се е появило цялото творение. Това не са просто религиозни стихове. За мистика, за виждащия, в тях е скрито най-дълбокото откровение.

Първата фраза ни казва, че ако съществува нещо, което можем да изразим, можем да го направим единствено чрез слово. Втората фраза обяснява друг аспект на тази тайна — за да позволим на душата, обгърнатата от тъмнината на този илюзорен свят, да излезе на светлина, най-напред е необходимо слово. Това означава, че изначалният Дух е бил скрит в тайната на Словото и че в тайната на Словото може да се открие проявлението на тайната на духа.

Има мисли, които можем да обмисляме с години — всеки път със свежо вдъхновение. Такава е мисълта, че първото проявление на живот е било слуховото изражение или звук. Било е Слово. Когато сравняваме такова тълкувание с философията на Веданта, забелязваме, че са идентични.

От много векове йогите и виждащите в Индия се покланят на Словото-Бог, или на Звука-Бог и около тази идея е построен целият мистицизъм на звука и произнасянето. Не само индусите, но и семитските народи са осъзнавали огромната важност на словото. Свещеното Име и Свещеното Слово винаги са били почитани в юдейската религия. Така е и в исляма — велика религия, чийто мистицизъм едва сега започват да откриват на Запад. В него съществува доктрината за *исмахизма*, доктрината за мистичното слово. Зороастрийците, чиято религия им е била дадена много преди Буда или Христос и които са загубили много от своите учения с течение на времето, все пак запазили своите свещени слова.

Днес санскрит е от доста време мъртъв език, но индийските йоги в своите медитации все още използват санскритски думи поради силата на звука и вибрациите, съдържащи се в тях.

Колкото по-дълбоко се потопяваме в тайната на живота, толкова повече забелязваме, че цялата негова тайна е скрита в това, което назоваваме с думи. Цялата окултна **наука**, всички мистични практики са основани на науката за словото или звука. Човекът е загадка във всички аспекти на своето битие — не само в ума или в душата, но и в това, което наричаме тяло. Човешкото тяло, казват **суфиите**, е храм Божий, и това не са само думи, а убеждение, защото ако човек изучава тялото си от мистична гледна точка, забелязва, че то е твърде фино и всеобхватно и е в състояние да действа, разбира и чувства значително повече, отколкото той може да си представи.

Душата изразява своите способности чрез определени центрове в тялото на човека и както съществуват части от сушата, които никога не стават плодородни почви, защото до тях не достига водата, така става и с тези центрове, когато диханието не достига до тях. Те са интуитивни, пълни с покой и равновесие, те са центрове на озарение, дори и никога да не бъдат пробудени, тъй като човек диша само с тези части на своето тяло, с които извършва действия. Ако сравните неговото съществуване с онази пълнота, която може да получи чрез духовно развитие, той е жив само на половина.

Можем да сравним това със ситуация, при която човек живее в голям град, без да знае, че там има множество прекрасни неща, които никога не е виждал. Съществуват много хора, които пътешестват по далечни страни, а не познават своята собствена. Така и човек се интересува от всичко, което носи красота и радост и все пак не знае, че източникът на всичко е в самия него.

Човек диша, но диша повърхностно. Както дъждът, който пада на земята, храни малките растения и прави почвата плодородна, така и дишането — същността на цялата енергия — пада, подобно на дъжда върху всички части на тялото. Същото става и с ума, но човек рядко може да усети тази част от диханието, която ускорява ума — осезаемо е само това, което чувства тялото. А за обикновения човек то е неосезаемо дори и в тялото. Той познава само това, което се проявява във формите на входовете и изходите на ноздрите. Обикновено само това се има предвид, когато се говори за дишане.

Когато изучаваме науката за дишането, първото, което забелязваме, е, че дишането може да се чуе. То е истинско слово в. А това, което наричаме слово, е само по-щателно произнесено дихание,

модулирано от езика и устните. В кухините на устата дишането става глас — изначалното състояние на словото е дишането. Ако кажем: „В началото бе диханието“, това ще е същото както ако кажем: „В началото бе Словото“.

Първото проявление е бил Бог и от него е произлязло всичко. То е разнообразно изражение на този единен живот: едно цвете, цъфтящо с толкова много венче листчета, едно дихание, изразяващо себе си в толкова много думи. Свещената идея, въплътена в цвета на лотоса, изразява същата философия — символизирай множеството животи в един Бог.

Както казва Библията: „В Бога живеем, движим се и пребиваваме“. Когато човек е отделен от Бога в своите мисли, неговата вяра е безполезна за него, неговото преклонение не му носи никаква полза, тъй като всички форми на поклонение и вяра трябва да доближават човека към Бога, а това, което отделящо човека от Бога, няма стойност.

Какво прави словото свещено и значимо? Нима не всяко слово е свещено? Но за кого е свещено? За чистите и възвишени души, за които всяка дума диша с името на Бог, но не и за обикновения човек. Има души, намиращи се на такава степен на еволюция, когато всяка дума е свещено Име. Когато един учител дава метод, той го дава не за възвишените души, а за начинаещите и затова думите се подбират и дават на учениците от наставник — Гуру или Муршид — както когато лекар дава рецепта, знаейки какво е заболяването и с каква цел се дава. Хафиз казва: „Приеми всяко наставление, давано от твоя Учител, защото той знае какъв е твоят път и къде е твоето благо“.

Мистиците придават огромна важност на броя повторения на каквото и да било, тъй като числата са наука и всеки брой повторения има определено значение. Едно повторение означава едно нещо, а няколко — нещо съвсем друго както в медицината една таблетка може да излекува, а десет могат да разрушат живота.

Когато Христос е повелявал въздържане от напразни повторения, той не е имал предвид, както често се мисли, използването на свещеното Име в поклоненията и религиозните практики. Сред семитските народи съществувал обичай, който и досега съществува на Изток, хората постоянно да използват името на Бог по улиците и пазарите. Те просто са го въвели в търговията и в бизнеса, в спорове и

диспути и именно против такава злоупотреба на най-святото име е говорел Христос.

В повтарянето лежи тайната на силата, затова най-голямата грешка е, когато хората лекомислено използват пътя на духовната култура или за удовлетворяване на ежедневни интереси или като хоби и учат по някакви съмнителни книги или инструкции, които им се дават. Ако се опитват да практикуват, изхождайки само от такова знание, рискуват живота си. Ако центърът, който трябва да се пробуди в определен период от еволюцията на човека, се пробуди преди нужното време, той би могъл да причини беди.

Съществуват определени думи, привличащи, притеглящи благословията в живота — някои вдъхват сила, някои донасят избавление от трудности, други дават мъжество и сила.

Има думи, които могат да лекуват, други носят утешение и покой, а някои възпроизвеждат още по-голям ефект. Затова, ако човек се нуждае от покой и отдих, а използва думи, допринасящи сила и мъжество, той ще стане още по-неспокоен. Това е равносилно да дадеш на някого тонизиращо лекарство при треска.

Възниква въпросът: какво точно прави словото могъщо? В какво се състои неговата сила; в значението, вибрацията, начина на използване или в знанието на учителя, който наставлява ученика да го повтаря?

Отговорът е, че едни думи обладават сила вследствие на своето значение, други — чрез вибрациите, които възпроизвеждат, а трети — поради влиянието, което оказват върху различни центрове. Съществуват думи, дадени от светци, мъдреци и пророци, вдъхновено потекли от Бога. В тях цялата благословия и цялата тайна е как да се прояви в живота желаното от душата. Ако съществува някакъв феномен или чудо, той е в силата на словото. Тези, които познават тази сила, които я владеят, никога не я показват на другите. Духовното постижение не е нещо, което може да се представи пред другите като шоу, за да се докаже неговата реалност.

Това, което е реално, е доказателство само по себе си, това, което е много ценно и важно, не се нуждае да бъде преувеличавано в очите на хората. Реалното е реално, а скъпото е скъпо само по себе си, то не се нуждае нито от обяснения, нито от защита.

Най-голямата: тайна на мистицизма е да знаеш всичко, да владееш всичко, да достигнеш до всичко и да бъдеш тих, колкото повече постига ученикът, толкова по-смирен става, но когато някой по някакъв начин прави своето постижение средство за доказване на своето превъзходство над другите, това показва, че в действителност той не достигнал далече. Може да носи искра в себе си, но факелът не е запален. Сред индусите има поговорка, че дървото, даващо много плодове, се навежда ниско.

Думите имат силата да вибрират в различни части на човешкото тяло. Има думи, отразяващи се като ехо в сърцето, има други, отразяващи се в главата. Трети имат власт над тялото. С помощта на определени думи могат да се ускоряват или успокояват различни емоции. Съществува и наука на сричките, притежаваща особено въздействие.

Вагнер само е повторил учението на древните мистици на Изтока, когато е казал, че този, който знае закона на вибрациите, знае цялата тайна на живота.

ГЛАВА 2

СИЛАТА НА ЗВУКА (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Мистикът, знаещ ценността на словото, намира това слово най-напред в самия себе си, защото цялото знание, което човек притежава в света е познаване на себе си. Например, музиката се изпълнява навън, но къде се осъзнава? Осъзнава се вътре. Добра или лоша дума се изговаря навън, но къде се осъзнава? Осъзнава се вътре. Тогава къде се намира осъзнаването на това проявление, на това творение, което стои пред нас във всички свои аспекти? Това осъзнаване се намира вътре.

В същото време, човек продължава постоянно да греши. Вместо да търси осъзнаване вътре в себе си, той винаги иска да го намери навън. Това прилича на човек, който иска да види луната, но я търси на земята. Дори да я търси хиляда години, гледайки земята, никога няма да я види. Трябва да вдигне очи и да погледне небето. Така е и с този, който търси тайната на живота навън — никога няма да я намери, защото тайната на живота може да бъде намерена само вътре. И източникът и целта са вътре и именно там търсецят ще ги намери.

Какво е звук? Нещо външно ли е или нещо вътрешно? Външният звук се чува само защото възниква вътрешен звук, а когато звукът от вътрешността замлъкне, тялото не може да чуе външен звук. Днес човек толкова е привикнал към външния живот, че му е трудно дори да помисли за това, да поседи в уединение. А когато е сам, той се занимава с вестник или с радио. Постоянно занимавайки се с външния живот, човек загубва своята привързаност към вътрешния живот. Животът става повърхностен и в резултат идва разочарование. В този свят няма нищо по-привлекателно от формата на звука, видян или чул като вътрешен звук. Защото това, до което се докосват чувствата, което е познато с ума на човека, е ограничено във времето и като въздействие и такъв начин не оказва влияние извън своите собствени предели.

Тайната на живота се докосва не само до материалния план. Тя отива много по-далеч. Тайната е в дишането и именно продължителността на дишането и пулса поддържат функционирането

на тялото. Изглежда хората в древни времена са имали много големи познания за тази тайна, от днес. Какво означава лирата на Орфей? Символ на човешкото тяло, изобразено като лира, предназначена да се свири на нея. Когато тази лира не се осъзнава, когато не се разбира, когато не се използва за правилна цел, тогава тялото не носи ползата, за която е било сътворено и не изпълнява предназначението, за което е било създадено.

Дишането означава много повече от това, което знае ученият — той осъзнава само вибрацията на въздуха, излизащ навън и влизащ навътре и не вижда по-нататък. Ударите на сърцето, главата, пулсът — всичко има ритъм. Човек много рядко осъзнава, че всичко зависи от този ритъм. Целият живот зависи от него. Начинът, по който диша човек, е тайна сама по себе си, дори не е само тайна, а и израз на цялата тайна, нещо, от което зависи психологията на живота. Медицинската наука хиляди години се е основавала на откриването на физическите заболявания на тялото чрез неговия ритъм и дишане. Древната медицина е знаела, че здравето зависи от ритъма на вибрациите. И днес отново е дошло време, когато лекарите се опитват да открият закона на вибрациите, от който зависи здравето на човека.

Ако човешкото тяло е лира, тогава всяка произнесена от човека дума, всяка чута от него дума оказва влияние не само върху тялото му, но и върху неговия ум. Ако човек постоянно нарича себе си или слуша как другите го наричат глупак, той ще стане глупак, дори да е бил мъдър. Вярно е и, че ако глупакът постоянно бива наричан мъдър, с времето ще стане мъдрец.

Името на човека оказва ефект върху живота му. Често може да се види как то въздейства върху неговата съдба и кариера, защото човек слуша определено име всеки ден. Нима не се случва човек, говорейки смешни неща, да започне да се смее, а говорейки тъжни — да започне да плаче. Ако е така, какъв ефект оказва всяка произнесена във всекидневието дума върху самия човек и върху неговото обкръжение!

Това обяснява, че древният предразсъдък относно непроизнасянето на нещастни или нежелателни думи има смисъл. На Изток учат детето да помисли, преди да произнесе дадена дума, тъй като всяка дума оказва психологическо въздействие. Много често хората, четейки поема, възпяваща великата любов, песен, носеща

печал или разказваща трагедия, се поддават на нейното влияние и в живота им става обрат, той също се поддава на въздействие.

Човек, говорещ за своята болест, разбира се, изпитва тази болест. Много често съм слушал как хората говорят, че щом болката съществува, значи е реална; как може да бъде отричана? Забавно е да се слуша, защото истинската реалност е толкова далече, а нашият всекидневен живот е такъв, че от сутринта до вечерта ние само това правим — да я отричаме. Ако човек открие къде се заключава истината, какво е истината, ако знаеше за нея и я виждаше, би разбрал, че в реалността всичко останало не съществува.

Ако изучаваме тайната, стояща зад тази идея, стигаме до признаване на силата на словото. Тайната на словото е метафизична наука, която трябва да бъде изучавана. Дълбочината на всяка дума е твърде различна и ако човек произнася стотици думи на ден, как мислите, нима всяка дума ще притежава еднаква сила. Не, силата и ефектът на определена дума зависят от състоянието, в което е човекът. Те зависят от дълбочина, която влага в думата и с това се обуславят нейната сила и светлина. Например, винаги ще можете да откриете, че словото на човек, имащ навика да лъже, да бъде неискрен, няма сила, а словото на този, който говори с убеденост, който е искрен и говори истина, притежава мощ. Неговото слово носи светлина. То трогва дълбоко. Понякога гласът на човека е пълен с печал и разбива сърцето, неговото слово е пълно с искреност и притежава сила да затрогва, да прониква дълбоко. Такъв е ефектът му върху слушателя. Но ако вземем лекомисления човек, който е недълбок, който е недостатъчно сериозен в живота: всичко, което говори и прави, се намира на повърхността. Той в никого няма да всели увереност, защото сам не я притежава.

Словото има сила, съответстваща на просветлеността на душата. Тогава това слово идва не от ума на човека, а от дълбочините, от някаква тайнствена част, скрита от човешкия ум. И именно такива думи могат да се прочетат в свещените писания, във фрази от типа „мечове на пламъка“ или „езици на пламъка“. Независимо дали говори поет или пророк, когато словото извира от неговото горящо сърце, то се разгаря, подобно на горящ пламък. В съгласие с Божествения Дух, намиращ се в това слово, то има живот, сила и вдъхновение. Помислете за живите слова от древността, помислете за живите слова, които могат да се прочетат в писанията, живите слова на светите хора,

на просветлените — тези слова, и досега са живи. Те ще живеят вечно. Това е музика, това е магия, а магията съществува във всички времена. Когато и да се повторят такива думи, те ще притежават същата магия и същата сила.

Думите, произнесени от просветлени души във всички времена, са се съхранявали от техните ученици. В която и част на света да са се раждали или да са живели тези мъдреци, това, което са позволявали да падне като слово, е било събирано като истински перли и се е съхранявало като писание. И затова на Изток последователите на различните религии използват словото на просветлените по време на молитви и не им е нужно да ги превеждат на своя собствен език. Словата, казани от великите, са се съхранявали с векове, за да могат да бъдат използвани при медитация.

Има още по-голяма и велика тайна на словото. Не толкова значението на словото и не толкова този, който го произнася, а само по себе си словото притежава, динамична сила. Мистици, мъдреци и търсеци от всички времена, знаейки тайната на свещеното слово, са се стремили винаги към него. Целият медитативен живот на суфиите е построен върху тайната на словото. Самата, дума „Суфи“, според обясненията на посветените е свързано със „София“, което означава „мъдрост“, но мъдрост не във външния смисъл на думата, защото светското умуване не може да бъде мъдрост, а в_сакралния смисъл. Интелектът, който много често е бъркан с мъдростта, е само илюзия за мъдрост. Мъдрост е това, което се узнава отвътре, а интелектът е това, което се придобива отвън.

Мъдростта е форма, в която душите, достигнали реализация, се опитват да възприемат и обяснят за себе си словото, което са срещнали в живота. Мъдростта е обяснение на живота, давано от някого, чиято гледна точка е станала друга, защото той гледа на живота в слънчева светлина. Човек по-бързо достига тази гледна точка не само чрез изучаване на законите, но и чрез общуване с тези, които вече имат тази определена гледна точка. Потопявайки се дълбоко в живота, човек стига до осъзнаването на истината. За дълбокото потопяване в живота има път или процес. Възможно е лесно или трудно човек самостоятелно да намери в града, мястото, което търси, може да го търси в различни посоки и накрая да го намери, но ако попита някого, който знае това място, ще го открие много по-бързо.

Източникът на мъдростта е горе, източникът на интелекта — долу, и затова методът или процесът, който човек приема за достигане на мъдростта, не е аналогичен на този, който приема за придобиване на интелект. Накратко казано, дори хората да са достигали мъдрост чрез различни методи, все пак голямата тайна за достигане на Божествена мъдрост е в тайната на словото.

ГЛАВА 3

СИЛАТА НА СЛОВОТО (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Идеята за силата на словото е толкова стара, колкото Ведите. Съвременният свят се събужда за нея чрез това, което наричаме психология. Посредством психологията съществува възможност за изследване на това древно съкровище, което търсачите на истината са развивали на Изток хиляди години.

Днес човекът гледа на психологията като на страничен предмет, като на нещо, способно да помогне на медицината. Но ще дойде ден, когато човечеството ще погледне на психологията така, както са гледали на нея хората от Изтока: като на нещо главно в религията и духовното развитие.

Що се отнася до силата на словото, новата идея идва от различни места под различни имена и се заключава в това, че повторението на определена дума или фраза може много силно да помогне в изцелението на определени болести. Днес психологическата наука на Запада само преоткрива това. А будистите от векове са повтаряли различни мантри, седейки в своите храмове, произнасяли са ги по две и повече хиляди пъти на ден. Какво да кажем за индуистите, които са съхранили своите вековни свещени мантри и заклинания. Макар че езикът е вече мъртъв заклинанията са живи до ден-днешен. Какво да кажем за юдеите, все още съхраняващи своите свещени песни, които са наследили от пророците на *Бене Израил*? И какво да кажем за мюсюлманите, повтарящи от векове Корана по няколко пъти на ден? Помислете за тайната, стояща зад повтарянията на католическите мистици!

Привържениците на Зороастър, персите, чиято религия датира от преди осем хиляди години, все още отстояват своите свещени слова и произнасят своите молитви по няколко пъти дневно, повтаряйки и повтаряйки. А съвременният човек прочита днешния вестник, изхвърля го, а на другия ден купува друг!

Без съмнение, във факта, че милиони хора са толкова привързани към мантрите и ги повтарят ден след ден, през целия си живот, без никога да се уморяват от това, е скрит огромен смисъл. Ако това е религиозен фанатизъм, както го наричат някои, тогава, никой не би могъл да продължи тези повторения толкова дълго, както нито едно пиянство, нито едно отравяне не може да продължи по-дълго, отколкото трае неговото влияние, и когато отmine, човек бива лишен от илюзиите.

Това доказва, че зад повторението на думите е скрита тайна и в деня, в който човекът я достигне, ще открие великата тайна на живота. Един от начините за разбиране на тази тайна е да се задържи в ума факта, че е необходим отражател зад източника на светлина, за да направлява светлината цялостно, както е необходим отражател за гласа — знае го всеки звукорежисьор. Духовният учител дава на ученика упражнения, които ученикът повтаря и повтаря, за да може да приведе този отражател в правилно състояние и за да могат всички възможности на пълния глас да се изявят навън.

Това е материалната страна на въпроса, но има и психологическа. Ние много рядко изследваме този въпрос, заобикаляме го всеки път, когато се сблъскаме с него. Все забравяме, че не само органите на физическото тяло имат качеството да отразяват, но и умът, и това, което наричаме чувства, може да бъде отражател. Например, когато човек говори неистина, ние естествено чувстваме, че мирише лошо и не можем да го повярваме. Колкото и силен да е този глас, колкото и да държи на своите лъжи, тъй като са лъжи, ние чувстваме, че миришат глупаво, защото психологическата сила на ума работи като отражател. В подобни случаи тя действа не така, както иска лъжещият човек, тъй като неговият ум в дадения случай не стои зад нея.

Вземете обичайната фраза от типа „благодаря“ или „много съм ви благодарен“ — ако в продължение на целия ден десет човека ви кажат това, ще почувствате, че всеки от тях притежава различна сила, защото, ако отражателят не придава силата, която човек влага в думите си, може хиляда пъти да ви кажат „толкова съм ви благодарен“ и да няма никакъв ефект.

Съществува друг начин да се погледне на въпроса: да предположим, че един човек ви казва нещо и вие отчасти му вярвате, а когато друг човек ви каже същото нещо дори петдесет пъти, не сте

склонен да му повярвате. Каква е причината? Не сме подготвени да чуем дадените думи. Трябва да се подготвим да осъзнаване не само това, какво говорим, но и това, което чувстваме, начина на изразяване, да откриваме каква сила е скрита зад нашия изказ, какво сила го поражда, за да може словото да проникне в сърцето на човека.

Тогава възниква въпрос: как може по най-добър начин да подготвим себе си за ефективно произнасяне на определена дума? Изразявайки се символично, човек може да произнесе пред хората една и съща дума сто пъти и тя да остане „желязна“ дума, може да я каже петдесет пъти и тя да бъде „медна“ дума, може да я каже двадесет пъти и тя ще е „сребърна“ дума, а друг човек може да я каже само веднъж и думата да бъде „златна“. Ако някой иска да ви убеди, може да говори, да говори, да говори, може да спори, да доказва и да привежда стотици аргументи, за да му повярвате, но колкото повече иска вие да му повярвате, толкова по-малко ви убеждава. А друг човек може ви каже нещо дребно само веднъж и вие да изречете зарадвано: „Да, вярвам, разбирам и съм убеден“.

Как да подготвим себе си? Как да подготвим отражателя за това да възпроизведе впечатление със словото? Йогите и суфиите са открили определени техники, помагачи на психологическото развитие. Чрез Тях човек по естествен начин става все по-искрен и убеден и всичко, което говори, носи сила.

Може би тези практики нямат значение от гледна точка на постановката на гласа, но те притежават огромна важност от психологическа гледна точка. Практиките, за които става дума са концентрация, медитация, съзерцание и реализация.

Що се отнася до древните думи, изучаващите езици ще открият, че тези думи могат да бъдат проследени до един и същ източник. Колкото повече се задълбочаваме в древните езици, толкова повече психологическо значение започваме да откриваме в тях и съвременните езици ни се струват изопачения. Удивително е колко много думи в езиците, на които се говори днес, идват от древните езици и колко много имена произлизат от тях.

В древните езици думите са се формирали с интуиция, а съвременните езици се основават на граматиката, създадена от човека. Източникът на древните езици е чисто интуитивен и те са сформирали език, който е действен, основан на жизнения опит на човека и е по-

мощен от думите на езиците, на които говорим днес. Древните слова притежават по-голяма сила, когато биват повтаряни и велико чудо може да се сътвори, когато човек е овладял такива думи под ръководството на учител, разбиращ този път.

Всеки гласен звук носи дълбок психологически смисъл и структурата на всяка дума има химическо и психологическо въздействие. Йогите използват определени думи, които повтарят сутрин и вечер и посредством това достигат озарение и изпадат в състояние на екзалтация. Именно тази наука суфиите от древността наричат *Зикр* — наука за получаването на определени резултати с помощта на повтаряне на определени думи и фрази. Химикът може да има всички съществуващи лекарства, но ако някой дойде и вземе не това лекарство, което е необходимо, а което му харесва, може не да се излекува, а да се убие.

Много по-сложно и по-отговорно е повторението на определени психологически думи и фрази. Лекарят отговаря за това да даде на конкретния човек подходящо за неговото състояние лекарство. На Изток човек търси *гуру* или *муршид*, както го наричат суфиите, който притежава опит с психологическите предписания и ученикът приема това, което муршидът му предписва. В началото муршидът установява „диагнозата“ на човека и в съответствие с неговата еволюция му предписва дума или фраза, с помощта на повторението на която човекът може да достигне желаната цел. Тези, които имат някакъв опит в постановката на гласа, знаят, че в началото учителят не дава никакви песни, а само определени звуци и ноти и особен начин за упражнение — практика, с помощта на която се развива гласът.

В суфизма съществуват определени думи, считани за свещени и вярващият човек ги знае, но те са свещени, защото притежават психологическо значение и с помощта на тяхното повторение се възпроизвежда определен ефект.

Много е интересно да се види, че науката сякаш се събужда за разбирането на значението на вибрациите и на техния феномен. Съвременните системи все още не са много развити, но целта е да се определи състоянието на вибрациите във физическото тяло, за да може правилно да се отнасяме с него, да се лекува по научен метод.

Когато виждаме, че подобни системи са били разработвани от древните мистици и окултисти и са изпитвани хиляди години от

безброй хора, става ясно, че тези системи трябва да носят удовлетворителни резултати и да дават на мнозина това богатство, което от векове се е съхранявало като светиня от търсачите на истината.

Суфийското движение е направило този източник достъпен за хората от Запада, които искат да достигнат до това съкровище и посредством сериозно изучаване и практика да придобият отблясък от тази истина, която са обладавали древните мистици.

ГЛАВА 4

СИЛАТА НА СЛОВOTO

(ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Няма по-важно средство за възвисяване на съзнанието на човека и нищо по-полезно и значително по пътя на духовното достижение, от повтарянето на правилна дума. Когато изследваме старите традиции, откриваме, че от времето на древните учители на Индия, живели хиляди години преди Христос, се е практикувало повторение — повторението на свещена дума. Във всички велики периоди, когато в страните са ставали религиозни реформи, на силата на словото се е придавала огромна важност — например, във времето, когато е била създадена юдейската религия и по време на ранното християнство.

Мистични думи се използват в различни езици, но те не принадлежат на нито един език. Вземете за пример фразата, използвана в практиката на *Зикр*. Днес можете да я намерите в арабския език и да помислите, че е дошла от Арабия, но тя се използва и в персийския език и човек, който не знае арабски, може да помисли, че произхожда от Персия. Съществува и в индийските езици и човек, който не знае за нейното съществуване в другите езици, може да помисли, че е индуистка. Съществува и в иврит. Състои се от същите думи, които е произнесъл Христос като свои последни думи.

Великите души, които са идвали на земята преди Христос, мистици, чиито източник е била древната школа на Египет, също са повтаряли тази фраза. Съществуват достатъчно доказателства, че по времето на Авраам, който е бил посветен в школата на Египет, тези думи вече са се използвали.

Може да се попита: какво съдържа думата, как помага и защо? В отговор ще кажа, че няма по-жив израз на самия живот от словото, тъй като гласът е изразителна проява на дишането, а дишането е самият живот. Следователно, произнесеното слово произвежда ефект не само върху другите, но и върху самия човек, а всяка дума, изказана от някого, има влияние не само върху неговото тяло, но и върху ума и

духа. Ако някой произнесе нетактична или глупава дума, тя не само ще обиди другия, но може да причини истинска вреда и на самия него.

Много често човек в песимистично или в раздразнено състояние може да изрази желание за смърт или провал или да поиска нещо да се случи. Ако само знаеше какъв ефект притежават такива желаниа, би се ужасил. Ако когато изпитва болка, човек се въздържа от изказвания като „боли ме“, той ще допринесе на себе си много добро. Ако човек се срещне с неуспех и се въздържа да каже „не ми върви“, това вече ще бъде голямо постижение.

Защото, когато човек „затъне“ в съществуването на нещо нежелателно, той само му удължава живота. И когато казва: „Ох, аз чаках и чаках и чаках, но моят кораб никога няма да дойде“ — той задържа своя кораб на разстояние, неговият кораб никога няма да бъде в пристанището. А този, който дори да не вижда кораба, казва: „Приближава се, той се приближава“ — той го призовава и корабът пристига.

И така, това, което казах, се отнася до смисъла на обикновените думи. Мистичните думи имат значително по-голямо значение от думите, използвани в ежедневиия език. Мистичните думи са произлезли от три различни източници: интуитивен, научен и астрологичен. Интуитивните думи са дошли като внезапни излияния на душите, осъзнаващи Бога. Всяка дума или фраза, идващи от душите, отворени към цялата Вселена, са нещо, което носи значително по-голяма сила, от обикновените думи. Освен духовните хора може и сред вашите приятели да има човек, чиято дума да има тежест и сила, а в същото време друг човек, който може да произнесе хиляди думи, които да влизат в едното ухо и да излизат от другото. Така е, защото един човек говори с устата, в друг — със сърцето, а трети — с душата. В това е голямата разлика.

Може да се попита: възможно ли е духовният човек интуитивно да произнесе дума, имаща сила? Отговорът е — душата може така да се настрои към вибрациите на Вселената, че да чуе гласа на сферите и това, което самата тя говори, да стане подобно на ехо на цялата Вселена. Човекът, който вибрира в такта на Вселената, става като радиоприемник, чрез който се предава нейния глас. Интуитивният източник е лично достижение.

А научният аспект, дълбокото изучаване на човешката анатомия ще покаже, че съществуват нежни нервни центрове, върху които може да се повлияе само с определени вибрации и от които зависи равновесието и здравето на ума и тялото. Много често хората са били излекувани от болести с помощта на звученето, повторението на научни думи, защото такива думи давали на определен център вибрацията, необходима, за да се съживи.

Ако се задълбочим в науката на думите, ще открием, че всеки гласен и съгласен звук притежава собствено, особено въздействие върху ума и тялото. Много често откривате, че преди да сте видели човека, само чувайки неговото име, получавате някаква представа за това какъв е той. Това показва, че името на човека може да окаже голямо влияние върху неговия характер.

Значението на астрологическия аспект е твърде широка тема, свързана с всички изкуства и науки. Гласните звуци и някои думи имат връзка с астрологията — използвайки определена дума, човек извиква определена планета, за да намали нейното влияние, ако е неблагоприятно или да увеличи нейната сила, ако е благоприятна. Затова в Индия името на човека се дава в съответствие с индуската астрологическа наука.

Много свещени писания свидетелстват за силата на думите, но къде е отишло знанието на тази наука, така добре известна на пророците от всички времена? науката на словото е загубена, за голяма част от човечеството. Причината е в това, че човек е ангажирал себе си със земни неща и с това е загубил древното изкуство. Какво е намерила душата, загубвайки тази велика наука, тази мистична тайна — нарастваща глухота, която се увеличава толкова повече, колкото повече преобладава материалният живот. При това, във всички периоди на живота са съществували мислители, служители на Бога, работещи осъзнато или неосъзнато, за които е било ясно, че ако словото бъде загубено, ще бъде загубена тайната на живота.

Може би това звучи малко преувеличено. Съществуващото слово не може да бъде загубено. Само човек е загубил своята способност да знае, да чува това слово. Човекът вече не чува слово от небето, той го слуша от земята. В резултат се е появил бум на материалната наука. Всички велики изобретения на това време, подобно на чудеса, са дошли до великите умове, които са общували с материята и материята,

а тя им говорила лице в лице. Всички велики изобретения са отклик на желанието на земята за общуване между великите умове и материята. Така че е било загубено не словото, а посоката.

Човек постоянно се учи в предметния свят да създава вещи, които може да докосне и да направи разбираеми, но му е много трудно да повярва в непонятни, непостижими за ума неща. По такъв начин той се е отделил от тайната на живота. Независимо от всичко, ако във всеки период от световната история човек е изследвал дълбочините на живота, той е намирал това, към което се е стремил с помощта на общението с вътрешния живот, в артистичното самоизразяване и в общението с небесата. Кое осъществява връзката? Това е словото.

Когато пророкът Мохамед чувствал необходимост от общение, той излизал извън града и оставал в усамотение на върха на планината — понякога, присядайки и оставайки през цялото време на колене, прекарвал там две-три денонощия. Какво е намерил накрая? Открил, че някакъв глас започнал да говори с него, глас появил се като отговор на неговата душа.

Душата му се промъкнала напред, проникнала през всички плацове на съществуването и се докоснала до източника на всички неща. Но как е дошъл отговорът и в каква форма — дошъл отвсякъде: от вятъра, от водата, от атмосферата и въздуха — всичко дало все същия отговор.

Това преживяване не е ограничено от определени обстоятелства или определено време. Дори в нашия всекидневен живот има моменти, когато изпитваме печал и ни се струва, че всичко в света, дори гласовете на зверовете и птиците извикват тъга. След това отново идва време на дълбока радост — тогава и слънцето помага, като дава радост и облаците, закриващи слънцето също носят радост. Студ, жега, приятел, враг — всичко помага и носи радост.

За мистика този свят е подобен на свод, на купол, в който то ехото отразява всичко, което се говори под него. Това, което то се говори с устните, достига до всичко, не само до ушите, това, което се говори със сърцето, достига до сърцето. Словото прониква толкова далече, колкото може, а това зависи от източника, който го произвежда и от дълбочината, от която се повдига. Затова суфиите от всички векове са обръщали голямо внимание на словото, знаейки, че словото е ключ към тайната на целия живот, към тайната на всички планове на

съществуване. Няма нищо, което да не е могло да бъде изпълнено, да не е трябвало да бъде узнато с помощта на словото. Затова главна и централна тема на езотериката и мистицизма е словото.

Какво е словото? Това, което произнасяме? Това ли слово? Не, това е само повърхността на словото. Нашите чувства са слово, нашия глас, нашата атмосфера е слово. Съществува поговорка: „Това, чрез което се изявявате, говори по-силно, от това, което произнасяте.“ Това показва, че дори когато човек не говори, говори душата му. Как предсказатели на съдбата узнават бъдещето? Те го слушат. Те казват, че четат по линиите на ръката, по разположението на планетите, по постъпките на хората. Но всичко това е слово. Защото слово означава изразяване: изразяване с глас, с думи, с форма, с цвят, с линия, с движение. Именно така ние виждаме, че всичко е единно в езотеричната страна на мистицизма. Разбира се, много хора на Запад казват, че за тях е много сложно да медитират в рамките на техния свят — имат толкова много задължения и занимания. Моят отговор е, че именно по тази причина още повече се нуждаят от медитация.

Слушал съм много хора да казват, че в тях има силно желание да отдават своето време и мисли на духовни занимания, но тъй като не са достигнали до този начин на живот, който да освободи ума им за подобни занимания, те смятат, че не могат да достигнат до нещо духовно. И аз виждам разумност в техните аргументи, защото е съвършено вярно, че в този свят — такъв е животът днес — е сложно да се съществува без пари. Материалните неща дори в духовните общности не могат да се правят без пари. Ако искам да изнеса лекция, но нямам помещение, това би било невъзможно. И ако ги нямаше обявите във вестниците, никой не би узнал за лекциите или само двама-трима души ще бъдат така добри да дойдат и да ме слушат. Затова е естествено, човек да мисли по такъв начин и не следва да бъде порицан. Но в същото време, когато ние гледаме на това от друга гледна точка, виждаме, че всеки момент, загубен в очакване на духовно придобиване, е най-голямата от мислимите загуби. И ако човек продължава да мисли: „Ще дойде ден и аз ще променя своя живот и ще последвам нещо висше, нещо духовно“ — този ден никога няма да дойде. Човек е длъжен да направи това днес, точно сега, вместо да твърди: „Ще го направя утре“. Иначе ще съжалява.

Животът се разтваря, времето преминава. Часове, месеци, години се изплъзват, преди човек да осъзнае това. Но за този, който разбира значението на времето, духовното достижение е на първо място. Както е казвал Христос: *„Търсете най-напред Царството Божие и Неговата правда и всичко това ще се приложи към вас.“* Аз не ви казвам: *„Оставете всичко, за да се стремите към духовни неща“*. Духовното достижение не лишава човека от материални придобивки. Само трябва да се помни, че духовните са на първо място. И за да станем духовни, не е задължително да захвърлим светския живот или всичко, което е хубаво, красиво и значително от гледна точка на материалния свят. Соломон с цялото свое богатство не е бил по-малко мъдър. На човек не му е необходимо да захвърли всичко, което има, за да стане духовен. И ако някой мисли така, жалко за него. Почакайте, преди да кажете: *„Ще чакам, докато дойде моят кораб и тогава ще стана духовен“* — кой знае кога ще дойде корабът? Никога не е късно да се започне духовния път, но в същото време никога не е твърде рано. В момента, когато човек помисли: *„Вече е твърде късно, дължен съм да започна“* — той наистина е дължен да се отправи на път и да премине през всички изпитания и тежести на този път, с увереността, че няма нищо неизпълнимо, когато приеме духовния път.

Човек може да каже, че е дължен да преодолее много слабости. Начинът да се овладеят слабостите е чрез медитацията. Когато съществуват много задължения в живота, самият ум на човека му говори, че е по-добре да се медитира и да се направят тези задължения по-леки. Безпокойството не помага на човек да реши проблемите си. Той трябва да бъде достатъчно силен, за да поеме своята отговорност и да я носи на плещите си.

Съществуват думи, известни на мистиците и непринадлежащи на никой език, въпреки че думите на много езици водят началото си от тези мистични думи. С помощта на тези думи човек развива две способности: виждане и чуване. Под виждане, разбирам не виждане с очите, а проникновение. Именно проникващата способност на погледа прави човека виждащ и в това е истинският смисъл на думата ясновидство. В наши дни хората толкова силно злоупотребяват с тази дума, че никой повече не иска да я използва. Но в света не е останала и една дума, с която не е злоупотребявано. Ако сме толкова чувствителни към думите, тогава трябва да се откажем от целия език.

Под чуване аз не подразбирам слушане, слух. Имам предвид отзивчивост: отзивчивост към земята и небесата, отзивчивост към всяко влияние, помагащо да открием душата. Чрез отзивчивост и проникновение, придобити посредством силата на словото, накрая човек достига целта — целта, която е предмет на желание и копнеж на всяка душа.

ГЛАВА 5

СИЛАТА НА СЛОВОТО

(ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Във всички съвременни езици може да се проследи един основен език, който е майчин. Без съмнение, сега е сложно да се установи точната връзка между езиците, въпреки че съотношението между един език и други показва, че човешката раса в началото е имала общ език. Някои лингвисти твърдят, че този език е бил санскрит, други казват, че преди санскрит е имало един друг език.

Историците изказват различни мнения, но метафизиката ни учи, че в началото е съществувал само един език и от него са произлезли всички останали. Историкът не може да се нарече историк, ако не даде название на езика, който се счита за първичен, но за метафизика това няма значение. Той единствен разбира и знае, че навярно е съществувал само един език и не се вълнува, че не знае названието му.

Този пръв език е бил по-естествен от по-сложните езици, които познаваме днес. Вземете за пример езиците на птиците и животните. Те не са граматически, те са естествени изразения на техните чувства и потребности. И чрез естествен израз другите животни от вида разбират предупреждението, че трябва да се защитават или да напуснат мястото, където се намират, предупреждение за смърт или опасност, за промяна на времето, приближаване на буря или дъжд. Те имат определен начин за изразяване на възбуда, страст, гняв и раздразнение, които чувстват в даден момент. Всичко това не е механичен език, това е естествено изразение, естествен език.

Примитивният език на човечеството е бил език на чувствата, на тяхното естествено изразение, както и примитивните изображения (figures). Ако се върнем хиляда години назад, ще открием, че името, названието на всеки предмет се е изписвало във вид на някаква картинка, изобразяващи този предмет. Сега, след хиляди години, тези символи и форми са се изменили, думите на този примитивен език също са се изменили, но този, който може да вижда в дълбочината на

живота, ще съумее да проследи някаква форма, звук и дума, дошли от изначалната човешка раса.

Особеност на изначалния език на човечеството е, че всяка дума, всеки звук са предавали не само смисъла, съществуващ в ума на този, който ги е произнесъл, но и неговите чувства или настроения, отправени към слушащия. И с развиването на тази наука древните са започнали да разбират, че звукът във формата на глас е залегнал в основата на човешкия живот.

Именно гласът показва дали човек е суров или нежен, волеви или слаб, всяка черта от характера му може да бъде разбрана чрез неговия глас. Степента на еволюция, неговите склонности и състояния в даден момент също могат да се открият чрез гласа му. Словото може да изрази чувство или състояние — настоящето битие на човека — много по-силно от лицето или движенията му. Основното нещо в човешкия живот може да бъде открито чрез неговото дишане, тъй като гласът е преди всичко израз на дишането. А когато гласът се изразява външно, това става във формата на слово. Той има и някаква вътрешна проява, която оказва ефект върху ума на човека, върху неговото тяло и душа.

Съществуват определени части от човешкото тяло, които могат да се смятат за фактори на интуитивните чувства и когато посредством гласа, словото и дишането тези части се активират, човек започва да изпитва по-пълно усещане за живота. Ако този човек — художник, музикант, писател или научен гений — какъвто и да е, е развил своите естествени способности, той може да ги изрази в своето изкуство или наука по-пълно.

Пазейки тази тайна в ума си, древните хора са разработили науката Йога. С помощта на повторението на гласни звуци, определени думи и чрез особен начин на дишане те са докоснали вътре в себе си центровете, свързани с интуитивните способности. Така било не само в миналото. Школата на суфиите, водеща своето начало от древните школи на Египет, където е бил посветен Авраам, все още съществува и все още използва думи, съхранили своята древна сила. Суфиите се отнасят към тази свещена идея не като към нещо обикновено, не я разпространяват сред хора, които биха злоупотребили с нея, защото, ако остър меч попадне в ръцете на дете, последствията ще бъдат печални. Ако на човек, който не се е издигнал над алчността, гордостта и тщеславието, се даде цялата съществуваща сила, как ще я

използва той? Какво ще прави с нея? Затова в школите в началото учениците се обучавали на морална култура и правилни отношения към близките си. Суфиите вярвали и все още вярват, че всяка придобита сила трябва да се използва само с една цел и тази цел е приближаване до Бог. Ако силата не се използва за тази цел, а за собствени егоистични стремежи, по-добре човек да остане лишен от тези сили! По тази причина в древните школи, зад които стои древната традиция и които са призвани да помогнат на човечеството да се приближи към Бога, се дават посвещения.

Какво означава посвещението? Това е **увереност** от страна на учителя и **доверие** от страна на ученика. Посвещение не се дава на този, който е любопитен и е дошъл, за да изпита учителя, или който е дошъл да провери има ли в определен метод, в определен култ истина или не. Ако такъв човек случайно получи посвещение, той изцяло преминава през него и ненамирайки нищо, излиза през вратата, от която е влязъл. Защото тази съкровищница е магическо здание, това е дом, където може да се намери всяко съкровище и все пак крадецът не може да го намери. Той ще премине през този дом, ще го обиколи, но няма да види нищо и ще си отиде с празни ръце. Защото истината е само за този, който е искрен. Именно на гладния трябва да се дава храна, именно на жадния трябва да се дава вода. На човек, който не е гладен, храната не носи полза, водата няма да удовлетвори потребностите на този, който не изпитва жажда.

Ако човек иска да знае тези неща, за да развие магнетична сила, да удовлетвори своите амбиции, да добие власт, влияние или да получи повече блага, отколкото има в своя живот, тогава всичко е безполезно. Защото словото и особено свещеното слово е ключ и както е казано в Библията „И в началото бе Словото“, така и последния ключ също е слово.

Именно словото е било начало на творението и именно словото открива тайната на сътвореното. Различните центрове на интуицията, вдъхновението и еволюцията се отключват чрез свещеното слово.

Учените са открили, че радиосъобщенията могат да проникнат през пространството без каквито и да е промеждутъчни средства, но някой ден те ще открият истината, известна на мистиците вече от хиляди години, че човек сам е инструмент, приемник и предавател на такова радио, което стои по-високо от всички други видове радио.

Идеята за радиото може да ни обясни много възможности, които в противен случай са трудни за осъзнаване, а именно, че нито една произнесена дума не се губи, тя съществува и може да бъде уловена. Това потвърждава казаното по-горе — свещеното слово носи такава сила, че нищо, било то разстояние, космос, въздух или море не може да му попречи да достигне и влезе в сърцата, които могат да го уловят. Разликата е в това, че радиото се използва от тези, които искат да общуват помежду си, но живеят в различни държави, а тайната на словото е известна на тези, за които общуването между различните части на света е нищо, тяхната цел е в общуването между този свят и другите светове.

Макар словото да е било първо, в началото не е имало някакво особено слово, имало е само живот и съществуване. Когато говорим за това, че има „този“ свят и „друг“ свят, е само за наше удобство. Това е наше предположение, наш начин за различаване на различните измерения. Но какво в действителност е измерение? Това е концепция и във всеки случай — форма на съществуване.

Аналогично стои и въпросът с времето. В действителност няма такова нещо като време. Просто ние сме създали определена концепция за него. Има само съществуване, има безкрайна продължителност на живота. По такъв начин това, което наричаме „този“ свят и „онзи“ свят, в действителност са само наша концепция, обозначаваща това, което скрива външния свят от нашите физически очи, с които сме привикнали да гледаме на живота. Но има само едно съществуване, един живот — безкраен и вечен.

Ние знаем, че думите могат да се предават по радиото от едно място на друго, това ни доказва, че ако има само едно съществуване, един живот, тогава в „този“ свят или в „онзи“ свят, тук или в бъдещето, контактът е възможен за нас, но е възможен само по един начин — като човек настрои себе си в така, че да може да живее цялостно.

Словото съдържа много лъжи и всяко хубаво нещо се имитира и това изкривява неговата същност. Затова всичко записано е фалшиво. Тъй като в умовете на хората съществува огромно желание да знаят нещо за реалността, много институти, общества и групи използват това и се опитват да говорят за неща, които сами не разбират. Днес можем да преброим стотици групи, които се опитват да събудят вярата в Бога, обучавайки се на това, което наричат „духовно общуване“ или връзка с

духове. Но постъпвайки така, те крадат, изкривяват тази свещена наука, това най-велико чудо, което може истински да се осъзнае и реализира само чрез достигане на Царството Божие.

ГЛАВА 6

ИЗГУБЕНОТО СЛОВО

Изгубено слово е символична фраза, използвана от мистиците на Изток и от мъдреците във всички векове. Много духовни и мистични школи са били създадени, за да разберат този определен проблем, но (и това е факт) който и да е решил този проблем, много малко е говорил за него.

На Изток разказват древната история, че в една страна някога съществувала стена на тайните. Ако някой се изкачвал на тази стена, за да погледне оттатък, вместо да се върне и да разкаже какво вижда, той се усмихвал, скачал там и никога не се връщал назад. Така на хората от тази страна им станало много любопитно да узнаят, що за тайна се намира зад стената. Веднъж, когато един човек се изкачил на стената, те приковали краката му с вериги и го задържали, за да не може да скочи оттатък. Когато погледнал към другата страна, той също изпаднал във възторг от това, което видял и се усмихнал, а тези, които стояли в подножието на стената, желаещи да узнаят, какво ще разкаже, го издърпали назад. За тяхно голямо разочарование, той загубил речта си.

Тайната на живота притежава огромно очарование, всяка душа се стреми да я узнае, но когато някой иска да обясни тайната на живота, думите изчезват, стават недостатъчни, неадекватни. Съществуват множество причини за това безмълвие. Първата причина е, че когато човек, видял това, което се намира от другата страна на стената, се връща обратно, той се озовава сред деца. Всички неща, на които хората придават огромна важност и значение, му се виждат непотребни и смешни. За него истина и факт са две различни неща, а за всички останали истина и факт са едно и също нещо.

Последователите на различни вери и религии, които имат несъвпадащи мнения и идеи, спорят и доказват и с това отделят себе си един от друг. Нима като спорят, те се различават в осъзнаването, е реализацията на истината? Не. Всички различия и спорове се предизвикват от различни факти. Съществуват много факти, но само

една истина, има много звезди и едно слънце, и когато слънцето изгрее, звездите избледняват. За този, пред когото е изгряло слънцето, за когото се е проявила истината, фактите имат малко значение. Светлината на истината, падаща върху фактите, ги заставя да изчезнат.

Ние често срещаме глухонеме хора — хора глухи и неми. Това говори, че глухотата, и немотата са свързани и от определена гледна точка да бъдеш глух е същото като да бъдеш нем. То е като двата края на една линия: когато гледате само краищата, можете да ги обозначите като „глух“ и „ням“, когато гледате на линията в цялост, тя е една. Точно такава е и възприятието и изражението на същността на двата края на една линия. С други думи, речта и слухът са едно и също. Ако е загубено едното, загубва се и другото.

Разликата между науката и мистицизма е незначителна; тя е само в дължината на пътя: науката може да измине едно разстояние, мистицизмът отива по-далече. Разглеждайки идеята на творението от материална гледна точка, ученият стига до осъзнаването, че съществуват определени елементи, които предизвикват творчество и формират всевъзможни обекти. Когато развива тази идея, той стига до молекулите, атомите и електроните, след това идва до вибрациите и спира тук. Той казва, че в основа на цялото творение е движението, а най-финия аспект на движението наричаме вибрация.

Ведантата говори за *Нада Брахма*, звукът-Бог, имайки предвид, че дума, звук или вибрация е твореният аспект на Бога. Това показва, че мистикът не се отличава много от учения, който твърди, че движението е основа на цялото творение. Когато човек наблюдава това сходство между концепциите на съвременните учени, мистиците и учителите от древните времена, той започва да се съгласява със Соломон, че няма нищо ново под слънцето. Разликата е, че мистиците от древността не са създавали ограничения, наричани движения или вибрации, а са проследявали източника в божествения дух.

В съответствие с гледната точка на мистика, това, което е съществувало преди творението, е свършеният Съществуващ. Свършен не в обичайния смисъл на думата. Във всекидневните разговори ние наричаме много ограничени неща свършени, а в духовния смисъл на тази дума. Духът на свършенството е по-висш от думата. Под Божествено свършенство мистикът подразбира свършенството на красотата, мъдростта и силата, свършенството на

любовта и съвършенството на поко. Но в същото време там, където има очи, трябва да има и предмет, който може да се гледа, да му се възхищаваме — така се изпълнява предназначението на очите. Там, където съществуват уши, трябва да има и звук, който може да се чуе, за да се наслаждаваме на неговата красота — в това е същността на съществуването на ушите.

Така за съвършения Съществуващ, за да осъзнае Своето собствено съвършенство, е било необходимо да сътвори ограниченото съвършенство, подобно на Неговото Същество. Това става по пътя на разделението на единния принцип на три аспекта. Това в действителност е и тайната, стояща зад идеята за троицата: *виждащ, видимо и поглед*.

Задача на биологията и другите науки е детайлното обяснение на постепенното развитие на творението. Но схемата, предлагана от мистиците на всички времена, е в това, че в началото е било сътворено царството на минералите, след това на растенията, на животните, а най-накрая на хората. Те са учили, че зад всеки от тези процеси на развитие има определена цел, която води творението към достигане на определено нещо.

Но при изучаването на целия процес на развитие на минералното, растителното, животинското царство и човека, виждащият открива нещо, което е било загубено, но което може отново да се появи. Какво е загубено? Какво е това, което мистиците изразяват чрез символичната фраза „Изгубеното слово“. Какво ги заставя да говорят, че словото е изгубено? Това, че в началото е било Словото: съществувало е движение, вибрация и съзнание за съвършеното Битие. Дори от научна гледна точка скалите не са били създадени, преди да е възникнало проявлението. Отначало е дошла вибрацията, след това се появили скалите.

Разликата между мистичната и научната гледна точка е, че ученият твърди, че интелектът е еволюирал от скалите по пътя на постепенния процес, а мистикът казва, че скалата е била само степен на интелект, интелектът е бил в началото, а скалата е дошла след това.

Целият процес на проявление предполага, че той е насочен към една и съща цел. Съществуват две гледни точки към това: едната е, че планината някога може да се превърне във вулкан или дървото може веднъж да даде плодове и по такъв начин целта на неговото

съществуване да бъде изпълнена. Другата гледна точка, която вероятно е по-съвършена, е, че камъните и дърветата, животните и човека — всички работят за една цел и целият процес на творение работи за нея. Каква всъщност е целта, за която работи всеки аспект на творението? Какво чакат горите и дърветата? Какъв момент? Какво нещо? Какво търсят всички животни, освен храна? Какво придава важност на всяка човешка дейност, чието изпълнение води към следваща? Всичко е едно, но скрито под много форми. Това е търсене на словото, на изгубеното слово. Колкото повече се развива творението, толкова по-силно е неговото желание да чуе това слово.

Така, както съществува постепенен процес на еволюция от царството на минералите към царството на хората, така съществува и постепенен процес на развитие от определено състояние на еволюция на човека към състояние на съвършенство. Какво заставя човека да желае да чуе думи на възхищение или възхвали, които го удовлетворяват? Защо му е приятно да слуша гласа, думите на свой приятел? Какво го очарова в музиката и поезията и какво му носи радост? Това е все същото изгубено слово, приемащо различни форми.

Струва ни се, че в началото творението е било глухо и няма — имам предвид в началото на материалното творение. Какво е породило болката, на осъзнаването да бъдещ глух и няма? Това е духът на съвършенството, който е бил съвършен във възприятията и израженията. Това, което казва Джелал-уд-дин Руми за душата в „Маснави“, обяснява цялата трагедия на живота. Макар че всеки човек, всяка душа изпитва болка в определена степен и всяка душа описва причината за тази болка по свой начин, все пак зад различните причини се крие една причина и тя е, че душата се намира в плен. С други думи, причината е, че словото е било изгубено.

Душите на различните стадии на еволюция се опитват да търсят това изгубено слово по обичайния път и пътищата, които са били създадени за търсене на това слово, са се превърнали в правилни и неправилни пътища, в грехове и добродетели. По тази причина мъдрият човек е търпелив към всеки, тъй като вижда, че всяка душа има свой собствен път. Той знае, че всички души се стремят към едно — да открият изгубеното слово.

Нито една душа обаче, няма да получи удовлетворение, докато не се докосне до съвършенството, за което се говори в Библията: „Бъдете

съвършени, както е съвършен Отеца ваш небесен“. С други думи, Божият дух преминава през различни фази, за да осъзнае това съвършенство и макар то да е ограничено в сравнение със съвършенството на собственото Битие на Бога, все пак е постижимо. И носи удовлетворение.

Какво обяснение може да бъде дадено на това съвършенство? Какво е това? Какъв е този опит? Това съвършенство никога не може да се обясни с думи: очите на душата ще се отворят и изгубеното слово ще дойде в „ушите на душата“ от всички страни. Поетите на Изтока са изобразявали това в прекрасни образи и истории, подобни на историята за Рама и Сита. Те са описвали радостта от това съвършенство като състоянието на влюбения, който е загубил своята любима и отново я е намерил. Но нито един образ не може да изрази тази идея по-добре от образа на човек, изгубил своята душа и после я намерил отново.

ГЛАВА 7

КОСМИЧЕСКИЯТ ЕЗИК

Има хора, които знаят предварително, че предстоят наводнения, дъждове и промени на времето, за всевъзможни природни бедствия. Как го узнават? Несъмнено, съществуват знаци, превръщащи се в думи за тези, които могат да ги прочетат и по тези знаци те могат да разберат приближаването на природните събития. За тези хора знаците са езика на природата, а за хората, които не ги разбират, това са просто безсмислици.

Как да се обясни фактът, че хората, които познават не само астрономията, но и астрологията, могат да виждат в движенията на планетите и звездите, съответстващи на хората, тяхното минало, настояще и бъдеще. Просто съществуват знаци, указващи миналото, настоящето и бъдещето, както и думи и по тях те откриват приближаващите събития. Френолозите могат да разберат нещата по формата на главата, тези, които разбират физиономика, могат да прочетат по лицето неща, за които никой никога не им е говорил. Има и такива хора, които познават хиромантията — знаците на ръцете говорят така подробно, както и формата на лицето.

Съществуват и естествени ситуации, когато, например, майката разбира езика на малкото дете, което още не е способно да говори. Неговите сълзи и усмивки, неговия поглед обясняват на майката настроението му, радостта и недоволството, болките и желанията му. Сърцето на любящия познава радостта, тъгата и промяната в настроенията на възлюбения и без думи. Има лекари, които благодарение на своя жизнен опит, са станали толкова изкусни, че преди пациентът да произнесе и една дума, вече знаят какъв е проблемът му. Има бизнесмени, чиито бизнес така е потръгнал, че само човек да влезе в магазина им и вече знаят дали ще купи или ще си отиде с празни ръце. За какво става дума? — Какъвто и да е нашият жизнен път, нашата професия, бизнес или занятие, освен всичко, съществува и някакво чувство вътре в нас, което може да разбира език, говорещи без думи.

Има още един предмет, тясно свързан с казаното — всичко в живота говори, всичко може да бъде чуто, да общува, независимо от привидното безмълвие. Това, което всеки от нас на своя език нарича „дума“, е само словото, което можем да чуем. Това, което чуваме със слуха, е само това, което можем чуем с ушите, защото не знаем, че може да се чуе и друго. На света няма нищо безмълвно. Всичко съществуващо в този свят говори, независимо дали нас е живо или не. Затова слово е не само това, което чуваме. Всичко е слово.

Истинското значение на думата слово е живот. Има ли нещо, което не е живот, дори да е безмълвно? Да вземем за пример човек, който не знае тайната на планетите и тяхното влияние, тяхната природа и характер — какво могат да му кажат те? — Нищо. Той знае, че съществуват планети и това е всичко. Колко далеч може да отиде астрономията, ако човек, който я изучава, може да каже само, че планетите оказват влияние върху времето и сезоните. Астрологът може да чуе гласа на планетите по-ясно и може да каже, че планетите оказват определено влияние върху човека, върху неговия живот. Получава се така, че на един човек планетата мълчи, на друг шепти, а на трети говори силно.

Така е и с физиономиката — за някого човекът е загадка, друг узнава нещо по неговите черти, а за трети той прилича на отворена книга. Един лекар смята за необходимо да проведе изследване на пациента с помощта на всички видове уреди; друг предпочита да попита пациента за неговото състояние, а трети просто го поглежда и вече знае за него повече от самия пациент.

Нима не става същото и с изкуството? Виждаме, че един човек идва в картинната галерия, гледа различни картини, но забелязва само цветове и линии. Харесва му да ги гледа и това е всичко. Друг човек, който вижда историческата стойност на картината, е заинтересован по-силно от първия, защото картината му е казала повече. За трети човек картините са живи. Той не само вижда картината, той общува с нея. Чете в нея значението, смисъла, вложени от художника, тя се открива пред погледа му. По такъв начин, чрез посредничеството на картината, мислите или идеалът на един човек стават известни за друг. Точно така за един човек музиката е шум, група от ноти, начин за прекарване на времето и род развлечения. На друг тя носи някаква радост, някакво удоволствие — той чувства музиката. Но има трети човек, който вижда

душата на изпълняващия, вибрацията и духа на този, който е написал тази музика, дори ако е била създадена преди хиляда години.

Нима всичко не ни говори? Било чрез изкуството, науката или във всяка друга форма, животът проявява себе си. Ако човек може да го разбере, би могъл да разбере всичко. Този, който не го разбира, няма да разбере нищо, неговото чувство е затворено, това е равносилно, да бъдеш глух. Неговото чувство за общуване с нещата е притъпено и той не разбира. Ако човек не чува, не трябва да казва, че животът е безмълвен, ако човек не може да чувства смисъла на живота, не трябва да твърди, че животът няма смисъл. Словото е навсякъде, словото говори постоянно.

Под „слово“ се подразбира не това слово, което се чува с ушите. Под слово се подразбира всичко, което се предава, което се изразява и което идва като откровение — това, което човек чува с ушите, помириша с носа, усеща като вкус или докосва с различни сетива, всичко, което е постижимо, е слово. С други думи, мисията на живота се състои в това да се предаде нещо и всичко, което се предава, е слово, независимо с какви чувства го приема човек.

Словото не зависи само от петте сетива — вкус, слух, зрение, обоняние и осезание. Ние сме привикнали да ги наричаме така, защото ги усещаме чрез пет различни органа, но в действителност съществува само едно — усещането за живота чрез механизма на петте външни осезания. Тъй като животът се изпитва чрез тези пет различни направления, жизненият опит остава разделен на пет отделни преживявания — животът става видим, може да се докосне, да се чуе, да се помирише или да се изпробва на вкус. Но освен тези пет аспекта, с помощта на които сме привикнали да слушаме това слово, съществува и друг начин за неговото чуване, независим от петте усещания. Този начин на слушане на словото се нарича интуитивен. Когато срещнете непознат, вие не можете да кажете, че сте виждали или чували този човек, че го познавате, дали сте удовлетворени или неудовлетворени, дали предизвиква у вас симпатия или антипатия, а казвате, че у вас е останало определено впечатление. Това показва, че съществува език отвъд пределите на чувствата, език, който ние сме в състояние да разберем, ако единното чувство е отворено в определена степен. Някои хора никога не са изпитвали подобно нещо, други са го изпитвали в малка степен, някои съзнателно, някои несъзнателно, но

когато дойде нещастие, печал или неуспех, човек обикновено го чувства.

Несъмнено човек, който притежава нежно сърце, голямо съчувствие и любов, е по-способен да изпита това чувство и настроение. Това чувство може да се нарече интуиция — нещо независимо от чувствата. Възможно е жената да го усеща по-силно от мъжа. Много често жената казва на мъжа: „Чувствам това, чувствам, че нещо ще има успех или ще претърпи неуспех“ — а когато той я попита за причината, тъй като мъжът е много разумно същество, тя само ще повтори: „Чувствам го“. Това е език, който тя разбира, но мъжът не го чува.

Съществува друг тип опит, друго преживяване. Той е достъпен не само за духовни или много възвисени хора, известен е и на художника и на изобретателя. Дори човек да не вярва в това, то си съществува и се проявява. Това е усетът как точно да се създаде някое изобретение, как да оформи някоя нова система или план, как да напише поема. Хората могат да свързват достиженията на великите изобретатели с това, че те са изучавали механика и достиженията им са резултат от наученото. Но съществуват хиляди студенти, които изучават механика, а далече не всеки става изобретател.

Този, който действително достига, създава нещо, несъмнено го създава с помощта на вдъхновение. Може да попитате всеки художник, живописец, график, певец, танцьор, писател, поет: „Можете ли винаги да направите това, което искате, толкова свършено и толкова прекрасно, както понякога успявате?“ Отговорът ще бъде: „Не, никога не знам кога и как ще бъде направено нещо. Идва вдъхновението и тогава мога всичко. Но ако не дойде — нищо не се получава“. Поетът може в продължение на шест месеца да се опитва да напише поема — тази, която жадува неговата душа, все да не успява и в един миг да я завърши, ако вдъхновението почука на вратата. На великите музиканти също не им трябва дълго време, за да напишат своите най-прекрасни произведения, своите шедьоври. Това, което им е отнело много време за написване има по-малко значение — именно написаното от тях за няколко мига вдъхновение остава и ще живее вечно.

Така е и с всички аспекти на изкуството — то зависи от вдъхновението. Човек може да стане бъде високо квалифициран в дадена сфера, но това не е изкуство. То е нещо механично и, значи,

мъртво. Единственото живо изкуство е изкуството идващо от живия източник, а този жив източник се нарича вдъхновение. Какво е вдъхновението? На тази дума е посветена цялата книга. Това е слушането на свещеното слово, което идва отвътре, и което човек долавя и изразява във форми, линии, цветове, ноти, думи или нещо друго. Но най-интересното и най-прекрасно нещо — е, че еднакво вдъхновение може да споходи едновременно няколко души. Един го рисува във формата на линии, друг го отразява в ноти, трети го написва с думи, четвърти го рисува в цветове. Това показва, че артистично вдъхновение е онзи изобретателен гений, който може във всяка форма да въплъти смисъла на живота. Има ли нещо, на което да се оприличи вдъхновението. Това е красотата, вибрацията, мъдростта, хармонията. Вдъхновението е енергия, защото носи велика радост, която блика от художника или изобретателя; то е мъдрост, защото носи разбиране за изпълнението и завършването на замисленото; то е светлина, защото огрява сътвореното и няма вече тъмнина и непонятност; то е хармония, защото именно чрез хармонията се достига красотата.

Съществува още една форма да достигнем до великото озарение, до велико пробуждане на душата, и тази форма може да се изобрази във вид на човек, движещ се в огромна стая, пълна с всевъзможни неща. В нея няма светлина, с изключение на светлината, идваща от прожектора в неговата собствена ръка. Ако той насочи тази светлина към музика — музиката става ясна за него, ако насочи светлината към словото — словото става ясно за него, ако насочи светлината към цветовете — всички цветове стават ярки и различими, ако насочи светлината към линиите — всички линии се групират в хармонична и прекрасна форма стават видими за него.

Прожекторът може да става все по-голям и неговата светлина може да се разпространи все по-далече. Може да бъде насочен към миналото и миналото да стане толкова ясно, каквото е било за пророците от древните времена. Може да бъде насочен към бъдещето — и тогава човек може да проникне в него. Тази светлина може да бъде насочена към хората — и хората могат да станат за него подобни на отворена книга. Той може да бъде насочен към предметите — и предметите могат да му открият своята природа и тайна. И ако тази светлина бъде насочена навътре в себе си — тогава Висшият Аз ще

бъде отворен за него и той ще може да стане просветлен в съответствие със своята собствена природа и характер.

Именно тази форма на опит, този начин на познание може да бъде наречен откровение. Чрез него човекът може да изпълни целта на своя живот или както казват мистиците, **да намери изгубеното слово**. Всяко дете се ражда с плач — неговият плач говори за това, че нещо е загубило. Какво е то? — Загубило е словото. Затова нещата, които вижда, не му говорят нищо. То се оказва само и заблудено в един нов свят, където не знае защо е било изпратено. Но когато започне да разпознава майка си и обкръжаващите го хора, отделни цветове и линии, всичко в този свят започва да му говори. То започва да опознава вещите с ръце, уши, нос и уста и така започва да открива вътрешното слово.

Именно това общуване поддържа живота. Не храната и питиетата правят човека жив, а общуването чрез различните чувства, до онзи предел, когато той успее разбере какво му нашепва Вселената. Това общуване прави човека жив. Когато мислим за своя живот, когато сравняваме болката, пренесена от нас, с радостта, която сме изпитали, делът на радостта е много малък. И дори за тази малка частица радост се налага да платим и по такъв начин тя се превръща в страдание. Ако природата на живота е такава, как бихме могли да живеем, ако го няма това общуване, тази връзка, ако не е Словото, което в по-голяма или по-малка степен слушаме от всички вещи и от самата природа?

Намирането, осъществяването на тази връзка се проявява в откритието, че няма нито една стена, нито една бариера вътре в нас или между нас и обкръжаващия свят. Към това откритие е устремена нашата душа. Чрез това откритие идва откровението! Това е и целта на целия живот на земята.

ТЪЛКОВЕН РЕЧНИК

Аджмир — град на 375 км на югозапад от Делхи, място за поклонение, където се намира гробницата на суфи светеца Моин-уд-дин Чишти.

Акаша (санскр.) — фина, свръхчувствителна същност, изпълваща цялото пространство; небе; при суфиите — приют или помещение, а също така възможност. Фактически, тя е Всемирното Пространство, в което неотменно е заключена вечната Мислена основа на Вселената в нейните постоянноменящи се аспекти на плана на материята и обективността и от която се излъчва първото Слово или звук. „Петте акаши“ са петте признака, проявяващи се във физическия свят чрез петте органа на чувствата.

Акбар (араб.) — „велик, най-велики“, името на един от моголските императори (1542–1605), който покорил империя, заемаща голяма част от Индия и Пакистан. Той противопоставил своя образ на войнствените мюсюлмански ортодокси, предпочитайки веротърпимостта, разрешавайки бракове между хора от различна вяра и обсъждане на въпросите за религиозните вярвания между мюсюлмани, индуисти, християни и зороастрийци. След 1582 г., той формира своя „din-e-ilahi“, или „tauhid-e-ilahi“ — монотеистична вяра, обединяваща всички религии в империята.

Алгос — гръцка двойна флейта.

Аллахабад — град в Централна Индия, където се сливат реките Ганг и Ямуна.

Анахад Нада (санскр.) — „непобедим“. „ненараним“. Чакра в центъра на сърцето, „звук на Абсолюта“, при суфиите вж. *Саут-е Сармад*.

Арии — в дадения случай племена и народи, принадлежащи към индоиранската езикова общност.

Барода — град в източна Индия близо до Бомбай, столицата на щата Гуджарат. Градът, в който се е родил Инаят Хан.

Бенарес (Варанаси_) — град на брега на Ганг, един от най-древните центрове на ведическата култура на Индия, в него има множество храмове и манастири.

Бене Израел (*ивр.*) — „синове на Израел“, така се наричат хората, принадлежащи към юдейската, християнската и мюсюлманска религии.

Бемол (*муз.*) — знак, показващ, че нотата, пред която стои, трябва да се свири с половин тон по-ниско.

Бодхисатва — (*санскр.*) — буквално, „този, чиято същност (сатва) е станала разум (бодхи)“.

Брамин (*санскр.*) — представител на висшата от четирите касти в Индия; свещенослужител.

Брахман (*санскр.*) — безличен, висш и непознаваем Принцип на Вселената, от чиято същност произлиза всичко и в който всичко се завръща, който е вечен, безначален и безкраен.

Ваджаб (*араб.*) — при суфиите вид духовен екстаз, който понякога завладява вярващия.

Вазифа (*араб.*) — буквално „пенсия, давана на човек за минала служба“, ежедневно задание или поклонение; при суфиите название на определено суфийско упражнение.

Вайрагя (*санскр.*) — „отвращение“, освободеност от всички суетни привързаности и желания, отсъствие на страсти.

Валмики (*санскр.*) — древноиндийски светец мъдрец, смятан за автор на „Рамајана“.

Веданта (*санскр.*) — мистична философска система, израснала от усилията на много поколения мъдрци да изтълкуват съкровения смисъл на „Упанишадите“ (древни трактати за произхода на Вселената, природата и същността на Божествата, връзката на духа и материята, природата на човешката душа и Егото).

Веди (*санскр.*) — „откровение“, свещени писания на индусите, от корена „вед“ — „зная“, или „божествено знание“, най-древният сборник от религиозни текстове, написани на санскрит. Ведите не са цялостен труд, а се състоят от отделни Веди: „Сама веда“. „Риг веда“. „Яджур веда“ и „Атхарва веда“. Всяка от Ведите и почти всеки химн в тях, са написани от различни автори, разделени от цели епохи. Всички ведически писания се делят на две големи части: „раздел на деяния и трудове“ и „раздел (божествено) знание“. „Упанишадите“ се отнасят към втората категория.

Гама (*муз.*) — постепенна, възходяща или низходяща последователност от звуци на всякакъв лад, звуков ред.

Гати на Зороастър (*Заратустра*) — „гата“ буквално означава „строфа“. „песен“. „стихотворна големина“, поеми, създадени от Заратустра и влезли като част от религиозните източници на персите (Авеста).

Гиза-и-Рух (*араб.*) — едно от поетичните названия на музиката.

„Гита“ на Кришна — в дадения случай се има предвид „Бхагавадгита“ (*санскр.*). „Бхагавад“ буквално означава „Владетел“. „Гита“ — „песен“. „химн“. „Бхагавадгита“ — „Песен на Господ (Кришна)“, част от „Махабхарата“, великият епос на Индия. Тя съдържа знаменателния диалог, в който Кришна и Арджуна, негов ученик, на полето Курукшетра беседват за висшите принципи на духовната йога. Тук Кришна е Божество, Господар на Възторга,

Любовта и Бхакти, проявяващ себе си чрез единството на мъдростта и труда.

Гопи — пастирки, които слушали флейтата на Кришна и на които той се явил в техните видения (по индийските „Сказания за Кришна“)

„Десетте мисли на суфиите“ — програмен документ на Суфийското движение, съдържащ основните концептуални идеи на Инаят Хан по материали от традиционни суфи източници.

Джафар (араб.) — 1. Изкуство за приготвяне на амулети и вълшебства; 2. Нумерология (наука за численото значение на буквите).

Джелал (араб.) — „достойнство, величие, слава“, при суфиите означава активен принцип на мъжката сила, в тялото на човека се отнася до дясната страна. Даоистката категория Ян.

Джемал (араб.) — „красота, изящество“, при суфиите — пасивен женски принцип, придаващ мекота, пластичност, разбиране. Лявата страна на тялото. Даоистката категория Ин.

Диез (муз.) — нотен знак, показващ повишение на нотата с полутон.

Дисонанс (муз.) — съчетание на два или няколко звука, образуващи рязко, напрегнато, „нееднородно“ съзвучие (от латинската дума „dissono“ — „безредно звуча“). Дисонантните интервали са секундата, септимата и др.

Дравиди — раса, населявала някога Южна Индия.

Дева (санскр.) — Бог, „лъчезарно“ божество, от корена „див“ — „сияя“. Небесно същество, ангел. В индуизма — небесен обитател — добър, зъл или неутрален.

Его (*лат.*) — „Аз“, съзнанието в човека „аз съм аз“ или чувството „аз съм“. Може да се говори за съществуването на две Его в човека: смъртно или лично, лъжовно его и Висше, Божествено и Безлично Его, което в същност е Индивидуалност.

Зат (*араб.*) — буквално „природа“. „същност“. „източник“, при суфиите — Единния Съществуващ, Бог или Абсолют.

Зеб-ун-Ниса — персийска поетеса.

Земзем или **Замзам** — свят извор в град Мека, от който мюсюлманите, извършвайки хаджилък, си наливат свята вода.

Зенд-Авеста — общо название на свещените книги на персите. „Зенд“ означава „коментар или тълкувание“, а „Авеста“ (от древноперсийското „абашта“. — „закон“.

Зикр — (*zikr* — урду, *dhikr* — араб.) — букв. „поменуване“, мантра, произнасяне на глас на молитви и божествени имена; при суфиите — название на определено упражнение.

Зороастър — велик законодател и основоположник на религия, наричана ту маздеизъм, ту магизъм, парсизъм, огнепоклонничество или зороастризм. Родово име на велики реформатори и законодатели.

Иманентен (*лат.*) — буквално означава „свойствен“. „присъщ“, вътрешно присъщ на някакъв предмет или явление, произтичащ от неговата природа.

Интервал (*муз.*) — от латинското „intervallum“, което означава „разлика, разстояние, промеждутък“. Разстояние между два различни по височина звука.

Исм-е-Азам (*араб.*) — букв. „велико име“, епитет за Бога („ism“ — „име“. „a'zm“ — „велико“.

Исмахизъм — същото като Исм-а-Азам.

Кааба (Каба_) — мюсюлманско светилище в Мека, голям център за поклонничество. Това е неголямо съоръжение с кубична форма с едно отверстие за достъп до света. В североизточния ъгъл се намира „черният камък“ *Кааба*, който, както гласи легендата, паднал от небето и бил бял като сняг, но постепенно станал черен заради греховете на човечеството. „Белият камък“ — предполагаемият гроб на Исмаил — се намира в северната страна на светилището, а мястото на Авраам е на изток.

Кабала (*евр.*) — от еврейския корен QBL — „получавам“. 1. Съкровена мъдрост на еврейските равини от средновековието, наследена от по-древни тайни доктрини, докосващи се до божествени предмети и космогонията. 2. Древнохалдейска тайна доктрина — окултна система, предавана устно и тълкуваща еврейските Писания и библейските алегии. Един от нейните клонове се занимава с еврейските букви като образи, подобни на Звукове, Числа и Идеи.

Кавал (*араб.*) — „музикант“, певец; при суфиите — певец и изпълнител на духовни песни.

Кала (*санскр.*) — мярка за време; цикъл и собствено име, или име, дадено на Яма, цар на подземното царство и Съда над Умрелите.

Карма (*санскр.*) — букв. „действие“. „работа“, резултат и ритъм на минали действия и постъпки.

Карнатическа раса — същото като *дравиди*.

Кемал (*араб.*) — „съвършенство“, при суфиите това е точка между *Джелал* и *Джемал*, Вид енергия, уравниваща двете противоположности.

Музикален ключ — условен знак, който се поставя в началото на петолинието. До ключа се пишат знаци (диези и бемоли), указващи тоналността (точната височина на звуците в лада), в която е написано произведението.

Консонанс (муз.) — съчетание на два или няколко звука, образуващи съгласувано, слято звучене (латинското „*consono*“ означава „слято звучене“. В теорията на музиката консониращите интервали е прието да се разделят на **съвършени** (кварта, квинта, октава) и **несъвършени** (терца, секста).

Контрапункт (муз.) — съчетание на два или няколко самостоятелни, често контрастни, мелодични гласове. Думата „контрапункт“ произлиза от латинското „*punctum contra punctum*“ — „точка срещу точка“, нота срещу нота, глас срещу глас.

Кришна (санскр.) — Аватар, син на Девака и племенник на Канса, индийски цар, който търсейки Кришна при пастирите на крави и овце, които го укривали, убил хиляди новородени младенци. Повестта за зачатието, рождението и детството на Кришна е точен прототип на историята от Новия Завет (на индийски „Сказание за Кришна“).

Кули — товарач или носач.

Лама (тибет.) — звание за жрец от висша степен, който може да бъде гуру в манастирите.

Лассия Нритя (санскр.) — женското начало в индийския танц, на което са присъщи мекота и пластичност.

Махараджа (махарадж) — велик господар.

Мажорен (муз.) — един от двата (заедно с минорния) най-разпространени в музиката ладове. Характерен признак за мажора е светлият тон, ярък, твърд, мъжествен характер на тоническото тризвучие.

Мантра (санскр.) — дословно „път“, свещени стихове от ведическите текстове, които се използват като магически формули,

мистични слова, звуци, букви или числа, носещи определена сила и мощ.

„Гантра шастра“ (санскр.) — брахманистки окултни писания.

Маула Бакш или *Маулабахш* — второто име на чичото на Инаят Хан, блестящ индийски музикант, дадено му от гуру. Думата „Маула“ е близо до понятието „учител“, а „бакш“ означава „скъпоценност“ (санскр).

„Махабхарата“ (санскр.) — букв. „велика война“, прославена древна епична поема на Индия, която включва в себе си „Бхагавадгита“ („Небесна Песен“).

Махатма (санскр.) — букв. „Велика Душа“. Възвишени същества, високо издигнати по духовния път, които притежават пълна власт над своята природа, обладават необичайни знания и сила, напълно отъждествени с Висшия „Аз“, единни с Вселенската Душа.

Махадева (санскр.) — „велик“ (mahā), „Бог“ (deva) — това име се употребява за Бог Шива.

Мевлеви орден — название на турския суфи орден, основан от Джелал-ул-дин Руми. Орденът е известен с това, че в религиозния ритуал се използват музика и танци с въртене.

Мека — град в Арабия, голяма светиня за мюсюлманите от целия свят.

Минорен (муз.) — един от двата (редом с мажорния) най-разпространени ладове в музиката. Характерен признак за минора е мекия, елегичен, печален нюанс на тоническото трезвучие.

Миран Датар — Miran Datar — велик лечител, суфийски светец, на гроба на когото в Уджайн (Ujjain) често се случват изцеления на обладаните.

Моголи — династия, управлявана в Индия около пет века и донесла тук исляма като държавна религия.

Моин-уд-дин-Чишти — велик, суфи майстор от линията Чишти. Предполагаеми дати на неговия живот са: 1142–1236 или 1135–1229. Наричали са го „Некоронованият император на Индия“. Днес неговата гробница в Аджмир (Раджастан) е едно от най-посещаваните места за поклонение, при това не само от мюсюлмани, но и от хора от други вероизповедания.

Мувакали — „опекун, попечител, представител, пазител“. При суфиите — същество от финия план, пораждащо се от ума и мислите на човека.

Мукти (санскр.) — „освобождение“.

Муршид (араб.) — духовен учител, както Гуру при индусите и при православните — Отец.

Мюрид (араб.) — послушник, ученик, последовател, както „чела“ при индусите.

Нада (санскр.) — „звук“.

Нарада (санскр.) — свят мъдрец, на когото се преписва авторството на химните на „Риг Веда“. Счита се за изобретател на инструмента вина и понякога го сравняват с гръцкия Орфей. По-късно неговото име било свързано с легендите за Кришна.

Нафс (араб.) — душа, естество, желание, персонификация, същност, „Аз“, в суфизма — лъжливо его.

Нирвана (санскр.) — буквално „угасване“, развъпльщение, вечно блаженство, угасване на осъзнаването за отделност от съществуването; при суфиите — осъществяване на свободата на душата.

Ней — турска флейта, използвана от суфиите от ордена Мевлеви по време на музикални медитации.

Панга — индийска флейта, състояща се от три части, обединени заедно, използва се за заклинание на змии.

Парвати (*санскр.*) — буквално, „идваца от планината“. „дъщеря на планината“, едно от нейните имена е Дурга; съпруга на Шива.

Пракрит (*санскр.*) — езикова група в средна Индия, възникнала от санскрит. С това име се нарича музиката, развиваща се в този период.

Полутон (*муз.*) — най-малкото разстояние между два различни по височина звука в съвременната европейска музикална система.

Пракрити (*санскр.*) — дословно, „детайлна разработка“. Природа; Природна сила; Душа на Природата; изпълняваща или действаща сила. При суфиите съпоставима с термина „Сифат“.

Прана (*санскр.*) — жизнена енергия, живот, жизнено дихание. При суфиите — основно или централно дихание, живот и неговата физическа форма като усещане във физическите сфери на дишането, проявено външно.

Психометрия — буквално „душевно измерение“, виждане с очите на душата или с вътрешно зрение.

Пурани (*санскр.*) — буквално „древни“. В индуизма — събрани символически и алегорични писания, легенди, свещени текстове. Смята се, че *Пураните* са съставени от Вяса, автор на Махабхарата.

Пуруша (*санскр.*) — Субект; Съзнателно Битие; Съзнаваща душа; същностно битие, поддържащо свиренето на *Пракрити*; Съзнание или Съзнаващ, намиращ се отзад, свидетел, знаещ, наслаждаващ се, поддръжник и извор, санкциониращ действията на Природата. При суфиите — свойството „Зат“.

Раджас (*санскр.*) — „свойство на замърсеност“, страсти и активност, една от трите *гуни* или деление във взаимоотношенията на материята и природата, представляваща формата и изменчивостта.

Ракс (*араб*) — танц. При суфиите — екстатични движения, възпроизвеждани от вярващи хора, слушащи кавали или друга духовна музика, влагащи радост в движенията.

Рага — за тук: музикален лад.

Ракшаси (*санскр.*) — букв. „хранещи се със сурово“, а в народните суеверия — зли духове, демони.

Рама и Сита — съпрузи, герои на „*Рамаяна*“. Рама е седмото въплъщение на бог Вишну.

„**Рамаяна**“ — древноиндийски епос, посветен на бог Рама, разказващ за това, как той върнал похитената си съпруга при себе си. Едно от свещените сказания на индуизма.

Рампур — град в Индия в долината на горното течение на Ганг.

Рифаи — суфи школа, основана от Ахмад Али ар-Рифаи в южен Иран. Множество клонове на този орден са разпръснати по целия мюсюлмански свят. По време на някои ритуали рифаи си нанасят рани, които мигновено зарастват.

Риши (*санскр.*) — адепти, вдъхновени. Във ведическата литература този термин се използва за обозначение на тези, чрез които са били разкрити различни мантри.

Руми — пълното име е Джелал-уд-дин-Руми („Рум“ — така се е наричала Мала Азия), а Руми означава „човек от Мала Азия“. В Турция е известен под името Мауляна (нашия Господар). Роден е в Балх през 1205 г., като голяма част от живота си е преживял в Коня (Турция), По образование бил правист и не се интересувал от суфизъм,

докато не срещнал своя бъдещ учител Шамс Табризи през 1240 г. След което става знаменит суфи и поет. Руми е написал сборника от притчи в стихове „Маснави“, а след това „Диван“ („Дивани Шамс Табризи“). Той е основател на ордена Мевлеви — „Танцуващите дервиши“. Напуснал света през 1273 година.

Саади — персийски поет и писател, 1184–1291 г. Неговото истинско име е Мусли-уд-дин (Muslin-ud-Din). През целия си живот странствал из мюсюлманския свят, бил в плен на франките и се завърнал в родината си в Шираз, когато вече бил възрастен. През 1257 г. публикувал сборника със стихове „Бустан“ („Мястото на сладките аромати“, а през 1258 г. написал произведението „Гюлистан“ („Розовата градина“, където прозата се примесва от поезия. Неговите стихове са пълни с доброта, хумор и скрит символизъм, често в тях той зашифровал описание на такива състояния, каквито изпитва мистикът по своя път.

Сама (*араб.*) — слушане, пеене, религиозен екстаз, при суфиите — музикална среща, особено в ордена Чишти, към който принадлежи Инаят Хан.

Самадхи (*санскр.*) — „постигане на заедност“, съюз, медитация, в която умът придобива способността да излезе от своето ограничено състояние на бодърстваща дейност към по-висше и свободно състояние на осъзнаване, една от последните степени на йогите. Това, което при суфиите е Амал, Хахут или Хал.

Санскрит — езикът на древна Индия, на който са написани повечето свещени текстове и писания.

Сангам (*санскр.*) — „съединение, съвместно идване“. Свещено място както за индуистите, така и за мюсюлманите. Място в Аллахабад (Индия), където се сливат реките Ганг и Ямуна. При суфиите това е символ за обединението на душата с Бога.

Сарасвати (*санскр.*) — богиня; покровителка на изкуствата.

Сатва (*санскр.*) — чистота, доброта, една от трите гуни или трите подразделения на природата.

Саут-е-Сармад (*араб.*) — вечен или абстрактен, неизменен звук, музика на ангелските сфери.

Синкопиране (*муз.*) — звук, започващ в слабата част на такта и задържащ се на следващата силна част, като с това създава много ритмично прекъсване и внася острота в музиката.

Сифат (*араб.*) — хвалба, качество, атрибут. При суфиите — познаваемото, това проявление, което се опознава с помощта на „Аза“. Противоположно на *Зат*.

Табла — индийски ударен инструмент, състоящ се от два барабана, единият от които е метален, а другият — дървен.

Талиб (*араб.*) — търсач, изследовател (при суфиите вж. *мюрид*); Аба Талиб — името на чичото на пророка Мохамед.

Тандева Нритя (*санскр.*) — индийски танц с яростни жестикулации, водещи своето начало от танца на Бога Шива.

Тамас (*санскр.*) — качеството на тъмнина, „замърсеност“ и инертност; също и качеството на невежество. Това е най-низшата от трите гуни.

Тампура — индийски музикален инструмент, даващ постоянен, общ ток за соловите инструменти.

Тансен — 1. Известен музикант в двора на императора Акбар. Роден и погребан в Гвалиор; 2. Титла, дадена на Хазрат Инаят Хан; 3. Име на пиеса на Хазрат Инаят Хан, публикувана в списание „Sufi“ през 1916 г.

Транспониране, транспозиция (*муз.*) — преместване на звуците на музикално произведение с един и същ интервал нагоре или

надолу, като при това се съхранява лада на произведението, но се променя неговата тоналност. Терминът произлиза от латинската дума „transpositio“ — „смяна на позиция“.

Тримурти (*санскр.*) — Буквално, „три лица“ или „тройна форма“ — Троица. В индийския пантеон това са трите същности — на Брахма, създател; Вишну, пазител; и Шива, разрушител. Но това е по-късна мисъл, както във Ведите Троицата се състои от Агни — бога на огъня, Ваю — на въздуха и Сурия — на Слънцето. По същество тези три „личности“ Тримурти са трите атрибута на тази вселена, диференцирана духо-материя, самосъздаваща се, самосъхраняваща се и саморазрушаваща се, с цел възраждане и усъвършенстване.

Тумбара певци — име, давано на небесните девы Гандхарва.

Увеличени интервали (*муз.*) — интервали, чиято големина е с повече от полутон, в сравнение с чистите интервали на същото название.

Намалени интервали (*муз.*) — интервали, чиято големина е намалена с полутон в сравнение с чистите интервали на същото наименование, употребявани в източната музика.

Френология — наука, определяща характера и способностите на човека по структурата на неговия череп.

Фуга (*муз.*) — Многогласно полифонично произведение, основано на имитациите или на последователното изложение и развитие на теми в различни гласове. Латинската дума „fuga“ означава „бяг, бягство“.

Халиф (*араб.*) — заместител, наместник, приемник, духовен и светски глава на мюсюлманска общност.

Хал — екстатично състояние, което суфиите могат да преживеят по време на молитва или слушане на музика. Състояние на Божествен Възторг.

Хамса, *Hamsa* (*санскр.*) — мантра, означаваща, единство на Бога и човека.

Хафиз (*Хафш*, *Хафез*, истинско име Шамседдин Мохамед) — знаменит персийски поет от XIV век, получил пълно богословско образование и прославил се като „хафиз“ (човек, знаещ Корана наизуст), в своето творчество е използван образна структура и символиката на традиционната суфийска поезия.

Хиндустани — език, на който говорят в северните провинции на Индия, принадлежи на културата на моголите.

Хроматична гама (*муз.*) — последователно движение на звуците по полутонове.

Чиштия школа — суфи школа, наречена на името на нейния основател Моин-уд-див-Чишти.

Шамс Табризи — тайнствен дервиш, поет и мистик когото през 1244 г. среща Джелал-уд-дин Руми и става негов ученик.

Шариф-уд-Дин (*Джафар Шариф*) — индийски поет от XIX век.

Шива (*санскр.*) дословно, „добър“. „благ“. „благоприятстващ“. Благославящ; третото лице на индуистката Троица; неговото име се асоциира, в частност, с работата по разрушението за последващото възраждане на по-висок план. **Шива** е покровител на всички йоги и като такъв се нарича Маха Йога — велик аскет. Титулите му са многозначни: *Трилочана* — Триок, **Махадева** — Велик Бог и др.

Издание:

Хазрат Инаят Хан. Космическият език

ИК „Шамбала“, София, 2004

Редактори: Силвия Величкова, Димитър Тонин

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.